

gemeente
Neder-Betuwe

JAARSTUKKEN 2017

Gemeente Neder-Betuwe

- Dodewaard
- Echteld
- IJzendoorn
- Kesteren
- Ochten
- Opheusden

Opheusden, 12 juni 2018

Behandeling in gemeenteraad
van 3 juli 2018

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van het college	3
Leeswijzer opbouw en indeling jaarstukken	7
FINANCIËLE POSITIE, RESULTAAT EN BESTEMMING	8
Financiële positie.....	8
Resultaatbepaling.....	8
Resultaatbestemming.....	10
HET JAARVERSLAG	11
Inhoud van het Jaarverslag	11
PROGRAMMAVERANTWOORDING.....	12
Programma 1: Bestuur en Dienstverlening	13
Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid.....	18
Programma 3: Fysieke Leefomgeving	24
Programma 4: Economie	33
Programma 5: Sociaal Domein	42
Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen.....	58
Programma 7: Bedrijfsvoering	62
PARAGRAFEN.....	66
Paragraaf 1: Lokale heffingen	67
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	72
Paragraaf 3: Kapitaalgoederen	79
Paragraaf 4: Financiering	84
Paragraaf 5: Verbonden Partijen	88
Paragraaf 6: Grondbeleid.....	98
Paragraaf 7: Bedrijfsvoering	106
DE JAARREKENING	111
Inhoud van de Jaarrekening	111
Overzicht van gerealiseerde baten en lasten en het saldo voor bestemming.....	112
Overzicht van werkelijke mutaties in reserves per programma	112
Overzicht van gerealiseerd resultaat voor en na bestemming	113
Overzicht van verschillen per programma	113
Toelichting van verschillen per programma.....	113
Overzicht van incidentele Baten en lasten	117
Overzicht bezoldiging topfunctionarissen.....	118
DE BALANS	119
De balans	120
Toelichting op de balans.....	122
BIJLAGEN	140
Single information Single Audit (SISA).....	141
Lasten en Baten per Taakveld.....	142
Overzicht van gebruikte afkortingen	144

Voorwoord van het college

Geachte gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u de jaarstukken over het jaar 2017 aan. Gedurende het hele jaar legden wij verantwoording af aan u en de inwoners van Neder-Betuwe. Dit deden wij onder meer door themabijeenkomsten, informatiebijeenkomsten, beantwoording van mondelinge en schriftelijke vragen, via persberichten of persgesprekken en bestuursrapportages en raadsinformatiebrieven. Deze jaarstukken vormen het sluitstuk van de verantwoording over 2017.

Doel jaarstukken 2017

In de begroting 2017 heeft u kaders gesteld. U gaf aan welke plannen er afgelopen jaar gerealiseerd moesten worden en hoeveel middelen u daarvoor beschikbaar stelde. In deze jaarstukken geven wij aan wat er terecht is gekomen van deze plannen. Wij gaan daarbij enerzijds in op de beleidsdoelen en activiteiten in de verschillende programma's (jaarverslag). Anderzijds leggen wij verantwoording af over hoe de budgetten zijn besteed en hoe de gemeente er financieel voor staat (jaarrekening).

De kadernota 2017-2020 en de begroting 2017 vormden het startpunt van de zogeheten 'planning-en-control-cyclus' (P&C-cyclus) 2017. In deze documenten bepaalde u wat er op hoofdlijnen in 2017 moest gebeuren en hoeveel middelen daarvoor beschikbaar waren. Daarmee gaf u de kaders voor ons college aan.

In 2017 hebben wij u via een bestuursrapportage en een rapportage besteding budgetten op de hoogte gehouden van de voortgang van het bestaande beleid en de financiële stand van zaken. Daarmee was u in de gelegenheid om bij te sturen. Met de jaarstukken 2017 wordt de 'planning-en-control-cyclus' 2017 afgerond. Daarmee stellen wij u in staat invulling te geven aan uw controlerende rol.

De wettelijke basis voor het samenstellen van de jaarstukken wordt gevonden in artikel 197 van de Gemeentewet. De uitwerking hiervan heeft plaats gevonden met in achtname van het gestelde in het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV).

Korte terugblik op 2017

Het jaar 2017 was voor de gemeente Neder-Betuwe op allerlei gebied volop in beweging en in samenwerking met velen zijn mooie resultaten behaald. Wij hebben uitvoering gegeven aan de door u gestelde doelen. De gestelde doelstellingen voor 2017 zijn grotendeels gehaald. Niet alleen besteden wij in dit document aandacht aan datgene dat is gerealiseerd, maar ook aan datgene dat wij op basis van de begroting voornemens waren te realiseren maar helaas niet in alle gevallen doorgang kon vinden. Voor deze inhoudelijke informatie verwijzen wij u naar het hoofdstuk 'Programmaverantwoording'.

De afgelopen jaren waren jaren waarin het sturen op financieel resultaat zeer belangrijk is gebleken. Hoewel de nadruk in de documenten uit het Planning & Control-instrumentarium de laatste jaren ligt op besturen met minder middelen, heeft de gemeente Neder-Betuwe jaarlijks nog steeds circa € 58 miljoen te besteden. Binnen uw kaders besteedden wij dit geld aan een gevarieerd takenpakket. Enerzijds door het uitvoeren van de vele wettelijke (medebewind)taken, anderzijds door taken die wij uitvoeren vanwege onze eigen Neder-Betuwse autonome beleidskeuzen.

Ook hebben wij in 2017 richting gegeven aan een belangrijk onderdeel van uw visie: het komen tot een financieel duurzame en gezonde gemeente. Een doelstelling die er op gericht is om voldoende budgettaire ruimte te realiseren om een financieel duurzame en gezonde gemeente te worden en te blijven, om financiële tegenvallers te kunnen opvangen, om onvoorziene risico's te kunnen dragen en een gedegen buffer te creëren om onvoorzien nieuw wettelijk of onontkoombaar beleid te kunnen opvangen. Terugkijkend naar 2017 hebben wij de uitvoering van deze doelstellingen met voortvarendheid opgepakt.

Versterking weerstandscapaciteit, afname risico's

De weerstandscapaciteit van Neder Betuwe is opnieuw sterk verbeterd. Een belangrijke factor is de afname van de risico's op de woningbouwontwikkeling. Deze zijn door de positieve economische ontwikkeling sterk gedaald. Dit betreft vooral het project Casterhoven te Kesteren waar goede voortgang is geboekt en de vooruitzichten gunstig zijn. Ook is onze reservepositie en daarmee onze weerstandscapaciteit opnieuw versterkt. Wij zijn met de realisatie van een financieel duurzame en gezonde gemeente op de goede weg. Het beeld is dan ook dat Neder Betuwe een solide financiële positie heeft dat een goed vertrekpunt biedt voor de realisatie van de maatschappelijke opgaven in de komende raadsperiode.

Fysiek domein

Ook in 2017 hebben we in hoog tempo ruimtelijke initiatieven afgewikkeld. Dit blijkt wel uit het feit dat wij in totaal 21 bestemmingsplannen naar de eindstreep hebben begeleid. Het aantal nieuwbouwwoningen in onze gemeente groeit gestaag. In 2017 zijn maar liefst 115 nieuwe woningen opgeleverd. Naast enkele particuliere initiatieven gaat het dan met name om de plannen in IJzendoorn-West, Herenland, Smachtkamp en Casterhoven.

In het kader van de centrumontwikkelingen zijn belangrijke stappen gezet. Zo opende in Ochten de nieuwe Aldi aan het Van Drielplein haar deuren en is de planvorming gestart voor de realisatie van een nieuwe supermarkt en dorps huis. In Kesteren is in 2017 gestart met de realisatie van een nieuwe supermarkt. Ten behoeve waarvan ook in de openbare ruimte forse ontwikkelingen zijn voorbereid. En in Opheusden is de planvorming voor de nieuwe Aldi afgerond en zijn de voorbereidingen voor de realisatie gestart.

Verder hebben we in 2017 de eerste stappen gezet in het implementatietraject van de Omgevingswet en alle voorbereidingen getroffen om het in co-creatie opstellen van de Omgevingsvisie te starten. Met de vaststelling van een integrale visie op het beheer van onze openbare ruimte (IVOR) zijn de kaders vastgesteld om naast een projectmatige en integrale aanpak ook de participatie met bewoners te vergroten.

Met het vaststellen van nieuw beleid voor wegen, groen en begraafplaatsen zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de uitstraling en beleving van de openbare ruimte te vergroten.

In vervolg op de duurzaamheidsnota is in 2017 gestart met het opstellen van een gemeentelijke Klimaatnota 2018-2023. Onderdeel daarvan was een 'eigen' gemeentelijke Klimaatop in oktober 2017. De noodzaak van verdere energiebesparing in combinatie met een energietransitie is, naast het inzetten op het klimaatbestendig maken van onze openbare ruimte, breed onderkend en uitgesproken.

De Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving uit in de leefomgeving (bouwen, milieu en op beperkte schaal de Algemene Plaatselijke Verordening). Uniformering van deze werkzaamheden en samenwerking met de regiogemeenten en de provincie leiden tot een steeds betere en efficiëntere uitvoering. De afgesproken werkzaamheden voor 2017 zijn, ondanks de toenemende werkzaamheden (bouwen) en de krapte op de arbeidsmarkt, naar tevredenheid en binnen de financiële kaders uitgevoerd. In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om te komen tot Output financiering.

Avri IBOR voert het beheer en onderhoud uit in de openbare ruimte van de gemeente. Hoewel de beleving soms een andere is blijkt uit schouwresultaten dat nagenoeg geheel is voldaan aan de vastgelegde kwaliteitseisen. In samenwerking met de vier IBOR-gemeenten heeft Avri een nieuw meldingssysteem geïmplementeerd. Dit biedt de inwoners de mogelijkheid om efficiënter meldingen te doen en de afhandeling hiervan te volgen. In 2017 heeft Avri veel aandacht besteed aan haar bedrijfsvoering om adequater verantwoording af te kunnen leggen.

Avri zet zich in om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij het arbeidsproces te betrekken. In 2017 zijn 80 medewerkers van Werkzaam ingezet en zijn 8 werkervaringsplekken ingevuld waarvan twee medewerkers inmiddels voor een jaar in dienst zijn genomen.

Met de lancering van het bedrijvenloket en het aanstellen van een accountmanager bedrijven faciliteren wij ondernemers en blijven wij ons inzetten voor een goed ondernemersklimaat. In 2017 telde Neder-Betuwe 2.111 vestigingen. Deze bedrijven zorgen tezamen voor een werkgelegenheid van 10.702 arbeidsplaatsen. Dit betreft wederom een stijging van het aantal banen van 659. Niet eerder steeg het aantal banen in Neder-Betuwe zo fors met een stijging van 6,5% ten opzichte van 2016. Neder-Betuwe kent met 3,7% een relatief laag werkloosheidspercentage.

De verkenning naar de kansen voor gebiedsontwikkeling Veerhaven Ochten zijn in 2017 afgerond. Deze gebiedsontwikkeling past bij de lokale en regionale ambities op het gebied van recreatie en toerisme. Meekoppelkansen en inzet van middelen van Rijkswaterstaat, Waterschap Rivierenland en Provincie Gelderland dragen bij aan een kwaliteitsimpuls en versterking van toerisme en recreatie in het gebied. In regionaal verband zijn prestatieafspraken met het Regionaal Bureau voor Toerisme Rivierenland vastgelegd.

Bedrijfsvoering

Op het gebied van bedrijfsvoering zijn de nodige stappen gemaakt. De zoekfunctie in het systeem van zaakgericht werken is verbeterd. De doorontwikkeling van deze werkwijze is een continue proces. Met behulp van het softwareprogramma Engage is in 2017 gestart met het opstellen van proces- en werkbeschrijvingen via het LEAN-principe. Met het oog op verbetering van de digitale dienstverlening is eind vorig jaar de IT-strategie visie door ons college vastgesteld. Via een projectenkalender zal daar de komende jaren uitvoering aan worden gegeven.

Last but not least is er in 2017 constant aandacht geweest voor IT-beveiliging en is er met name aandacht besteed aan bewustwording van medewerkers over het juist toepassen en het omgaan van gegevens.

Sociaal Domein

Wij hebben ook in 2017 onze inwoners ondersteund met inkomensondersteunende maatregelen of begeleiding waar dat nodig was. We hebben subsidies verstrekt aan wie daar recht op had. Ook is aan kinderen die dat nodig hadden jeugdzorg gegeven. Qua cliënt-tevredenheid hebben met name de Kernpunten een beter resultaat laten zien dan in 2016. Het Sociaal Team bleef bij die groei achter. In 2017 is een nieuwe leverancier voor WMO-hulpmiddelen aan het werk gegaan. We verwachten dat daarmee ook de cliënt-tevredenheid op dit terrein zal verbeteren.

De aanhoudende grote vraag naar ondersteuning en hulp en de daarmee gepaard gaande werkdruk noopte tot extra (tijdelijke) inzet van personeel om te voorkomen dat er wachtlijsten zouden ontstaan dan dat die wel onaanvaardbaar lang zouden worden. De kosten daarvan zijn ten laste van de reserve 3D gebracht. Tegelijkertijd is een project 'Naar een nieuw financieel evenwicht 3D' gestart dat er voor moet zorgen dat te beginnen in 2019 er een klein structureel overschot op 3D ontstaat.

In een nieuwe Beleidsplan WMO en Jeugd heeft de gemeenteraad nieuwe beleidsaccenten gezet voor de jaren 2017 – 2020. Bijzonder in het proces was dat zowel de gemeenteraad als inwoners en allerlei organisaties zijn betrokken bij het beantwoorden van de vraag op welke ontwikkelingen dit beleidsplan een antwoord zou moeten geven. Dezelfde groep is later ook betrokken geweest bij het inventariseren van antwoorden en acties. Dat leidde tot een unanieme vaststelling door de raad van het nieuwe Beleidsplan WMO – Jeugd 2017 – 2020 in juli 2017.

Terwijl over het jaar 2015 de gemeente een accountantsverklaring met een beperking ontving, kon over het jaar 2016 net voor de zomer van 2017 wel een goedkeurende verklaring in ontvangst genomen worden. Zelfs zonder opmerkingen over risico's en processen. Een geweldig resultaat van gericht samenwerken. Het laat zien dat verantwoording van uitgaven daarmee op orde is.

In 2017 bent u geïnformeerd dat de uitgaven voor Jeugdzorg en in mindere mate de Participatiewet een structureel tekort laten zien. Een tekort dat in structurele zin groter is dan de overschotten op WMO. Incidentele meevallers maken dat ook in 2017 een positief resultaat op het Sociaal Domein kon worden geboekt.

Na een intensief traject kon overeenstemming worden bereikt met de Sportkoepel over een flink deel van de nog resterende bezuiniging op Sport. Die bestond enerzijds uit kostenbesparingen (met name energiekosten) en anderzijds uit bezuiniging op sportsubsidies. Er resteert nog een bezuiniging op Sporthal De Eng die binnen het accommodatiebeleid Dodewaard wordt opgepakt. In het traject om te komen tot een nieuw Dorpshuis voor Dodewaard kon eind 2017 een doorbraak worden bereikt waarin gemeente en een Klankbordgroep met een vertegenwoordiging van inwoners en verenigingen van Dodewaard een 4-tal scenario's gaan onderzoeken. Dat moet in 2018 tot resultaten gaan leiden.

Rondom een nieuw convenant voor de Bibliotheek Rivierenland voor de jaren 2019 – 2022 zijn in 2017 grote vorderingen gemaakt. De wens vanuit Neder-Betuwe voor een transparanter basispakket met projectmatige plus-opties sluit aan bij een bredere behoefte vanuit gemeenten en de Bibliotheek Rivierenland zelf. Besluitvorming over dit convenant zal in 2018 plaatsvinden.

In 2017 is een interne pilot gestart die invulling moet geven aan de wens die al eerder bestuurlijk was uitgesproken t.w. (bij de uitvoering van de WMO en Jeugdzorg) met 1 stem richting de cliënt te opereren. De vraag 'hoe' dat bereikt kan worden is in handen van een pilotgroep gelegd waarin alle functies binnen de uitvoering zijn vertegenwoordigd.

Financieel resultaat

Voor Neder-Betuwe geldt nog steeds dat het beheersen van onze financiële huishouding belangrijk is en blijft. De aandacht hiervoor heeft ook in 2017 effect gehad. De jaarstukken 2017 sluiten met een financieel overschot. Voor de toelichting verwijzen wij u naar het onderdeel 'Resultaatbepaling'.

Bij de rapportage besteding budgetten in december 2017 (peildatum: 1 november 2017) is aangegeven dat de jaarstukken over het jaar 2017 naar verwachting een overschot van € 1.263.000 zou laten zien. In werkelijkheid sluiten wij het boekjaar 2016 af met een overschot van € 1.618.000.

Het overschot van 2017 wordt voor € 118.000 beïnvloed door het feit dat een aantal budgetten niet geheel in 2017 is besteed maar waarvoor wordt voorgesteld deze via resultaatbestemming over te hevelen naar 2018. Het gaat dan om reeds aangegane verplichtingen op het gebied van Integrale visie openbare ruimte, cofinanciering projecten landschapsontwikkelingsplan en de uitvoering van de I&A gids. Wij stellen u daarom voor om € 118.000 van het behaalde resultaat te bestemmen voor nog noodzakelijk uit te voeren werkzaamheden/lasten in 2018 die gepland waren voor het jaar 2017.

Het resterende overschot van deze jaarstukken van € 1.499.774 stellen wij voor te storten in de algemene reserve. De storting in de algemene reserve zorgt voor een verbetering van onze weerstandscapaciteit. De weerstandsratio is mede daarmee uitgekomen op 2,2. Voor verdere informatie over de financiële positie, het resultaat, de resultaatbepaling en de resultaatbestemming van de jaarstukken 2017 wordt verwezen naar het onderwerp financiële positie, resultaatbepaling en resultaatbestemming van de jaarstukken 2017.

Ten slotte

Zoals hiervoor gesteld hebben wij de meeste van onze doelstellingen kunnen realiseren. Dit was niet mogelijk geweest zonder de inzet en betrokkenheid van onze maatschappelijke partners. Samen met het bedrijfsleven, verenigingen, kerken, scholen, zorginstellingen, hulpdiensten en betrokken inwoners en vrijwilligers werkten en werken wij aan een welvarend en leefbaar Neder-Betuwe. Een woord van dank gaat ook uit richting onze medewerkers en de medewerkers van onze verbonden partijen, omdat zij dagelijks vol enthousiasme werkten aan het bereiken van onze maatschappelijke ambities.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Neder-Betuwe

De secretaris,

De burgemeester,

mr. G.S. Stam

A.J. Kottelenberg

Leeswijzer opbouw en indeling jaarstukken

Opbouw en indeling van de jaarstukken

In de begroting 2017 legde u de voornemens voor 2017 vast. In deze jaarstukken leggen wij hierover verantwoording af. De indeling van de jaarstukken sluit daarom aan op de begroting 2017. Na een voorwoord van het college, een overzicht van de financiële positie met daar in een uiteenzetting van de resultaatbepaling en resultaatbestemming vindt de verantwoording plaats. Conform artikel 24 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten moeten de jaarstukken bestaan uit twee delen: **het jaarverslag en de jaarrekening**.

Het jaarverslag bestaat uit:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

De jaarrekening bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
- de balans en de toelichting;
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen;
- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het jaarverslag

In de programmaverantwoording is per programma aangegeven in hoeverre het programmabeleid en de voortgang van de door u benoemde speerpunten, op basis van het coalitieprogramma 'Samenwerken aan een vitale samenleving 2.0', gerealiseerd zijn. Tevens wordt aangegeven welke acties, uitgevoerd in 2017, hebben bijgedragen aan de verwezenlijking van de door u beoogde beleidsdoelen.

Volledigheidshalve noemen wij de zeven programma's:

- Programma 1: Bestuur en Dienstverlening
- Programma 2: Openbare orde en Veiligheid
- Programma 3: Fysieke Leefomgeving
- Programma 4: Economie
- Programma 5: Sociaal Domein
- Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen
- Programma 7: Bedrijfsvoering

Elk programma kent de volgende opbouw:

- Missie
- Actuele kaderstellende beleidsnota's
- beantwoording van de drie 'w-vragen':
 - wat willen wij bereiken?
 - wat hebben wij hier voor gedaan?
 - wat heeft het gekost?

Wij beantwoorden de drie 'w-vragen' aan de hand van de volgende onderdelen:

- *Wat willen wij bereiken?*
Wij noemen onder dit kopje de doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma.
- *Wat hebben wij hier voor gedaan?*
De vraag 'wat hebben wij hier voor gedaan?' beantwoorden wij met een overzicht van de bereikte resultaten, de bijbehorende planning en een toelichting, de tabel indicatoren en aanvullende beleidsmatige toelichtingen.
- *Wat heeft het gekost?*
De vraag 'wat heeft het gekost?' beantwoorden wij met een overzicht van de totale lasten per programma, gepresenteerd in een grafiek en een tabel.

Paragrafen

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting/jaarstukken, in elke paragraaf gezien vanuit een ander perspectief. Het gaat vooral om de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten die grote financiële gevolgen kunnen hebben en/of van belang zijn voor het realiseren van de programma's. Deze informatie komt in de begroting/jaarstukken veelal versnipperd voor en is daardoor minder inzichtelijk. De doelstelling van de paragrafen is dat de gemeenteraad de juiste en integrale informatie krijgt om zijn kaderstellende en controlerende rol ook op de beheersmatige aspecten waar te maken. De kwaliteit daarvan is immers van groot belang voor een continue, effectieve en efficiënte dienstverlening door de gemeente.

De jaarrekening

De jaarrekening geeft per programma inzicht in de opbouw van het jaarresultaat dat via een 'gezuiverd' exploitatieresultaat (een resultaat exclusief de toevoegingen/onttrekkingen aan reserves) vóór bestemming leidt tot een jaarresultaat na bestemming. Andere onderdelen van de jaarrekening zijn de balans met een toelichting op de balansposten, de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen. Het betreft hier de Single Information Single Audit (SISA) en een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

FINANCIËLE POSITIE, RESULTAAT EN BESTEMMING

Financiële positie

Begroting voor wijziging

De begroting 2017 voor wijziging (de primitieve begroting) sloot met een overschot van € 188.000

Begrotingswijzigingen

De financiële positie is in 2017 tussentijds door begrotingswijzigingen aangepast. Tevens is de financiële positie 2017 tweemaal aangepast als gevolg van de financiële consequenties die voortvloeiden uit de tweede bestuursrapportage 2016 en de rapportage budgetten december 2016.

Begroting na wijziging.

Na verwerking van de financiële gevolgen van de hierboven genoemde begrotingswijzigingen sloot de begroting na wijziging met een overschot van € 1.263.000.

Resultaatbepaling

Het resultaat over het jaar 2017

De begroting na wijziging sloot met een overschot van € 1.263.000. Dit betekende dat wij op basis van de besteding van de budgetten per 1 november 2017 een voordelig jaarrekeningsaldo van € 1.263.000 verwachtten. Het werkelijk resultaat over het jaar 2017 bedraagt € 1.618.000.

Hieronder volgt een overzicht van het resultaat per programma voor en na bestemming.

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING													
Nr: Programma's	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Verschil		Verschil	
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	
P1	Bestuur en Dienstverlening	1.759	-413	1.346	1.758	-436	1.321	1.791	-550	1.242	34	-113	-80
P2	Openbare Orde en Veiligheid	1.747	-13	1.734	1.793	-92	1.702	2.087	-393	1.694	294	-301	-8
P3	Fysieke Leefomgeving	10.205	-6.503	3.702	11.729	-7.446	4.283	12.042	-8.215	3.827	312	-769	-456
P4	Economie	2.760	-2.497	263	5.946	-5.721	225	2.872	-2.707	165	-3.073	3.014	-60
P5	Sociaal Domein	23.219	-4.235	18.985	23.952	-5.091	18.861	23.705	-5.627	18.078	-247	-536	-783
P6	Algemene dekkingsmiddelen	310	-32.929	-32.619	612	-35.422	-34.811	757	-35.562	-34.805	146	-140	6
P7	Bedrijfsvoering	6.806	-45	6.761	6.340	-2.627	3.713	6.309	-2.652	3.657	-31	-25	-55
Werkelijk resultaat voor bestemming		46.806	-46.634	172	52.130	-56.835	-4.706	49.563	-55.705	-6.142	-2.566	1.130	-1.436
MR	Mutaties in reserves	1.060	-1.419	-359	5.016	-1.573	3.443	8.177	-3.653	4.524	3.161	-2.080	1.081
Werkelijk resultaat na bestemming		47.866	-48.053	-188	57.145	-58.408	-1.263	57.740	-59.358	-1.618	595	-950	-355
+ = tekort - = overschot													

Overzicht van de grootste afwijkingen tussen begroting na wijziging en jaarrekening

Hieronder volgt een overzicht van afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de jaarstukken 2017. Het betreft hier afwijkingen groter dan € 25.000. Tevens is er een splitsing gemaakt tussen voordelen en nadelen en een splitsing tussen incidenteel en structureel.

Overzicht van de grootste afwijkingen tussen begroting na wijziging en jaarrekening zijn:					
		Programma	Bedrag: x € 1.000	Voordeel Nadeel	Incidenteel Structureel
1	Burgerlijke stand	P1	-45	Voordeel	Incidenteel
2	Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR)	P3	-25	Voordeel	Incidenteel
3	Landschapsontwikkelingsplan Cofinanciering projecten	P3	-29	Voordeel	Incidenteel
4	Riolering	P3	26	Nadeel	Incidenteel
5	Aanvulling voorziening verliezen grondexploitatie ter afdekking van verliezen	P3	202	Nadeel	Incidenteel
6	Casterhoven	P3	58	Nadeel	Incidenteel
7	Afgesloten projecten per 31 december 2017	P3	57	Nadeel	Incidenteel
8	Vrijval voorziening afwaarderen gronden	P3	-401	Voordeel	Incidenteel
9	Grondexploitatie project Casterhoven	P3	-267	Voordeel	Incidenteel
10	Onderuitputting reserve bovenwijkse voorzieningen	P3	48	Nadeel	Incidenteel
10	Vrijval reserve grondexploitatie	P3	-1.734	Voordeel	Incidenteel
11	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	P4	-60	Voordeel	Incidenteel
12	Overschot op uitvoering drie decentralisaties (3D)	P5	-651	Voordeel	Incidenteel
13	Overschot storten in de reserve drie decentralisatie (3D)	P5	651	Nadeel	Incidenteel
14	Ophogen voorziening dubieuze debiteuren	P6	66	Nadeel	Incidenteel
15	Algemene uitkering uit het gemeentefonds	P6	-52	Voordeel	Incidenteel
16	Toevoegingen algemene reserve	P6	2.115	Nadeel	Incidenteel
17	Overschot budget onvoorzien uitgaven	P7	-28	Voordeel	Incidenteel
18	Overschot op rente kort	P7	-32	Voordeel	Incidenteel
19	Informatie en Automatiserings gids (I&A)	P7	-64	Voordeel	Incidenteel
20	Inhuur van derden t.o.v. vrijval personeelslasten	P7	-124	Voordeel	Incidenteel
21	Aanvullen pensioenvoorziening wethouders	P7	230	Nadeel	Incidenteel
	Overige kleine verschillen	Div	-296	Voordeel	Incidenteel
TOTAAL (+ = tekort - = overschot)			-355		

De verklaring van de grootste afwijkingen tussen begroting na wijziging en jaarrekening zoals deze hierboven in het overzicht zijn opgenomen worden bij de derde W-vraag (wat heeft het gekost) per programma uitvoerig toegelicht. In totaliteit is sprake van een afwijking van € 7.000 tussen de begroting na wijziging en deze jaarrekening.

Resultaatbestemming

Bij de resultaatbestemming doen wij u een voorstel om het resultaat van de jaarstukken te bestemmen. Bij de resultaatbestemming onderscheiden we het bestemmen van budgetten voor activiteiten waarvan de werkzaamheden nog niet zijn afgerond (budgetoverheveling) en het bestemmen van het overschot of dekking van het tekort.

Aan u wordt een voorstel gedaan om voor de onderstaande activiteiten waarvan de werkzaamheden in 2017 niet zijn afgerond de aangegeven budgetten in 2018 beschikbaar te stellen. Voor deze posten zijn de volgende criteria strikt toegepast:

- De activiteit is niet uitgevoerd in 2017 door niet beïnvloedbare factoren;
- De activiteit kan niet ten laste van het budget voor 2018 worden uitgevoerd.

1. **Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR) (€ 25.000).**

Op 7 december 2017 heeft u ingestemd met het implementeren van IVOR. Hiervoor is een implementatiebudget van €25.000 toegekend. De implementatie loopt door in 2018. Wij stellen voor dit bedrag te bestemmen voor uitgaven in 2018.

2. **Landschapsontwikkelingsplan Cofinanciering projecten (€ 29.000).**

Er is in 2017 voor het project landschapsimpuls, biodiversiteit, klompenpaden subsidie aangevraagd bij de provincie Gelderland voor € 92.000. Voor cofinanciering wordt door Neder-Betuwe € 28.762 ingezet. Het project landschapsimpuls, hoogstamfruit, biodiversiteit, klompenpaden, zou starten in 2017. Omdat er eind 2017 nog geen subsidiebeschikking is ontvangen van de provincie, dient het budget te worden bestemd voor lasten in 2018. Zodra de beschikking binnen is wordt er gestart met het project. Voorgesteld wordt om het budget van € 28.762 te bestemmen voor 2018 voor uitvoering van de beoogde projecten.

3. **I&A programmagids 2017 (€ 64.000).**

Het budget van de programmagids 2017 laat een overschot zien van € 64.000. Dit overschot wordt veroorzaakt doordat de verschillende projecten nog niet zijn afgerond. Het betreft digitaliseren communicatiemiddelen, iBurgerzaken en maatregelen Europese privacy. Het restant budget is nodig om de projecten af te kunnen ronden en daarom stellen wij voor om deze lasten te bestemmen bij de jaarstukken 2017 en beschikbaar te stellen voor 2018 voor afronding van de projecten.

4. **Storting overschot jaarstukken 2017 in de algemene reserve (€ 1.499.774).**

Omdat de bestemmingen van middelen bij deze jaarstukken minder zijn dan het aanwezige jaarrekeningoverschot wordt het overschot gestort in de algemene reserve.

HET JAARVERSLAG

Inhoud van het Jaarverslag

De jaarstukken van een gemeente bestaan volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (artikel 24 BBV) uit een jaarverslag en een jaarrekening. De gemeenteraad heeft in het duale stelsel volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taken. Het jaarverslag ondersteunt de gemeenteraad bij deze taken, maar omdat het gaat om een terugblik op een afgesloten boekjaar is daarbij vooral de controlerende rol van de raad aan de orde. Het jaarverslag bestaat uit een programmaverantwoording en de paragrafen.

Programmaverantwoording:

Daartoe dient de programmaverantwoording te zijn ingedeeld in overeenstemming met de programma's zoals deze bij de begroting zijn opgenomen. Per programma dienen de gerealiseerde maatschappelijke effecten te worden beschreven evenals de wijze waarop de maatschappelijke effecten zijn nagestreefd en met welke gerealiseerde baten en lasten. Veel programma's kennen een meerjarig karakter. Dit betekent dat een programmaverantwoording ook kan aangeven welke doelstellingen voor een of meerdere begrotingsjaren geleden zijn gesteld. Vervolgens wordt de stand van zaken weergegeven. In de praktijk wordt het wel als problematisch ervaren dat zowel in het jaarverslag als in de jaarrekening volgens de wettelijke voorschriften ingegaan dient te worden op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde bedragen. Ter vermijding van doublures wordt daarom soms gebruik gemaakt van verwijzing naar andere onderdelen van de jaarstukken.

Betekenis en toepassing van de kleuren

In deze jaarstukken wordt het stoplichtenmodel gebruikt om de realisatie van het beleid aan te geven.

Per programmaonderdeel stellen we de volgende vragen ten aanzien van resultaat, tijd en middelen:

Resultaat: Is het gelukt om de beleidsinhoudelijke afspraken te realiseren of ligt de realisatie op schema?

Tijd: Is het gewenste (deel)resultaat gerealiseerd of ligt de realisatie op schema?

Middelen: Zijn de toegekende middelen toereikend (geweest)?

Resultaat en Tijd

Onder Resultaat en Tijd is de betekenis van de antwoordkleuren als volgt:

	Het resultaat is behaald en de uitvoering is volgens planning verlopen.
	Het resultaat is deels behaald en de uitvoering is niet geheel volgens planning verlopen. Beleidsmatige toelichting waarom het resultaat deels is behaald vindt plaats bij het thema zelf.
	Het resultaat is niet behaald en de uitvoering is niet volgens planning verlopen. Beleidsmatige toelichting waarom het resultaat niet is behaald vindt plaats bij het speerpunt zelf.

Middelen

Onder Middelen is de betekenis van de antwoordkleuren als volgt:

	De uitvoering van het resultaat is binnen het beschikbaar gestelde budget uitgevoerd.
	De uitvoering van het resultaat is niet binnen het beschikbaar gestelde budget uitgevoerd. Het budget is overschreden. Financiële toelichting van de afwijking vindt plaats per programma bij het onderwerp 'Wat mag het kosten?'

Ontwikkelingen sinds de bestuursrapportage helder in beeld

Om de verschillen met de bestuursrapportage 2017 in één oogopslag inzichtelijk te maken, gebruiken we de symbolen ▲ en ▼. Alle vlakjes zonder één van beide symbolen hebben dus dezelfde kleur als in de bestuursrapportage 2017.

	Sinds de bestuursrapportage 2017 is er vooruitgang geboekt (van rood/oranje naar groen of van rood naar oranje).
	

	Sinds de bestuursrapportage 2017 is er achteruitgang geboekt (van groen naar oranje/rood of van oranje naar rood).
	

De paragrafen:

Een ander onderdeel van het jaarverslag bestaat uit de paragrafen. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (artikelen 9 en 26 BBV) zijn er zeven paragrafen verplicht voorgeschreven: (1) Lokale heffingen, (2) Risicomanagement en weerstandvermogen, (3) Onderhoud kapitaalgoederen, (4) Financiering, (5) Verbonden partijen, (6) Grondbeleid en (7) Bedrijfsvoering. De paragrafen bevatten de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen bij de begroting is opgenomen.

Financiële afwijkingen groter dan € 25.000

Per programma worden de afwijkingen van de derde W-vraag ('Wat heeft het gekost?') weergegeven en daaronder, voor zover de afwijkingen groter zijn dan € 25.000, kort toegelicht. Afwijkingen kleiner dan € 25.000 worden per programma getotaliseerd in overige kleine verschillen. Ook wordt inzicht gegeven in de stand en besteding van het budget onvoorziene uitgaven.

PROGRAMMAVERANTWOORDING

- Programma 1: Bestuur en Dienstverlening
- Programma 2: Openbare orde en Veiligheid
- Programma 3: Fysieke Leefomgeving
- Programma 4: Economie
- Programma 5: Sociaal Domein
- Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen
- Programma 7: Bedrijfsvoering

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening

Missie

We hebben te maken met een veranderende samenleving die voortdurend in beweging is. Dat betekent ook dat de samenleving in een eerder stadium betrokken wordt bij ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen. Bestuur en organisatie staan ten dienste van de inwoners. We redeneren 'van buiten naar binnen'. Onze bestuurders en medewerkers staan met beide benen in de maatschappij, zodat zij inwoners en maatschappelijke partners op serieuze wijze kunnen betrekken bij voor hen belangrijke vraagstukken. Wij informeren onze inwoners goed en tijdig over het gemeentelijke beleid. We voeren onze taken snel, adequaat, klantgericht en klantvriendelijk uit. De wensen van onze inwoners en onze wettelijke taken zijn het uitgangspunt van onze dienstverlening. Kernwaarden die belangrijk zijn voor onze dienstverlening zijn: interactiviteit, pro-activiteit, betrouwbaarheid en persoonlijk contact. Waar het voor het bereiken van onze lokale ambities nodig is om met andere overheden samen te werken, doen wij dat op een slimme manier. We zien de gemeenschappelijke regelingen die voor ons taken uitvoeren als een verlengstuk van de gemeente; zij verdienen serieuze aandacht, sturing en waardering.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Communicatiebeleidsplan 2015
- ◆ Klanthandvest gemeente Neder-Betuwe
- ◆ Participatie en Inspraakverordening gemeente Neder-Betuwe
- ◆ Verordening burgerinitiatief Neder-Betuwe
- ◆ Regiocontract 2012-2015 (loopt tot juni 2016)
- ◆ Regionale visie 'Verrassend Rivierenland. Waard om bij stil te staan'
- ◆ Nieuwe wijze van onderlinge samenwerking in Rivierenland
- ◆ Implementatieplan Klantcontactcentrum (raadsbesluit 6 maart 2014)

Thema's

1.1 Bestuurs- en organisatiecultuur

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Behouden van een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur.	A1.	Continueren van het ingezette cultuurtraject met actieve betrokkenheid van college, MT en alle medewerkers.		
		A2.	Aandacht besteden aan bestuurlijke integriteit.		
		A3.	Beoordelen van medewerkers, naast vakinhoudelijke kennis, op houding en gedrag, w.o. klant-, samenwerkings- en resultaatgericht werken.		

Ontwikkelingen:

Bestuur

Een veranderende samenleving vraagt ook dat het bestuur en de organisatie in toenemende mate met de inwoners en partners in onze gemeente gezamenlijk optrekt om de ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen op te pakken. Dat neemt niet weg dat de bestuurlijke verantwoordelijkheden adequaat en doortastend opgepakt worden. Een belangrijke voorwaarde is stabiliteit vanuit het bestuur en de organisatie om op deze wijze te kunnen anticiperen op de ontwikkelingen en het maken van bestuurlijke keuzes. Ook in 2017 hebben we hier nadrukkelijk op ingezet. Betrouwbaarheid en toegankelijkheid van het bestuur en de organisatie zijn van groot belang om ook wendbaar en flexibel te zijn.

Organisatie

De negen cultuurwaarden die een aantal jaar geleden zijn opgesteld, zijn ook in 2017 weer via maandelijkse acties van de Gideonsbende onder de aandacht gebracht binnen de organisatie. Daarnaast heeft de Gideonsbende in 2017 met zowel het college als het MT overleg gehad over de cultuur en de betrokkenheid en inzet hierbij van Gideonsbende, het college en het MT. Zowel de cultuurwaarden als kerncompetenties (klant-, samenwerkings- en resultaatgericht werken) zijn onderdeel van de plannings-, voortgangs- en evaluatie-/beoordelingsgesprekken die iedere medewerker en leidinggevende samen voeren.

1.2 Communicatie en Dienstverlening

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Tijdige en proactieve participatie van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij de voorbereiding en uitvoering van besluitvorming.	A1.	Bij beleidsofstelling zullen we proactief de inwoners en (maatschappelijke) partners hierbij betrekken		
B	Onze communicatie aan de balie, via de telefoon en via internet is snel, adequaat en klantgericht volgens de normen van het kwaliteitshandvest	B1.	Verdere uitbouw van KCC naar 'De overheid geeft antwoord' en van onze dienstverlening conform ons klanthandvest.		
		B2.	Afhandeling van alle bij het KCC binnenkomende vragen vindt voor minimaal 50% direct (zonder doorverbinden) en correct plaats.		

Ontwikkelingen:

Communicatie

In 2015 stelde de gemeenteraad het communicatiebeleidsplan vast. Dit plan vormt de basis van ons gemeentelijke communicatiebeleid. Op basis van een intern actieplan hebben wij hieraan successievelijk uitvoering gegeven. We hebben ons meer dan voorheen gericht op resultaten die door de samenleving zelf worden gevraagd en waarin belanghebbenden, zoals inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ook actief willen participeren. Daarom redeneren we, als maatschappelijk relevante beleids- en uitvoeringsvraagstukken op de agenda gezet worden, 'van buiten naar binnen'. Een goede communicatie met en serieuze betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners is daarbij cruciaal. Uiteraard laten we hen waar mogelijk in een vroeg stadium meedenken. Om dit te realiseren is het noodzakelijk doelgroepen proactief, tijdig, gepland, op maat en met zo weinig mogelijk misverstanden te benaderen. Dit geldt voor alle beleidsvelden van de gemeente en steeds zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering.

Gemeentewinkel

In de komende jaren wordt een financiële taakstelling gerealiseerd door geleidelijk minder personeel in te zetten in de Gemeente winkel. Door meer op afspraak te gaan werken (in plaats van vrije inloop) is inmiddels een besparing gerealiseerd. Afgelopen jaar zijn verschillende modules van iBurgerzaken geïmplementeerd, die goed passen in het gedachtengoed van het 'Digitale Agenda 2020' project en als opmaat kunnen worden gebruikt voor de rest van de organisatie.

1.3 Bestuurlijke samenwerking

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Optimalisatie sturing op regionale samenwerking en verbonden partijen.	A1.	Jaarlijkse met de gemeenteraad in gesprek gaan over de sturing op de verbonden partijen en regionale samenwerking		
		A2.	Binnen de organisatie willen we de regie op verbonden partijen en regionale samenwerking intensiveren.		
B	Slim samenwerken met andere gemeenten om onze lokale ambities en doelen te bereiken	B1.	Samenwerken via gemeenschappelijke uitvoeringsdiensten als de Avri en de Omgevingsdienst Rivierenland en op drank- en horecagebied op beleidsarme taken om kosten te besparen, kwetsbaarheid te verminderen en expertise te benutten; waar dit budgetneutraal kan tevens op kleine schaal met buurgemeenten samenwerken om onderdelen van onze bedrijfsvoering robuuster te maken en van elkaars expertise gebruik te maken; samen met de gemeente Buren de uitvoering van de Participatiewet verzorgen.		
C	Bijdragen aan de uitvoering van de ambities van de regio Rivierenland (Ambitiedocument 2016-2020)	C1.	Een bijdrage leveren aan (, ambtelijk en financieel), de uitvoering van de vastgestelde ambities. Hiervoor is in 2016 het Uitvoeringsprogramma vastgesteld door het AB van Regio Rivierenland.		

Ontwikkelingen:

Sturing op regionale samenwerking en verbonden partijen

Ook in 2017 is er in de organisatie continu aandacht geweest voor de regionale samenwerking en de verbonden partijen. Ook is er in het najaar samen met de commissie regionale samenwerking constructief gekeken naar de toezichtsarrangementen rondom verbonden partijen. Tijdens die bijeenkomsten is ook door de coördinatoren van de verschillende verbonden partijen mondeling een stand van zaken gegeven. Vanzelfsprekend is gedurende het jaar 2017 de gemeenteraad op verschillende momenten (schriftelijk) meegenomen en heeft de raad bij de P&C documenten haar input kunnen leveren.

Op kleine schaal samenwerken met buurgemeenten

In 2017 is het initiatief genomen om de P&O afdelingen van de gemeente Buren en Neder-Betuwe informeel te laten samenwerken. Er zijn contacten gelegd om gebruik te kunnen maken van kennisdeling. Ook vindt op kleine schaal onderlinge detachering plaats.

Overige Ontwikkelingen

Dienstverlening

De wereld verandert. Dat heeft ook gevolgen voor de rol van de overheid en het contact van die overheid met de inwoners. In het document "Overheidsbrede Dienstverlening 2020" heeft de Rijksoverheid een aantal concrete uitgangspunten beschreven. Die houden in dat we de inwoners centraal te stellen, meer producten gaan digitaliseren en dat we heldere afspraken maken over het delen van informatie en privacy. Het beoogde doel is dat inwoners/ondernemers de overheid sneller en gemakkelijker kunnen vinden en dat ze zaken kunnen doen op de plek en het tijdstip die hen het beste uitkomen. Wij passen onze (dienstverlenings)processen hierop aan door digitaal betere informatie aan te bieden, digitale hulpmiddelen te gebruiken en onze bereikbaarheid op een andere manier te organiseren.

Operatie Basisregistratie Personen (BRP)

Het was de bedoeling dat de gemeentelijke basisadministratie voor persoonsgegevens (GBA) vervangen zou worden door de landelijke Basisregistratie Personen (BRP). De BRP zou een volledige digitale voorziening worden die onder andere plaats onafhankelijke dienstverlening zou mogelijk maken, vierentwintig uur per dag. Minister Plasterk heeft in overleg met de Tweede Kamer besloten de operatie BRP te stoppen. Hieraan is dus geen uitvoering gegeven.

Verkiezingen

Afgelopen jaar zijn de verkiezingen geweest van de Tweede Kamer. Alle werkzaamheden zijn goed verlopen zonder noemenswaardige bijzonderheden.

Wijkmanagement/Burgerparticipatie

In het coalitieakkoord 2014-2018 is gesteld dat er meer inzet wordt gevraagd op het gebied van burgerparticipatie en openbaar groen in de openbare ruimte. In 2016 is op kleine schaal gestart met burger initiatieven. Deze initiatieven hebben in 2017 een vervolg gekregen. Initiatieven die in 2018 doorlopen hebben raakvlak met ons openbaar groen, speelbeleid, zwerfafval, hondenbeleid. Waar wenselijk worden er in 2018 nieuwe initiatieven opgestart.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:	2013	2014	2015	2016	2017
Geen							

Verbonden Partijen

Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Welke beleids- doelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?	Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?	Verantwoording / Voortgang
A Mobiliteit	A1. Ondersteunen/faciliteren lobby A15	
	A2. Coördinatie van diverse verkeersveiligheidsprojecten aan de hand van het verkeersveiligheidsplan.	
	A3. Ondersteuning lobby treinverbinding Tiel-Arnhem	
	A4. Opstellen regionale fietsagenda Rivierenland	
	A5. Oprichten/beheren regionaal fonds Infrastructuur	
	A6. Organisatie onderlinge bestuurlijke afstemming tussen portefeuillehouders regiogemeenten en gedeputeerde provincie	
B Breedband	B1. Onderzoek naar mogelijkheden om een 100% dekkende glasvezelinfrastructuur in Rivierenland te realiseren.	
C Economie en Logistiek	C1. 10 gemeenten participeren in de Logistieke Hotspot Rivierenland	
	C2. Uitvoering geven aan het Regionale Programma Bedrijventerreinen	
	C3. Uitvoering geven aan het Regionaal Adviespunt Rivierenland en onderzoeken naar de mogelijkheden voor het opzetten van een ROB.	
D Recreatie en Toerisme	D1. Uitvoering geven aan de acties in de regionale visie Recreatie en toerisme.	
E Agribusiness	E1. Afstemming/samenwerking Greenport Gelderland (w.o. Laanboomcompact)	
	E2. Netwerkontwikkeling met Greenport Gld, RBT, LHR	
	E3. Ondersteuning ontwikkeling Laanboomcentrum ABC Opheusden	
	E4. Initiëren initiatieven agro-toerisme	
F Regionale profilering, lobby en versterking	F1. In het Uitvoeringsprogramma 2016-2020 worden naar aanleiding van het Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 concrete plannen en projecten genoemd om deze doelen te bewerkstelligen. Een nadrukkelijk aspect hierbij betreft de lobby richting bedrijfsleven en hogere overheden.	
G Duurzame Energie	G1. Het uitvoeringsprogramma Duurzame Energie richt zich erop om vóór 2020 10% van de regionaal verbruikte energie lokaal en duurzaam op te wekken en het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen.	

Ontwikkelingen:

Regio Rivierenland

De 10 samenwerkende gemeenten in regio Rivierenland hebben eind 2014 drie economische speerpunten benoemd waarop met elkaar zal worden samengewerkt (Agribusiness, Logistiek & Economie en Recreatie & Toerisme). Deze regionale speerpunten zijn uitgewerkt in het Ambitiedocument 2016-2020 Regio Rivierenland. De keuze voor deze drie speerpunten is gebaseerd op de specifieke kenmerken die Regio Rivierenland onderscheiden van andere regio's en met deze focus wordt gewerkt aan economische ontwikkeling en het beter vermarkten van de regio. De resultaten van gesprekken met verschillende maatschappelijke partners, externe stakeholders, provincie, onderwijsinstellingen, ondernemers en vertegenwoordigers zijn gebruikt als input om de gezamenlijke ambities aan te scherpen. Het Ambitiedocument 2016-2020 is, na besluitvorming door de 10 samenwerkende gemeenteraden, in mei 2016 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van Regio Rivierenland. De opgaven uit het regionaal Ambitiedocument zijn verder uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma. Voor de uitvoering van de projecten wordt van gemeenten ook een duidelijke financiële input verwacht. Elke euro die door gemeenten beschikbaar wordt gesteld, kan verveelvoudigd worden door cofinanciering van derden. De raad van de gemeente Neder-Betuwe heeft in een op 17 maart 2016 aangenomen motie voorgesteld een richtinggevend bedrag van € 3,- per inwoner per jaar op te nemen voor het realiseren van de ambities uit het regionaal ambitiedocument. Dit heeft zich vertaald in het opzetten van een Regionaal Investeringsfonds (RIF). In 2017 hebben alle regiogemeenten € 3,- per inwoner beschikbaar gesteld voor het RIF. Het RIF maakt het mogelijk om (publiek)private projecten te situeren en initiatieven uit de markt en netwerken in de samenleving aan te jagen en te cofinancieren. De lancering van het RIF vond plaats op 27 maart 2017. In maart 2017 is de eerste ronde van het regionaal investeringsfonds van start gegaan. In september 2017 de tweede ronde. Bij de eerste ronde zijn 33 voorstellen ingediend, waarvan er dertien een bijdrage hebben mogen ontvangen vanuit het RIF. De gemeente Neder-Betuwe heeft voor vier jaar een bijdrage gereserveerd voor het RIF. Voor 2018 heeft elke regiogemeente haar bijdrage aan het RIF gereserveerd. In 2017 is gestart met het opzetten van een Regionale Ruimtelijke Strategische Visie. Deze visie is een bouwsteen voor de gemeentelijke omgevingsvisies. De visie heeft de focus op de drie regionale speerpunten.

Wat heeft het gekost?

P1 Programma: Bestuur en Dienstverlening					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2017	Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017
Lasten			1.759	1.758	1.791
Baten			-413	-436	-550
Exploitatieresultaat			1.346	1.321	1.242

Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017	Vershil
P1	Bestuur en Dienstverlening				
Lasten			1.758	1.791	34
Baten			-436	-550	-113
+ = nadeel - = voordeel			1.321	1.242	-80

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 1

Burgerlijke Stand (voordeel € 45.000, incidenteel)

Per 1 januari 2017 kan een melding huwelijk (het zogenaamde "ondertrouw") een jaar van tevoren worden gedaan. Dat betekent dat bij het doen van de melding moet worden betaald, waar voorheen in het jaar van huwelijksvoltrekking de factuur werd verstuurd en betaald. Het jaar 2017 is hierin een overgangsjaar. In dit jaar zijn nog de leges van alle huwelijken voor 2017 (aantal: 222) plus een gedeelte van de huwelijken van 2018 geboekt. Dit resulteert in een incidenteel voordeel van € 45.000.

Overige kleine verschillen (voordeel € 35.000, incidenteel)

Hogere lasten € 34.000 en hogere baten € 69.000.

Investerings

Voor programma 1 Bestuur en Dienstverlening zijn geen investeringen van toepassing.

Mutaties in reserves

Voor programma 1 Bestuur en Dienstverlening zijn geen mutaties in reserves toe te lichten.

Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid

Missie

Neder-Betuwe is een gemeente waar iedereen zich veilig voelt met een lokale overheid die zich daarvoor aantoonbaar inzet. Spelregels en grenzen zijn helder. Er wordt snel en merkbaar opgetreden tegen overlast en criminaliteit. Wij stimuleren burgers, bezoekers, ondernemers en veiligheidspartners om vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bij te dragen aan de veiligheid binnen de gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2014-2018 (Raadsbesluit 5 juni 2014)
- ◆ Jaarplan Veiligheid 2017
- ◆ Veiligheidsstrategie 2014-2018 Oost-Nederland 'Een Veiliger Oost-Nederland door betrokken samenwerking'
- ◆ Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 Politie (opgesteld conform de wet Nationale Politie)
- ◆ Plan van aanpak/draaiboek Oud en Nieuw
- ◆ Regionaal Crisisplan
- ◆ Rampenplan en Rampenbestrijdingsplannen
- ◆ Preventie- en Handhavingsplan uitvoering Drank- en Horecawet 2014-2018 (Raadsbesluit 5 juni 2014)
- ◆ Algemene Plaatselijke verordening Gemeente Neder-Betuwe 2015

Thema's

2.1 Hulpdiensten

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Adequate brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.	A1.	Participeren in werkgroepen van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid voor het actualiseren van regionale rampenplannen.		
	A2.	Gemeentelijke crisisorganisatie op de hoogte houden van de ontwikkelingen bij de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid.		
	A3.	In onze gemeente zijn 285 vrijwilligers van de lokale EHBO verenigingen actief voor HartslagNu. Er zijn 10 aangemelde AED apparaten. Het doel is om elk jaar het aantal vrijwillige burgerhulpverleners in onze gemeente uit te breiden en dat geldt ook voor het aantal aangemelde AED apparaten. Om dit te bewerkstelligen zal door de gemeente hiervoor bij HartslagNu aandacht worden gevraagd.		
B De aanrijdtijden van de hulpdiensten voldoen aan de landelijke vijftienminutennorm en de overschrijding daarvan bedraagt maximaal 5%.	B1.	Toetsen of de hulpdiensten voldoen aan de gestelde normen. Middels het tussentijds opvragen van de tussenrapportages van de hulpdiensten, beoordelen of de hulpdiensten de norm behalen. Is dit niet het geval, dan aandacht vragen bij hulpdienst voor deze problematiek.		
	Toelichting: De ambulance heeft in 2017 in 90,4% van de spoedritten de norm van 15 minuten gehaald. De norm is minimaal 95% van de spoedritten binnen de 15 minuten. Dit blijft problematisch voor plattelandsgemeenten. In 2017 is een landelijk budget beschikbaar gesteld vanuit het ministerie van VWS om dit probleem aan te pakken. Voorwaarde is dat eind 2018 de 95% gehaald moet worden.			

Ontwikkelingen:

Politie

De politie is sinds enkele jaren bezig met het vormgeven van Context Gedreven Werken (CGW) binnen het basisteam, waarbij de vraag: "wordt de burger er beter van" centraal staat. De contextteams in De Waarden werken hiervoor samen aan de afhandeling van (spoed)incidenten, de levering van gebiedsgebonden politiezorg, de uitvoering van handhavingstaken op straat, het opnemen van aangiften en het opsporen van verdachten van overlast en criminaliteit in het gehele gebied de Waarden. De lokale context is daarbij leidend.

Eén van de zaken welke in 2017 in het kader van jeugdoverlast is opgestart is het Educatief programma Jongeren (EPJO). Dit interactieve schoolprogramma richt zich op misdaadpreventie en het tegengaan van radicalisering onder leerlingen van groep 8 (11-12 jaar) van de basisschool.

Bij de vorming van de Nationale Politie en in relatie hiermee de vorming van de basisteams, is de uitbreiding van het aantal wijkagenten voor Neder-Betuwe een belangrijk aandachtspunt geweest. In 2017 zijn deze functies allen ingevuld. Daarmee is de gemeente op volle sterkte. De wijkagenten leveren een belangrijke bijdrage aan de handhaving van de openbare orde, veiligheid en leefbaarheid in de (lokale) samenleving en zijn zij een belangrijke gesprekspartner voor de vele veiligheidspartners in onze gemeente.

Wat betreft de huisvesting van de politie heeft in 2017 een wijziging plaatsgevonden. Tot 2017 kende het team één hoofdlocatie (Tiel) en twee opkomstlocaties. Inmiddels is het bureau in Kesteren gesloten en is een politiesteunpunt geopend bij de brandweerkazerne in Ochten. Daarmee heeft het team Neder-Betuwe een goede uitvalsbasis voor haar inzet.

Brandweer

Tijdens het AB VRGZ op 14 december 2017 is een voorgenomen besluit genomen op het Brandweezorgplan. Het brandweezorgplan beschrijft een risicogestuurde basisbrandweezorg. Dit plan is na behandeling in het AB VRGZ ter consultatie gestuurd aan de gemeenteraden in Gelderland-Zuid. De gemeenteraden worden verzocht om hun zienswijze op dit plan bekend te maken aan het dagelijks bestuur. Tijdens het AB VRGZ van 19 april 2018 wordt een definitieve besluit genomen op dit plan.

2.2 Openbare orde en veiligheid

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Veilige gemeente, integrale aanpak.	A1. Tot eind 2017 uitvoering geven aan de voortgezette kadernota Veiligheid 2014-2018. Uitvoering geven aan Jaarplan Veiligheid 2017 en de APV. In 2017 opstellen Jaarplan Veiligheid 2018, vaststellen door college 4e kwartaal 2017.	▼	
	<u>Toelichting:</u> Het jaarplan 2018 wordt begin 2018 vastgesteld zodat de complete jaarcijfers 2017 van betrokken partijen kunnen worden meegenomen. Hierdoor ontstaat een completer beeld.		
	A2. Stimuleren van gerichte voorlichting en preventieve maatregelen om het aantal inbraken te verminderen. In samenwerking met de politie en bewoners stimuleren en ondersteunen bij het opzetten van Whatsapp-signaleringsgroepen.		
	A3. Aanbieden door Bureau Halt op de basisscholen van voorlichting over criminaliteit, normen en waarden, groepsdruk, overlast, vuurwerk (project oud nieuw), respect en digipesten.		
B Voorkomen van vernielingen en verhalen van schade.	B1. Voortzetten project 'Vandalisme-offensief'.		
	B2. Aangifte doen van alle vernielingen die aan gemeentelijke eigendommen worden aangericht en indien de dader bekend is de schade verhalen.		
	B3. Publiceren van aangerichte schade aan gemeente-eigendommen in de kranten; bij grote aangerichte schade een Burgernet-bericht uit laten gaan.		
	B4. Tegengaan van aanstootgevende reclame-uitingen. (<i>alert reageren, binnen onze bevoegdheden</i>).		
C Zo min mogelijk alcoholmisbruik, drugsgebruik en drugshandel	C1. Uitvoering geven aan het beleid op grond van artikel 13b Opiumwet, het Regionaal hennepsteelt convenant en het uitvoeringsconvenant.		

	C2.	Communiceren naar de inwoners over de 'aanpak hennepsteelt' via het Magazine NB en de gemeentelijke website.		
	C3.	Bevorderen dat de politie daadkrachtig optreedt, vooral tegen de overlast van drugshandel, en gericht onderzoek verricht op locaties waarover signalen binnenkomen dat er wordt gedeald.		
	C4.	Aanbieden preventie/voorlichtingslessen aan VO scholen over alcohol, roken en blowen. Vanuit het Sociaal Team inzet medewerker van IrisZorg voor gerichte persoonlijke hulpverlening bij verslavingsproblematiek. Daarnaast wordt een straathoekwerker van IrisZorg ingezet.		
D	Uitvoering geven aan de Drank- en Horecawet 2014-2018. Organiseren van toezicht en handhaving volgens het vastgestelde Preventie- en Handhavingsplan. (alcoholmatiging).	D1.	Controles uitvoeren en handhaven op o.a. de naleving van de leeftijdsgrens op basis van de Drank & Horecawet bij alcoholverstrekkers (horeca, sportverenigingen supermarkten en slijterijen). Handhaven indien tijdens controle blijkt dat de leeftijdsgrens niet wordt nageleefd.	
		D2.	Gerichte PR-acties naleving leeftijdsgrens richting doelgroepen als caissières, ouders en jeugd. Informatie verstrekken aan- en communicatie met alcoholverstrekkers Voorlichting geven aan jongeren over alcoholgebruik. Communiceren naar de inwoners en jongeren over alcoholgebruik.	
		D3.	Samenwerking met politie, ondernemers, verenigingen, scholen en gezondheidsorganisaties bevorderen.	

Ontwikkelingen:

Voorzetten van veiligheidsbeleid 2014-2018

De Kadernota Veiligheid 2010-2014 is in 2014 verlengd tot en met 2018 (raadsbesluit 5 juni 2014). Op basis van deze nota is in 2017 het veiligheidsbeleid in de hele breedte voortgezet. Speerpunten voor 2017 waren onder andere: het voorkomen van woninginbraken, aanpak vandalisme, aanpak hennepsteelt, aanpak drugs/alcohol, aanpak huiselijk geweld en aanpak van ernstige overlast door (verwarde) personen in de woonomgeving. Gedurende het jaar zijn daar diverse thema's bijgekomen waaronder ondermijning, fraude, woonoverlast en problematiek recreatieparken.

Kadernota Veiligheid

In 2017 is geen Kadernota Veiligheid 2018-2021 opgesteld. In plaats hiervan wordt in 2018 de kadernota voor de periode 2019-2022 opgesteld en ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. Reden hiervoor is dat de kadernota een doorlooptijd heeft tot en met 2018 in plaats van tot 2018. Dit is per abuis verkeerd opgenomen in de begroting voor 2017. Een nieuwe kadernota vanaf 2019 sluit ook aan bij de termijnen van het meerjarenbeleidsplan van de politie en de veiligheidsstrategie, die beide eind 2018 aflopen.

Preventie- en Handhavingsplan uitvoering Drank- en Horecawet

Eind 2017 heeft de gemeenteraad een nieuw Preventie- en Handhavingsbeleid voor de uitvoering Drank- en Horecawet 2018-2022 vastgesteld. De samenwerkende partijen hierin zijn: Iriszorg, Fris Valley, RYD en politie en toezichthouders in de regio Oost.

Overige Ontwikkelingen

Bommenregeling

Bij opsporing en ruiming niet gesprongen explosieven (NGE), treedt de initiatiefnemer op als opdrachtgever van het NGE-bedrijf die de opsporing/ruiming uitvoert. De gemeente is alleen bij 'eigen' initiatieven/projecten opdrachtgever.

Ten aanzien van de teruggave van een deel van de NGE kosten op basis van de thans vigerende bommenregeling kan de gemeente richting derden maximaal aangeven dat zij zich wil inspannen om via het Rijk tot gedeeltelijke teruggave te komen. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeente niet zelf (voor)financiert en ook geen financiële risico's aangaat.

Het Rijk is voornemens om in 4 jaar deze regeling af te bouwen. Het Rijk wil naar het principe dat de initiatiefnemer betaalt, net als bij bijvoorbeeld archeologie.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	Neder-Betuwe	122	147	66	75	
			Landelijk	142	138	134	137	
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	KLPD	Neder-Betuwe	0,7	0,2			
			Landelijk	1,4	1,3			
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	0,4	0,4	0,2	0,4	
			Landelijk	2,6	2,5	2,4	2,3	
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	4,2	2,7	3,3	3,3	
			Landelijk	6,2	5,9	5,5	5,3	
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	4,4	3,1	2,4	2,2	
			Landelijk	5,2	4,2	3,8	3,3	
Opkomsttijden Ambulance	Tussenrapportage per kwartaal	Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	Neder-Betuwe			90,6% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	91,9% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	90,4% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten
			Landelijk			Onbekend	Onbekend	Onbekend
Opkomsttijden Brandweer	Tussenrapportage per kwartaal	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid sector Brandweer	Neder-Betuwe			Onbekend	Gemiddelde opkomsttijd 1 ^e tankautospuiter ter plaatse: 08.39 minuten. (1 ^e halfjaar)	Gemiddelde opkomsttijd 1 ^e tankautospuiter ter plaatse: 10.27 minuten
			Landelijk			Onbekend		

Verbonden Partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?	Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?	Verantwoordin g/ Voortgang
A De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid zorgt voor een veilige regio, waarin rampen en crises zo goed mogelijk voorkomen en bestreden worden en de inwoners kunnen rekenen op snelle en goede geneeskundige hulpverlening en brandweerzorg.	A1. De sector Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) draagt zorg voor de advisering, coördinatie en aansturing van de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen. De GHOR is evenals het Veiligheidsbureau een netwerkorganisatie die er samen met haar ketenpartners (waaronder ziekenhuizen, huisartsen, ambulancedienst, GGD, GGZ) voor zorgt dat de geneeskundige hulpverlening voor, tijdens en na een ongeval, dreigende crisis of ramp adequaat geregeld is.	
	A2. De sector Brandweer is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van specialistisch brandweerwerk en externe veiligheidsregelgeving. Voorbeelden hiervan zijn het waarschuwen van de bevolking, het verkennen van gevaarlijke stoffen, het verrichten van ontsmettingen en het grootschalig optreden, het vuurwerkbesluit en het BRZO. Daarnaast worden de lokale brandweerkorpsen ondersteund bij de preparatie, preventie en de nazorg. Aandringen bij de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) op handhaving van de norm voor opkomsttijden van de brandweer.	
	A3. De Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK) is onderdeel van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. Centralisten van ambulance, brandweer en politie zitten fysiek bijeen en nemen rechtstreeks de meldingen aan via alarmnummer 112 binnenkomen.	
	A4. In het Veiligheidsbureau werken medewerkers van brandweer, GHOR, gemeenten, politie, Defensie, de provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland samen aan het ontwikkelen, organiseren, borgen en coördineren van multidisciplinaire plannen en processen die nodig zijn voor een professionele rampenbestrijdings- en crisisbeheersingsorganisatie.	
B De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid door uitvoering te geven aan:	B1. Het onder alle omstandigheden bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden ter zake van het voorkomen, beperken en bestrijden van rampen en crises.	
	B2. Het doelmatig organiseren, coördineren en (laten) uitvoeren van het vervoer van zieken en ongevalsslachtoffers, de registratie daarvan en het bevorderen van adequate opname van zieken en ongevalsslachtoffers in ziekenhuizen of andere instellingen voor intramurale zorg.	
	B3. Het voorbereiden en bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde geneeskundige hulpverlening bij rampen.	
	B4. Het inventariseren en analyseren ten behoeve van de deelnemende gemeenten van gemeentegrens overschrijdende risico's op het gebied van de fysieke veiligheid.	
	B5. Het adviseren van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.	

Ontwikkelingen:

VRGZ

In 2017 is na vertrek van de algemeen directeur VRGZ een ad interim directeur aangesteld. Het AB VRGZ heeft de ad interim directeur de opdracht gegeven om een nieuwe visie op te stellen met daarbij een nieuwe organisatiestructuur. Dit plan is tijdens het AB in december 2017 middels een voorgenomen besluit vastgesteld. Bij de meeste reorganisaties komen frictiekosten aan de orde. Zo ook bij de VRGZ. De VRGZ verzoekt de gemeenten in Gelderland-Zuid om een bijdrage voor de frictiekosten. Dit voorstel wordt begin 2018 voorgelegd aan de gemeenteraad.

Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK)

De Gemeenschappelijke Meldkamer is onderdeel van de VRGZ. Centralisten van de ambulance, brandweer en politie zitten fysiek bijeen en nemen rechtstreeks de meldingen aan die via alarmnummer 112 binnenkomen. De meldkamer is gestationeerd in Nijmegen op het politiebureau. Op dit moment is er een ontwikkeling gaande om de meldkamers van de Veiligheidsregio's in Gelderland en Overijssel samen te voegen tot één meldkamer voor Oost-Nederland in Apeldoorn. Het samenvoegen van de meldkamers vloeit voort uit de nationalisering van de politie. De bedoeling is dat een meldkamerregio wordt gevormd naar analogie van de gebiedsindeling van de politie (max. 10 meldkamers). Een kwartiermaker begeleidt de fusie voor de meldkamers. Hoewel het oorspronkelijk de bedoeling was dat de fusie in 2017 gereed moest zijn, is inmiddels duidelijk geworden dat dit vermoedelijk veel later zal zijn. Er is geen inschatting wanneer het proces zal worden afgerond.

Wat heeft het gekost?

P2 Programma: Openbare Orde en Veiligheid					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2017	wijziging 2017	2017
Lasten			1.747	1.793	2.087
Baten			-13	-92	-393
Exploitatieresultaat			1.734	1.702	1.694
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P2	Openbare Orde en Veiligheid		wijziging 2017	2017	
Lasten			1.793	2.087	294
Baten			-92	-393	-301
+ = nadeel - = voordeel			1.702	1.694	-8

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 2

Opsporing, ruiming van conventionele explosieven (voordeel en nadeel € 298.000, incidenteel)

Binnen programma 2 "Openbare Orde en Veiligheid" is een forse afwijking van € 298.000 aanwezig tussen de geraamde lasten en baten conform begroting na wijziging en de werkelijkheid conform de jaarstukken 2017. Deze forse afwijking is als volgt te verklaren:

Voor de kosten van het opsporen en ruimen van conventionele explosieven is door het rijk een regeling getroffen. Het rijk biedt de mogelijkheid om een tegemoetkoming van 70% aan te vragen voor de gemaakte kosten voor de opsporing en ruiming van conventionele explosieven. De aanvraag hiertoe moet vergezeld gaan van een raadsbesluit met daarin de totale uitgaven die daartoe in 2017 zijn gemaakt. De totale werkelijke lasten voor 2017 voor de opsporing en ruiming van conventionele explosieven bedraagt € 372.000. Hiervoor was € 74.000 begroot; een nadelig verschil van € 298.000.

Door voor 1 maart 2018 een suppletieverzoek in te dienen bij het rijk wordt baat verkregen van € 267.000. Hiervoor was € 64.000 begroot; een voordelig verschil van € 203.000. Daarnaast ontvangen wij nog voor € 95.000 van initiatieven van derden voor werkzaamheden die betrekking hebben op het opsporen en ruimen van conventionele explosieven. Hierover heeft uw raad op 8 februari 2018 een besluit genomen.

Overige kleine verschillen (nadeel € 8.000, incidenteel)

Investerings

Op programma 2 Openbare orde en Veiligheid zijn geen investeringen toe te lichten.

Mutaties in reserves

Op programma 2 Openbare orde en Veiligheid zijn geen mutaties in reserves van toepassing.

Programma 3: Fysieke Leefomgeving

Missie

Neder-Betuwe is een veilige, schone, aantrekkelijke en gevarieerde gemeente en bekend als hét laanboomcentrum van Nederland respectievelijk Europa. Wij werken samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan het behoud en de ontwikkeling van een duurzame, vitale gemeente. We streven naar een evenwichtige ruimtelijke ordening waarbij landschappelijke waarden worden behouden. De woningvoorraad is kwalitatief op orde en wordt voortdurend afgestemd op de behoefte. Nieuwe kansen en ontwikkelingen worden aangegrepen om de aanwezige ruimtelijke kwaliteiten te versterken.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Beheerplannen onderhoud wegen, gebouwenbeheer en groen
- ◆ Groenbeleidsplan Neder-Betuwe 2017-2021
- ◆ Integrale Visie Openbare Ruimte 2018 - 2028
- ◆ Landschap Ontwikkeling Plan (LOP)
- ◆ Bestemmingsplannen
- ◆ Nota Bovenwijkse Voorzieningen (actualisatie 2017)
- ◆ Structuurvisie Neder-Betuwe 2015
- ◆ Regionaal Woningbouwprogramma 2016
- ◆ Woonvisie Neder-Betuwe 2016 – 2021 Vitale kernen in een sterke gemeente 2.0
- ◆ Prestatieafspraken 2017 – 2021 tussen gemeente, SWB en HV Lingewaarden
- ◆ Beleids- en beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020
- ◆ Nota Wonen-Welzijn-Zorg
- ◆ Welstandsnota
- ◆ Bouwverordening
- ◆ Regionaal beleidskader uitvoering VTH-taken binnen de regio Rivierenland, vastgesteld 2 februari 2016 (college)
- ◆ Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe, vastgesteld raad 7 juli 2016
- ◆ Notitie Integraal Handhaven 2014-2017, onderdeel Bouw, RO, APV (voor wat betreft het onderdeel APV), vastgesteld op 18 februari 2014 (college)
- ◆ Waterplan
- ◆ Beleids- en beheerplan Begraafplaatsen 2018-2021
- ◆ Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan (vGRP)
- ◆ Nota duurzaamheid 2016-2020
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren, vastgesteld op 15 dec 2011
- ◆ Uitvoeringsprogramma speeltuinen 2016 - 2020
- ◆ Startnotitie Neder-Betuwe Gezond! (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden
- ◆ Beleidsnota Externe Veiligheid Neder-Betuwe 2015-2019
- ◆ Erfgoedverordening 2017
- ◆ Algemene verordening ondergrondse infrastructuur

Thema's

3.1 Wonen

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Woningbouw aansluitend op de Woonvisie 2016-2021.	A1.	Toevoegen van duurzaam aantrekkelijke woningen.		
		A2.	Inzetten op een realistische nieuwbouwambitie.		
		A3.	Woningbouw in elke kern, volwaardige afronding van de huidige plannen.	▼	
		Toelichting: Nog geen woningbouw in Dodewaard en Echteld. Voor Fructus is in 2017 een overeenkomst gesloten voor de bouw van ca. 70 woningen. Voor het plan Broedershof is in dit jaar het ontwerpbestemmingsplan in procedure gebracht voor maximaal 50 woningen. In 2017 zijn in totaal 115 woningen gereed gemeld.			
		A4.	Verder verduurzamen van de woningvoorraad.		
		A5.	Betaalbare woningen voor kwetsbare doelgroepen.		
B	Behouden van aanbod kleinschalige (intramurale) zorgvoorzieningen in onze dorpen.	B1.	Faciliteren van gerealiseerde woonzorgvoorzieningen in onze dorpen (Steegakker, Elim, Reigerhof, Habion) zodat zij optimaal hun rol in de lokale samenleving kunnen vervullen.		
		B2.	Uitvoering geven aan het Bor (Besluit omgevingsrecht, onderdeel van de Wabo) Toelichting: op basis van deze wet wordt het eenvoudiger om een tijdelijke mantelzorgwoning te plaatsen		
		B3.	Meewerken aan alternatieven voor (dreigende) leegstand i.v.m. scheiden van wonen en zorg.		
		B4.	Maken van prestatieafspraken met betrekking tot woningtoewijzing met het welzijnswerk over de wijze waarop zij senioren kunnen faciliteren met diensten op het gebied van zorg, welzijn en gemak.		

Ontwikkelingen:

Wonen

De Woningwet 2015 stelt nieuwe spelregels voor de sociale huursector. De herziene Woningwet is erop gericht dat woningcorporaties zich concentreren op hun kerntaak: zorgen dat mensen met een laag inkomen goed en betaalbaar kunnen wonen. Bij de wet hoort een AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur) waarin details over de uitvoering van de wet zijn vastgelegd. De hoofdpunten uit de nieuwe Woningwet betreffen:

1. Het werkdomein woningcorporaties
2. Scheiding of splitsing van diensten algemeen economische belang en niet- diensten algemeen economische belang
3. Passend toewijzen
4. Governance en intern toezicht
5. Verslaglegging en financiële transparantie
6. Extern toezicht en sanering
7. Rol gemeenten
8. Rol huurders
9. Woningmarktgebieden
10. Diversen (klachtenreglement, wooncoöperatie, overcompensatie, gemengde dienstverlening)

De prestatieafspraken 2017- 2021 tussen gemeente, huurdersvereniging Lingewaarden en woningstichting SWB zijn op 28 november 2017 geactualiseerd.

Wat nieuwbouwplannen betreft richten we ons op afronding van de plannen die al langer lopen (Triangel Ochten, Casterhoven, Broedershof Echteld en Fructus Dodewaard).

Spuitzone

In onze gemeente lopen wij bij toekomstige bouwprojecten geregeld aan tegen de problematiek van de spuitzones. Vuistregel is dat een spuitzone (de afstand tussen locaties waar gewasbestrijdingsmiddelen worden gebruikt en 'gevoelige' bestemmingen als woningen) minimaal 50 meter dient te zijn. Uit jurisprudentie-onderzoek blijkt echter, dat de afstand die daadwerkelijk opgenomen kan worden in een bestemmingsplan kleiner mag zijn, indien voldaan wordt aan verschillende voorwaarden. Recent zijn de eisen die de Raad van State stelde aan een onderzoek hiertoe versoepeld. Ook meer 'juridische rapporten/beschouwingen' worden geaccepteerd, mits daarin gebruik wordt gemaakt van eerdere (wel modelmatige) rapporten. Over de effecten van deze uitspraken is overleg gevoerd met Hekkelman advocaten. Ook zij bevestigen dat dit mogelijk is (mits gebaseerd op eerdere berekeningen en vertaald naar de specifieke situatie). Een dergelijk rapport moet worden opgesteld door een ter zake deskundig bureau (niet door een initiatiefnemer zelf).

3.2 Ruimtelijke ordening

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Implementatie omgevingswet	A1. Uitvoeren uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma staan die taken genoemd die de komende jaren uitgevoerd worden. Dit uitvoeringsprogramma is gericht op een succesvolle implementatie van de omgevingswet in de gemeente Neder-Betuwe.		
B Actuele bestemmingsplannen waarin het gewenst ruimtelijk beleid van de gemeente Neder-Betuwe is vertaald in ruimtelijke regels	B1. Werkplan bestemmingsplannen uitvoeren met als doel: <ul style="list-style-type: none">- Handboek bestemmingsplannen actualiseren (inclusief nieuw beleid)- Zoveel mogelijk plannen samenvoegen tot één plan (woonkernen, buitengebied en bedrijventerreinen)		
C Klimaatadaptatie	C1. Uitvoeringsbeleid toekomstbestendig maken van onze leefomgeving. Op basis van een klimaatscan maken we een integraal plan waarin we ingaan op de gevolgen van de klimaatverandering en hoe we daar concreet met maatregelen op in kunnen spelen.	▼	
<u>Toelichting:</u> Klimaatadaptatie is onderdeel Klimaatnota die begin 2018 is vastgesteld. Op basis hiervan wordt nog een uitvoeringsprogramma opgesteld. Klimaatadaptatie komt daarnaast ook terug in vGRP (2018)			

Ontwikkelingen:

Implementatie omgevingswet

Op 1 januari 2021 vindt (volgens huidige planning) invoering van de omgevingswet plaats. Invoering van deze wet gaat verder dan het opstellen van een omgevingsvisie en één omgevingsplan. De wetwijziging heeft gevolgen voor de rol als college en raad, de samenwerking tussen afdelingen binnen de gemeente maar ook tussen gemeente en diverse verbonden partijen. Het ambtelijk opdrachtnemerschap voor implementatie ligt bij de afdeling fysiek. Daar ligt echter niet het primaat. De opgave om te voldoen aan de omgevingswet is een opgave waarmee de gemeentelijke organisatie in zijn geheel aan de slag is gegaan. In 2016 is gestart met medewerkers en bestuurders te informeren over de komst van de nieuwe wet. Wij sturen actief op een integrale implementatie en daarmee op een vanzelfsprekende verbinding tussen het ruimtelijk domein en beleidsthema's binnen het sociaal domein. In 2017 is conform de bestuursopdracht en de routekaart vooral gewerkt aan een inventarisatie en analyse van de huidige gemeentelijke beleidskaders, fysiek én sociaal. Regionaal zijn de mogelijkheden voor samenwerking op onderdelen van het implementatietraject verkend. In 2018 starten we met het proces van de Omgevingsvisie. In 2017 hebben we in sessies met de raad de eigen rol in dit proces verkend en heeft de raad kaders mee gegeven. Op basis hiervan is een plan van aanpak Omgevingsvisie opgesteld en vastgesteld. De aanbesteding voor externe ondersteuning bij het proces co-creatie is eind 2017 afgerond. In de regio is gewerkt aan een Ruimtelijk strategische visie voor de regionale speerpunten. Wij hebben daarvoor proactief input geleverd. Na vaststelling zal deze visie zijn doorwerking krijgen in onze Omgevingsvisie.

Bestemmingsplannen

De afgelopen jaren is veel tijd en geld besteed aan het actualiseren van bestemmingsplannen. In 2019 en daarna loopt de 10 jaar geldigheidstermijn van diverse geactualiseerde bestemmingsplannen af. Ook zijn er diverse beleidsmatige ontwikkelingen die vragen om verankering in bestemmingsplannen.. We werken zoveel als mogelijk al in de geest van de omgevingswet door zoveel mogelijk plannen samen te voegen tot één plan.

De volgende stappen zullen worden genomen door ruimtelijke ordening voor het actueel houden van bestemmingsplannen:

- Het handboek bestemmingsplannen is geactualiseerd (inclusief nieuw beleid)
- De voorbereidingen zijn gedaan voor het samenvoegen van de verschillende bestemmingsplannen voor de woonkernen, tot één bestemmingsplan. In 2018 krijgt dit een vervolg.

3.3 Toezicht en Handhaving

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Handhaving op het gebied van het omgevingsrecht	A1.	Uitvoeren van het beleidskader uitvoering VTH-taken Regio Rivierenland.		

Ontwikkelingen:

Omgevingsdienst Rivierenland

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn wat betreft de uitvoering ondergebracht bij de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR). De uitvoering vindt plaats overeenkomstig het regionale VTH-beleidskader en het jaarlijks vast te stellen Werkprogramma.

De ODR gaat over van een input-gestuurde organisatie (hoeveel uren brengt iedere deelnemer in) naar een output-gestuurde organisatie per 1 januari 2018 (welke producten worden geleverd). In 2017 zijn hiertoe nadere afspraken gemaakt.

Met de ODR zijn concrete kwaliteitsafspraken gemaakt. Deze zijn op basis van het Wetsvoorstel VTH vertaald in de "Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe" (2016), met als doel de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving te waarborgen en te bevorderen. Over de naleving van deze kwaliteitsafspraken doen burgemeester en wethouders jaarlijks mededeling aan de raad in combinatie met de jaarstukken 2017 van de ODR.

3.4 Duurzaamheid

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Milieu – en energiebewust gedrag van inwoners en bedrijfsleven.	A1.	Uitvoeren van de nota duurzaamheid (2016-2020) waarbij we zoveel mogelijk belanghebbenden willen betrekken. Naast uitvoeren van bestaande projecten ook nieuwe ontwikkelingen volgen en implementeren. Begin 2017 vindt monitoring van energiebesparing/opwekking plaats. We zullen in 2017 verder gaan met verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed waarbij de gemeentelijke gebouwen voor groot gedeelte voorzien in eigen stroomgebruik. In het laatste kwartaal in 2017 zullen we de resultaten van het uitvoeringsplan evalueren.		

3.5 Ruimte en groen

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Representatief aanzien van de dorpen met hoge ecologische kwaliteit (<u>uitstraling van Europees laanboomcentrum</u>).	A1.	In gesprek blijven met boomkwekers over bereidheid om te investeren in het groen in de gemeente (aanleg en onderhoud).		
		A2.	Uitvoering geven aan het geactualiseerde Groenbeleidsplan (eind 2016 vastgesteld)	▲	
		A3.	Onderzoeken van mogelijkheden om de zichtbaarheid van het Laanboomcentrum en ABC terrein te verbeteren. Dit is in 2017 in gang gezet met het opstellen van het Ruimtelijk kwaliteitskader ABC en de start van het Beplantingsplan ABC. Het Beplantingsplan is nog niet afgerond. Aansluitend wordt met TCO onderzocht of en zo ja, waar in het ABC landmarks etc. gerealiseerd kunnen worden. Deze acties lopen door in het nieuwe jaar.		
B	Onderhoud kwaliteitsniveau begraafplaatsen in stand houden.	B1.	Het geactualiseerde begraafplaatsenbeleid uitvoeren (actualisatie eind 2017)		
C	Verbetering van het groenonderhoud met betrokkenheid van onze inwoners.	C1.	Hanteren van een planmatige aanpak (in het kader van (burger) participatie voor het betrekken van inwoners bij het onderhoud van openbaar groen.		
		C2.	Hanteren van aantrekkelijke voorwaarden op het gebied van onderhoud van groen door inwoners. Voor 2017 zullen we middelen inzetten om bewonersinitiatieven te kunnen faciliteren.		
D	Een passende en aantrekkelijke speelruimte voor inwoners van 0- t/m 18 jaar	D1.	Gefaseerde uitvoering speelruimtebeleidsplan. Zie programma 5 thema 5.4		
E	Uitvoering geven aan het landschapsontwikkelingsplan (LOP)	E1.	In het LOP zijn in deel 3 projecten opgenomen om het landschap en de beleefbaarheid te continueren en te verbeteren. Er zijn door een ander provinciaal beleid, subsidies beschikbaar om uitvoering te geven aan de in deel 3 LOP genoemde projecten. Neder-Betuwe wil in 2017 participeren in verschillende regionale projecten.		
		E2.	Aansluiten bij landschapsprojecten in de buurgemeenten		
F	Schoonhouden van openbare ruimte.	F1.	Bevorderen participatie, bijvoorbeeld door te zorgen dat het onderwerp zwerfvuil op de agenda van de verschillende stakeholders komt te staan en door inwoners, wijken en verenigingen te stimuleren om gezamenlijk de problematiek aan te pakken.		
		F2.	Verwijderen van zwerfvuil in de openbare ruimte samen met scholen en maatschappelijke organisaties. Acties en actoren zijn vastgelegd in een vierjarig uitvoeringsprogramma		
		F3.	Uitvoeren van de nota hondenbeleid 2016. Door uitvoering te geven aan een vierjarig uitvoeringsprogramma streven we gedragsverandering na om overlast door hondenuitwerpselen te verminderen. Accenten liggen op het communicatietraject, optimalisering van voorzieningen, en gerichte handhaving naar aanleiding van de klachten- en meldingenlijn.		

Overige Ontwikkelingen

Bodembelastingkaart en beleid in het kader van bommenregeling 2.0

De Bodembelastingkaart 2017 (zogenaamde bommenkaart) is geactualiseerd en voldoet aan de huidige wet- en regelgeving. Op de bodembelastingkaart is ons gehele grondgebied volledig verdacht op het voorkomen van "artillerie-, mortier-, raketbeschieting". Dit letterlijk dat eenieder een CE-onderzoek moet hebben uitgevoerd voor men een schep in de grond zet. Dit probleem is deels ondervangen door bij de vaststelling van de Bodembelastingkaart 2017, vast te stellen dat wanneer er sprake is van voorzetting huidig gebruik, de gemeente de initiatiefnemer wel adviseert maar niet verplicht tot het uitvoeren van een CE-onderzoek. Daarnaast heeft de Raad er mee ingestemd dat in overleg met belanghebbenden, gekomen wordt tot een onderbouwd proportioneel CE-beleid Neder-Betuwe. Omdat er geen standaard is betekent proportioneel beleid, beleid waarin de gemeente zelf keuzes durft te maken op basis van afwegingen of een risico acceptabel is of niet. Als men op voorhand geen keuzes durft te maken omdat het effect (een kans op sterfte agv een ontploffing) niet acceptabel is, moet men niet kiezen voor het opstellen van proportioneel beleid.

Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet

Met de Aanvullingswet bodem wordt de aanpak van bodemverontreinigingen gekoppeld aan een gebiedsaanpak en het reguleren van activiteiten. Gemeente krijgen een primaire verantwoordelijkheid voor de bodemkwaliteit en grondwater met veel mogelijkheden voor eigen beleid. Lokale en regionale regels kunnen straks worden vastgelegd in het omgevingsplan respectievelijk omgevingsverordening. In overleg met Omgevingsdienst Rivierenland zullen taken en verantwoordelijkheden die de Wet natuurbescherming vereist, onderling worden afgestemd.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. De wet geldt sinds 1 januari 2017 en vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. In overleg met Omgevingsdienst Rivierenland zullen taken en verantwoordelijkheden die de Wet natuurbescherming vereist, onderling worden afgestemd.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	5,5	3,8	5,5	3,5	
			Landelijk	7,0	6,5	6,0	5,6	
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	VeiligheidNL	Neder-Betuwe	5%	8%	6%		
			Landelijk	7%	7%	8%		
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	VeiligheidNL	Neder-Betuwe	7%	6%	3%		
			Landelijk	8%	10%	9%		
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	Neder-Betuwe	199	125	126		
			Landelijk	210	205	200		
Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	Neder-Betuwe	31,1%	30,7%	15,9%	13,2%	
			Landelijk	11,1%	10,1%	12,2%	12,6%	

Wat heeft het gekost?

P3 Programma: Fysieke Leefomgeving					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2017	wijziging 2017	2017
Lasten			10.205	11.729	12.042
Baten			-6.503	-7.446	-8.215
Exploitatieresultaat			3.702	4.283	3.827

Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma	Begroot na		Rekening	Vershil
P3	Fysieke Leefomgeving	wijziging 2017		2017	
Lasten			11.729	12.042	312
Baten			-7.446	-8.215	-769
+ = nadeel - = voordeel			4.283	3.827	-456

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 3

Kabels en leidingen meer lasten € 41.000 meer baten € 37.000 (nadeel € 4.000, incidenteel)

Voor de aanleg en/of het verplaatsen van kabels en leidingen is in 2017 € 41.000 meer besteed dan was geraamd. Hiertegenover staan meer ontvangen leges van in totaal € 37.000 waardoor een incidenteel nadeel ontstaat van € 4.000.

Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR) (voordeel € 25.000).

Op 7 december 2017 heeft u ingestemd met het implementeren van IVOR. Hiervoor is een implementatiebudget van €25.000 toegekend. De implementatie loopt door in 2018. Wij stellen voor dit bedrag te bestemmen voor uitgaven in 2018.

Dijkverzwaring Hagestein Opheusden (voordeel € 5.000, incidenteel)

Voor de dijkverzwaring Hagestein Opheusden hebben wij € 46.000 ontvangen; van derden € 29.000 en subsidie van de provincie € 17.000. Tegenover deze ontvangsten staan lasten van in totaal € 46.000. Aan de stichting Landschapsbeheer Gelderland is een bedrag van € 32.000 betaald ten behoeve van onder andere het Klompenpad. Het restant aan middelen € 14.000 is in derdengelden gestort. Begrotingstechnisch was een hogere last geraamd van € 5.000. Deze last is niet nodig geweest hetgeen een voordelig resultaat geeft van € 5.000.

Landschapsontwikkelingsplan Cofinanciering projecten (voordeel € 29.000, incidenteel)

Er is in 2017 voor het project landschapsimpuls, biodiversiteit subsidie aangevraagd bij de provincie Gelderland. Voor cofinanciering wordt door Neder-Betuwe € 29.000 ingezet. Het project landschapsimpuls, hoogstamfruit, biodiversiteit zou starten in 2017. Omdat er eind 2017 nog geen subsidiebeschikking is ontvangen van de provincie dient het budget te worden bestemd voor lasten in 2018. Zodra de beschikking binnen is wordt er gestart met het project. Voorgesteld wordt om het budget van € 29.000 te bestemmen voor de uitvoering van de beoogde projecten in 2018.

Riolering (nadeel € 26.000, incidenteel)

In 2017 zijn er vanwege hoge grondwaterstanden meer putlekkages geweest waarbij direct ingrijpen nodig was. Hiervoor zijn meer kosten gemaakt dan begroot. In 2017 zijn voor het onderhoud aan het grondwatermeetnet de kosten voor de jaren 2015 en 2016 ten laste gekomen van het budget 2017. De actualisatie van het GRP staat voor 2018 gepland. Eind 2017 is gestart met de actualisatie. Een deel van het budget uit 2018 is hiervoor in 2017 ingezet. In 2017 is het noodzakelijk geweest meer toe te voegen aan de voorziening riolering dan geraamd. Totaal nadeel € 45.000. Daarnaast is er sprake van een toename van het aantal heffingseenheden rioolaansluitingen, door onder andere het aantrekken van de woningmarkt. Daardoor is er € 19.000 meer rioolheffing ontvangen dan geraamd (is een voordeel). Per saldo is dit een incidenteel nadeel van € 26.000.

Aanvulling voorziening verliezen grondexploitatie ter afdekking van verliezen (nadeel € 202.000, incidenteel).

Ten aanzien van de projecten met een verliesgevend resultaat wordt een bijdrage ter grootte van het verwachte verlies (op contante waarde) gestort in de voorziening verliezen grondexploitaties. Op deze wijze wordt het verlies meteen afgedekt. Op basis van de actualisaties per 31 december 2017 bedraagt het totaal aan verwachte verliezen € 1.871.610. Dit houdt in dat de voorziening verliezen grondexploitatie op basis van de calculaties moet worden aangevuld met € 202.328. Voor meer informatie over de verwachte verliezen en de aanvullende storting in de voorziening verliezen grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf 6 "Grondbeleid".

Casterhoven (nadeel € 58.000, incidenteel)

Vanaf 2017 is een versnelling doorgevoerd in de planvorming Casterhoven. Werkzaamheden die in latere jaren waren gepland zijn in 2017 reeds uitgevoerd. Met Casterhoven is de afspraak gemaakt dat een vergoeding van € 10.000 per bestemmingsplan vergoed wordt aan ambtelijke kosten. Deze vergoeding dekt niet alle gemaakte kosten. Voor 2018 is er een budget opgenomen om deze kosten wel te dekken. De versnelling leidt op termijn tot een kostenbesparing.

Afgesloten projecten per 31 december 2017 (nadeel € 57.000, incidenteel)

In 2017 zijn er per 31 december 2017 15 projecten afgesloten. Er zijn projecten afgesloten met winst en een aantal met verlies. In totaliteit is er een incidenteel nadeel ontstaan van € 57.000

Vrijval voorziening afwaarderen gronden (voordeel € 401.000, incidenteel)

Bij het samenstellen van de jaarrekening 2017 is gebleken dat het risico waarvoor deze voorziening is ingesteld, is komen te vervallen. Om die reden is de voorziening opgeheven en zijn de middelen ad € 401.000 vrij komen te vallen. De middelen zijn aan de Algemene reserve toegevoegd (zie Algemene dekkingsmiddelen).

Grondexploitatie Project Casterhoven (voordeel € 267.000, incidenteel)

Op basis van de nieuw vastgestelde grondexploitatie project Casterhoven heeft de gemeente een vordering op Casterhoven van € 267.000

Overige kleine verschillen (voordeel € 77.000, incidenteel)**Investerings**

P3 Programma:		Fysieke Leefomgeving					
Beschikbaar	gestelde investering (lopend/bestaand)	Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2017	Restant per 31-12-2017	Voortgang	
						Beleidsmatig	Financieel
Lopend	Rioolvervanging Hoofdstraat 2013	2013	200	109	91		
Lopend	Startersleningen	2014	450	450			
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2015 *	2015	262	14	248		
Lopend	Rioleringsmaatr.De Heuning 2014/2015 *	2015	219	113	106		
Lopend	Maatregelen wateroverlast Opheusden 2015**	2015	542	471	71		
Lopend	Duurzaamheidsleningen	2016	250	175	75		
Lopend	Servicebus gebouwenonderhoud	2016	40	23	17		
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2016 *	2016	131		131		
Lopend	Rioleringsmaatr.Panhuis 2016 *	2016	43	1	42		
Lopend	Vervanging riolering	2016	300	98	202		
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2017 *	2017	131		131		
Toekomstig	Voorber/aanleg waterberging 2018 *	2018	131		131		
Toekomstig	Investering riolering 2019*	2019	332		332		
Toekomstig	Investering waterplan 2019*	2019	35		35		
	* Onderdeel van het GRP 2014-2018						
	** Aanvulling op GRP 2014-2018 (raadsbesluit 5 maart 2015)						
Totaal investeringsbedragen			3.066				

Mutaties in reserves

P3 Programma: Fysieke Leefomgeving			Mutaties in reserves		
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2017	wijziging 2017	2017
Lasten			510	55	55
Baten			-620	-124	-1.812
Exploitatieresultaat			-111	-69	-1.758
Analyse van het verschil in mutaties in reserves per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P3	Fysieke Leefomgeving		wijziging 2017	2017	
Lasten			55	55	
Baten			-124	-1.812	-1.688
+ = nadeel - = voordeel			-69	-1.758	-1.688

Toelichting op mutaties in reserves

Reserve bovenwijkse voorzieningen

Aan de reserve is € 48.000 minder onttrokken dan geraamd. Geraamd is € 124.000 terwijl € 76.000 onttrokken is ten behoeve van Herenland Opheusden (€ 52.000) en De Wegwijzer in Kesteren (€ 24.000).

Reserve grondexploitatie

Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2018 heeft u besloten om de reserve grondexploitatie op te heffen en toe te voegen aan de algemene reserve (€ 1.734.000).

Programma 4: Economie

Missie

We streven naar economische groei door te werken aan een goed ondernemersklimaat en een goede kwaliteit van onze werklocaties. Tevens dienen onze winkelkernen vitaal te zijn door in te zetten op ontwikkeling en behoud van winkelconcentratiegebieden. We stimuleren ook economische groei via uitbreiding van verblijfs- en dagrecreatie, waarbij de sterke kanten en mogelijkheden van de gemeente benut worden. Kwaliteitsverbetering is hierbij het uitgangspunt. We ontwikkelen de mobiliteit in onze gemeente zodanig dat deze de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en leefbaarheid versterkt.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Businessplan voor de Bedrijfsomgeving Panhuis Kesteren (oktober 2013)
- ◆ Neder-Betuws Verkeer en Vervoerplan (NBVVP, december 2011)
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren (december 2011)
- ◆ Business en Masterplan Logistieke Hotspot (vastgesteld in Programmaraad Welvarend voorjaar 2012, ter kennisname aan gemeenteraad aangeboden)
- ◆ Toeristisch recreatieve visie Regio Rivierenland 2012-2015 'Versterken en Uitbouwen' (september 2012)
- ◆ Visie recreatie en toerisme gemeente Neder-Betuwe 'Natuurlijk in Neder-Betuwe' (mei 2013)
- ◆ Regionale detailhandelsvisie (maart 2014)
- ◆ Geactualiseerde structuurvisie ten aanzien van de intensieve veehouderij (2015)
- ◆ Kadernota Basismobiliteit (2015)
- ◆ Intergemeentelijke Strategische Visie voor de Laanboomteelt (2015)
- ◆ Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 (2016)
- ◆ Regionaal Programma Bedrijventerreinen (2016)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden

Thema's

4.1 Logistieke Hotspot Rivierenland

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Bevordering van werkgelegenheid en economische ontwikkeling door (grote) bedrijven naar Rivierenland te trekken.	A1.	Deelnemen aan een aantal trajecten/projecten van Regio Rivierenland (o.a. Logistieke Hotspot Rivierenland).		
		A2.	Deelnemen in de gemeenschappelijke regeling Industrieschap Medel. Toelichting: Medel ligt op Tiels grondgebied, waardoor de gemeente Tiel verantwoordelijk is voor de publieke aangelegenheden.		
B	De beste locatie voor een tweede containerterminal waarbij geldt dat deze pas wordt ontwikkeld als er voldoende marktvraag is.	B1.	Ondersteunen Logistieke Hotspot bij het locatieonderzoek naar de tweede containerterminal.	▲	

Ontwikkelingen:

Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR)

Neder-Betuwe maakt onderdeel uit van de Gelderse Corridor. Dit is één van de Gebiedsgerichte opgaven uit de provinciale Omgevingsvisie die in april 2015 expliciet werd opgenomen in het provinciale coalitieakkoord. In het akkoord is het initiatief van de 20 corridorgemeenten meegenomen. In lijn met alle landelijke, provinciale, regionale en lokale visies wil de provincie de ambities aanscherpen via de gedachte van een 'veerkrachtige economie in een veilig, gezond & leefbaar gebied'. Als 'parels aan het corridorsnoer' zijn er (van west naar oost) nu door de provincie vier knopen onderscheiden:

1. de nieuwe Hollandse Waterlinie
2. de Logistieke Hotspot Rivierenland als model voor een bredere duurzame logistieke ontwikkeling
3. Knoop 38 in Valburg als een integraal en duurzaam te ontwikkelen knooppunt
4. Grensontkennende logistiek (transport) Emmerich, Montferland en Zevenaar

De provincie zet hierbij (vanuit haar rol als regisseur van de corridor) een concept neer en zet in op integrale samenhang en geeft aan dat de betrokken partners hierbij een alliantie moeten aangaan. Vanuit de regio wordt terecht ook ingezet op bevordering van de Logistieke Hotspot Rivierenland.

De logistieke Hotspot Rivierenland (LHR) is een samenwerking tussen de tien gemeenten uit de regio Rivierenland (waaronder Neder-Betuwe), gemeente Druten, diverse ondernemers, de onderwijssector, KvK, VNO-NCW en de provincie Gelderland. Het doel van de LHR is de verdere (logistieke) ontwikkeling van de regio met de volgende speerpunten:

- het versterken van de regionale bedrijvigheid op basis van de logistieke kwaliteiten;
- het aantrekken van (inter)nationale bedrijvigheid naar de regio, waardoor de werkgelegenheid in de regio gegarandeerd dan wel geïntensiveerd kan worden.

Ten behoeve van de aansturing van de LHR is een stichting opgericht, waarin vanuit de verschillende 'bloedgroepen' een afvaardiging zitting neemt. De gemeente Neder-Betuwe neemt middels certificaten deel aan de Stichting Logistieke Hotspot Rivierenland en heeft hiermee positie. De portefeuillehouder EZ heeft tot 2018 deel genomen aan het overleg van de stuurgroep dat is gehandhaafd als klankbord. In 2017 is onderzocht of de huidige structuur van de Logistieke Hotspot Rivierenland voldoende bijdraagt aan de ambities van de regio. Om de ambities te kunnen realiseren is een nieuwe structuur wenselijk.

4.2 Bereikbaarheid en veiligheid

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Een optimale bereikbaarheid van onze gemeente in combinatie met een optimale verkeersveiligheid.	A1. Samenwerken met de provincies Gelderland en Utrecht en aanliggende gemeenten om de fileproblematiek rond de Rijnbrug voor korte en lange termijn op te lossen.		
	A2. Lobbyen voor een veilige en zo mogelijk filevrije A15.		
	A3. Stimuleren en bevorderen van het openbaar vervoer in de gemeente, met als ruggengraat van het OV-systeem een directe treinverbinding tussen Tiel en Arnhem.		
	A4. Verder oplossen van de knelpunten vanuit het Neder-Betuws Verkeers- en Vervoerplan op het gebied van de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid (fysieke maatregelen treffen).		
	A5. Stimuleren en bevorderen van de voorlichting en educatie op het gebied van de verkeersveiligheid.		
	A6. Voorbereiden van de uitvoering van de aansluiting van de Voorstraat in Echteld op de N323/A15.		
	A7. Inzetten op aanvullende financiering door hogere overheden om een westelijke toegang tot het ABC-terrein mogelijk te maken. (regionale ontsluiting in westelijke richting)		
	A8. Basismobiliteit optimaal uitvoeren voor de oude doelgroep regiotaxi.		
	A9. Onderzoeken van mogelijkheden om ook andere doelgroepen toe te voegen aan het systeem Basismobiliteit. Leerlingenvervoer is de eerste doelgroep die in aanmerking komt.		
Ontwikkelingen:			

Mobiliteit:

Binnen de gemeente zijn op verschillende plaatsen projecten in ontwikkeling of in uitvoering op het gebied van ruimte en infrastructuur. Al deze ontwikkelingen hebben met name invloed op de mobiliteit in de gemeente(kernen) en kunnen zorgen voor een spanningsveld tussen leefbaarheid en mobiliteit. De Stuurgroep Rijnbrug heeft op 18 december 2017 de voorkeur uitgesproken om de Rijnbrug te verbreden met twee extra rijstroken (dus 2 keer 2 rijstroken op de brug). Uit oogpunt van verkeersveiligheid en bedrijfsmatigheid verdient die oplossing volgens de Stuurgroep de voorkeur. De kosten van de verbreding van de Rijnbrug zijn met 66 miljoen (inclusief 9 miljoen BTW) hoger dan de eerder geraamde 25 miljoen euro. De provincies zoeken nog naar financiële dekking.

De A15 is één van de belangrijkste Nederlandse verkeersaders. Samen met de Regio Rivierenland vindt de gemeente het belangrijk dat de A15 nu en in de toekomst verkeersveilig en duurzaam is en een goede doorstroming heeft. De A15 is van vitaal belang voor het realiseren van de regionale ambities ten aanzien van economie en logistiek, agribusiness en recreatie en toerisme; de economische speerpunten van de regionale samenwerking. Afgelopen zomer is het MIRT-Onderzoek 'Goederencorridors Oost en Zuidoost' formeel afgerond. In dit onderzoek stond de vraag centraal hoe de logistieke corridors Oost en Zuidoost kunnen worden geoptimaliseerd en economische meekoppelkansen worden verzilverd.

Binnen het programma 'Goederencorridors Oost' wordt nu een verdiepend verkeersonderzoek naar de A15 uitgevoerd (van de Maasvlakte tot aan de Duitse grens). Doel is het uitvoeren van een verdiepend onderzoek om de knelpunten op de A15 te onderbouwen, te komen tot passende oplossingsmaatregelen en besluitvorming over vervolgstappen.

De treinverbinding Tiel - Arnhem is de ruggengraat van het Rivierenlandse openbaar vervoersysteem; vanuit de hele regio sluiten busverbindingen aan op de trein. De directe treinverbinding tussen Tiel en Arnhem staat voortdurend onder druk omdat het spoorvak Elst- Arnhem overbelast raakt. De bestuurlijke lobby voor het behoud van een rechtstreekse verbinding heeft er toe geleid dat er gezamenlijk overeenstemming is bereikt over het doen uitvoeren van concrete maatregelen die alle treindiensten tussen Arnhem en Nijmegen (inclusief de doorgaande treindienst Tiel Arnhem) op een robuuste wijze mogelijk maken. Ook over de verdeling van kosten van deze maatregelen zijn afspraken gemaakt. De hier voorgestelde maatregelen kunnen pas naar verwachting in 2018/2019 fysiek worden uitgevoerd. De komende jaren is een robuuste uitvoering van de dienstregeling voor alle treinen op het baanvak tussen Nijmegen en Arnhem daarom nog niet gegarandeerd. De uitvoering van de dienstregeling in de komende jaren zullen betrokken partijen monitoren.

De zgn. weg onderlangs in de Waalwaard, Dodewaard is gerealiseerd om de verkeersveiligheid en leefbaarheid op de Waalbandijk te vergroten.

Er is een aantal aanpassingen aan de wegen rond Echteld gerealiseerd en gepland. De directe verbinding tussen de Voorstraat en de N323 wordt naar verwachting in de zomer van 2018 opengesteld. Deze vervangt de bestaande onlogische 'slinger' in de Voorstraat tussen de Meersteeg en Echteld die nu van en naar de A15 wordt gebruikt.

Op de N323 heeft groot onderhoud plaatsgevonden. De verkeerslichten op de kruising van de afrit A15 en de N323 zijn gerealiseerd. De oversteek is hierdoor veiliger. Daarnaast is de rotonde op de kruising van de Meersteeg met de N323 vervangen door een kruising met verkeerslichten. Hierdoor kan het toenemende verkeer van en naar het bedrijfsterrein Medel beter worden afgewikkeld. Langs de Voorstraat (tussen het spoor en de Brenksestraat) en langs de Meersteeg (tussen de Eierkampseweg en de brug over de Linge) zijn vrij liggende fietspaden aangelegd..

De gemeente is in overleg met de provincie Gelderland in het kader van het proces om de OV-visie van de provincie te implementeren. De provincie geeft aan dat er een groeiend gat is tussen de wensen van reizigers en het OV-aanbod. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in lege bussen die vooral buiten de stedelijke gebieden rondrijden. Ook lagere budgetten noodzaken tot wijzigingen in het openbaar vervoer. Concreet betekent dit dat de provincie gaat schrappen waar de lijnen slecht bezet zijn. Een deel van dit budget zet de provincie in voor investeringen in weg en spoor, t.b.v. het behoud van een sterk lijnennet. Een ander deel van dit budget zetten ze in voor het flexnet dat beter voldoet aan de mobiliteitsvraag. In dit flexnet kunnen reizigers hun vervoer op maat regelen, waar ze ook wonen in Gelderland, desgewenst van deur tot deur. Met name een goede communicatie van de provincie en vervoerders met de reizigers is van belang.

Basismobiliteit

Met ingang van 1 januari 2017 is Basismobiliteit in de regio Rivierenland van start gegaan. Als gemeenten staan we aan het roer van het aanvullend, vraagafhankelijk vervoer, voorheen regiotaxi, nu Versis.

We hebben vanaf de start op 1 januari een operationele regiecentrale, nieuwe vervoerders die vanuit verschillende percelen in de regio hun ritten uitvoeren en een gemeenschappelijke regeling die voor de tien gemeenten als verantwoordelijke organisatie Basismobiliteit beheert. Er is gestart met de voormalige doelgroep van regiotaxi (vooral Wmo en vraagafhankelijk OV). Versis gaat goed en verloopt naar wens.

We hebben ook al gekeken naar mogelijke ingroei van leerlingenvervoer per schooljaar 2018-2019. Omwille van verschillende contractduur per gemeente m.b.t. leerlingenvervoer en zorgvuldigheid van aanbesteding is besloten om niet in 2018 maar in 2019 te starten met de ingroei van het leerlingenvervoer in Versis.

4.3 Recreatie en toerisme

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Recreatiemogelijkheden en daarmee economische groei en arbeidsplaatsen scheppen door initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme te faciliteren.	A1.	Uitvoering geven aan de acties in de regionale en lokale visie Recreatie en toerisme		
	A2.	Continueren van deelname aan en samenwerking met het Regionaal Bureau voor Toerisme Rivierenland alsmede voorzetten van de samenwerking met Uiterwaarde		
	A3.	Samenwerken met ondernemers in het lokaal platform Recreatie en toerisme.		
	A4.	Uitvoering geven aan het door de raad op 11 februari 2016 geaccordeerde bestedingsplan door: Samen met ondernemers de mogelijkheden onderzoeken van nieuwe/aanvullende lokale routenetwerken.		

Ontwikkelingen:

Recreatie en toerisme

Uit regionaal onderzoek is gebleken dat er goede mogelijkheden zijn om recreatie en toerisme verder te ontwikkelen in onze regio en gemeente. Deze ontwikkeling zal leiden tot meer bestedingen en tot toename van werkgelegenheid. Daarnaast kan het bijdragen aan het behouden van voorzieningen en de leefbaarheid in onze kernen. Om deze kansen te kunnen benutten, geven we uitvoering aan de regionale en lokale visie. Wij willen ondernemers stimuleren om nieuwe initiatieven te realiseren die passen binnen ons recreatiebeleid en daarmee uitbreiding van het recreatieaanbod en kwaliteitsverbetering te bereiken. Ook marketing en promotie van onze gemeente en van regio Rivierenland zijn hierbij van groot belang. De samenwerking met de regiogemeenten en de ondernemers is hierbij essentieel. Daarom is eind 2015 het platform Recreatie & Toerisme nieuw leven ingeblazen welk platform vier maal per jaar bijeen komt. In het platform zijn afspraken gemaakt over de toekomstige samenwerking en over de door ondernemers gewenste (project) ontwikkelingen. Doordat de gemeenteraad op 11 februari jl. middelen voor de sector ter beschikking stelde kon een aanvang worden gemaakt met de facilitering en uitvoering van deze projecten. Inmiddels is samen met de ondernemers en het Regionaal bureau voor toerisme Rivierenland, een recreatief-toeristische aanbodkaart gemaakt. Ondernemers kregen de kans hierop te adverteren en zodoende ook (financieel) bij te dragen aan de kaart. De kaart was begin juli 2016 gereed: een goed moment voor de ondernemers die hun klanten nog het gehele zomerseizoen deze kaart (gratis) konden aanbieden. Met de ontwikkeling van deze recreatiekaart is ook een aanvullende fietsroute in Neder-Betuwe / Overbetuwe gerealiseerd, de Romeinse Limesroute. Daarnaast zijn eerste voorbereidende werkzaamheden opgestart om samen met de ondernemers een nieuw klompenpad door de uiterwaard van Kesteren-Opheusden te ontwikkelen. De Stichting Landschapsbeheer Gelderland voert in opdracht van de gemeente de realisatie en coördinatie van het klompenpad Opheusden uit. Een werkgroep bestaande uit inwoners en ondernemers heeft in 2017 actief invulling gegeven aan de ontwikkeling van de conceptroute. Dit klompenpad wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het HOP-fonds en provinciale subsidie. Tevens hebben eerste oriënterende gesprekken plaatsgevonden om in het kader van intensivering van de samenwerking met de gemeente Overbetuwe samen een nieuwe (thema-) fietsroute te ontwikkelen. Deze Laanbomenroute Betuwe wordt ontwikkeld in nauwe samenwerking met ondernemers in de laanboomteelt (TCO) en in de sector Recreatie, Toerisme en Horeca (Platform R&T en KHN). Voor deze Laanbomenroute Betuwe is in de 2e tranche van het Regionaal Investeringsfonds (oktober 2017) een subsidieaanvraag ingediend en gehonoreerd. Neder-Betuwe maakt deel uit van een kernteam dat in 2016/2017 een verkennend onderzoek heeft uitgevoerd naar de ontwikkelkansen voor het gebied Veerhaven Ochten e.o.. In deze verkenningsfase werkte gemeente Neder-Betuwe samen met Provincie Gelderland, gemeente Druten, Rijkswaterstaat en Waterschap Rivierenland. Deze gebiedsontwikkeling geeft een kwaliteitsimpuls aan het gebied en past bij de lokale visie recreatie en toerisme en bij de ambities en de ontwikkeling van het speerpunt recreatie en toerisme van regio Rivierenland. Naar aanleiding van de verschillende initiatieven in het Midden-Waalgebied voert de provincie Gelderland een verkenning uit naar de onderlinge samenhang en de vraag in welke vorm vastlegging van de diverse initiatieven het best kan plaatsvinden. Belangrijk aandachtspunt bij alle plannen en initiatieven is de waterveiligheidsopgave. De gedachten gaan uit naar het opstellen van een Masterplan Midden-Waalgebied waarin de verschillende deelprojecten en de onderlinge samenhang worden opgenomen. In samenwerking met de ANWB, het Waterschap, de provincie Gelderland en de gemeenten op het Waaltraject tussen Gorinchem en Nijmegen is een visie gemaakt voor de Waaldijk op het traject Gorinchem-Nijmegen. De noordelijke Waaldijk op dit traject zal de komende jaren op de schop gaan. Gekeken is in hoeverre er meekoppelkansen liggen op het gebied van verkeer, recreatie en toerisme, cultuur en andere beleidsterreinen. Deze visie wordt in 2018 vertaald in een uitvoeringsprogramma. In 2017 is samen met het Regionaal Bureau voor Toerisme Rivierenland gewerkt aan het opstellen van prestatieafspraken tussen het RBT en de gemeenten in de regio. De ondertekening hiervan heeft op 9 januari 2018 plaatsgevonden. Het fiets-voetveer Dodewaard-Druten heeft in 2017 weer een nieuw record aan overzettingen gevestigd. Ruim 19.000 passagiers zijn tussen april en september met het veer overgezet. In 2017 heeft de gemeente wederom een nieuwe sponsor voor het veer mogen verwelkomen.

4.4 Agribusiness

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Ontwikkeling ABC-terrein (bouw vanaf 2016).	A1.	Faciliteren (planologisch) van de eerste bedrijven die zich op het ABC-terrein willen vestigen.		
		A2	Stimuleren van de totstandkoming van een Laanboomhuis op het ABC Opheusden. De totstandkoming van het Laanboomhuis is door samenwerking met TCO en andere stakeholders in 2017 in een versnelling gekomen. In 2017 is de subsidie aangevraagd bij de provincie en zijn met TCO de contouren van de invulling van het gebouw en de kavel bepaald. Dit loopt door in het nieuwe jaar.		
B	Ruimte voor agrarische ondernemers.	B1.	Deelnemen in Greenport Gelderland en betrokkenheid bij het Laanboomcompact.		
		B2.	Uitvoeren van het regionaal meerjarenprogramma Agribusiness.		

4.5 Glasvezel

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Snelle communicatieverbindingen voor bedrijventerreinen en voor particulieren in het buitengebied	A1.	Faciliteren van particuliere initiatieven		
		A2.	Deelnemen aan het breedbandproject van regio Rivierenland.		

Ontwikkelingen:

Breedbandontwikkeling

Zowel lokaal als regionaal is/wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om breedband te realiseren in de gemeente/regio. Binnen de gemeente is in het najaar van 2013 een groep van ondernemers onder begeleiding van NGS-Euregio gestart met het onderzoeken van de mogelijkheden en interesse bij bedrijven om glasvezel aan te leggen op bedrijventerreinen (met een toekomstige optionele uitbreiding naar het buitengebied). Ook door Regio Rivierenland wordt sinds 2014 onderzocht wat de mogelijkheden zijn om een volledig dekkend regionaal netwerk voor breedband te realiseren. De werkgroep glasvezel Neder-Betuwe had als doel: voor 1 januari 2016 de drie bedrijventerreinen Bonegraaf Dodewaard, Panhuis Kesteren, Heuning Ochten, gemeentelijke instellingen en/of anderen te voorzien van glasvezel. De gemeente heeft gesprekken gevoerd met de werkgroep en andere initiatiefnemers en met hen afgesproken dat de gemeente t.a.v. initiatieven een faciliterende houding zal aannemen en dat wij daarbij ook nauwlettend de ontwikkelingen binnen regio Rivierenland in de gaten zullen houden. In onze informatiebrief aan de raad van juni 2015 is aangegeven dat 'faciliteren' betekent dat gerekend mag worden op een vlotte dienstverlening bij afgifte van (aanleg)vergunningen voor de bekabeling voor glasvezel. Deze positieve grondhouding t.a.v. breedbandontwikkeling heeft ertoe geleid dat het bedrijf Fore Freedom op het bedrijfsterrein De Heuning inmiddels glasvezel heeft gerealiseerd. Binnenkort zullen ook bedrijventerrein de Bonegraaf en het ABC terrein aangesloten zijn op glasvezel. De eerste fase van het ABC, waar de eerste bedrijven zich nu vestigen, is reeds aangesloten op glasvezel. Regio Rivierenland heeft als doelstelling om een 100% dekkende, toekomst vaste en open glasvezelinfrastructuur te realiseren in Rivierenland. De focus van de projectgroep van Regio Rivierenland ligt hierbij op de 'alleen-koper-adressen': adressen die momenteel alleen een koperaanluiting hebben. Dit zijn m.n. adressen in het buitengebied. In Neder-Betuwe betreft dit ruim 2100 adressen. Adressen die momenteel coax of glasvezel hebben komen namelijk niet in aanmerking voor staatsteun en kunnen dus geen onderdeel van dit project uitmaken. Voor deze adressen vinden wel gesprekken plaats met marktpartijen en wordt onderzocht of de overheden hierbij kunnen stimuleren en faciliteren. De resultaten van de pilots en onderzoeksrondes met marktpartijen zijn op 30 mei 2016 gepresenteerd in een regionale bijeenkomst voor de gemeenteraden. N.a.v. de reacties van de marktpartijen is geconcludeerd dat, om aan de doelstelling van 100% dekking te kunnen voldoen, alleen het zogenaamde 'overheidsmodel' een mogelijkheid is. De marktpartijen zullen dit namelijk niet oppakken. Voor bedrijventerreinen blijkt overigens wel een commerciële partij interesse te hebben om terreinen te voorzien van glasvezel. Op 30 mei is de ambitie uitgesproken om aan de slag te gaan met het 'overheidsmodel'. Het Algemeen Bestuur van de regio heeft hierover op 29 juni 2016 een besluit genomen. De gemeenteraden hebben in het najaar van 2016 ingestemd met het doorlopen van de route van het 'overheidsmodel'. In 2017 is onderzoek gedaan naar de technische, financiële en juridische gevolgen van het overheidsmodel en is het voorstel ingediend bij de Europese Commissie. Zonder toestemming van de EU kan er geen uitvoering aan gegeven worden. In de zomer van 2017 heeft een interessepeiling plaatsgevonden onder de inwoners en bedrijven in de zogenaamde 'witte' gebieden in de regio Rivierenland (momenteel alleen koperaanluiting). Ruim 97 % heeft aangegeven interesse te hebben in het afnemen van digitale diensten via een glasvezelaansluiting. Op 20 september 2017 heeft een regionale raadsbijeenkomst plaatsgevonden om de raden te informeren over de interessepeiling, de juridische, technische en financiële gevolgen. De Europese Commissie heeft in december aangegeven alsnog aanvullende vragen te hebben. Deze zijn zo snel mogelijk beantwoord. Indien de Europese Commissie instemt met het voorstel, zullen de gemeenteraden gevraagd worden een besluit te nemen over de daadwerkelijke uitvoering.

4.6 Versterken lokale economie

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Aantrekkelijk ondernemersklimaat en stimuleren van ondernemerschap.	A1. Onderhouden van contacten met Werkgevers Adviespunt Rivierenland (WAPR) en samenwerking met lokale ondernemers in het platform OVNB voortzetten en verder uitbouwen.		
	A2. Het door ontwikkelen van een digitaal bedrijvenloket: het zorgdragen voor een goede dienstverlening aan ondernemers door structurele inzet van het bedrijvenloket en ondernemersspreekuur.		
	A3. Het opstellen van een economische rapportage 2016.		
	A4. Structureel deelnemen aan het project Ik Start Smart om zodoende het jonge en innovatieve ondernemerschap te faciliteren. (aanvang in Q3 2016, projecttijd van drie jaar)	▼	
	Toelichting: De Kamer van Koophandel is in de provincie Gelderland gestopt met het project IkStartSmart. In afstemming met de partners van het ondernemersspreekuur Neder-Betuwe wordt een alternatief ondersteuningstraject besproken.		
	A5. Het aanstellen van een accountmanager bedrijven		
	A6. Afronden van de revitalisering bedrijventerrein 't Panhuis.		
	A7. Deelname aan beurzen en het faciliteren van ondernemersbijeenkomsten		
B Optimale vestigingsmogelijkheden voor bedrijven.	B1. Voortzetten uitgifte bedrijventerreinen Bonegraaf-West en Tolsestraat. Het bedrijventerrein Tolsestraat is volledig uitgegeven.		
	B2. Uitbreiden bedrijventerrein 't Panhuis en de Heuning, naar aanleiding van aantoonbare vraag van reeds in onze gemeente gevestigde bedrijven.		
	B3. Faciliteren van het bedrijventerrein Casterhoven op het moment dat er aantoonbare vraag van bedrijven is	▲	▲
C Een adequaat winkelaanbod in de vier grote dorpen van de gemeente.	C1. Stimuleren en faciliteren van initiatieven die bijdragen aan de winkelconcentraties in de kernen Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden, waarbij wordt zorggedragen voor een evenwichtige verdeling van de winkelvoorzieningen in de vier grotere kernen.		
	C3. Uitvoeren van de plannen voor de Winkelconcentratie Kesteren met marktpartijen volgens het vastgestelde Masterplan en in 2016 vastgestelde Detailhandelsvisie.		
	C4. Faciliteren van de Aldi Opheusden bij verplaatsing naar het Damcon-terrein.		
	C7. Uitvoering geven aan de in 2016 vastgestelde lokale detailhandelsvisie		▲
	C8. Uitvoeren van een koopstromenonderzoek (eventueel i.c.m. een regionaal onderzoek)		
	Toelichting: In regionaal verband is besloten geen koopstromenonderzoek uit te laten voeren. De lokale DSV Neder-Betuwe (2016) bevat al informatie over de koopkrachtbinding in Neder-Betuwe. Voorgesteld wordt een lokaal koopstromenonderzoek op dit moment uit te stellen.		

Ontwikkelingen:

Stimuleren Lokale economie en ondernemerschap

Om aan de gek formuleerde missie daadwerkelijk invulling te geven dient er (nog) meer aandacht te zijn voor een goede dienstverlening aan en samenwerking met ondernemers. In 2016 is hiervoor al een goede bodem gelegd door de platforms OVNB en R&T nieuw leven in te blazen. Met beide platforms vinden regelmatig overleggen plaats zodat er voortdurend sprake is van kennisdeling en informatie-uitwisseling. Ook worden ondernemers op de hoogte gesteld van actuele zaken en wetens-waardigheden op het gebied van lokale en regionale economie. Samen met de ondernemers zijn reeds verschillende activiteiten en projecten opgezet en uitgevoerd. Hiermee bouwt de gemeente aan een goede relatie met ondernemers die vanuit hun rol als werkgever voor de gemeente van groot belang zijn. Behalve effectieve beleidsvorming en het beschikbaar stellen van noodzakelijke middelen is een professionele dienstverlening daarbij van belang. Om ondernemers met hun vragen effectief te kunnen bedienen is eind 2016 een bedrijvenloket opgezet. Ondernemers hoeven hierdoor voor hun vraag niet meer op zoek naar de juiste medewerker, maar kunnen hun vraag op elk gewenst moment (digitaal) richten aan het bedrijvenloket. De gemeente heeft de ambitie om de ontvangen vragen binnen drie werkdagen te beantwoorden. Deze werkwijze wordt jaarlijks gemonitord. De eerste evaluatie vindt plaats in januari 2018. Ook is samen met ondernemers toegewerkt naar het faciliteren van een maandelijks spreekuur; een spreekuur voor en door ondernemers. Hier kunnen ondernemers zich laten informeren en adviseren door andere ondernemers op het gebied van juridische vraagstukken, fiscaliteiten, btw-vraagstukken, marketing ed. Voor het ondernemersspreekuur bleek in 2017 nauwelijks tot geen belangstelling te bestaan. Om de gemeentelijke dienstverlening nog verder te professionaliseren is een accountmanager aangesteld die, naast een digitale voorziening (bedrijvenloket), ook persoonlijk een vast aanspreekpunt is voor ondernemers. De accountmanager organiseert de maandelijksse bedrijvenbezoeken voor het College van B&W en de 1-op-1 bedrijfsbezoeken voor de wethouder Economie. Vragen van ondernemers kan de accountmanager in de organisatie uitzetten en kan op deze wijze de ondernemer daadwerkelijk 'bij de hand' nemen.

Winkelconcentratie en detailhandelsbeleid

Om de leefbaarheid in en de vitaliteit van de dorpskernen te behouden en te verbeteren is een goed voorzieningenniveau van groot belang. De gemeente wil initiatieven stimuleren die bijdragen aan de winkelconcentraties in de kernen Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden, waarbij zorg wordt gedragen voor een evenwichtige verdeling van het voorzieningenniveau over de vier grotere kernen. De gemeenteraad heeft de regionale detailhandelsvisie in het eerste kwartaal van 2015 vastgesteld. In het verlengde van deze visie is samen met de ondernemers in onze gemeente, gewerkt aan het opstellen van een lokale detailhandelsvisie. Met de vertegenwoordigers van de ondernemersverenigingen en van de onderwijssector, die fungeerden als klankbordgroep hebben vervolgens verschillende bijeenkomsten plaatsgevonden. Ter uitvoering van de voorstellen in de Detailhandelsvisie is een en in 2017 is gewerkt aan de actiepunten uit het Uitvoeringsprogramma. In december 2017 hebben we de raad geïnformeerd over de stand van zaken. Uit de Detailhandelsvisie gemeente Neder-Betuwe blijkt dat de koopkrachtbinding in onze uitvoeringsprogramma opgesteld dat inzicht geeft in de gewenste activiteiten en maatregelen. Tevens is hierbij een rolverdeling, planning en kostenraming opgenomen. De visie is, inclusief het uitvoeringsprogramma, in september 2016 door de raad vastgesteld gemeente hoog is. Een (regionaal) koopstromenonderzoek zou inzichtelijk maken welke consumenten waar hun boodschappen doen, waar zij winkelen en waarom zij dat daar doen, hoeveel zij per bezoek besteden, wat hun herkomst is, wat hun verblijfsduur in het dorpscentrum is etc.. Dit is relevante informatie die zowel de gemeente als ondernemers een handvat biedt om al dan niet aanpassingen door te voeren. In regionaal verband is echter besloten geen regionaal koopstromenonderzoek uit te laten voeren.

Overige Ontwikkelingen

Biezenburg

In Regio Rivierenland heeft in het verleden onderzoek plaatsgevonden naar uitbreiding voor de containerterminal die nu binnen de regio op Medel is gevestigd. Uit dit onderzoek bleek de voorkeurslocatie te liggen binnen de gemeente Neder-Betuwe ter plaatse van de Biezenburg. Bij vervolgonderzoek door de Regio naar de haalbaarheid van de uitbreiding voor een containerterminal – flora en fauna en nautische haalbaarheid – zijn ook twee alternatieve locaties in beeld gekomen die eerder niet beschikbaar waren, het terrein van de glasfabriek in Tiel (AGC-locatie) en de Schele Hoek nabij de huidige containerterminal. Aanvullend op de haalbaarheidsonderzoeken ter plaatse van de Biezenburg heeft de Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR) ook onderzoek gedaan naar de alternatieve locaties.

Uit het onderzoek naar de verschillende locaties voor mogelijke uitbreiding van de containerterminal capaciteit is naar voren gekomen dat het voorlopig niet verstandig is om een keuze te maken voor één locatie, dan wel een locatie af te laten vallen. De LHR adviseerde in haar rapport betreffende de uitbreiding van de containerterminalcapaciteit de stuurgroep, de gemeente Neder-Betuwe en de provincie om alle drie locaties aan te houden als potentiële ontwikkellocatie voor extra terminalcapaciteit.

In 2017 heeft de gemeente Neder-Betuwe, samen met de gemeente Tiel een vervolgonderzoek uitgevoerd naar de behoefte aan een tweede containerterminal in Rivierenland. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat er nog voldoende capaciteit is bij de eerste terminal en er geen behoefte is aan een tweede terminal. Een nader locatieonderzoek is dus niet noodzakelijk.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Funcziemenging	%	LISA	Neder-Betuwe	54,6%	54,3%	54,2%	54,9%	
			Landelijk	52,4%	51,9%	51,8%	52,1%	
Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor Gemeenten	Neder-Betuwe	113				
			Landelijk	100				
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	Neder-Betuwe	135,2	138,2	140,4	146,4	
			Landelijk	121,8	125,0	129,2	134,0	
Verkeersveiligheid	Aantal geregistreerde ongevallen per 1.000 inwoners	Waarstaatje gemeente.nl	Neder-Betuwe	8,5	8,2	10,0	8,2	7,9
			Landelijk	6,1	5,6	6,7	n.t.b.	n.t.b.

Verbonden Partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoording / Voortgang
A	Recreatie en toerisme	A1.	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het gebied, zulks met bestemming van het landschappelijk karakter.	
		A2.	Aandeelhouder in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland (handelsnaam Uit@waarde)	

Industrieschap Medel

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoording / Voortgang
A	Economische ontwikkeling	A1.	Uitgifte bouwrijpe kavels, (boven)regionaal bedrijventerrein	
		A2.	Deelname en bijdrage aan Logistieke Hotspot Rivierenland	

Waterbedrijf Vitens N.V.

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoording / Voortgang
A	Inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater	A1.	De inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater tegen een zo laag mogelijke prijs	

Wat heeft het gekost?

P4 Programma: Economie					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor wijziging 2017	Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017
Lasten			2.760	5.946	2.872
Baten			-2.497	-5.721	-2.707
Exploitatieresultaat			263	225	165
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017	Vershil
P4	Economie				
Lasten			5.946	2.872	-3.073
Baten			-5.721	-2.707	3.014
+ = nadeel - = voordeel			225	165	-60

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Programma 4

Fysieke bedrijfsinfrastructuur (voordeel € 60.000, incidenteel)

Onder de fysieke bedrijfsinfrastructuur vallen onze in aanbouw zijnde industrieterreinen (voordeel minder lasten € 3,073 miljoen, nadeel minder baten € 3,108 miljoen incidenteel).

Binnen programma 4 "Economie" is een forse afwijking aanwezig tussen de geraamde lasten en baten conform begroting na wijziging en de werkelijkheid conform de jaarstukken 2017. Deze afwijking is toe te wijzen aan onze in aanbouw zijnde industrieterreinen. De ramingen zijn gebaseerd op de geactualiseerde ramingen welke bij de jaarstukken 2016 door u zijn vastgesteld.

De werkelijkheid wijkt af en is ontstaan doordat exploitatiebijdragen en grondverkopen in 2017 zijn achtergebleven bij de verwachtingen zoals deze waren gecalculeerd. De verwachting is dat deze opbrengsten in 2018 alsnog worden ontvangen. Bij de actualisatie van de diverse projecten per 31-12-2017 zijn de financiële consequenties verwerkt.

Er is sprake van een totale afwijking in lasten en in baten van afgerond € 3,1 miljoen. De voornaamste verschillen in lasten en baten worden veroorzaakt door het project ABC ontwikkeling te Opheusden (€ 2,345 miljoen), Het project Bonegraaf West (€ 0,356 miljoen) en door het project bedrijfsverplaatsing (€ 0,360 miljoen).

Voor het project ABC ontwikkeling te Opheusden heeft, op basis van de nieuwe BBV voorschriften, in deze jaarstukken een tussentijdse winstneming plaats gevonden van € 95.000. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 6 Grondbeleid.

Geen overige kleine verschillen

Investerings

P4 Programma:		Economie					
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2017	Restant per 31-12-2017	Voortgang	
						Beleidsmatig	Financieel
Lopend	Herstructurering Bedrijventerrein Panhuis	2014	1.228	11	1.217		
Totaal investeringsbedragen			1.228				

Mutaties in reserves

Op programma 4 Economie zijn geen mutaties in reserves van toepassing

Programma 5: Sociaal Domein

Missie

Iedereen doet mee en iedereen doet ertoe

De kracht en mogelijkheden van onze inwoners zijn de vertrekpunten bij de (her)inrichting van het sociale domein.

Samen met en door de inwoners werken wij aan een samenleving waarin ruimte, begrip en aandacht is voor de verschillende identiteiten die onze gemeente rijk is. Het creëren van een klimaat van welzijn is een taak van ons allemaal.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- ◆ Coalitieprogramma 2016 – 2018: 'Samenwerken aan een Vitale Samenleving' versie 2.0 (december 2016)
- ◆ Visie Lokaal Sociaal Beleid 2012-2020 (raadsbesluit 12 april 2012)
- ◆ Beleidsnota Welzijn in Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Algemene subsidieverordening Welzijn (raadsbesluit 10 december 2015) en de daarop betrekking hebbende beleidsregels (collegebesluit 15 december 2015)

Wmo/Jeugd

- ◆ Groeinota Jeugdzorg in Rivierenland (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Nota Kernpunten (raadsbesluit 19 december 2013)
- ◆ Beleidsplan Wmo/Jeugd 2017-2020 "Verder met Wmo en Jeugd in Neder-Betuwe" (raadsbesluit 6 juli 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Verordening Wmo (raadsbesluit 4 juni 2015)
- ◆ Verordening Jeugdhulp (raadsbesluit 9 juni 2016)
- ◆ Nota Sturing, bekostiging en inkoop transacties Jeugdzorg en AWBZ/WMO (raadsbesluit 24 april 2014)
- ◆ Verordening cliëntondersteuning 2016 (raadsbesluit 10 december 2015)

Participatie

- ◆ Vangnetregeling Participatiewet (raadsbesluit 17 september 2015)
- ◆ Re-integratieverordening (raadsbesluit 8 december 2016)
- ◆ Verordening studietoelage Participatiewet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Afstemmingsverordening Participatiewet (raadsbesluit 8 december 2016)
- ◆ Verordening individuele inkomensubsidie (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening loonkostensubsidie (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Gemeenschappelijke regeling Werkzaam Rivierenland (raadsbesluit 20 november 2014 en wijziging 6 juli 2017);

Volksgezondheid

- ◆ Gemeenschappelijke regeling GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Meerjarenstrategie GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Startnotitie Neder-Betuwe Gezond! (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Uitvoeringsplan Sociaal economische gezondheidsverschillen 2016 (collegebesluit 2016)

Onderwijs/leesbevordering

- ◆ Verordening Voorziening huisvesting onderwijs (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Verordening leerlingenvervoer (raadsbesluit 17 september 2015 en beleidsregels leerlingenvervoer collegebesluit 31 mei 2016)
- ◆ Convenant bibliotheekwerk Rivierenland 2015 – 2018 (raadsbesluit 26 november 2014)
- ◆ Herijking bibliotheekwerk Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017)
- ◆ Subsidieverordening Basisbibliotheek Neder-Betuwe 2007 (raadsbesluit 2007)

Sport

- ◆ Project combinatiefuncties/buurtsportcoaches (raadsbesluit 8 november 2012) /uitvoeringskader buurtsportcoaches/cultuurcoaches (collegebesluit: 26 januari 2016)
- ◆ Beheerplan onderhoud sportvelden 2016-2025 (raadsbesluit 2 juli 2015)

Overige

- ◆ Strategische visie accommodatiebeleid (2010) en Uitvoeringsplan accommodatiebeleid 2014-2018 (18 september 2014)
- ◆ Speelruimtenota 2015-2025 (raadsbesluit d.d. 17 september 2015)
- ◆ Subsidieregeling Kindgebonden financiering voorschoolse educatie Neder-Betuwe 2017 (raadsbesluit 8 december 2016)
- ◆ Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (raadsbesluit 11 mei 2017)
- ◆ Beleidsplan Schuldhulpverlening 2012-2015 (raadsbesluit 8 november 2012) en de daarop gebaseerde beleidsregels (collegebesluit 25 juni 2013)
- ◆ Beleidsregels Bijzondere Bijstand 2017 (collegebesluit 17 februari 2015 en 17 juli 2017)

Thema's

5.1 Transitie in het sociaal domein

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A De transformatie van de 3 D's (kanteling = meer effectieve en minder dure zorg).	A1.	Transformeren door verdere ontwikkeling preventieteam, verbeteren collectief aanbod en het sturen op transformatie bij verwijzers en gecontracteerde aanbieders.		
	A2.	Informeren van de raad over de stand van zaken in relatie tot de middelen. Dat gebeurt op drie momenten in het jaar (bij de beide bestuursrapportages en de jaarrekening).		
	A3.	Onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om op resultaat te sturen en in te kopen.		
	A4.	Binnen de voor de transitie/transformatie beschikbare middelen efficiënte zorg aanbieden en het realiseren van een besparing binnen een termijn van de komende drie jaar.		▲
	A5.	Informeren van raad over nieuwe werkprocessen Wmo en Jeugd met als uitgangspunt doelmatig en adequaat, rechtmatigheid, maar ook laagdrempeligheid en klantbeleving; Informeren van de raad over de uitkomsten in 2e kwartaal 2017.		
	A6.	Uitkomsten van de evaluatie van de kernpunten uiterlijk in september 2017 ter kennis brengen van de raad.	▲	

Ontwikkelingen:

Uitvoering van onze zorgtaken (van transitie naar transformatie)

De Kernpunten ("basislijn") genieten inmiddels grote bekendheid. De inwoners maar ook onze partners zoals onderwijs, huisartsen, politie, vrijwilligers- en professionele instellingen weten hen te vinden. In 2017 bouwden we verder voort op de stappen die in 2016 zijn gezet. Stappen die zijn gezet betreffen de doorontwikkeling van het Sociaal team en het preventieteam, het verbeteren van de backoffice/werkprocessen en de rechtmatigheid. Daarnaast is gestart met het onderzoeken naar welke structurele vorm het beste past bij het Sociaal team en de Neder-Betuwse situatie. Momenteel worden medewerkers ingehuurd, ingeleend of gedetacheerd vanuit andere organisaties. Maar niet elke organisatie kan of wil dit blijven doen. Gezocht wordt naar nieuwe mogelijkheden. In 2017 werd wederom een klanttevredenheidsonderzoek ten behoeve van onze dienst –en hulpverlening uitgevoerd (raadbrief 96b). Ook in 2017 heeft het zoeken naar een juiste balans van dienstverlening en inzet van personeel en middelen de nodige aandacht gehad.

Versterking basis- en eerstelijns voorzieningen

De overheid heeft in 2015 circa 40% (oorspronkelijk was het voornemen 45%) bezuinigd op de hulp in het huishouden, deels ingegeven door deze forse bezuinigingen maar ook door het besef dat zorg en dienstverlening in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg goedkoper en effectiever kan. Daarom werkt de gemeente samen met bewoners, gezinssystemen, bewonersinitiatieven, vrijwilligers en de partners in het maatschappelijk middenveld aan de ontwikkelingen van alternatieven om hulpbehoevende bewoners andere vormen van (huishoudelijke) ondersteuning, dagbesteding en mobiliteit aan te bieden. Bij zorgvragen is het streven om het eigenaarschap zoveel als mogelijk bij de bewoners te laten. Eigen kracht en oplossingen vanuit het sociale netwerk krijgen voorrang. Het is echter nodig om ook alternatieven te ontwikkelen, los van de bestaande oude en dure zorg, om hulpbehoevende bewoners te ondersteunen in hun dagelijks leven en hen te faciliteren om deel te kunnen nemen aan de samenleving. Het preventieteam speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling en ondersteuning van nieuwe collectieve initiatieven. In dit preventieteam zitten o.a. vertegenwoordigers vanuit het welzijnswerk, jongerenwerk, buurtsportwerk, wijkverpleging, (jeugd)gezondheidszorg en de kernpunten. Nieuwe initiatieven die in 2017 zijn ontstaan met ondersteuning van het preventieteam zijn onder meer een chillclub voor jongeren met een beperking, uitbreiding van B-fit naar een jongere doelgroep, een maaltijdproject voor nieuwkomers, vervoer naar de voedselbank, een brussenmiddag voor broertje en zusje van kinderen met een beperking en een financieel spreekuur waar ondersteuning wordt geboden bij het invullen van formulieren, beweegaanbod voor inwoners met een beperking van RIBW en Espalier. Deze initiatieven worden gedragen door vrijwilligers, net zoals reeds bestaande activiteiten als taalmaatjes, administratieve ondersteuning, 75+ huisbezoeken en activiteiten in de Huizen van het Dorp.

Voorbeelden van ander nieuw collectief aanbod zijn een weerbaarheidstraining voor meisjes (op het Van Lodensteincollege), een training Kinderen en Ouderschap na Scheiding en Mindfull Parenting om een balans te krijgen in draaglast/draagkracht in de opvoeding.

Financieel evenwicht Sociaal Domein

Op basis van de werkelijke cijfers over 2015 en 2016 zijn de budgetten 3D herijkt. In het 2^e kwartaal 2017 hebben wij u geïnformeerd over het verwachte tekort op het budget 3D en wel voornamelijk op het budget van de Jeugdzorg. Om dat tekort terug te draaien is in juli 2017 een plan van aanpak gepresenteerd met als doel om te streven naar een jaarlijks overschot van tussen de € 100.000 en € 250.000 met ingang van 2019. In het uitvoeringsplan Wmo/Jeugd/Welzijn is het plan van aanpak verder uitgewerkt. In september 2017 is aangegeven dat er in 2017 de nodige incidentele meevallers zijn te verwachten. Die verwachting is uitgekomen. Per saldo is er over 2017 een overschot van € 651.000 op de 3D's. Een nadere analyse van de werkelijke cijfers over 2015, 2016 en 2017 zal in het 2^e kwartaal 2018 worden gemaakt. Op dat moment kan beter een inschatting worden gemaakt of we de doelstelling in 2019 halen.

5.2 Zorg

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Zorg voor jezelf en voor elkaar wordt, meer dan nu het geval is, weer 'normaal' gevonden.	A1.	Ondersteunen, begeleiden en faciliteren van de "Huizen van de Buurt" waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en versterken. Voor en door inwoners worden nieuwe initiatieven opgezet. Daarbij rekening houden met de lokale situatie.		
		A2.	Versterken van de eigen kracht en zelfstandigheid van de (zorg)vrijwilligers (los van de gemeente of zorginstelling) door inzet van het opbouwwerk van het Adviespunt Neder-Betuwe.		
B	Mantelzorgers ontlasten.	B1.	Ondersteunen van mantelzorgers door lotgenotencontact, respijtzorg (bijv. door de inzet van maatjes), informatiebijeenkomsten en een zoveel mogelijk dekkend aanbod van zorgvrijwilligers.		
		B2.	Verstrekken van informatie over mantelzorg op scholen voor het middelbaar onderwijs en bezien op welke wijze die scholen kunnen worden gefaciliteerd om jonge mantelzorgers in beeld te krijgen en te ondersteunen.		
		B3.	Door ontwikkelen van mantelzorgsteunpunt tot mantelzorgknooppunt.	▼	
		Toelichting: Gezien de doorontwikkeling van het preventieteam en het onderzoek dat in 2018 gestart zal worden naar de ondersteuningsstructuur rondom vrijwilligerswerk/mantelzorg in Neder-Betuwe, is de ontwikkeling tot mantelzorgknooppunt on hold gezet, zodat aanbevelingen meegenomen kunnen worden in toekomstige besluiten.			
C	Goed toegankelijke en bereikbare jeugdzorg en actief beleid voor pleegzorg;	C1.	Uitvoeren van het Wmo en Jeugdbeleidsplan 2017-2020.		
D	Passende zorg voor ouderen en gehandicapten op dorpsniveau (wijkzorg).	D1.	Bezoeken van ouderen thuis door Vrijwillige Ouderen Adviseurs en informatie geven over wonen, welzijn, zorg, financiën en eventueel (kleine) aanpassingen aan de woning met als doel langer zelfstandig thuis wonen en comfortabeler en veiliger.		
		D2.	Ondersteunen van onze inwoners bij het zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen door het beschikbaar zijn van alternatieven zoals o.a.: maaltijdvoorzieningen, huiselijke elektronica (domotica), boodschappendienst.		

		D3.	Ondersteunen van ouderen en andere hulpzoekenden bij individuele hulpvragen op het gebied van wonen, zorg en welzijn.		
E	Keuzevrijheid in zorg en ondersteuning voor onze inwoners.	E1.	Zorgen voor maatwerk wat betreft zorg en ondersteuning.		

Ontwikkelingen:

Versterking mantelzorgondersteuning

De noodzaak om mantelzorgers te ondersteunen is en blijft een urgent aandachtspunt. Steeds meer mensen blijven langer thuis wonen en de zorg voor hen wordt voor een groot deel opgevangen door mantelzorgers en zorgvrijwilligers. Het mantelzorgsteunpunt van Adviespunt Neder-Betuwe heeft in 2017 ondersteuning geboden met voorlichtingsbijeenkomsten, lotgenotencontact, respijtzorg, maatjes voor mantelzorgers en/of hun naasten en door verbindingen leggen tussen organisaties om elkaar te kunnen versterken. Er is specifieke aandacht besteed aan werkende mantelzorgers en jonge mantelzorgers. Het mantelzorgsteunpunt maakt ook onderdeel uit van het preventieteam. Het ondersteunen van mantelzorgers is een belangrijke pijler in het werk van het preventieteam en specifiek van de welzijnswerkers.

5.3 Werk, inkomen, armoedebestrijding

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Re-integratie van mensen met een bijstandsuitkering naar werk.	A1.	Inzetten van het Participatiebudget om uitkeringsgerechtigden aan werk te helpen.		
		A2.	Zoeken naar mogelijkheden met bijstandsgerechtigden zodat zij een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.		
		A3.	Maatwerk bieden bij de ondersteuning en plaatsing van werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.		
		<u>Toelichting:</u> In 2017 is de bijstandspopulatie niet gekrompen, ondanks de aantrekkende arbeidsmarkt. Een toenemend deel van de uitkeringsgerechtigden heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Ondersteuning van deze groep leidt daarmee niet (of pas op langere termijn) tot uitstroom richting arbeidsmarkt. Ook het aantal bijstandsgerechtigden met een achtergrond als statushouder (vluchteling) is groter. Deze groep heeft extra ondersteuning nodig om in te stromen op de arbeidsmarkt. Projecten hiertoe zijn in 2017 zowel lokaal als regionaal opgestart.			
		A4.	Inzetten van de Kernpunten in samenwerking met de werkcoaches uit de gemeente Buren om uitkeringsgerechtigden te betrekken bij het vrijwilligerswerk.		
B	Efficiënte inzet van de beperkte middelen voor re-integratie, met behoud van ambitieniveau m.b.t. uitstroom, tegen de achtergrond van de Participatiewet.	B1.	De uitvoering van de Participatiewet samen met de gemeente Buren vormgeven en monitoren.		
		B2.	Realiseren van stage-/werkplekken voor de doelgroep van de Participatiewet door samenwerking met private partijen en ondernemers.		
C	Meer werkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers en de overheid (garantiebanen).	C1.	Bevorderen van uitstroom van mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt. Toelichting: Deze mensen kunnen niet meer instromen bij de WSW of de Wajong en komen direct bij de gemeente terecht.	▲	
D	Zo min mogelijk armoede in de gemeente.	D1.	Hanteren van een integrale aanpak door afstemming van kennis en deskundigheid binnen de gemeentelijke organisatie.		▲
		D2.	Uitvoeren van de in 2016 vastgestelde beleidsregels bijzondere bijstand.		▲

	D3.	Voortzetten van het jeugdsportfonds.			
	D4.	Uitvoeren van diverse projecten uit het uitvoeringsplan 2017 ter verkleining van de sociaaleconomische gezondheidsverschillen. (zie ook 5.4 Gezondheid)			
	<u>Toelichting:</u> Door ziekte van de gezondheidsmakelaar en nadere prioritering van werkzaamheden (bibliotheekwerk) is hier dit jaar weinig/geen aandacht aan besteed.				
E	Preventie van schulden dan wel het oplossen van ontstane schulden.	E1.	Versterken van preventieve maatregelen. Toelichting: voorkomen van schulden door eerder signaleren en (vrijwillige) begeleiding.		
		E2.	Aanbieden van schuldhulpverlening.		
		E3.	Ontwikkelen en implementeren van een aanpak/richtlijnen om binnen de kernpunten ondersteuning te bieden aan inwoners bij wie er sprake is van een problematische schuldsituatie.		
		E4.	Inzetten van vrijwilligers door de Stichting Welzijn Rivierstroom bij het op orde krijgen van de thuisadministratie, het invullen van lastige financiële formulieren en begeleiden bij het oplossen van (beginnende) schulden.		
		E5.	Actualiseren van Meerjarenbeleidsplan schuldhulpverlening.	▲	
		<u>Toelichting:</u> In verband met een nadere prioritering van werkzaamheden is het vaststellen van een geactualiseerd beleidsplan doorgeschoven naar februari 2018.			

Ontwikkelingen:

Participatiewet, werk- en inkomen

De dienstverlening is sinds 2016 vorm gegeven door een goede samenwerking met de gemeente Buren. Onze Kernpunten fungeren als aanlooppunt. Voor het aanvragen van een uitkering en het krijgen van ondersteuning bij re-integratie, worden inwoners voor een eerste gesprek met consultants van gemeente Buren ontvangen op het gemeentehuis in Opheusden. Verdere contacten met klanten vinden plaats in Maurik. De consultants zijn het vaste aanspraakpunt van onze klanten met betrekking tot werk en inkomen. Er is samengewerkt aan het vinden van betaalde arbeid, onbetaalde arbeid, dagbesteding, scholingsmogelijkheden. Ook jong gehandicapten, klanten die een beschutte werkplek of andere vormen van participatie zoeken, volgden deze route. De resultaten van re-integratie-inspanningen in 2017 worden in juni 2018 gepresenteerd. Het aandeel bijstandsgerechtigden dat relatief eenvoudig te plaatsen is op werk is gedaald nu de arbeidsmarkt is aangetrokken. Daarmee samenhangend is een toenemend deel van de cliënten (zeer) moeilijk of niet bemiddelbaar. Voor deze mensen is -indien mogelijk- een andere passende dagbesteding gezocht.

Armoede in de gemeente/schuldhulpverlening

Armoede maakt dat mensen minder deelnemen aan de samenleving en kan bijdragen aan gezondheidsklachten. Binnen het SEGV beleid (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) is hiervoor aandacht. Om ook jongeren uit gezinnen met een laag inkomen in staat te stellen te sporten, hebben wij nog tot en met 2018 een overeenkomst met het Jeugdsportfonds. In 2017 was het gebruik van dit instrument goed. In de tweede helft van 2017 is onderzoek gedaan naar andere mogelijkheden participatie van kinderen van minima te bevorderen met behulp van de zogenaamde Klijnsmiddelen. Een plan van aanpak daartoe is begin 2018 aan de raad voorgelegd.

We merken dat casuïstiek op het terrein van jeugdzorg veelal gepaard gaat met armoede en schulden. De gemeente ziet dat schuldenproblematiek hele huishoudens ontwricht. In deze gezinnen moet eerst "orde op zaken" worden gesteld alvorens het mogelijk is om aan een vorm van hulpverlening voor een kind/gezin te beginnen. Gelet hierop werken wij sinds juli 2015 samen met de gemeente Buren om de schuldenproblematiek van onze inwoners concreet en voortvarend aan te pakken. Binnen de Kernpunten is dit onderwerp een speerpunt naast de andere levensdomeinen. Het jaar 2017 stond in het teken van preventie en het ontwikkelen en uitbreiden van ondersteuningsvormen voor onze inwoners. Zo is in de tweede helft van 2017 het financiële spreekuur van start gegaan, waar inwoners laagdrempelig terecht kunnen voor financieel advies en hulp bij bijvoorbeeld het invullen van formulieren. Mede op basis van input van betrokken partijen bij zowel formele als informele schuldhulpverlening, is in 2017 het meerjarenbeleidsplan schuldhulpverlening geactualiseerd en is in de raad van 8 februari 2018 vastgesteld.

5.4 Gezondheid

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen		
A	Een goede gezondheid voor iedere inwoner, jongeren die zich ontwikkelen tot gezonde en actieve volwassenen.	A1.	Zorgen voor een goede samenwerking en lokale inzet van de GGD (zie ook onderdeel "verbonden partijen") mede door inzet van de gezondheidsmakelaar en jeugdverpleegkundigen in het preventienetwerk.				
		A2.	Ondersteunen van inwoners door het Kernpunt en het Sociaal Team. Daar zoveel mogelijk inzetten op preventie en voorliggende voorzieningen zoals voorlichting, GGZ preventie of (school)maatschappelijk werk en waar nodig door verwijzen naar het Meldpunt bijzonder zorg of andere tweedelijnsvoorzieningen (bijv. verslavingszorg).				
		A3.	Bieden van faciliteiten ter stimulering van vernieuwende initiatieven op het gebied van het activeren van kwetsbare inwoners.				
		A4.	Continueren en uitbouwen van de inzet van de buurtsportcoaches. Toelichting: binnen de sociale netwerken is een belangrijke rol weggelegd voor sportverenigingen, zoals opvangen, opleiden en begeleiden van (kwetsbare) jeugd. Daarvoor hebben de verenigingen ook ondersteuning nodig. Die wordt geboden door de buurtsportcoaches.				
		A5.	Opzetten van activiteiten binnen sportdorp/open club voor met name (kwetsbare) inwoners die niet of nauwelijks sporten en/of bewegen of dreigen te stoppen met sporten en bewegen.	▼			
		Toelichting: In 2017 is veel aandacht en tijd van de sportkoepel en de sportverenigingen gaan zitten in het bezuinigingsproces, waardoor de geplande ontwikkeling onvoldoende aandacht heeft gekregen. Dit wordt in 2018 verder opgepakt.					
B	Minder overgewicht bij onze bewoners.	B1.	Creëren van een netwerk van buurtcoach/zorg/sport om diverse projecten uit te rollen, waarin verschillende partners samenwerken om bewegen meer onderdeel te laten zijn van het dagelijks leven en overgewicht terug te dringen of te voorkomen.				
		B2.	Stimuleren van sportverenigingen om een meer maatschappelijke rol/functie op te pakken (kantelen), waardoor er vaker contact is met kwetsbare inwoners die nog niet bewegen.	▼			
		Toelichting: De maatschappelijke rol van sportverenigingen is groot en er wordt al veel gedaan. Zie verder toelichting bij 5.4, A5.					
		B3.	Continueren project B-Fit op de basisscholen en binnen de peuteropvang, door de inzet van de buurtsportcoach als B-fitcoach. Toelichting: De buurtsportcoach wordt op deze wijze ook het bekende gezicht bij de gratis naschoolse sportactiviteiten.				
		B4.	Continueren project GeziniFit, waarbij kinderen met overgewicht in groepsverband een programma volgen.				

		B5.	Samen met de gezonde schooladviseur (GGD) zoveel mogelijk scholen overtuigen om een gezonde school vignet te behalen.		
		B6.	Met behulp van de gezondheidsmakelaar (GGD) een keten creëren waarbij gezonde voeding en meer bewegen in de wijk een gezicht krijgt en een eenduidige boodschap door alle partners wordt uitgedragen.		
		<u>Toelichting:</u> Door ziekte van de gezondheidsmakelaar en nadere prioritering van werkzaamheden (bibliotheekwerk) is hier in 2017 weinig aandacht aan besteed. In 2018 wordt dit weer opgepakt.			
C	Jongeren kunnen meer bewegen en hebben daar ook meer ruimte voor.	C1.	Betrekken van jongeren bij de invulling van de speelruimte.		
		C2.	Uitvoeren van de speelruimtenota 2015-2025, te weten Kesteren (vm. VLC-terrein en Carvonestraat) en Opheusden.		
		<u>Toelichting:</u> De uitvoering van de nota loopt niet synchroon met de daarin opgenomen planning. Afhankelijk van de actualiteit/planontwikkeling/urgentie /betrokkenheid van inwoners zijn bepaalde speelterreinen naar voren gehaald of naar achteren geschoven. Een actualisatie van het uitvoeringsplan vindt in 2018 plaats.			
		C3.	Buurtsportcoaches vormen een team bij het organiseren van buurtgerichte- en naschoolse activiteiten in de kern.		
D	Minder gebruik van alcohol en drugs.	D1.	Voorlichten van inwoners over de schadelijke gevolgen van alcohol en drugs als onderdeel van het uitvoeringsplan van het SEGV.		
		<u>Toelichting:</u> Zie toelichting bij 5.4, B6. Voor wat betreft alcoholmatiging loopt dit beleidsdoel wel door.			
		D2.	Binnen het preventienetwerk een gezamenlijke methode ontwikkelen om ouders van groep 8 leerlingen te benaderen om hen te informeren waar zij in de verdere ontwikkeling van hun kinderen (op de middelbare school) mee in aanraking kunnen komen, zoals drugs, drank, maar ook faalangst, gezonde voeding, groepsdruk enz.		
		<u>Toelichting:</u> Zie toelichting bij 5.4 B6.			
		D3.	Opstarten interventies uit het uitvoeringsplan 'alcohol en drugs'.		
		<u>Toelichting:</u> Zie toelichting bij 5.4 B6. Voor wat betreft alcoholmatiging is dit wel opgepakt.			
		D4.	Voortzetten van lokale en regionale samenwerking rond Preventie en Handhaving alcoholmatigingsbeleid.		
E	Minder depressie en eenzaamheid.	E1.	Uitvoeren van acties als onderdeel van het Uitvoeringsplan SEGV 2017. Toelichting: Dit is als aandachtspunt binnen het SEGV benoemd en in 2016 is hier een werkgroep voor gevormd. Omdat dit een heel lastig probleem is om aan te pakken, is deze werkgroep op dit moment nog aan het bekijken wat concrete acties kunnen worden. Deze worden opgenomen in het Uitvoeringsplan SEGV 2017.		
		<u>Toelichting:</u> Zie toelichting bij 5.4 B6.			

Ontwikkelingen:

Gezondheid

Het verbeterplan voor Veilig Thuis is in 2017 verder uitgevoerd waarbij ook nieuwe verbeteringen en ontwikkelingen zijn doorgevoerd. De GGD heeft de meerjarenstrategie verder uitgevoerd. In deze strategie is beschreven dat de GGD zich wil ontwikkelen tot een netwerkorganisatie die meer flexibel is en snel kan reageren op de vraag van de inwoner. Hierbij stond de afstemming met andere zorgpartners centraal om onder meer preventie zo goed mogelijk vorm te geven. Daarnaast blijven de rollen van de GGD van toezichthouder, crisisorganisatie en kennis- en expertiseorganisatie onveranderd. Afstemming met de kernpunten en het Sociaal Team heeft in het kader van preventie, maar ook in het verbeteren en uitvoeren van Veilig Thuis (waaronder ook Bijzondere Zorg), de aandacht gekregen. De gezondheidsnota is doorgeschoven naar 2018.

In 2017 is verder gewerkt aan de nieuwe huisvesting van de consultatiebureaus. Na overname van de consultatiebureaus door de GGD zijn panden te koop gezet of zijn huurcontracten overgenomen. Binnen de bestaande financiële kaders is nieuwe huisvesting gevonden in Dodewaard en Opheusden. In Kesteren en Ochten zijn de mogelijkheden voor goedkopere huisvesting in onderzoek.

5.5 Leefbaarheid

Wij wilden bereiken	Wat zouden wij daarvoor doen?	Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A Leefbaarheid kernen behouden en versterken.	A1. Plan van aanpak voor de oplossing van het vraagstuk rondom het Dorpshuis evenals de Sporthal De Eng te Dodewaard met zicht op de aanpak van de jeugdfuncties (peuterspeelzaalwerk, VVE, etc); voorstel in 2e kwartaal 2017		
	Toelichting: Via de raadsbrieven 74b en 96c is de raad geïnformeerd over de aanpak in Dodewaard. Ook ten aanzien van de vestiging van de bibliotheek. Met alle relevante partijen in Dodewaard is eind 2017 gesproken over een nieuwe, adequate invulling van de functie van een dorpshuis annex vestiging van de bibliotheek. Dit heeft geleid tot een aantal scenario's die samen met de klankbordgroep worden onderzocht op haalbaarheid.		
	A2. Onderdeel A1 gecombineerd met een pragmatische inventarisatie van accommodatievraagstukken in de andere dorpen, op basis van de bezetting/leegstand, exploitatie vraagstukken, bezetting bestuursfuncties, bereidheid tot delen van accommodaties; Inventarisatie uiterlijk voor 1 september ter besluitvorming aan de raad voorleggen.		
	Toelichting: Met de inventarisatie is al wel begonnen, maar nog niet afgerond. Prioriteit is gegeven aan het vraagstuk Dodewaard mede doordat er op dit moment geen acute accommodatie-vraagstukken in de andere kernen spelen.		
	A3. Keuze maken voor een derde kern van de gemeente voor het opstellen van een plan van aanpak met betrekking tot het accommodatiebeleid. Te starten met een inventarisatie van de problematiek met betrekking tot de daar aanwezige maatschappelijke accommodaties.		
	Toelichting: Het plan van aanpak is (nog) niet opgesteld, omdat prioriteit is gegeven aan de accommodatieproblematiek in Dodewaard.		
A4. In stand houden van de buurtbus, regiotaxi, Klaartje en Swobrik.			
A5. Regie voeren via de Regio Rivierenland op vervoersstromen (basismobiliteit) om beter maatwerk te leveren en vraagafhankelijk vervoer effectiever en efficiënter te maken (zie ook 4.2)			

B	Leefbaarheid kleine dorpen Echteld en IJzendoorn behouden en versterken.	B1.	Extra aandacht voor ondersteuning en borging van het Huis van IJzendoorn.		
		B2.	Alert zijn en blijven op ontwikkelingen in relatie tot leefbaarheid in de kern Echteld, waar geen Huis van het dorp is.		
C	Subsidies komen mede ten goede aan leefbaarheid, participatie en informele maatschappelijke ondersteuning van burgers; subsidieontvangers tonen maatschappelijke betrokkenheid.	C1.	Implementatie van de nota "Welzijnsbeleid 2016-2020 Anders denken, anders organiseren en anders doen" en de daarop gebaseerde subsidiebeleidsregels. (afhankelijk van de besluitvorming eind 2016).		
		<u>Toelichting:</u> Het nieuwe welzijnsbeleid is in de raad van 9 maart 2017 vastgesteld. Op basis daarvan is eind 2017 het uitvoeringsplan vastgesteld. De huidige beleidsregels voldoen op dit moment als basis wat is beoogd met de 3 transities.			

Ontwikkelingen:

Welzijn- en subsidiebeleid

Ter ondersteuning van de taakstelling van de transities is ook een nieuw welzijn- en subsidiebeleid noodzakelijk. Dit beleid heeft in 2016 in samenwerking/overleg met de inwoners en maatschappelijke partners verder vorm gekregen en is de basis om te komen tot bewonersinitiatieven en activiteiten die de doelstellingen van burgerparticipatie, preventie, "welzijn gaat vóór zorg" en gezondheid/gezonde leefstijl aangaan en ondersteunen. Besluitvorming over de nota "anders denken, anders organiseren, anders doen" heeft in maart 2017 plaatsgevonden. De daarop gebaseerde acties zijn integraal opgenomen in het uitvoeringsplan Wmo/Jeugd/Welzijn. De uitvoering daarvan is in eind 2017 ter hand genomen. Het oppakken van de vereenvoudiging van de aanvraag- en verantwoordings- procedure en van het totaal aantal beleidsregels is doorgeschoven naar 2018.

Accommodatiebeleid

In 2014 is het Uitvoeringsplan Accommodatiebeleid 2014-2018 vastgesteld. De hierin genoemde fasen (verkennen, verbinden, veranderen) zijn per dorp doorlopen. In navolging hierop is de nota uitwerking accommodatiebeleid Dodewaard in 2016 vastgesteld. Tot op heden konden de hierin genoemde scenario's op onvoldoende draagvlak rekenen en werden deze niet verder uitgewerkt. In 2017 is besloten dat het accommodatiebeleid in Dodewaard de hoogste prioriteit krijgt, waarbij oplossingen moeten worden gevonden voor achtereenvolgens het dorps huis, Verenigingshal De Eng en de basisscholen.

5.6 Onderwijs

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Openbaar basisonderwijs in alle kernen behouden, van goede kwaliteit.	A1.	Stimuleren van samenwerking of fusie met schoolbesturen in de directe omgeving of regio.		
		A2.	Overleggen met het schoolbestuur over begroting, toekomstplannen instandhouding van scholen en eventuele knelpunten.		
		A3.	Onderzoeken op welke wijze de vervangende nieuwbouw of aanpassing van de basisschool De Bellefleur in Dodewaard het beste kan plaatsvinden.	▼	
		Toelichting: Is doorgeschoven naar 2018 en wordt betrokken bij het integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs.			
B	Openbaar voortgezet onderwijs van goede kwaliteit met aanbod van HAVO-top ook bij de nieuwbouw Pantarijn.	B1.	Realiseren van vervangende nieuwbouw van Pantarijn in 2017/2018 mede als voorbereiding op de gewenste HAVO-top, waarbij de bouwopdracht en de verantwoordelijkheid bij Pantarijn liggen en de gemeente een faciliterende en controlerende rol heeft. Toelichting: "Zicht op een HAVO-top is niet meer realistisch (zie raadsbesluit d.d. 9 maart 2017)"		
C	Alle kinderen (ongeacht hun identiteit) hebben toegang tot adequate vroeg- en voorschoolse educatie met een goede aansluiting op het basisonderwijs.	C1.	Uitvoering geven aan de resultaten van het in het 4e kwartaal van 2015 gehouden onderzoek betreffende de mogelijkheden om VVE samen met de basisscholen te laten verzorgen, rekening houdend met het raadsbesluit d.d. 17 maart 2016.		
D	Vormgeving van het lokaal onderwijsbeleid gezamenlijk met de scholen via het opstellen van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).	D1.	Inspelen op nieuwe ontwikkelingen (zoals Passend onderwijs en Jeugdwet) en deze vooraf en samen met de scholen en maatschappelijke organisatie bespreken en gezamenlijk haalbare ambities afspreken.		
		D2.	Uitvoeren van de onderdelen (Afstemming zorg en ondersteuning, thuis nabij onderwijs en bijbehorende ondersteuning en thuiszitters) van passend onderwijs, schoolbegeleiding en de wijze van besteding.		
		D3.	Besluitvorming over wel of niet continueren van dyslexiezorg afhankelijk van de resultaten van de eind 2016 gehouden evaluatie. Toelichting: Per 1 mei 2016 is er samen met de regiogemeenten en de samenwerkingsverbanden primair onderwijs gestart met de pilot dyslexiezorg. Deze pilot is bedoeld om de zorgverlening rondom dyslexiezorg zowel kwalitatief als financieel te verbeteren. In het najaar 2016 zal deze pilot geëvalueerd worden.		
		D4.	Overleggen met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs in samenwerking met de regiogemeenten om meer thuisnabij onderwijs te stimuleren/realiseren.		

		D5.	Houden van toezicht op het goed onderhouden van de schoolgebouwen door de schoolbesturen na de overheveling van het buitenonderhoud.			
E	Ontwikkeling inwoners door kennis, informatie, literatuur en het stimuleren van lezen via onze bibliotheekvoorzieningen, mede om de laaggeletterdheid tegen te gaan.	E1.	Instandhouden van schoolbibliotheken op de basisscholen die hierop een beroep doen, met behulp van de lees-/mediacoaches die op de basisscholen actief zijn.			
		E2.	Moderniseren van de bibliotheekhuisvesting van Kesteren en Dodewaard zodat ook deze bibliotheekvestigingen voldoen aan het vernieuwde bibliotheekconcept.			
		Toelichting: Dit hangt sterk samen met het accommodatiebeleid. Besluitvorming daarover heeft nog niet plaats gevonden. Zie ook 5.5 A1 en A2.				
		E3.	Uitvoeren van het convenant Bibliotheekwerk Rivierenland door het in stand houden van de Basisbibliotheek Rivierenland.			
		E4.	Deelnemen aan het Bondgenootschap Laaggeletterdheid waarmee de gemeente met de bibliotheek en in totaal 36 partners laaggeletterdheid terugdringen.			
		E5.	Besluitvorming over mogelijke hervormingen binnen het bibliotheekwerk op basis van een lokaal en regionaal onderzoek.			

Ontwikkelingen:

Leerlingenvervoer

Het beleid leerlingenvervoer is erop gericht om de eigen verantwoordelijkheid van ouders/verzorgers en de zelfredzaamheid van de leerling in het vervoer te stimuleren. Deze beleidsuitvoering is een continu proces en leidt niet tot vermindering van het aantal leerlingen. Wel heeft het meer maatwerk voorzieningen opgeleverd. Zo brengen meer ouders hun kind dagelijks of een deel van de week zelf naar school. De pilot "Zelfstandig leren reizen", waarbij leerlingen onder begeleiding leren om zelfstandig met de fiets of het openbaar vervoer naar school te gaan is positief verlopen. In 2017 zijn er vijf leerlingen die na het doorlopen van het traject zelfstandig kunnen reizen.

In het kader van Passend Onderwijs is leerlingenvervoer een thema waarover regionaal overleg is en wordt gevoerd met de samenwerkingsverbanden. In 2017 is samen met de regiogemeenten en de samenwerkingsverbanden een project Thuisnabij onderwijs gestart. Onderdeel hiervan is een monitor leerlingenvervoer en verwijzing speciaal onderwijs. Resultaten worden in 2018 verwacht.

De aansluiting van het leerlingenvervoer bij de regionale regiecentrale Versis is met de tien betrokken gemeenten besproken. Een dergelijke aansluiting dient zorgvuldig te worden voorbereid. Een aantal gemeenten is nog niet zover om per augustus 2018 al aan te sluiten. Het huidige contract leerlingenvervoer kan tot 1 augustus 2019 worden verlengd.

Bibliotheek

Op 5 november 2015 heeft de raad twee moties aangenomen met betrekking tot het bibliotheekwerk. Dit betreft het onderzoeken van mogelijke hervormingen binnen het bibliotheekwerk door het uitvoeren van een lokaal en een regionaal onderzoek. Het lokale onderzoek is in 2016 afgerond, het regionale onderzoek begin 2017. De deelnemende gemeenten hebben aangegeven het vigerende convenant niet open te willen breken. Op 9 maart 2017 heeft de raad besloten om de besprekingen voor een nieuw convenant met Bibliotheek Rivierenland in te gaan. Tot eind 2017 is gewerkt aan een nieuw convenant, waarover begin 2018 door de deelnemende gemeenten een besluit genomen zal worden.

Daarnaast moet al enkele jaren de huisvesting in Kesteren en Dodewaard aangepast worden. Dit hangt sterk samen met de ontwikkeling van het accommodatiebeleid. Dat wordt in 2018 verder opgepakt.

In maart 2016 is het plan van aanpak Geletterdheid door ons college aangenomen. Hiermee is een start gemaakt met de gemeentelijke bestrijding van laaggeletterdheid. In 2017 heeft dit verder geen aandacht gekregen vanwege de ambtelijke inzet op het dossier bibliotheekwerk.

Overige ontwikkelingen:

Informatievoorziening aan de raad

Binnen dit programma zijn in 2017 in totaliteit 20 raadsbesluiten genomen. Daarnaast zijn over dit programma 63 raadsinformatiebrieven verschenen en zijn er 15 onderwerpen tijdens college informatieavonden besproken.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar	Ingrado	Neder-Betuwe		5,66	0,45	4,06	2,49
			Landelijk		2,82	2,34	2,01	1,82
<p>Toelichting: Het hoge percentage in 2016 wordt veroorzaakt door het feit, dat de scholen te laat (na 1 oktober) de in-/uitschrijvingen doorgeven. In oktober 2017 bleken 285 kinderen niet te zijn ingeschreven op een school. Op basis van nader onderzoek door het Regionaal Leerplichtbureau blijkt dat slechts één persoon (waarschijnlijk vertrek naar buitenland) eind oktober 2017 niet ingeschreven staat.</p>								
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar	Ingrado	Neder-Betuwe		26,25	23,16	19,86	11,75
			Landelijk		31,32	28,65	26,88	26,55
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO	Neder-Betuwe	2,3%	1,7%	1,7%	1,2%	
			Landelijk	2,1%	2,0%	1,7%	1,7%	
Niet sporters	% van de totale bevolking van 19 jaar en ouder	RIVM	Neder-Betuwe				63,0%	
			Landelijk				48,7%	
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	Neder-Betuwe	672,7	670,5	681,9	694,2	
			Landelijk	739,3	735,0	737,9	744,0	
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	1,33%	0,92%	1,03%		
			Landelijk	2,35%	2,00%	1,45%		
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	2,52%	3,05%	3,21%		
			Landelijk	6,15%	6,47%	6,58%		
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	Neder-Betuwe	68,0%	68,0%	68,0%	68,0%	
			Landelijk	65,4%	64,9%	65,4%	65,8%	
Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	15,5% (2012)				
			Landelijk	11,6% (2012)				
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	0,86%	0,44%	0,88%		
			Landelijk	1,35%	1,27%	1,52%		
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe			202	193	

			Landelijk			405	413	
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	Neder-Betuwe			112	55	
			Landelijk			312	255	
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Neder-Betuwe			7,8%	8,5%	7,3%
			Landelijk			10,0%	10,8%	8,8%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Neder-Betuwe			1,0%	0,8%	
			Landelijk			1,2%	1,2%	
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	Neder-Betuwe			0,2%	0,3%	
			Landelijk			0,5%	05%	
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	Neder-Betuwe				550	400
			Landelijk				620	540

Verbonden Partijen

Werkzaam Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?	Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoordelijkheid / Voortgang
A Mensen vanuit de Wsw op een zo regulier mogelijke werkplek aan het arbeidsproces laten deelnemen	A1.	Bevorderen dat werkgevers maatschappelijk en sociaal verantwoord ondernemen. Streven is een groei van 10 (nieuwe) werkgevers waar 5 of meer personen zijn gedetacheerd via Werkzaam/stichting Werkzaam/Flex & Zeker. Dit op basis van een gewogen jaargemiddelde.	
	<u>Toelichting:</u> In 2017 heeft Werkzaam haar doelstellingen m.b.t. groei van werkgevers niet behaald.		
	A2.	Bevorderen van duurzame uitstroom waardoor mensen niet terugvallen naar een beschutte werkomgeving.	
	A3.	Iedereen met arbeidspotentieel duurzaam en zo regulier mogelijk aan het werk, zodat iedereen naar zijn of haar maximale vermogen meedoet binnen de maatschappij.	

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?	Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoordelijkheid / Voortgang
A Partner op het gebied van gezonde jeugd	A1.	Borgen van verworvenheden van de jeugdgezondheidszorg: laagdrempelig, groot bereik en het in beeld hebben van alle kinderen (via consultatiebureaus en contactmomenten op primair en voortgezet onderwijs).	
	A2.	Flexibeler werken: meer op maat, vraaggericht en zo nodig contact leggend met de doelgroep.	
	A3.	Afspraken maken met sociale wijkteams, huisartsen, jeugd-ggz en gemeenten om de signaleringsfunctie te versterken en om extra aandacht te kunnen geven aan ouders/kinderen die het echt nodig hebben.	
	A4.	Investeren in het actief benaderen van moeilijk bereikbare groepen jeugd en zorgmijders.	

		A5	Inzetten van nieuwe technologieën en werkwijzen die bijdragen aan de eigen regie op gezondheid van de ouder/kind, zoals het aanbieden van zelftesten, instructiefilms, digitale informatie, chatsessies met jeugdverpleegkundigen en communities met gelijkgestemden.		
		A6	Samen met partners en de doelgroep experimenteren om nieuwe werkvormen te ontwikkelen en uit te voeren.		
		A7	Bijdragen aan een veilig en gezond leefklimaat op scholen door nauwe samenwerking tussen scholen en de GGD (inzet gezonde schooladviseur).		
B	Het organiseren van preventie in het sociaal domein	B1.	Op scholen, in buurten en wijken en gemeenten biedt de GGD deskundigheid over het bevorderen van gezondheid. Dit gebeurt onder meer door de inzet van een gezonde schooladviseur, de gezondheidsmakelaar, maar ook via consultatiebureaus, jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen.		
		B2.	Integrale oplossingen dichtbij de burger, met partners uit zorg, wonen en welzijn en met ketenpartners in de tweede-, eerste-, en basislijn van de gezondheidszorg.		
		B3.	Bijdragen aan het (integraal) adviseren over en het signaleren en ondersteunen van initiatieven rondom preventie, in afstemming met andere organisaties (onder meer door inzet van de gezondheidsmakelaar).		
		<u>Toelichting:</u> Door ziekte van de gezondheidsmakelaar is hier in 2017 minder aandacht aan besteed.			
		B4	Gerichte ondersteuning en interventie bieden aan kwetsbare groepen, waaronder ouderen, in samenwerking met en passend bij hun cultuur en belevingswereld.		
		B5	Bijdragen aan het ontwikkelen van samenwerkingsafspraken tussen zorgverzekeraars en gemeenten.		
C	Samenwerken aan sociale veiligheid	C1.	De GGD draagt bij aan veiligheid op school en in de wijk, en zet in op een preventieve aanpak en op handelend optreden bij individuele casuïstiek.		
		C2.	De GGD creëert hiertoe een goede samenwerking tussen henzelf, sociale wijkteams, veiligheidshuis en politie om sociale-veiligheidsproblemen vroegtijdig te signaleren en op te pakken.		
		C3.	Versterken van de integrale aanpak van zorgwekkende zorgmijders en insteken op informele netwerken.		
		C4.	De OGGZ-monitor zal worden doorontwikkeld met als doel inzicht te krijgen in de grootte van de OGGZ-doelgroep en de in- en uitstroom van de OGGZ-doelgroep in de bestaande zorgvoorzieningen.		
		C5.	Investeren in een goede aansluiting tussen de geestelijke gezondheidszorg en de openbare geestelijke gezondheidszorg.		
D	Betrouwbare bijdrage aan een veilige en gezonde leefomgeving leveren	D1.	GGD werkt samen met brandweer, politie, omgevingsdiensten, GHOR/veiligheidsregio en gemeenten zodat deze gezamenlijk kunnen adviseren over plannen voor een veilige en gezonde samenleving.		
		D2.	Bundelen van kennis en informatie van gemeenten, politie, brandweer, GHOR en publieke gezondheid om een onderbouwde prioritering van risico's te kunnen maken en met een integrale aanpak effectief te kunnen inspelen op urgente situaties.		
		D3.	Risico's worden tijdig onder de aandacht gebracht bij gemeenten, op basis van signalen van professionals en netwerkpartners, monitors en onderzoeken. Dit gebeurt zowel op regionaal als op wijkniveau.		

	D4.	De GGD investeert samen met gemeenten en de veiligheidsregio in maatregelen en handelingsperspectieven voor minder-zelfredzame burgers die zelfstandig wonen, in het geval zich een crisis of ramp voordoet.	
	D5.	Op het gebied van infectieziekten bouwt de GGD aan netwerken met de (intensieve) veehouderij en de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit en academische werkplaatsen in verband met zoonosen (infectieziekte waarbij mensen door dieren besmet worden). Rondom antibioticaresistentie werkt de GGD samen met verpleeghuizen, ziekenhuizen en andere partijen. Hierdoor kan bij acute gezondheidsbedreigingen snel en adequaat gehandeld worden en kan gezondheidsschade beperkt worden.	

Wat heeft het gekost?

P5 Programma: Sociaal Domein					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2017	wijziging 2017	2017
Lasten			23.219	23.952	23.705
Baten			-4.235	-5.091	-5.627
Exploitatieresultaat			18.985	18.861	18.078
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P5	Sociaal Domein		wijziging 2017	2017	
Lasten			23.952	23.705	-247
Baten			-5.091	-5.627	-536
+ = nadeel - = voordeel			18.861	18.078	-783

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 5

Drie decentralisaties (3D) (voordeel € 651.000, incidenteel)

Over de 3D budgetten (WMO, Jeugdwet en Participatiewet) is in totaliteit een incidenteel voordeel behaald van € 651.000 over het jaar 2017. Een uitgebreide toelichting heeft u onlangs ontvangen middels de raadsinformatiebrief verantwoording 3D 2017 d.d. 30 april 2018 (Inhoudelijke en financiële verantwoording 3 Decentralisaties 2017; kenmerk Z/16/044890/UIT/18/90867). Conform de afspraken om de 3D budgetten in totaliteit te egaliseren met de reserve 3D (zie hiervoor besluitvorming Nota Reserves en Voorzieningen 2018, raad van 8 maart 2018) is in deze jaarrekening het positieve saldo van de 3D budgetten ter hoogte van € 651.000 gestort in de reserve 3D. Deze storting ziet u verderop terug bij het onderdeel mutaties in reserves. Zodoende is het financiële effect van de uitvoering van de 3D in totaliteit in deze jaarrekening als budgettair neutraal verwerkt.

Overige kleine verschillen (voordeel € 132.000, incidenteel)

Over de verschillende taakvelden is in totaliteit een bedrag aan € 132.000 aan kleine verschillen ontstaan. Dit betreft o.a. voordelen op taakvelden:

- Onderwijshuisvesting (€ 36.000, diverse lagere lasten waaronder lagere OZB last vanwege vertraging Pantarijn)
- Onderwijsbeleid (€ 36.000, diverse lagere lasten waaronder lagere last leerlingenvervoer)
- Sportaccommodaties (€ 19.000, diverse lagere lasten waaronder gas, water en elektra mede als gevolg van gedane investeringen in duurzaamheid)
- Culturele presentaties (€ 24.000, diverse lagere lasten waaronder op het sociaal cultureel werk en beheer van welzijnsgebouwen)
- Overige onderdelen (€ 17.000, voordeel)

Investerings

P5 Programma:		Sociale Domein				Voortgang	
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2017	Restant per 31-12-2017	Beleidsmatig	Financieel
Lopend	Renovatie sportvelden	2016	414	47	367		
Lopend	Nieuwbouw Pantarijn	2014	4.317	2.765	1.552		
Toekomstig	Vervangen bus ouderenvervoer (Swobrik)	2019	45		45		
Toekomstig	Vervangen bus ouderenvervoer (Klaartje)	2020	53		53		
Totaal investeringsbedragen			4.829				

Mutaties in reserves

P5 Programma:		Sociaal Domein		Mutaties in reserves		
Bedragen x € 1.000		Begroot voor wijziging 2017	Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017		
Lasten			1.188	1.839		
Baten		-46	-971	-971		
Exploitatieresultaat		-46	217	868		

Analyse van het verschil in mutaties in reserves per programma				
Nr.	Programma	Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017	Vershil
P5	Sociaal Domein			
	Lasten	1.188	1.839	651
	Baten	-971	-971	
	+ = nadeel - = voordeel	217	868	651

Toelichting op mutaties in reserves:

Reserve drie decentralisaties (3D)

Zoals reeds aangegeven onder de toelichting van de 3D budgetten is in 2017 een incidenteel voordeel behaald ter hoogte van € 651.000 en wordt dit bedrag conform afspraken gestort in de reserve drie decentralisaties.

Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen

Wat zijn algemene dekkingsmiddelen?

Dit onderdeel beschrijft hoe de gemeente aan dekkingsmiddelen (geld) komt om de voornemens uit de programma's te realiseren (te betalen). De belangrijkste onderdelen van het overzicht algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de lokale heffingen (belastingen) en het beheer van activa die voor de openbare dienst bestemd zijn. Deze inkomsten zijn vrij besteedbaar en derhalve niet rechtstreeks aan een programma toe te rekenen.

Daarnaast omvat dit overzicht:

- inkomsten uit beleggingen, deelnemingen en financieringsfunctie;
- inkomsten uit verhuur en diensten van derden: onvoorziene uitgaven.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ♦ Coalitieprogramma 2014-2018 'Samenwerken aan een vitale samenleving';
- ♦ Diverse belastingverordeningen;
- ♦ Nota risicomangement en weerstandsvermogen;
- ♦ Nota reserves en voorzieningen.

Thema's

6.1 Onroerende Zaak Belasting

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Het handhaven van een gelijkblijvende totale opbrengst onroerendezaakbelasting zonder inflatiepercentage.	A1.	Handhaven van de bestaande opbrengst onroerendezaakbelasting.		
		A2.	Opbrengst onroerendezaakbelasting mag alleen toenemen als gevolg van areaaluitbreiding nieuwbouw.		

6.2 Weerstandsvermogen verbeteren

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Het verhogen van de weerstandsratio.	A1.	Realiseren van een weerstandsratio van minimaal 1,0 of meer.		
		A2.	Beperken van risico's.		
		A3.	Realiseren van een jaarlijks begroot overschot van minimaal € 100.000 per jaar.		
		A4.	Actualiseren van beheerplannen volgens een vast patroon met als doel structurele besparingen te onderzoeken.		

6.3 Risico's op grondposities

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Een adequate beheersing van de risico's op onze grondposities.	A1.	Inventariseren, benoemen en verkleinen van de risico's ten aanzien van onze grondposities.		

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS/COELO	Neder-Betuwe	237	220	215	218	224
			Landelijk	223	211	206	209	216
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	Neder-Betuwe	4,8	21,2			
			Landelijk	6,6	6,0			
Demografische druk	%	CBS	Neder-Betuwe	79,0%	79,2%	79,8%	80,8%	81,4%
			Landelijk	66,4%	67,2%	67,9%	68,5%	69,0%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	Neder-Betuwe		755	766	780	796
			Landelijk		627	644	651	644
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	Neder-Betuwe		811	820	833	848
			Landelijk		698	714	723	723

Verbonden Partijen

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoording / Voortgang
A	Zorgdragen dat wij tegen zo min mogelijke kosten voor korte of lange periode financieringen kunnen verkrijgen.	A1.	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.	

Wat heeft het gekost?

P6 Programma Algemene Dekkingsmiddelen					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2017	wijziging 2017	2017
Lasten			310	612	757
Baten			-32.929	-35.422	-35.562
Exploitatieresultaat			-32.619	-34.811	-34.805
Analyse van het verschil per overzicht					
Nr.	Overzicht	Begroot na		Rekening	Vershil
		wijziging 2017		2017	
P6	Algemene Dekkingsmiddelen				
Lasten		612		757	146
Baten		-35.422		-35.562	-140
+ = nadeel - = voordeel		-34.811		-34.805	6

Ophogen voorziening dubieuze debiteuren (nadeel € 66.000, incidenteel)

Op het budget lasten en invordering is een incidenteel nadeel ontstaan ter hoogte van € 66.000. Jaarlijks worden de vorderingen getoetst op haalbaarheid. Er heeft een opschoningsactie plaatsgevonden van oude vorderingen waarvan de haalbaarheid van invorderen nihil was. Het merendeel betrof belastingvordering. Om voldoende voorziening te hebben om het debiteurenrisico te kunnen afdekken van eventueel oninbare vorderingen moest de voorziening conform de gestelde kaders worden verhoogd met € 66.000.

Algemene uitkering (voordeel € 52.000, incidenteel)

Bij de decembercirculaire 2017 heeft er een positieve bijstelling van € 42.082 plaatsgevonden van de algemene uitkering over 2017 waarover u geïnformeerd bent in de raadsinformatiebrief van 10 januari 2018 (Z/17/049531/UIT/17/90063).

Overige kleine verschillen (voordeel € 8.000, incidenteel)

Hogere lasten € 81.000 en hogere baten € 89.000

Investerings

Voor programma 6 Algemene dekkingsmiddelen zijn geen investeringen van toepassing.

Mutaties in reserves

P6	Programma	Algemene Dekkingsmiddelen	Mutaties in reserves		
			Bedragen x € 1.000		
			Begroot voor wijziging 2017	Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017
Lasten			550	3.773	6.283
Baten			-753	-478	-869
Exploitatieresultaat			-203	3.296	5.414

Analyse van het verschil mutaties in reserves overzicht algemene dekkingsmiddelen					
Nr.	Overzicht		Begroot na wijziging 2017	Rekening 2017	Verskil
P6	Algemene Dekkingsmiddelen				
	Lasten		3.773	6.283	2.510
	Baten		-478	-869	-392
	+ = nadeel - = voordeel		3.296	5.414	2.118

Toelichting op mutaties in reserves:**Algemene reserve**

Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2018 heeft u besloten om de voorziening afwaardering grondposities op te heffen en toe te voegen aan de algemene reserve (€ 401.000).

Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2018 heeft u besloten om de reserve grondexploitatie op te heffen en toe te voegen aan de algemene reserve (€ 1.734.000).

Reserve precariobelasting

De daadwerkelijk opbrengsten precariobelasting is aan deze reserve toegevoegd. Dit bedrag is € 19.000 minder dan geraamd.

Overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van Algemene Dekkingsmiddelen		2017	
	Opbrengst Begroot voor wijziging	Opbrengst Begroot na wijziging	Opbrengst Werkelijk
Lasten			
OZB woningen	205	242	238
OZB niet-woningen	24	24	24
Belastingen overige	66	61	132
Beleggingen en deelnemingen	15	15	87
Algemene uitkering en ov. uitkeringen		269	269
Vennootschapsbelasting			6
Totaal Lasten	310	611	757
Baten			
Lokale heffingen (waarvan besteding niet gebonden is)			
OZB woningen	-3.510	-3.555	-3.557
OZB niet-woningen	-1.618	-1.618	-1.620
Forensenbelasting	-17	-14	-10
Toeristenbelasting	-45	-50	-53
Hondenbelasting	-129	-130	-127
Precariobelasting	-484	-2.186	-2.186
	-5.802	-7.552	-7.552
Algemene Uitkering			
Algemene uitkering gemeentefonds	-17.508	-18.536	-18.589
Algemene uitkering sociaal Domein	-9.541	-9.229	-9.229
	-27.049	-27.766	-27.818
Overige baten algemene dekkingsmiddelen			
Beleggingen en deelnemingen	-58	-84	-155
Dwanginvorderingen	-20	-20	-24
Vennootschapsbelasting			-12
	-78	-104	-192
Totaal Baten	-32.929	-35.422	-35.562
Totaal	-32.619	-34.810	-34.805

Overzicht van de aanwending van het budget voor onvoorziene uitgaven

In de jaarstukken moet inzicht worden gegeven in de besteding van het geraamde bedrag voor onvoorziene uitgaven (artikel 25 en 28 BBV). De lasten die gedekt worden uit onvoorziene uitgaven dienen in principe te voldoen aan de volgende criteria: incidenteel, onontkoombaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar. In de begroting is in programma bedrijfsvoering een budget voor onvoorziene uitgaven opgenomen ad. € 186.184.

Bestedingen die gedekt worden uit het budget onvoorziene uitgaven:

Op de post onvoorzien is in 2017 middels begrotingswijzigingen aanspraak gemaakt voor een bedrag van € 23.000 (2 x € 11.500). Bij de rapportage besteding budgetten 2017 is het begrote bedrag met € 135.000 naar beneden bijgesteld en als voordelig resultaat teruggegeven aan de algemene middelen. Derhalve resteert nog het bedrag van € 28.184 dat in deze jaarrekening vrijvalt ten gunste van de algemene middelen.

Bestedingen en verloop van het budget onvoorziene uitgaven:				
	Begroting 2017 voor wijziging	Begroting 2017 na wijziging	Besteed budget	Restant budget
Budget 2017	-186.184	-28.184		-28.184
Programma:	Begrotingsw. in raadsvergadering	Bedrag:	Onderwerp:	
		11.500	Decemberbrief 2017; afscheid/installatie burgemeester	
		11.500	Decemberbrief 2017; onderzoek klimaatadaptatie	
		135.000	Decemberbrief 2017; vrijval ten gunste van de algemene middelen	
Totaal:		158.000		

Programma 7: Bedrijfsvoering

Missie

Veel van onze werkzaamheden zijn gericht op onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Maar om dat op een adequate en efficiënte wijze te kunnen blijven doen dienen de interne dienstverlening en bedrijfsvoering binnen onze ambtelijke organisatie goed op orde te zijn. Daar waar nodig zullen ook efficiency-maatregelen genomen worden om de interne dienstverlening te verbeteren.

Een belangrijk kenmerk voor het onderdeel bedrijfsvoering binnen de gemeente organisatie is het feit dat zij ondersteunend van aard is. Concreet betekent dat dat de volgende organisatieonderdelen betrekking hebben op bedrijfsvoering:

- ◆ Belastingen, WOZ en Gegevensbeheer
- ◆ Communicatie en voorlichting
- ◆ DIV
- ◆ Financiën
- ◆ Huisvesting
- ◆ ICT
- ◆ Juridische zaken

De gemeenteraad is naar aanleiding van het niet doorgaan van de samenwerking van de gemeenten Buren, Neder-Betuwe en West Maas en Waal op het gebied van de bedrijfsvoeringszaken geïnformeerd over de wijze waarop onze gemeente invulling gaat geven aan de bedrijfsvoering (juni 2015, D/UIT/15/045284).

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ n.v.t.

Thema's

7.1 Bedrijfsvoering

Wij wilden bereiken		Wat zouden wij daarvoor doen?		Verantwoording Resultaat/tijd	Voortgang Middelen
A	Doorontwikkeling digitaal en zaakgericht werken	A1.	De structuur en de apparatuur voor het digitaal en zaakgericht werken is aanwezig, de volgende stap is het verder implementeren van de werkwijze binnen de organisatie.		
B	Optimalisatie werkprocessen	B1.	In 2016 is gestart met het actualiseren van de werkprocessen, dit proces zal in 2017 voortgezet worden en daar waar nodig en mogelijk zullen de werkprocessen geïmplementeerd en geoptimaliseerd worden.		
C	Verdere digitalisering dienstverlening aan onze inwoners	C1	In programma 1 staat de ambitie opgenomen om de digitalisering van de dienstverlening aan onze inwoners verder te ontwikkelen. Dit heeft invloed op de interne werkprocessen binnen de ambtelijke organisatie. Het proces van verdere digitalisering zal samen met de aanpassing van de interne werkprocessen uitgevoerd gaan worden.		

Ontwikkelingen:

Bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie

De ingeslagen weg wat betreft de bedrijfsvoering binnen onze gemeentelijke organisatie hebben we ook in 2017 doorgezet. Op een aantal aspecten hebben we in 2017 nadrukkelijk inzet gepleegd.

- ◆ De implementatie van digitaal en zaakgericht werken was in 2016 al ingezet, echter dit heeft ook voor 2017 de inzet en de doorontwikkeling gevraagd om op deze wijze ook de bedrijfsvoering te optimaliseren.
- ◆ In 2016 is gestart met het optimaliseren van de werkprocessen, een gedeelte van dit proces heeft ook in 2017 plaats gevonden. In 2017 heeft vooral de focus gelegen op de processen WMO 2015 en Jeugdzorg. Deze zijn eerst beschreven met het oog op de borging van de rechtmatigheid, vervolgens zijn deze processen geoptimaliseerd met het oog op de doelmatigheid. Daarnaast is eind 2017 het project voorbereid voor het doelmatiger en effectiever inrichten en beschrijven van de overige relevante processen. Dit project loopt door in 2018 en 2019. Nadrukkelijk ingezet op verdere digitalisering van de dienstverlening aan de inwoners en daar de werkprocessen op ingericht. Voorbeelden hiervan zijn de procedure van een verhuisaangifte en de procedure van een voorgenomen huwelijk. Deze kunnen volledig digitaal worden afgehandeld.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					5,17
			Landelijk					n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					4,49
			Landelijk					n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					€ 498
			Landelijk					n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					Zie toelichting
			Landelijk					n.v.t.
Overhead	% van totale lasten	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					
			Landelijk					n.v.t.

Toelichting

Binnen de personeelslasten van de organisatie is geen sprake van een raming voor inhuur van derden. De beschikbare middelen om inhuur van derden te laten plaatsvinden ontstaan op het moment dat er vacatures binnen de personeelsstaat zijn die niet worden ingevuld; dit wordt ook wel vrijval vacaturegelden genoemd. Indien er geen vacatures zijn (dus geen vrijval vacaturegelden) kan er ook geen inhuur plaatsvinden.

Verbonden Partijen

Regionaal archief Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen zou de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat heeft de verbonden partij hiervoor gedaan?		Verantwoording / Voortgang
A	Het doel is het gemeenschappelijk beheer van de naar de archiefbewaarpplaats overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemers.	A1	Adequat archiefbeheer van de overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten	
		A2	Zorgen voor voldoende financiële middelen en faciliteiten om het archiefbeheer conform wettelijke regels uit te voeren	
		A3	Zorgen voor goede opleiding, faciliteiten van medewerkers en vrijwilligers	
B	Het RAR ziet toe op het beheer van de niet naar die archiefbewaarpplaats (en) overgebrachte archiefbescheiden	B1	Periodiek overleg en het jaarlijks uitbrengen van het inspectieverslag	
		B2	Vraagbaak op het gebied van ontsluiting, bewaren en vernietiging	
		B3	Begeleiding van projecten zoals Handboek Vervanging, Calamiteitenplan, nieuwe archiefverordening	
C	Het leveren van een klant vriendelijke dienstverlening aan alle gebruikers, zowel ambtenaren als particulieren.	C1	Bevorderen dat documenten en gegevens digitaal ontsloten worden	
		C2	Het organiseren van tentoonstellingen, lezingen en bijeenkomsten	
		C3	Ontvangen van groepen (o.a. basisscholen) voor educatie	
D	Uitvoering geven aan de openbaarheid van archieven	D1	Beschikbaarstellen van archiefstukken	
		D2	Ingebruikname van applicatie MijnStudiezaal waarmee bezoekers direct vragen stellen.	
		D3	Het uitgeven van publicaties	

Wat heeft het gekost?

P7 Programma: Bedrijfsvoering					
Bedragen x € 1.000			Begroot voor	Begroot na	Rekening
			wijziging 2017	wijziging 2017	2017
Lasten			6.806	6.340	6.309
Baten			-45	-2.627	-2.652
Exploitatieresultaat			6.761	3.713	3.657
Analyse van het verschil per programma					
Nr.	Programma		Begroot na	Rekening	Vershil
P7	Bedrijfsvoering		wijziging 2017	2017	
Lasten			6.340	6.309	-31
Baten			-2.627	-2.652	-25
+ = nadeel - = voordeel			3.713	3.657	-55

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening (verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000) Programma 7

Onvoorzien uitgaven (voordeel van € 28.000 incidenteel)

In de begroting 2017 is voor onvoorzien uitgaven een budget geraamd van € 186.184. Ten laste van dit budget zijn de volgende onderwerpen gebracht. € 11.500 voor afscheid/installatie burgemeester en € 11.500 voor onderzoek klimaatadaptatie. Bij de rapportage besteding budgetten december is € 135.000 ten gunste gebracht van het resultaat. Verder is het in 2017 niet meer nodig geweest om aanspraak te maken op onvoorzien uitgaven waardoor het overschot van € 28.184 bij de jaarstukken 2017 vrijvalt ten gunste van het resultaat.

Rente kort (voordeel van € 32.000 incidenteel)

De gemeente neemt in de begroting een raming op voor kortlopende rente en langlopende rente. Op het gebied van kortlopende rente blijkt over 2017 € 32.000 minder aan kortlopende renten nodig te zijn geweest.

I&A programmagids 2017 (voordeel van € 64.000 incidenteel)

Het budget van de programmagids 2017 laat een overschot zien van € 64.370. Dit overschot wordt veroorzaakt doordat de verschillende projecten nog niet zijn afgerond. Het betreft digitaliseren communicatiemiddelen, iBurgerzaken en maatregelen Europese privacy. Het restant budget is nodig om de projecten af te kunnen ronden en daarom stellen wij voor om deze lasten te bestemmen bij deze jaarrekening 2017 en beschikbaar te stellen voor 2018.

Personeelslasten (voordeel van € 124.000 incidenteel)

Op basis van de personeelslasten 2017 is er een voordeel ontstaan van afgerond in totaal € 1.025.000. Dit heeft voornamelijk betrekking op niet ingevulde vacatures. Dit wordt ook wel de vrijval van vacaturegelden genoemd. Dit bedrag dient ter dekking van de vervanging door inhuur die heeft plaatsgevonden door de pijlers. De overschrijdingen per afdeling zijn in totaal € 925.000 en heeft voornamelijk betrekking op inhuur van derden. In totaliteit zijn er minder lasten dan geraamd waardoor er een incidenteel een voordeel is ontstaan van € 100.000. Daarnaast is er een voordeel aan de batenkant van € 24.000. Dit heeft voornamelijk betrekking op baten uit detachering en baten van het UWV (o.a. WAZO-uitkeringen). Deze baten zijn vervolgens ingezet voor vervanging van de medewerker die gedetacheerd is en de vervanging van de medewerkster met zwangerschapsverlof. Voor verdere informatie zie Paragraaf 7 Bedrijfsvoering.

Aanvulling pensioenvoorziening wethouders (nadeel € 230.000 incidenteel).

De gemeente Neder-Betuwe heeft voor de wethouders bij Loyalis Verzekeringen het APPA-plan afgesloten. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. Op basis van informatie verstrekt door Loyalis Verzekeringen is er een hiaat ontstaan tussen het opgebouwde beleggingstegoed en het benodigde beleggingstegoed. Naar aanleiding van een aantal wijzigingen die betrekking hebben op nieuwe of vertrekkende wethouders is er een actueel beeld ontstaan over het noodzakelijke niveau van deze voorziening. Om de beleggingstegoeden volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken en daarmee op de juiste niveaus te brengen dient er een bedrag van € 230.073 gestort te worden in deze voorziening. Dit betekent dat bij de jaarstukken incidenteel een bedrag van € 230.073 ten laste moet worden gebracht van het jaarrekeningsaldo 2017.

Overige kleine verschillen lagere lasten € 37.000.(voordeel € 37.000 incidenteel).

Investerings

P7 Programma:		Bedrijfsvoering					
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investerings- bedrag	Uitgaven tot 31-12-2017	Restant per 31-12-2017	Voortgang	
						Beleidsmatig	Financieel
Lopend	Implementatie BGT	2017	112		112		
Lopend	GEO informatieplan	2017	29	28	1		
Lopend	Optimalisatie GEO applicaties	2017	45		45		
Lopend	Implementatie LIAS management informatie systeem	2017	66	18	48		
Totaal investeringsbedragen			251				

Mutaties in reserves

Op programma 7 Bedrijfsvoering zijn geen mutaties in reserves van toepassing

PARAGRAFEN

- Paragraaf 1: Lokale heffingen
- Paragraaf 2: Risicobeheersing en weerstandsvermogen
- Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen
- Paragraaf 4: Financiering
- Paragraaf 5: Verbonden partijen
- Paragraaf 6: Grondbeleid
- Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Algemeen

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd:

- ◆ Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen.
- ◆ Een totaaloverzicht van lokale heffingen 2017.
- ◆ Een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen.
- ◆ Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.
- ◆ Overzicht van de belastingdruk en vergelijking met andere gemeenten

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het totale pakket van de gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit verschillende belastingen/heffingen, die gelegitimeerd worden door een door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordening.

Voor de hoogte van de tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:

- ◆ Streven naar een volledige kostendekking bij leges en andere rechten.
- ◆ De opbrengst van leges en rechten niet meer laten stijgen dan met de inflatiecorrectie.

Een totaaloverzicht van lokale heffingen 2017

Totaaloverzicht lokale heffingen 2017					
		Opbrengst begroot voor wijziging	Opbrengst begroot na wijziging	Opbrengst werkelijk	Verschil begroot na wijziging
	ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN:				
1	Onroerende-zaakbelastingen:				
	OZB eigenaar woningen	3.509.543	3.554.658	3.558.910	-4.252
	OZB eigenaar niet-woningen	975.520	975.520	974.422	1.098
	OZB gebruikers niet-woningen	642.399	642.399	643.185	-786
2	Forensenbelasting	16.629	13.596	9.229	4.367
3	Toeristenbelasting	46.303	49.827	52.666	-2.839
4	Hondenbelasting	128.688	129.718	126.878	2.840
5	Precariobelasting	484.402	2.185.909	2.185.909	0
	HEFFINGEN MET EEN BESTEMMING:				0
6	Rioolheffing woningen	1.708.213	1.811.369	1.823.165	-11.796
	Rioolheffing niet-woningen	281.593	178.437	178.437	0
7	Afvalstoffenheffing	1.681.000	1.623.915	1.602.985	20.930
8	Lijkbezorgingrechten	350.000	352.600	311.318	41.282
9	Staangelden markten en kermissen	3.245	2.232	1.981	251
10	Leges:				0
	Bevolkingsregistratie en burgerlijke stand	413.117	436.084	549.318	-113.234
	Vergunningen APV	12.393	26.992	29.941	-2.949
	Standplaats- en ventvergunningen	5.000	6.013	12.109	-6.096
	Omgevingsvergunningen	578.133	773.950	791.294	-17.345
	Kabels en leidingen (telecommunicatie)	36.675	36.894	74.077	-37.183
	Bestemmingsplannen/vrijstellingen	162.673	144.254	143.194	1.060
	Grafmonument	4.101	4.134	5.284	-1.150
	Verkeer en vervoer	7.086	2.520	1.611	909
	Diversen	2.245	2.275	2.284	-9
		11.048.958	12.953.296	13.078.198	-124.902

Een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen

1. Onroerendezaakbelasting

Onder de naam 'onroerendezaakbelasting' worden met betrekking tot binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven. Het betreft hier een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, en een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht. Op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) wordt van elke individuele onroerende zaak de waarde vastgesteld, waarna het te betalen bedrag aan belasting wordt berekend en middels een aanslag aan de belastingplichtige wordt opgelegd. Vanaf 2007 wordt er jaarlijks getaxeerd.

Percentage Onroerende-zaakbelasting 2017	
Eigenaar woningen	0,1876%
Eigenaar niet-woningen	0,2622%
Gebruikers niet-woningen	0,1926%

De totale OZB opbrengst voor 2017, is na wijziging van de begroting 2017 geraamd op € 5.172.577. De werkelijke OZB opbrengst voor 2017 bedraagt € 5.176.516. Dit resulteert in een minimale hogere opbrengst van € 3.939.

2. Forensenbelasting

De forensenbelasting is bedoeld om eigenaren van tweede woningen mee te laten betalen aan de gemeenschapsvoorzieningen in onze gemeente waarvan ze ook gebruik maken tijdens hen verblijf in onze gemeente. De geraamde opbrengst voor 2017 bedraagt € 13.596. De definitieve aanslag forensenbelasting 2017 wordt het tweede kwartaal van 2018 opgelegd en zal naar verwachting € 13.000 bedragen. Dit resulteert in een klein nadeel van € 596. Tevens is er een nadeel ontstaan van € 3.771 op grond van de definitieve aanslag 2016. Bij de jaarstukken 2016 is uitgegaan van een verwachte opbrengst voor 2016 van € 17.000. Uiteindelijk hebben meer eigenaren van chalets gekozen voor verhuur in plaats van eigen gebruik waardoor de werkelijke opgelegde aanslag in 2017 over 2016 € 13.229 bedroeg. Dit tezamen resulteert in een nadeel voor 2017 van € 4.367. Omdat de situatie inzake verhuur en eigen gebruik jaarlijks kan wijzigen kunnen er kleine verschillen ontstaan tussen raming en opbrengsten.

3. Toeristenbelasting

Voor het jaar 2017 zijn wij uitgegaan van een geraamde opbrengst van € 49.827 voor de toeristenbelasting. De definitieve aanslag toeristenbelasting 2017 wordt het tweede kwartaal van 2018 opgelegd en zal naar verwachting € 49.500 bedragen. Dit resulteert in een klein nadeel van € 327. Tevens is er een voordeel ontstaan van € 3.166 op grond van de definitieve aanslag 2016. Bij de jaarstukken 2016 is uitgegaan van een verwachte opbrengst voor 2016 van € 46.500. De werkelijke opgelegde aanslag in 2017 over 2016 bedroeg € 49.666. Dit tezamen resulteert in een voordeel voor 2017 van € 2.839. Omdat de situatie inzake verhuur en eigen gebruik jaarlijks kan wijzigen kunnen er kleine verschillen ontstaan tussen raming en opbrengsten.

4. Hondenbelasting

Onder de naam 'hondenbelasting' wordt een directe belasting geheven met betrekking tot het houden van honden binnen de gemeente. De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat binnen de gemeente wordt gehouden. Bij de begroting 2017 is rekening gehouden met een opbrengst van € 129.718. In werkelijkheid is een opbrengst gerealiseerd van € 126.878. Kleine verschillen tussen ramingen en opbrengsten kunnen voorkomen omdat niet met zekerheid te voorspellen is hoeveel honden er aan- en afgemeld worden gedurende een belastingjaar.

5. Precariobelasting

De gemeente heft sinds 2013/2014 precariobelasting op kabels en leidingen t.b.v. het transport van gas en elektra. Er is in 2017, na wijzigingen, een bedrag van € 2.185.909 geraamd. Daadwerkelijk is dit bedrag ook opgelegd aan precario gas en elektra. De aanslagen zijn voldaan en toegevoegd aan de reserve precario. Belastingplichtige Liander N.V. is tegen alle aanslagen precario in bezwaar en beroep gegaan. De uitkomst van deze procedures is onzeker gezien de uiteenlopende jurisprudentie van de Hoge Raad.

Vooruitlopend op de hervorming van het lokaal belastinggebied heeft de Tweede Kamer op 21 februari 2017 ingestemd met de wet die de heffingsbevoegdheid van precariobelasting voor enige openbare werken van algemeen nut beperkt. Bij het wetsvoorstel heeft de Tweede Kamer een amendement aangenomen waarmee de overgangsregeling wordt teruggebracht van tien naar vijf jaar. Het overgangsrecht geldt voor gemeenten die op 10 februari 2016 in hun belastingverordening een tarief hadden voor nutsnetwerken en mogen uiterlijk tot 1 januari 2022 nog precariobelasting op nutsnetwerken heffen. Onder de overgangsregeling kan een gemeente maximaal het tarief in rekening brengen dat op 10 februari 2016 gold. Dit betekent dat wij vanaf 2022 geen precariobelasting meer kunnen heffen over netwerken die nutsbedrijven in, op of boven gemeentegrond exploiteren.

6. Riolheffing

Onder de naam 'rioolheffing' wordt een recht geheven van de eigenaar van een eigendom van waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Dit gebeurt om de aanleg en het onderhoud van het rioleringsstelsel te bekostigen. De rioolheffing wordt geheven middels een vast bedrag via de eigenaar. Bij de jaarlijkse tariefaanpassing wordt uitgegaan van de lijn die in het Gemeentelijk Rioleringsplan is vastgelegd. Bij de vaststelling van de verordening rioolheffing 2017 is het tarief, conform het vastgestelde GRP, verhoogd van € 216,36 naar € 219,48. In 2017 was voor rioolheffingen € 1.989.806 begroot, in werkelijkheid is er € 2.001.603 ontvangen.

Overzicht aantal aansluitingen	Tarieven	Begroot aantal aansluitingen	Werkelijk aantal aansluitingen	Verschil aantal aansluitingen
	219,48	9.066	9.120	54

Het aantal heffingseenheden bedraagt op 31 december 2017: 9120 stuks ten opzichte van 9066 aansluitingen op 31 december 2017. Er is sprake van een toename met 54 aansluitingen, welke de meeropbrengst verklaart. In het vigerend GRP is gerekend met een jaarlijkse geprognostiseerde toename van 94 stuks. In 2017 zijn door het aantrekken van de woningmarkt meer objecten gerealiseerd.

7. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is bedoeld om het inzamelen van huishoudelijk afval te bekostigen. De inzameling van huishoudelijke afvalstoffen, het vaststellen van de tarieven en het innen van de heffing wordt geheel uitgevoerd op regionaal niveau door Afvalverwijdering Rivierenland (AVRI). Afvalstoffenheffing wordt geheven van inwoners die feitelijk gebruik maken van een perceel ten aanzien waarvan als gevolg van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. De heffing wordt per perceel geheven. Het tarief bestaat uit een vast deel (in 2017 € 132 per huishouden) plus een bedrag voor elke keer dat een grijze container wordt geleegd (€ 3,50 voor een container van 140 liter, € 6,00 voor een container van 240 liter).

Afvalstoffenheffing	2017
<u>Basistarief (voor iedereen gelijk)</u>	€ 132,00
Per extra grijze container	€ 50,00
<u>Variabel tarief (per keer)</u>	
- grijze container 140 liter	€ 3,50
- grijze container 240 liter	€ 6,-
- gft-container (140 en 240 liter)	gratis
- papiercontainer (140 en 240 liter)	gratis
- zak plastic verpakkingsmateriaal	gratis
- inworp ondergrondse container	€ 1,20
- brengcontainers voor glas, papier, textiel, plastic	gratis
- restafval op milieustraat per huisvuilzak (60 liter)	€ 1,70
- voorrijtarief voor aan huis ophalen van grof huishoudelijk afval	€ 20,-

Er zijn in 2017 8453 aanslagen afvalstoffenheffing opgelegd. De geraamde afvalstoffenheffing, na wijziging, bedraagt € 1.623.915. De daadwerkelijk gerealiseerde opbrengst is € 1.602.985. De minderopbrengst van de afvalstoffenheffing is ontstaan door het feit dat er minder afval is opgehaald. Hier tegenover staat echter ook een lagere last voor de inzameling van het huishoudelijk afval in 2017.

8. Lijkbezorgingrechten

Op basis van een verordening worden rechten geheven voor het gebruik nemen van de algemene begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de algemene begraafplaatsen. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Voor 2017 was voor begraafrechten € 352.600 begroot. In werkelijkheid is € 311.318 aan begraafrechten ontvangen. Het vigerende begraafplaatsenbeleid gaat in 2017 nog uit van 120 begrafenissen. In 2017 hebben echter 106 begrafenissen plaatsgevonden en daarnaast is meer dan de helft van de overledenen in een gereserveerd (al betaald) graf begraven. De minderopbrengst wordt ten laste gebracht van de egalisatievoorziening begraafplaatsen.

9. Marktgeden en kermessen

Onder de naam 'marktgeld' wordt een recht geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening, daaronder inbegrepen de diensten welke in verband hiermee worden verleend. Voor 2017 was er bedrag van € 2.232 begroot. In werkelijkheid is er € 1.981 ontvangen. Dit resulteert in een minimale minderopbrengst van € 251,-.

10. Legesverordening

Onder de naam 'leges' wordt een groot aantal verschillende rechten geheven ter zake van namens het gemeentebestuur verstrekte diensten. De rechten worden geheven bij de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. Uitgangspunt is dat de totale rechten, zoals geheven via deze verordening, in totaliteit 100% kostendekkend zijn. Er vindt voor de leges een jaarlijkse algemene inflatiecorrectie plaats.

In totaliteit is er voor 2017 een bedrag van € 1.433.116 aan opbrengst leges geraamd. De daadwerkelijke opbrengst leges betreft voor 2017 een bedrag van € 1.609.112 waarmee er een bedrag van € 175.996 meer aan leges is binnengekomen dan geraamd.

Dit voordeel is als volgt ontstaan:

Meer leges bevolkingsregistratie en burgerlijke stand	113.234
Meer opbrengst Omgevingsvergunningen	17.345
Meer opbrengst kabels en leidingen	37.183
Meer opbrengst overig	8.234
Totaliteit meer leges ontvangen dan geraamd	175.996

Het voordeel op de leges bevolkingsregistratie en burgerlijke stand is als volgt te verklaren:

- **Huwelijken;**
Voorheen moesten de leges in het jaar van de huwelijksvoltrekking worden voldaan. Vanaf 1 januari 2017 gebeurt dit bij de digitale melding. In 2017 zijn de leges van alle huwelijken voor 2017 (aantal: 222) plus een gedeelte van de huwelijken van 2018 verantwoord. Deze verschuiving resulteert in een incidenteel voordeel van € 44.685.
- **Rijbewijzen;**
In 2017 zijn er meer leges ontvangen voor het verstrekken van het aantal rijbewijzen (€ 29.170) dan geraamd, hier tegenover staat echter ook een hoger bedrag aan Rijksafdrachten (€ 7.634).
- **Reisdocumenten;**
In 2017 zijn er meer leges ontvangen voor het verstrekken van het aantal identiteitsbewijzen (ID) en paspoorten (€ 29.277), hier tegenover staat echter ook een hoger bedrag aan Rijksafdrachten (€11.540).
- **Overige;**
Dit betreft kleine verschillen voor de diensten Naturalisatie, VOG en BRP. Ook hier tegenover staat een hoger bedrag aan Rijksafdrachten.

Het voordeel op leges Omgevingsvergunningen is als volgt te verklaren;

- **Bouwactiviteiten (€ 31.083 voordeel);**
Er zijn in 2017, o.a. door de aantrekkende economie, meer aanvragen ingediend en daarmee meer leges geïnd dan geprognostiseerd.
- **Aanleg inritten (€ 13.738 nadeel);**
Voor het aanleggen van inritten zijn in 2017 minder aanvragen binnen gekomen. Hier tegenover staat hetzelfde bedrag aan minder uitgaven voor de kosten van de aanleg van deze inritten.

Het voordeel op leges kabels en leidingen is als volgt te verklaren;

- **Met het nieuwe systeem MOOR (aangeven wat dit inhoudt) voor vergunningen en bezwaarschriften**
kabels en leidingen zijn er meer leges/inkomsten binnen gekomen dan geraamd. Hier stonden echter ook hogere lasten tegenover. De verantwoording hiervan vindt u bij de 3W-vraag onder programma 3.

Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Bij de kwijtschelding van heffingen wordt de 100% norm van de relevante bijstandsnorm gehanteerd. Voor de overige regels wordt het Rijksbeleid gevolgd. Kwijtschelding wordt verleend voor de hondenbelasting, de rioolheffing en de onroerendezaakbelasting. Voor de overige heffingen en rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Kwijtschelding	2014	2015	2016	2017
Aantal opgelegde aanslagbiljetten	7.039	7.167	7.220	7.462
Aantal dwangbevelen	187	143	141	83
Aantal kwijtscheldingsverzoeken	28	21	20	16

Overzicht van de belastingdruk en vergelijking met andere gemeenten

Gemiddelde belastingdruk per meerpersoonshuishouden Neder-Betuwe 2017

Belastingsoort	2017
Onroerende zaak-belasting*	420
Afvalstofheffing	209
Rioolrecht	219
Totaal	848

*gemiddelde waarde € 223.450

Bron: gegevens COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden)

Positie Neder-Betuwe bij vergelijk regio in 2017

In onderstaand overzicht ziet u de gemiddelde belastingdruk per meerpersoonshuishouden uitgedrukt in euro's en dit in vergelijking met omliggende gemeenten.

Neder-Betuwe	Buren	Tiel	West Maas en Waal	Geldermalsen	Neerijnen	Overbetuwe
848	786	655	792	933	852	618

Rangorde Neder-Betuwe bij vergelijk regio in 2017

In onderstaand overzicht ziet u de gemiddelde belastingdruk per meerpersoonshuishouden uitgedrukt in een nummer van een rangorde van de 388 gemeenten. Ook hierbij zijn de omliggende gemeenten meegenomen ter vergelijking. Nummer 1 heeft hierbij de laagste lasten en nummer 388 heeft de hoogste lasten in Nederland.

Neder-Betuwe	Buren	Tiel	West Maas en Waal	Geldermalsen	Neerijnen	Overbetuwe
344	272	68	280	381	350	34

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf geeft aan op welke wijze het risicomanagement in 2017 is uitgevoerd, welke vooraf geïdentificeerde risico's zich hebben voorgedaan, de stand van het weerstandsvermogen uitgaande van de weerstandscapaciteit op de balansdatum en de actuele stand van de geïdentificeerde risico's. De actualisering vindt tweemaal per jaar plaats: bij het opstellen van de begroting voor het komende dienstjaar en bij het opstellen van de jaarstukken van het afgelopen dienstjaar.

Hieronder wordt toegelicht welke systeem van risicomanagement Neder-Betuwe hanteert en wordt een overzicht gegeven van de weerstandscapaciteit, de weerstandsratio en de geïdentificeerde risico's.

Risicomanagement

Het kader voor de uitvoering van het risicomanagement en de bepaling van het weerstandsvermogen wordt bepaald in de Nota risicomanagement en weerstandsvermogen die door de gemeenteraad op 3 december 2013 is vastgesteld. Deze nota wordt dit jaar geactualiseerd. Risicomanagement is een systematisch en regelmatig terugkerend proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen en op basis daarvan maatregelen te nemen en te evalueren. Daarbij ligt het accent op de financiële risico's, personele en organisatorische risico's, grondexploitatie- en risico's van deelnemingen en verbonden partijen. Risicomanagement is geen doel op zich maar een hulpmiddel bij het bereiken van de gemeentelijke doelen en het bevorderen van de interne beheersing. Om ook in de toekomst een financieel gezonde gemeente te blijven gaan we verstandig en verantwoord om met risico's. Risico's zijn onlosmakelijk verbonden met de uitvoering van bedrijfsprocessen en kunnen nooit helemaal worden uitgesloten. Bij de beheersing van de risico's hanteren we als beleidslijn dat er sprake moet zijn van een evenwicht tussen praktische uitvoerbaarheid en effectiviteit en kosten (efficiency) van een maatregel. We streven na om geen onnodige risico's te lopen en, mits financieel verantwoord, zoveel mogelijk risico's af te dekken door verzekeringen. We hebben verzekeringen afgesloten voor aansprakelijkstelling door derden en schade aan opstallen. Risico's die niet worden afgedekt door een verzekering of een voorziening moeten kunnen worden opgevangen door de beschikbare weerstandscapaciteit. De definitie van een risico luidt als volgt: De kans op het optreden van een gebeurtenis die zowel negatieve als positieve gevolgen voor de gemeente kan hebben, waarvan de omvang thans onbekend is.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit het verschil tussen:

De beschikbare weerstandscapaciteit;

de middelen waarover de gemeente kan beschikken om onverwachte en substantiële kosten te dekken;

en:

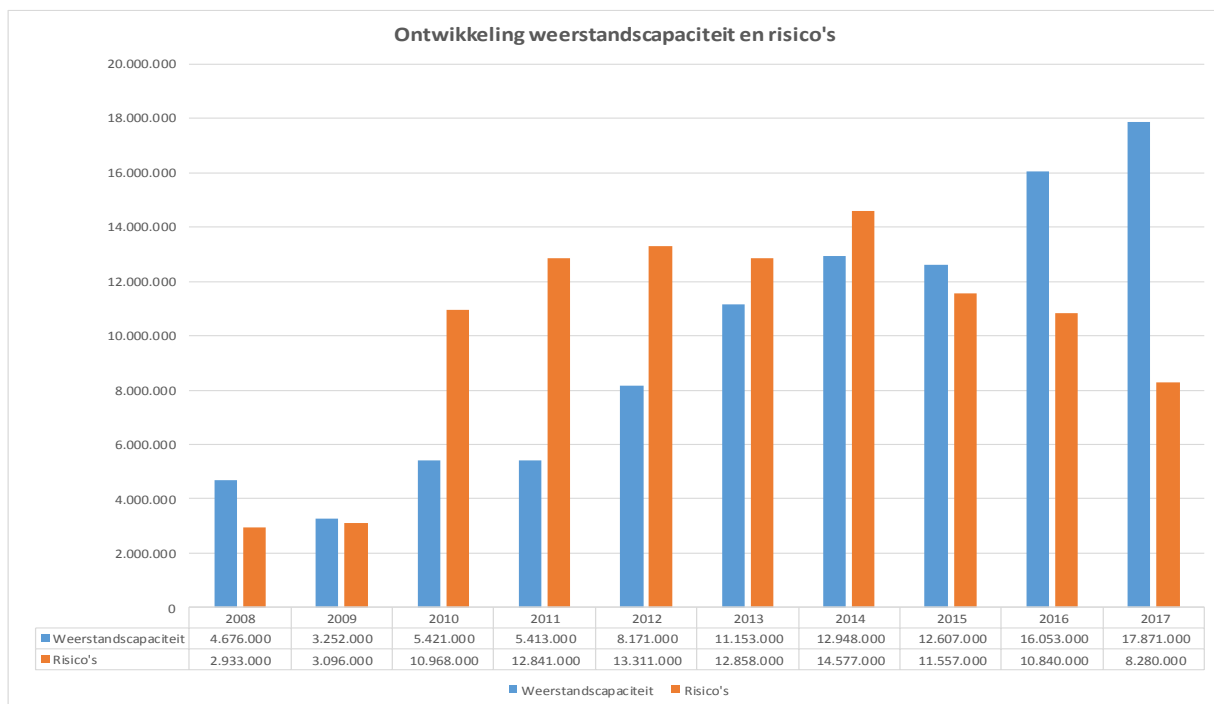
De financieel gekwantificeerde risico's;

het totaal van de financieel gekwantificeerde risico's die de gemeente loopt ondanks de beheersmaatregelen.

De verhouding wordt uitgedrukt in een ratio. Voor de waardering daarvan gebruiken we de hieronder gepresenteerde waarderingstabel uit de Nota risicomanagement en weerstandsvermogen.

Ratio:	Betekenis:
> 2,0	Uitstekend
1.4 tot 2,0	Ruim voldoende
1,0 tot 1,4	Voldoende
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Uitgangspunt voor de raadsperiode 2014-2018 is dat we minimaal een ratio van 1.0 bereiken. De laatste jaren ontwikkelt deze ratio zich positief. In 2011 was de ratio nog 0,4, daarna is een stijgende lijn ingezet en komen we in deze jaarrekening uit op een ratio van 2,2. (begroting 2017 1,0). Deze verbetering wordt veroorzaakt door versterking van de weerstandscapaciteit en vermindering van de risico's vooral op het gebied van de grondexploitaties.

De belangrijkste mutaties zijn:

Versterking weerstandscapaciteit:

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de begroting toegenomen met € 3.934.000. Deze toename komt door een verhoging van de reserve precariobelasting met ca. 1,8 mln. waarin de opbrengsten van deze heffing worden gestort met het oog op de eindigheid van deze heffingsmogelijkheid (5 jaar).

Vermindering de risico's:

De risico's gebaseerd op deze jaarstukken zijn € 5.958.000 lager dan opgenomen in de begroting 2017. Ten opzichte van de laatste actualisatie ten behoeve van de begroting 2018 nemen de risico's met € 2.507.000 af. De belangrijkste mutaties zijn:

- **Verlaging risico Casterhoven met € 3.700.000;**

Het risico is opnieuw verlaagd door de voorspoedige ontwikkeling van het project. Dit heeft alles te maken met de gunstige marktontwikkeling en de verdere uitvoering van het plan. Hoe verder de uitvoering vordert, hoe minder het risico. Verwezen wordt naar de toelichting hierna.

- **Verlaging risico's grondexploitaties met € 459.000;**

Het algemene risico is verhoogd met € 181.000 maar de specifieke risico's op grondexploitaties zijn verminderd met € 640.000 door verlaging van het specifieke risico ABC terrein en Broerdershof.

- **Risico terugbetaling precariobelasting, toename met € 1.529.000**

Het risico op terugbetaling van de precariobelasting is opgenomen op grond van het amendement van de raad die het risico heeft bepaald op 90% van de betreffende reserve die onderdeel uitmaakt van de weerstandscapaciteit.

- **Overige kleine aanpassingen, verlaging van € 257.000**

Genoemde mutaties zijn verderop in deze paragraaf toegelicht.

De risico's die zich in 2017 hebben voorgedaan bedragen 2,2 % van het totaal aan ingeschatte risico's ad. € 11.911.000.

Risico	Toelichting	Risicobedrag Begroting 2017	Werkelijke uitkomst
Verbonden partijen	In 2017 zijn extra uitgaven gedaan voor de VRGZ	€ 22.000	€ 27.000
Personeel & Organsatie	Extra uitgaven in het kader van de WW	€ 900.000	€ 29.000
Algemene uitkering	Mutaties naar aanleiding van diverse circulaire's	€ 183.000	€ 18.000
Rente	De kosten voor kortlopende schuld zijn lager	€ 50.000	€ -32.000
Leerlingenvervoer	Het betreft een toename van het aantal aanvragen	€ 60.000	€ 42.000
Grondexploitaties	Het betreft een toename van het verwachte verlies zoals in paragraaf 6. Grondexploitaties is aangegeven.		€ 183.000

Het lage percentage kan er op duiden dat de risico-inschattingen aan de voorzichtige kant zijn en/of dat de genomen beheersmaatregelen effectief zijn. De eerstvolgende risicoanalyse is bij de voorbereiding van de begroting 2019. Daarbij worden deze en vorige uitkomsten betrokken.

Berekening van de weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio

Berekening van de weerstandscapaciteit, de financiële risico's, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio		
	Stand per 31-12-2016	Stand per 31-12-2017
Weerstandscapaciteit		
Reserves:		
Algemene reserve (inclusief € 255.000 Winkelconcentratie Kesteren)	-9.027.000	-12.620.000
Reserve grondexploitaties	-1.734.000	0
Reserve drie decentralisaties	-1.271.000	0
Reserve precariobelasting	-2.430.000	-4.250.000
Subtotaal – Reserves	-14.462.000	-16.870.000
Heffingen:		
OZB x)	0	0
Leges en andere heffingen x)	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	0	0
Onvoorzien:		
Onvoorzien algemeen	0	0
Saldo onvoorzien	0	0
Jaarrekeningresultaat:		
Verwachte storting/onttrekking jaarrekeningresultaat	-1.406.000	-1.500.000
Saldo jaarrekeningresultaat	-1.406.000	-1.500.000
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-15.868.000	-18.370.000
Financiële risico's	2016	2017
Totaal risico's	10.840.000	8.280.000
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-15.868.000	-18.370.000
Saldo weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit minus risico's)	-5.028.000	-10.090.000
Weerstandsratio	1,5	2,2
	Ruim Voldoende	Uitstekend

Toelichting Risico's en onzekerheden

	Actualisatie t.b.v. begroting 2017	Voorlaatste actualisatie begroting 2018	Actualisatie t.b.v. Jaarstukken 2017	Verschil actualisatie B2018 R2017	Risicoscore
Grondexploitaties:					
1. Algemene risico's grondexploitaties	529.000	416.000	597.000	181.000	Laag
2. Specifieke risico's grondexploitaties	1.645.000	1.385.000	745.000	-640.000	Midden
Verbonden partijen:					
3. Risico's verbonden partijen	6.921.000	4.935.000	1.235.000	-3.700.000	Midden
Openeinde regelingen:					
4. Uitvoering 3 Decentralisaties	630.000	525.000	525.000	0	Hoog
Overige risico's:					
5. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)	925.000	966.000	907.000	-59.000	Midden
6. Bodemsanering overdracht woonwagencentra	200.000	200.000	0	-200.000	Hoog
7. Ontwikkelingen gemeentefonds	180.000	191.000	186.000	-5.000	Midden
8. Invoering VPb	100.000	0	0	0	Hoog
9. Precariobelasting kabels en leidingen	443.000	2.296.000	3.825.000	1.529.000	Hoog
10. Crisisbeheersing en rampenbestrijding	0	0	100.000	100.000	Midden
11. Renteontwikkeling	50.000	50.000	100.000	50.000	Midden
12. Overige risico's < € 100.000	288.000	203.000	60.000	-143.000	Midden
Totaal risico's	11.911.000	11.167.000	8.280.000	-2.887.000	

In de tabel is de recente actualisatie van de risico's vergeleken bij de voorlaatste actualisatie bij de opstelling van de begroting 2018. Daarbij is rekening gehouden met de effecten van de amenderingen bij de behandeling van de begroting.

Toelichting:

Grondexploitaties

1. Algemene risico's grondexploitaties

Grondexploitaties kennen algemene en specifieke risico's. De algemene risico's bestaan onder andere uit rentestijgingen, stijging van het inflatiecijfer, aanbestedingsrisico's, marktontwikkelingen en vertragingen in de planvorming of in de gronduitgifte. Voor de dekking van algemene, niet gespecificeerde risico's die met de huidige exploitaties gelopen worden, is een risico inschatting opgenomen van € 597.000, gebaseerd op 10% van de stand van de boekwaarden per 31 december 2017 van de bouwgrond in exploitatie (BIE grexen, BIE initiatieven en het risico van overige projecten). Voor een verdere specificatie van de boekwaarden verwijzen wij u naar het overzicht "Actuele prognose van de verwachte resultaten diverse grondcomplexen" in paragraaf 6. Grondbeleid. In dit overzicht zijn ook de contante waarden van de verwachte verliezen en winsten opgenomen. De verliezen zijn conform het BBV afgedekt via de verliesvoorziening. De verwachte winst uit de grondexploitaties ad. € 1.352.000 is voorzichtigheidshalve niet meegenomen bij de bepaling van het weerstandsvermogen.

2. Specifieke risico's grondexploitaties

De hier genoemde risico's sluiten aan op de informatie in paragraaf 6. Grondbeleid:

- Project Herenland te Opheusden € 435.000
- Agro Business Centre € 310.000

In 2014 is besloten tot de realisatie van het Agro Business Centre. De voorinvestering voor de ontwikkeling van het gebied (plankosten, ontsluiting, riolering, rente) ad. € 3.100.000 wordt uiteindelijk op de grondeigenaren die het gebied tot ontwikkeling brengen verhaald. Er is een risico dat de kosten hoger uitvallen dan verwacht. Daarnaast is er een risico dat niet het volledige gebied tot ontwikkeling komt, waardoor er geen volledig kostenverhaal plaatsvindt. Gelet op de positieve voortgang van het project zoals ook geschetst in het raadsvoorstel Realisatie Laanboomhuis ABC Opheusden d.d. 8 maart jl. is de risico-inschatting verlaagd van 30% naar 10% (€ 310.000).

Verbonden partijen

3. Risico's verbonden partijen

Overzicht Risico Inschatting Verbonden partijen				
Nr:	Naam partij		Bijdrage per Jaar	Risicoinschatting
1	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	GR	1.505.724	22.000
2	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	GR	1.025.603	65.000
3	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland	GR	161.620	0
4	AVRI	GR	0	148.000
5	Omgevingsdienst Rivierenland	GR	1.237.930	0
6	Regionaal archief Rivierenland	GR	227.421	0
7	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	GR	0	0
8	De Werkzaak Rivierenland	GR	411.000	0
9	Industrieschap Medel	GR	0	0
10	Casterhoven	PPS	0	1.000.000
11	Waterbedrijf Vitens N.V.	Venn	0	0
12	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Venn	0	0
	Totaal		4.569.298	1.235.000

De gemeente heeft te maken met verbonden partijen zoals de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen. Daarnaast zijn er externe partijen, waarbij de gemeente via het aandelenbezit risico's kan lopen. Bij laatstgenoemde partijen gaat het om fluctuaties in de waarde van de aandelen of het dividend. Bij risico's van een verbonden partij gaat het in hoofdzaak om financiële en bestuurlijke risico's die mede verband houden met de structuur, organisatie en bedrijfsvoering van een verbonden partij. Het risico is per verbonden partij bepaald met inachtneming van het beleid dat de gemeenschappelijke regeling zelf voert op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement. De verbonden partij behoort ook zelf risicomanagement gestalte te geven en de eigen risico's voldoende af te dekken. Als dat niet het geval is dan nemen we het niet afgedekte risico naar rato van deelname op in deze paragraaf. Uit de tabel blijkt dat bij een drietal gemeenschappelijke regelingen dit het geval is. Via de zienswijzen die worden ingediend op de begrotingen en jaarverslagen worden de betreffende gemeenschappelijke regelingen verzocht de weerstandscapaciteit op voldoende hoogte te brengen. In bovenstaande tabel is de risicoschatting gebaseerd op de begrotingscijfers 2018 van de verbonden partijen. De risico's m.b.t. Industrieschap Medel en Casterhoven worden hierna afzonderlijk toegelicht.

Industrieschap Medel

Voor het totale project Medel hebben wij in deze begroting geen risico opgenomen. Uit de actuele door het industrieschap Medel opgestelde risicoanalyse blijkt dat het (geprognostiseerde) positieve resultaat uit de grondexploitatie tot op heden groter is dan de benodigde risicoreservering.

Casterhoven

Begin 2018 is de grondexploitatie uit 2015 geactualiseerd. Op basis van het worst case scenario van de uitvoering van de geactualiseerde GREX is een risico berekend van € 820.000 dat naar boven is afgerond op € 1.000.000. Het worstcase scenario is berekend door een externe deskundige. Dit bedrag is substantieel lager dan het bedrag op grond van het vorige worst case scenario ad. € 4.100.000. Deze verlaging van het risico houdt direct verband met de volgende factoren:

- sterke verbetering van de marktpositie. In de tussenliggende periode is de vraag flink toegenomen, er is veel grond verkocht en bouwrijpgemaakt;
- grondprijfsafspraken zijn gemaakt voor een groot deel van het restende deel van het plan;
- voor een groot deel van het nog uit te voeren plan zijn bestemmingsplannen vastgesteld en kan de realisatie plaatsvinden. Alleen voor fase 7, de laatste fase, dienen nog de planologische kaders te worden vastgesteld.
- de contingentering door de provincie voor Neder-Betuwe lijkt geen belemmering te vormen voor een tijdige uitvoering van het resterende plan. De woningbehoefte voor Neder-Betuwe is door een extern onderzoek in voldoende mate aangetoond.

4. Openeindregelingen:

Decentralisaties (Jeugdzorg, WMO en Participatie)

Op basis van de op 8 maart jl. vastgestelde Nota reserves en voorzieningen behoort de reserve 3D niet meer tot de weerstandcapaciteit. In de begroting 2018 was naast het algemene risico dat afgedekt werd door de reserve 3D een specifiek risico opgenomen dat verband houdt met de verwachte overschrijding op de uitgaven van de jeugdzorg van ca. € 500.000 die zonder maatregelen een structureel karakter krijgt. Inmiddels zijn maatregelen in gang gezet om dit dreigende structurele tekort om te zetten in een structureel overschot. Of de maatregelen het beoogde effect zullen hebben is nog niet met zekerheid vast te stellen. Daarom wordt het risico dat in de begroting 2018 voor jeugdzorg is opgenomen gehandhaafd. Basis hiervoor is de schatting dat in de eerste drie jaren deze overschrijding niet volledig kan worden voorkomen. Uitgegaan wordt van een risico van € 500.000 in 2018, € 350.000 in 2019 en € 200.000 in 2020 met een kansfactor van 50%. Dit betekent een risico van € 250.000, € 175.000 en € 100.000; totaal € 525.000. Voor de uitvoering van de Wmo en de Participatiewet wordt op basis van de uitkomsten tot nu toe en de groei van de economie en werkgelegenheid geen risico opgenomen.

Overige risico's

5. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)

Het betreft specifieke risico's zoals wachtgeld en pensioenen van politieke ambtsdragers, ontslag (bv. van werk naar werktrajecten) en WW en ZW uitkeringen van medewerkers. Daarnaast zijn er risico's m.b.t. informatieveiligheid, privacy, hardware. Gebeurtenissen kunnen leiden tot financiële, juridische en imagoschade. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken zijn diverse beheersmaatregelen getroffen op het terrein van informatiebeveiliging zoals penetratietesten, stimuleren bewustwording medewerkers door voorlichting en training, back-up, uitwijkfaciliteiten en verzekeringen. Voor al deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van € 907.000 (10% van de totale personeels- en bestuurskosten in 2017).

6. Bodemsanering, overdracht c.q. groot onderhoud woonwagencentra

Met ingang van 1 november 2007 heeft de gemeente Neder-Betuwe een aantal woonwagencentra overgedragen aan de woningcorporatie SWB. Uit bodemonderzoeken bleek dat op minimaal twee woonwagencentra mogelijk sprake is van ernstige bodemverontreiniging. Voor mogelijke saneringskosten was een risicobedrag opgenomen van € 200.000. Inmiddels is gebleken dat een eventuele vervuiling beperkt van omvang zal zijn en naar verwachting niet zal leiden tot extra kosten. Daarom is dit risico vervallen.

7. Ontwikkelingen Gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn aan fluctuaties onderhevig. Om deze te kunnen opvangen is een risicobedrag van € 186.000 opgenomen (1% van de algemene uitkering, exclusief uitkering sociaal domein).

8. Invoering Vpb € 0

Per 1 januari jl. is de Vennootschapsbelasting ook van toepassing voor overheidsbedrijven. In de paragraaf bij de vorige jaarrekening was hiervoor € 100.000 als risico opgenomen omdat de consequenties van invoering nog niet konden worden ingeschat. Inmiddels is over 2016 een voorlopige aangifte gedaan voor een bedrag van ruim € 24.000. Hiervoor is door de belastingdienst een voorlopige aanslag opgelegd. Het beleid is om mogelijk te betalen vennootschapsbelasting in grondexploitaties te verwerken waardoor het nadelig effect op de financiële positie van de gemeente zoveel mogelijk wordt beperkt. In verband hiermee is geen risico meer opgenomen.

9. Precariobelasting op kabels en leidingen

Over alle ontvangen precario belasting die gestort is in de bestemmingsreserve die deel uitmaakt van de weerstandcapaciteit ligt er een terugbetalingsrisico. De raad heeft tijdens de behandeling van de begroting 2018 bij amendement dit risico bepaald op 90% van het totaal aan ontvangen precariobelasting. Er is sindsdien geen andere informatie ontvangen op grond waarvan dit percentage moet worden bijgesteld. Het risico bedraagt 90% van € 4.250.000 is € 3.825.000.

10. Crisisbeheersing en rampenbestrijding

In de gemeente kunnen zich crises en rampen voordoen van allerlei aard. Denk hierbij bijvoorbeeld aan alle vormen van natuurgeweld en explosie/brand met gevaarlijke stoffen. Een extra risico voor onze gemeente vormen belangrijke transportaders zoals de Betuweroute, Rijn, Waal en een drukke snelweg de A15. Als voorbeelden van crises worden genoemd de hoge waterstanden in 1995 en de recente wateroverlast in de kern Opheusden in 2014. Als zich een crisis voordoet kan de gemeente te maken krijgen met (hoge) beheerskosten. In verband hiermede is een risicoschatting gemaakt die uitkomt op € 100.000, uitgaande van een financieel risico van € 500.000 per calamiteit met een kans van 20% (1x in de 5 jaar). Beheersmaatregelen zijn o.a.:

- actueel houden van de regionale en lokale rampen- en incidentbestrijdingsplannen;
- oefenen van rampenscenario's met de functionarissen die een rol hebben in de lokale crisesorganisatie;
- implementeren en uitvoeren van het Regionaal Crisisplan.

11. Renteontwikkeling

De rente bevindt zich op een historisch laag niveau. Deze kan alleen nog stijgen. Signalen uit de markt wijzen er op dat de kans groot is dat de komende tijd de rente weer wat gaat stijgen. In verband hiermede is het risico wat voorheen geschat was op € 50.000 verhoogd naar € 100.000. Een beheersmaatregel is o.a. het opstellen van een liquiditeitsprognose.

12. Risico's kleiner dan € 100.000

Omschrijving risico	Risicoreserveri	Risicoscore
Voor eventuele extra bijdrage voor het leerlingenvervoer (open einde regeling) 10% budget	60.000	Midden
Totaal	60.000	

Overzicht kengetallen

Het betreft de volgende kengetallen, gebaseerd op de balans ultimo 2017. In kleur is de norm aangegeven die geadviseerd wordt door de provincie en die afgeleid is van landelijke normeringen.

Jaarstukken 2017 Kengetal	Signaleringswaarden Provincie			Verloop kengetallen			
	minst risico	neutraal	meest risico	Rek. 2016	Begr. 2017	Rek. 2017	
Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%	42%	62%	35%	
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%	34%	59%	37%	
Solvabiliteitsratio	>50%	20 -50%	<20%	39%	32%	46%	
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%	3%	9%	4%	
Structurele exploitatieruimte	>0%	0	<0%	7,0%	-0,1%	0,6%	
Belastingcapaciteit				115%	117%	116%	

Groen : Voldoende,
Oranje: Matig,
Rood : Onvoldoende

Toelichting kengetallen

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de financiële kengetallen over het algemeen een positieve ontwikkeling laten zien. Zo is de netto schuldquote gedaald en is de solvabiliteit toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar. Hieronder lichten wij de kengetallen toe.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft hiermee een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Onze schuldquote laat een daling zien ten opzichte van de begroting 2017 en rekening 2016. Dit is in lijn met het verloop van onze leningenportefeuille. Ter duiding van het kengetal geeft de VNG aan dat een kengetal boven de 100 een aanleiding voor alertheid is. Zie voor meer informatie de paragraaf financiering.

De gecorrigeerde netto schuldquote is de hierboven bovengenoemde netto schuldquote met correctie voor doorgeleende bedragen (kapitaalverstrekkingen aan verbonden partijen). Deze quote daalt eveneens door de verbetering van de schuldpositie.

Solvabiliteitsratio

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt een percentage van 20%. Neder-Betuwe zit daar boven. Ten opzichte van de begroting 2017 neemt de solvabiliteit toe, door een toename van de reserves, onder andere door de toename van de bestemmingsreserves (waaronder reserve precariobelasting) en het positieve saldo van de jaarrekening, voor bestemming.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Ten opzichte van het voorgaande jaar is een kleine stijging zichtbaar. Dit wordt veroorzaakt door investeringen in 2017.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. De structurele exploitatieruimte is ten opzichte van de begroting 2017 toegenomen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de totale baten ten opzichte van hetgeen in de begroting 2017 is opgenomen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Het kengetal belastingcapaciteit vergelijkt de woonlasten (OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing) van een gemiddeld gezin in Neder-Betuwe met landelijke cijfers. Onze woonlasten liggen hogere dan het landelijk gemiddelde. Dit is in lijn met de begroting 2017.

Paragraaf 3: Kapitaalgoederen

Algemeen

Artikel 12 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft aan dat in het planning en Control instrumentarium in de paragraaf onderhoud van kapitaalgoederen het beleidskader wordt aangegeven met de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. Volgens de BBV betreft het hier de volgende kapitaalgoederen: wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Verder nemen wij in deze paragraaf de kapitaalgoederen verkeer & vervoer, openbare verlichting, speelruimte en begraaftplaatsen op

Het onderhoud van kapitaalgoederen vergt een substantieel budget, zodat deze paragraaf belangrijk is voor de beoordeling van de financiële positie. Uiteraard is ook het gewenste onderhoudsniveau van groot belang. De huidige financiële verordening is per 1 januari 2017 in werking getreden. In deze verordening zijn afspraken opgenomen om eenheid te verkrijgen in de waardering, administratieve verantwoording en afschrijving van de geactiveerde uitgaven en is zodoende een belangrijk beleidskader voor deze paragraaf.

De belangrijkste afspraken die zijn gemaakt in de financiële verordening zijn:

- vanaf 1 januari 2017 is ook het activeren van investeringen met maatschappelijk nut verplicht.
- activa met een verkrijging van minder dan € 25.000 worden niet geactiveerd,
- groot onderhoud wordt niet afgeschreven maar ten laste van de betreffende onderhoudsvoorziening gebracht.
- geen bestemmingsreserve meer hanteren voor nieuwe investeringen en de kapitaallasten ten laste laten komen van de exploitatie;
- een investeringskrediet dat na twee jaar niet (volledig) is benut aframen. Een investeringskrediet kan alleen langer "open" blijven indien de noodzaak daartoe voldoende is beargumenteerd.
- vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid dienen middels de investeringsstaat bij de kadernota kenbaar te worden gemaakt. Na accordering van de Raad worden de lasten opgenomen in de begroting.

Verkeer en vervoer

Beleidskader: Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP)

Uitgangspunt is het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP) 2012-2020 dat op 15 december 2011 is vastgesteld. Het plan heeft betrekking op de verkeerscirculatie, de verkeersveiligheid, het openbaar vervoer, de fietspaden en de kwaliteit van de leefomgeving. De oplossingsrichtingen/maatregelen in dit NBVVP zijn opgenomen in een uitvoeringsprogramma. Het gaat dan om de maatregelen die in de periode 2011 tot en met 2020 zijn gepland.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Verkeer en Vervoer Beheerplan 2012-2020

Stand voorziening 01-01-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
438.889	32.231		135.124	335.996	322.386	-13.610

Er is een verschil van € 13.610- ten opzichte van de stand conform het beheerplan en de werkelijke stand van de voorziening

Geraamd was € 322.386 en de werkelijke stand per 31 december 2017 is € 335.996. Dit wordt als volgt verklaard:

Project 30-/60 km wordt bij totale herinrichting 2018 e.v. betrokken	€	37.000-
Meer kosten wijziging voorrangssituatie fietspad Tiel Ochten	€	10.350
Werkzaamheden update NBVVP	€	11.900
Overige kleine verschillen	€	1.140

Het wijzigen van de voorrangssituatie op het fietspad Tiel-Ochten is in 2017 uitgevoerd.

Wegen en Kunstwerken

Beleidskader: Wegenbeheerplan en Kunstwerken (bruggen en viaducten)

- Het Wegenbeheerplan 2014-2017 is vastgesteld op 6 maart 2014 (RAAD/13/01551) met de volgende uitgangspunten:
 1. Voldaan moet worden aan het wettelijk kader, zorgplicht voor het voldoen van wegen aan hun functie.
 2. Keuzes voor minimaal niveau van onderhoud aan wegen.
 3. Uitgaan van een jaarlijkse inspectie van de wegen.
 4. Bepaling van de methodiek voor de minimale eeuwigdurende gemiddelde jaarlijkse beheerkosten (CROW) Systematiek voor rationeel wegbeheer).
 5. Buffer voor onvoorziene werken van € 100.000.
 6. Relatie met gemeentelijk rioleringsplan, groenbeheerplan, beheerplan openbare verlichting en verkeersveiligheidsplan voortdurend bezien.
- Kunstwerken: beleidskader en uitvoeringsprogramma zijn 10 december 2015 (RAAD/15/01939) door de gemeenteraad vastgesteld.

Wegen

In het wegenbeheerplan 2014 – 2017 is een prognose opgenomen voor de jaren 2018 – 2023. Het asfaltonderhoud 2016-2017 is aanbesteed volgens een Uniforme Administratieve Voorwaarden voor Geïntegreerde Contractvormen (AUV-GC) contract. Deze vorm van aanbesteding is in het najaar 2017 geëvalueerd. Uit de evaluatie is gebleken dat een geïntegreerde contractvorm niet de optimale werkwijze is. In 2018 wordt het asfaltonderhoud meerjarig aanbesteed via een raam-overeenkomst goede werkmethode. Het wegenbeheerplan is geactualiseerd voor de beheerperiode 2018-2021 en door de raad in juli 2017 vastgesteld. Het vastgestelde wegenbeheerplan is aangepast aan de gewijzigde regeling Besluit Begrotingen en Verantwoording provincies en gemeenten.

Kunstwerken

Er is € 50.000 voor constructief beheer en onderhoud van Kunstwerken opgenomen. Het budget is aan de voorziening wegen toegevoegd.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Wegenbeheerplan 2014-2017 inclusief Kunstwerken

	Stand voorziening 01-01-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
wegen	1.800.504	891.498		1.573.303	1.118.699	1.093.100	-25.599
kunstwerken	61.594	50.000		107.748	3.846	10.500	6.654
	1.862.098	941.498		1.681.051	1.122.545	1.103.600	-18.945

Het positieve verschil van € 18.945- tussen de geraamde- en de werkelijke stand van de voorziening per 31 december 2017 is als volgt te verklaren:

Wegen:

In het afgelopen jaar zijn de vooruitgeschoven werkzaamheden van de afgelopen jaren uitgevoerd. Onder andere de Dalwagenseweg Opheusden en er is een start gemaakt met de Hoofdstraat in Kesteren. Een gedeelte van het Budget Hoofdstraat Kesteren is doorgeschoven naar 2018.

Kunstwerken:

In 2017 is door pro-rail besloten om de overwegen in de gemeente Neder-Betuwe aan te passen. De overweg in de Dalwagenseweg te Opheusden was hiervan onderdeel. Om mee te liften op de buitendienst stelling van de spoorlijn Elst-Tiel is besloten om de werkzaamheden van 2018 en 2017 om te wisselen. De brug in de Dalwagenseweg Opheusden bij het station stond voor 2018 op de planning. Door het omwisselen van de werkzaamheden is de stand van de voorziening voor 2017 iets teruggelopen.

Gebouwenbeheer

Beleidskader: Gebouwenbeheerplan

Het beleidskader is vastgelegd in de Actualisatie Beheerplan Onderhoud gebouwen 2016-2019 en is vastgesteld door de raad op 10 december 2015 (RAAD/11/101139). In december 2017 is het gebouwenbeheerplan voor 2018-2021 met ingang van 1 januari 2018 aangepast aan de gewijzigde regeling Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Actualisatie Beheerplan Onderhoud gebouwen 2016-2032

Stand voorziening 01-01-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
514.281	265.929		104.194	676.016	648.158	-27.858

Onderhoud gemeentelijke gebouwen:

Het positieve verschil van € 27.858- tussen de geraamde- en de werkelijke stand van de voorziening per 31 december 2017 is als volgt te verklaren:

Toevoeging aan de voorziening.

In 2017 is een bedrag van € 22.011- extra toegevoegd aan de voorziening. Deze extra toevoeging bestaat uit het restant van de Rijkssubsidie voor de uitgevoerde renovatie van de kerktorens.

Onttrekkingen aan de voorziening:

Door verschuivingen van geplande werkzaamheden in tijd is per saldo € 3.918- minder uitgegeven dan geraamd voor 2017.

Overige kleine verschillen € 1.929-

Speelruimte

Beleidskader: Speelruimtenota

Het beleidskader is vastgelegd in de Speelruimtenota 2015-2025 raadsbesluit d.d. 17 september 2015 (RAAD/15/1901). Het doel is om te voorzien in een passende en aantrekkelijke speelruimte voor bewoners van 0 t/m 18 jaar. In het beleidskader zijn onder andere de beleidsuitgangspunten en verwachtingen ten behoeve van beheer en onderhoud van speelruimte opgenomen. Daarnaast is het streven dat een eerlijke spreiding van speelplekken, gebaseerd op het aantal kinderen in de wijk, ontstaat.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Speelruimtenota 2015-2025

Stand voorziening 01-01-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
72.996	121.054		78.228	115.822	6.357	-109.465

Het positieve verschil van € 109.465- tussen de geraamde- en de werkelijke stand van de voorziening per 31 december 2017 is als volgt te verklaren:

In 2017 zijn 6 speelterreinen aangelegd. En conform het uitvoeringplan hadden in 2017 nog een aantal speeltuinen opnieuw ingericht moeten worden. Dit uitstel heeft te maken met het opstellen van uitvoeringsrichtlijnen die aansluiten op ons inkoopbeleid en de voorbereiding op een aanbesteding van een combinatie van speelplekken. Naast complete herinrichting is er de vervanging van bestaande toestellen. Met het oog op veiligheid hiervan, kregen vervanging en onderhoud van speeltoestellen op bestaande locaties prioriteit. Dat betekent wel een onderbesteding van het budget van 2017 voor de uitvoering van de speelruimtenota. Onderhoud en vervanging/herinrichting drukken niet op de reservering voor de uitvoering van de speelruimtenota, beide worden betaald uit het onderhoudsbudget. Een andere oorzaak van de onderbesteding is dat de capaciteit ging naar de ontwikkeling van voorzieningen in nieuwbouwwijken, 12+voorzieningen en de ontwikkeling van speelvoorzieningen in samenwerking met basisscholen. In de dorpskernen werken de verschillende scholen samen met de Gelderse Sportfederatie aan de inrichting van de schoolpleinen om deze als speelvoorziening moderner, aantrekkelijker en gezonder te maken. De pleinen worden meer publieke voorzieningen die ook na schooltijd door buurtbewoners kunnen worden gebruikt en de gemeente werkt hier aan mee. Gekozen is om de speelruimtenota de komende jaren uit te voeren, maar tempo en volgorde af te stemmen op de actualiteit en daarin actuele ontwikkelingen en noodzakelijk onderhoud voor te laten gaan.

Begraafplaatsen

Beleidskader: Begraafplaatsenbeleid

De nota Actualisatie begraafplaatsenbeheerplan gemeente Neder-Betuwe 2014-2030 is op 19 december 2013 door uw raad (RAAD/13/01555) vastgesteld. Het onderhoud op de begraafplaatsen is uitbesteed aan derden op basis van een onderhoudsbestek. Het onderhoudsbestek garandeert een gelijkwaardig onderhoudsniveau op alle begraafplaatsen. Voor elke beheergroep worden op alle begraafplaatsen jaarlijks dezelfde onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. In de raad van december 2016 is besloten het beheer en onderhoud voor langere periode in de markt te plaatsen.

In december 2017 is het Beleids en beheerplan begraafplaatsen 2018-2021 met ingang van 1 januari 2018 vastgesteld.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Actualisatie begraafplaatsen 2014-2030

Stand voorziening 01-01-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening cf beheerplan	Verschil
92.690	53.500		39.525	106.665	86.323	-20.342

De lijkbezorgingsrechten en de egalisatievoorziening begraafrechten worden verantwoord in Paragraaf 1: Lokale heffingen. Het positieve verschil is ontstaan doordat er werkzaamheden niet zijn uitgevoerd en doorgeschoven in afwachting van het nieuwe beleid wat in december 2017 is vastgesteld. Er zijn ook werkzaamheden opgenomen in het nieuwe meerjaren onderhoudscontract (contract periode is 10 jaar) dat medio 2017 is aanbesteed.

Riolering

Beleidskader: verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan

Het beleidskader vloeit voort uit het verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan 2014-2018 (vastgesteld december 2013 RAAD/13/0562). De belangrijkste punten in het plan zijn:

1. Voldaan wordt aan de wettelijke kaders onder andere: zorgplicht voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater (Wet milieubeheer), zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater (Waterwet) en zorgplicht voor het voorkomen of beperken van grondwateroverlast (Waterwet);
2. Het instand- en bedrijfszeker houden van de rioleringen, gemalen en andere installaties;
3. Door middel van meten, monitoren en analyseren van en in het rioolstelsel voldoende inzicht verkrijgen in het daadwerkelijke functioneren van het (afval)watersysteem om de doelmatigheid van investeringen te kunnen afwegen;
4. Afstemmen van werkzaamheden met kostenbesparing als doel;
5. Relatie met andere gemeentelijke beheerplannen steeds bezien, (wegenbeheerplan, groenbeheerplan);

6. Streven naar optimale samenwerking met andere waterkwaliteitsbeheerders waarmee invulling wordt gegeven aan het Bestuursakkoord Water;
7. Beperking van de verwachte kostenstijging voor de zorgtaken in de toekomst door de verdere implementatie van de samenwerkingsovereenkomst regio Rivierenland vastgesteld in 2013 met regiogemeenten en waterschap;
8. Een gezonde financiële positie bereiken zonder grote schommelingen in de opbouw van de heffing;

Vanuit het Netwerk Waterketen regio Rivierenland wordt regionaal invulling gegeven aan rioleringsvraagstukken met als doel meer efficiënt en kostenbesparend te kunnen werken. Op verschillende terreinen wordt er samengewerkt en zit het Netwerk Waterketen regio Rivierenland op koers.

Het GRP geeft per jaar gespecificeerd aan welke investeringen zullen plaatsvinden, zodat de kapitaallasten hiervan berekend kunnen worden. Voorts worden de jaarlijkse exploitatiekosten berekend en inzichtelijk gemaakt. De sluitposten zijn de rioolheffingen en de toevoegingen of beschikkingen over de voorziening riolering. De rioolheffingen (inkomsten) moeten 100% kostendekkend en in balans zijn. Om dit mogelijk te maken wordt de heffing de komende jaren stapsgewijs verhoogd en geïndexeerd. Dit alles conform het Raadsvoorstel van 19 december 2013 inzake vaststelling Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2014 tot en met 2018.

Financiële consequenties

Verloop egalisatievoorziening v. Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2018

Stand voorzlening 01-01-2017	Toevoeging	Aanwending	Stand voorzlening 31-12-2017	Stand voorzlening cf beheerplan	Verschil
367.896	47.584		415.480	245.213	170.267

Rioolheffing:

Het aantal heffingseenheden bedraagt op 31 december 2017: 9120 stuks ten opzichte van 9066 aansluitingen op 31 december 2016. Er is sprake van een toename met 54 van aansluitingen. In het vigerend GRP is gerekend met een jaarlijkse geprognoseerde toename van 94 stuks. In 2017 zijn, na eerdere vertraging, door het aantrekken de van woningmarkt meer objecten gerealiseerd.

Kapitaallasten

Riolering

Een aantal investeringen welke conform beheerplan in 2017 zouden worden uitgevoerd zijn vertraagd of de kosten zijn lager uitgevallen.

1. Afkoppelen Opheusden fase 2 (vogelbuurt). Na voorbereiding in 2016 zou in 2017 dit werk van start gaan. Door gebruik te maken van het mee te liften met de geplande wijkgerichte aanpak uit het wegenbeheerplan voor 2018 is uitvoering vertraagd. De voorbereiding is nu deels in 2017 opgestart verwachte uitvoering in 2018/2019.
2. Rioleringsmaatregelen Panhuis; In 2017 is het onderzoek naar foutaansluitingen opgestart. Dit onderzoek loopt door in 2018. Uitgaven komen ten laste van de voorziening in 2018.

Waterplan

In het waterplan 2014-2018 is in de maatregelentabel de stedelijke wateropgave opgenomen. Hierin is verdeeld over de planperiode een evenredig bedrag per jaar opgenomen voor de aanleg van waterberging. Deze bedragen vallen onder het GRP. In 2017 heeft de werkvoorbereiding voor de waterberging ten westen van Opheusden plaatsgevonden. De realisatie is doorgeschoven naar 2018 doordat vanuit de Provincie nader onderzoek in het kader van archeologie werd verlangd waardoor de aanbesteding moest worden uitgesteld naar eind 2017.

Openbare verlichting

Beleidskader: Beheerplan Openbare Verlichting

1. De gemeente verlicht de openbare ruimten, die eigendom zijn van de gemeente en waarvan ze (weg) beheerder is, met uitzondering van: zelfstandige recreatieve fietspaden en voetpaden die geen belangrijke functie hebben voor het woon- werkverkeer en de laagste categorie wegen buiten de bebouwde kom.
2. Vervanging alleen bij technische afschrijving of bij terugverdien effecten bij lager energie verbruik.
3. De verlichtingsniveaus worden afgestemd op de functie van de te verlichten ruimten. De categorisering uit het verkeersveiligheidsplan is overgenomen in de beleidsnota openbare verlichting.
4. Verlichting van achterpaden is een primaire verantwoordelijkheid van de eigenaren van het pad en de aanliggende panden.
5. De verlichtingsmiddelen, armaturen, lichtmasten en lampen, zullen in hun toepassing de meest efficiënte oplossing zijn. Om de installatie zo doelmatig mogelijk te beheren wordt een standaard materialen pakket samengesteld.
6. Uitgangspunt is het gebruik van 'groene stroom'.

In december 2015 is het Beleids- en beheerplan Openbare Verlichting 2016 t/m 2020 vastgesteld (RAAD/15/01940). Dit plan geldt per 1 januari 2016. Gelijk met het beleids- en beheerplan is een motie aangenomen, waarmee aan de markt een innovatief vervangingsplan wordt gevraagd. Met het toevoegen van het innovatief plan voor de verduurzaming aan het beleid- en beheerplan openbare verlichting 2016-2020

wordt onze openbare verlichting versneld, binnen twee jaar, verduurzaamd. Door de inrichting en (voor)financiering van het plan volledig bij de inschrijvers te laten, zijn meer vervangingen mogelijk dan in het beleid- en beheerplan openbare verlichting 2016-2020 staat beschreven. Zodoende wordt, voor hetzelfde geld, een omvangrijkere verduurzaming gerealiseerd en eerder en meer bespaard op het energieverbruik. Het innovatief vervangingsplan is op 2 februari 2017 (Raad/16/02123) door de raad vastgesteld.

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Openbare verlichting 2009-2018

Stand voorziening 01-01-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand voorziening 31-12-2017	Stand voorziening cf beheerplan	Vershil
346.800		346.800		0	0	0

De voorziening openbare verlichting is hiermee opgeheven en opgegaan in het innovatieve renovatieplan met onderhoud.

Groenbeleid

In maart is het geactualiseerde groenbeleid door uw raad aangenomen. Aansluitend is gestart met de uitvoering van de werkzaamheden die beschreven zijn in het groenbeleidsplan. Als eerste is er gestart met de revitalisatie van de Dalwagen in Dodewaard en een rotonde in Ochten. In juni zijn hier vaste planten aangebracht. In het najaar is er gestart met de renovatie van plantvakken. Totaal 3.000 m2 plantvakken zijn in 2017 ingeplant. Daarnaast zijn er 120.000 bollen geplant in het kader van het verhogen van de biodiversiteit. Ook bij de soortkeuze van de heesters is hier rekening mee gehouden. Daarnaast zijn er vele kleine projecten uitgevoerd.

In het voorjaar is gestart om het onderhoudsniveau van de centrumgebieden te verhogen naar A-niveau. Tevens heeft Avri de opdracht gekregen om weer te maaien rondom alle obstakels en bomen. Ook heeft er een extra ronde kantensteken plaats gevonden. Dit laatste draagt zeer bij aan het onderhoudsniveau van onkruidbestrijding op verharding. Budgetten die met deze onderhoudswerkzaamheden gemoeid zijn conform het uitvoeringsprogramma van het groenbeleid.

Paragraaf 4: Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitvoering van de gemeentelijke treasuryfunctie. Deze dient plaats te vinden binnen de kaders die gesteld zijn in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling Uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). In de Wet Fido staat risicobeheersing en transparantie centraal. Risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's en valutarisico's. De transparantie komt tot uitdrukking in de voorschriften voor een verplicht financieringsstatuut en een financieringsparagraaf in de begroting en in de jaarrekening. De Ruddo beperkt zich tot regelgeving omtrent het uitzetten van gelden.

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten is in principe gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van de gemeente is de graadmeter. De ruimte die de kasgeldlimiet biedt om kort geld aan te trekken voor onder andere voorfinanciering van investeringen wordt optimaal benut. De renteontwikkeling voor de korte en lange termijn alsmede de ruimte ten opzichte van de kasgeldlimiet zijn belangrijke factoren die meespelen bij het consolideren van kort geld in lang geld ten behoeve van investeringen. De looptijd van de geldleningen wordt afhankelijk gesteld van de aard van de investeringen alsmede van de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende termijnen van de leningen. Bij het aantrekken van geldleningen wordt bij tenminste twee financiële instellingen een offerte gevraagd.

In onze gemeente wordt de financieringsfunctie uitsluitend voor de publieke taak gebruikt. Onze huisbankier is de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, waarmee een rekening-courantverhouding is afgesloten met automatische afroaming binnen bepaalde grenzen van de saldi naar daggelden ter beperking/ verbetering van de rentelasten/rentebaten. Tevens kan gesteld worden dat het beheer prudent is en dat aan kasgeldlimiet en renterisiconorm voldaan wordt.

Schatkistbankieren

In 2013 is de Wet financiering decentrale overheden (Fido) gewijzigd in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen van decentrale overheden door het Rijk. Op grond van deze wet zijn alle decentrale overheden verplicht om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Een decentrale overheid behoudt, op basis van de wet Fido, de mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten uit hoofde van de publieke taak. De deelname aan schatkistbankieren verandert daar niets aan. Het verplicht schatkistbankieren zonder leenfaciliteit voor decentrale overheden heeft als doel het verbeteren van de overheidsfinanciën.

Rentebeheer:

De nieuwe BBV voorschriften, die met ingang van 1 januari 2016 zijn ingegaan, schrijven een andere systematiek van rentetoerekening voor;

- ◆ Aan de voormalige Nog Niet in Exploitatie genomen Gronden (NIEGG) mag vanaf 1 januari 2016 geen rente meer worden toegerekend.
- ◆ Vanaf 1 januari 2017 wordt voorgeschreven dat de gemeenten geen bespaarde rente mogen berekenen over hun eigen vermogen. Dit heeft tot gevolg dat onze interne rekenrente daalt van 4% naar 1%, met uitzondering van rente voor de grondexploitaties, deze bedraagt 2,47%.
- ◆ Voor de riolering blijven we nog 4% hanteren conform het beheerplan gemeentelijke riolering.
- ◆ Voor het aantrekken van kort geld hanteren wij een rentepercentage van 1,5%.

Verloop financiering over het verslagjaar.

In het onderstaande overzicht wordt inzicht gegeven in het verloop van de financiering over het verslagjaar.

Overzicht renteresultaat		Begroot 2017	Werkelijk 2017	Vershil 2017
Te betalen rente	kort lopende geldleningen	31.919	308	31.611
Te betalen rente	langlopende geldleningen	851.030	851.398	-368
Ontvangen rente	kort lopende geldleningen	0	-63	63
Totaal te betalen en ontvangen rente		882.949	851.642	31.307
Te betalen kosten	i.v.m. financiering	8.000	7.042	958
Totaal te betalen rente en kosten		890.949	858.684	32.265
Totaal door te berekenen rente en kosten		890.949	858.684	32.265
Door berekende rentelasten		-967.502	-967.502	0
Verwacht rente resultaat		-76.554	-108.818	32.264

In de begroting 2017, na wijziging, was uitgegaan van een renteresultaat van afgerond € 76.554. Het werkelijk renteresultaat 2017 betreft afgerond € 108.818. Per saldo is hier een incidenteel voordeel behaald van afgerond € 32.264. Dit voordeel is te verklaren door het feit dat de geraamde middelen voor het betalen van rente voor het aangaan van kortlopende- en langlopende geldleningen niet nodig is geweest in 2017.

Mutaties in portefeuille opgenomen en uitgezette leningen

Onderstaande overzichten geven inzicht in de ontwikkeling van de financiering- en beleggingspositie over 2017.

Informatie portefeuille opgenomen leningen	2017
Aantal	18
Oorspronkelijk bedrag	51.866.280
Nieuwe leningen	0
Vervallen leningen	0
Stand per 1-1-	23.991.158
Stand per 31-12-	20.441.094
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	2.881.460
Gemiddelde grootte 1-1-	1.332.842
Gemiddelde grootte 31-12-	1.135.616
Aflossingen regulier	3.550.064
Aflossingen vervoegd	0
Renteaanpassingen (oud percentage)	n.v.t.
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 1-1-	4,43
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 31-12-	4,43
Gemiddeld rentepercentage gewogen 1-1-	3,76
Gemiddeld rentepercentage gewogen 31-12-	3,78

Informatie portefeuille uitgezette leningen	2017
Aantal	12
Oorspronkelijk bedrag	2.305.650
Nieuwe leningen	0
Stand per 1-1-2017	1.174.174
Stand per 31-12-2017	1.079.602
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	192.138
Gemiddelde grootte (per 31-12)	89.967
Aflossingen regulier	94.572
Aflossingen vervoegd	0
Renteaanpassingen (oud percentage)	n.v.t.
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.

Uitzettingen

De uitgezette leningen bedragen per 31 december 2017 in totaal € 1.079.602 en bestaat uit;

- ◆ De aan Vitens verstrekte achtergestelde lening (€ 286.424).
- ◆ De renteloze leningen die de gemeente heeft verstrekt aan plaatselijke verenigingen (€ 168.178). Het risico hierop is beperkt. Vaak is er sprake van een subsidieband met de gemeente, zodat verrekening kan plaatsvinden.
- ◆ De starterleningen, waarop op 19 december 2013 een besluit genomen is, ten aanzien van het verstrekken van startersleningen als stimuleringsinstrument voor het Neder-Betuwse woningmarktbeleid (€ 450.000).
- ◆ De duurzaamheidsleningen (besluit 10 december 2015) ten aanzien van het verstrekken van duurzaamheidsleningen als stimulering voor huiseigenaren om te investeren in het energiezuinig maken van de eigen woning. In 2016 is hiervan een bedrag van € 175.000 uitgekeerd aan de Stichting Stimulering Volkshuisvesting Gemeenten (SVn).

Risicobeheer

De belangrijkste algemene financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico, valutarisico, debiteurenrisico.

Renterisico

Renterisico is nooit uit te sluiten; voor in de toekomst aan te trekken leningen is de rentevoet afhankelijk van een groot aantal, nauwelijks te beïnvloeden factoren.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op korte termijn weer (korte termijn financiering). De grens waarboven niet met kort geld gefinancierd mag worden. De grens voor kort geld ligt bij één jaar. De kasgeldlimiet op grond van de wet Fido is voor het jaar 2017 vastgesteld op € 4 miljoen, zijnde het door het rijk vastgestelde percentage van 8,5 % over ons begrotingstotaal van € 48 miljoen. In het jaar 2017 heeft er geen overschrijding plaats gevonden van de kasgeldlimiet.

Kasgeldlimiet 2017					
Bedragen x € 1.000		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1 Toegestane kasgeldlimiet					
In procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
In bedragen	4.082	4.082	4.082	4.082	4.082
2 Omvang vlottende korte schuld					
Opgenomen gelden < 1 jaar					
Schuld in rekening-courant (gemiddelde 4)					
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld					
3 Vlottende Middelen					
Contante gelden in kas	1	1	1	1	1
Tegoeden in rekening-courant (4) gemiddelde	3.511	4.683	5.859	3.435	3.435
Overige uitstaande gelden <1 jaar	0	0	0	0	0
	3.511	4.684	5.859	3.435	3.435
4 Toets kasgeldlimiet					
2-3 Totaal netto-vlottende middelen (-) / schuld (+)	-3.511	-4.684	-5.859	-3.435	-3.435
1 Toegestane kasgeldlimiet	4.082	4.082	4.082	4.082	4.082
1-4 Ruimte (-) Overschrijding (+)	-7.593	-8.766	-9.941	-7.517	-7.517

Renterisiconorm

Het renterisico op de lange financiering wordt begrensd door de renterisiconorm. Als lange financiering wordt volgens de Wet Fido aangemerkt: alle financieringsvormen met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar. De renterisiconorm wordt evenals de kasgeldlimiet berekend over het begrotingstotaal. Als norm wordt in de Wet 20% van het begrotingstotaal met een minimum van € 2,5 miljoen aangehouden. Dit houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het begrotingstotaal lasten. Uit onderstaand overzicht blijkt wat de gemeente de komende jaren binnen de gestelde normen mag aflossen aan vaste geldleningen.

Renterisico op vaste schuld		
Bedragen x € 1.000		2017
Renterisiconorm		
1	Stand van totale lasten begroting	48.024
2	Bij ministriële regeling vastgesteld percentage	20%
3	Renterisiconorm	9.605
4a	Rente herziening op vaste schuld o/g	0
4b	Rente herziening op vaste schuld u/g	0
5	Netto renteherziening op vaste schuld (4a-4b)	0
6a	Nieuw aangetrokken vaste schuld (o/g)	0
6b	Nieuw aangetrokken vaste schuld (u/g)	0
7	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (6a-6b)	0
8	Betaalde aflossingen	3.550
9	Herfinanciering (laagste van 4a en 6a)	0
10	Renterisico op vaste schuld (8+9)	3.550
Toets renterisiconorm		
3	Renterisiconorm	9.605
10	Renterisico op vaste schuld	3.550
	Ruimte (-) Overschrijding (+) (10-3)	-6.055

De renterisiconorm is in 2017 niet overschreden. Dit jaar is er geen nieuwe lening aangetrokken. In 2017 hebben er geen renteherzieningen van de vaste schuld plaatsgevonden.

Kredietrisico

Kredietrisico is slechts beperkt aanwezig, omdat kredietverstrekkingen bijna uitsluitend aan plaatselijke verenigingen zijn verleend. Vaak is een verrekening met subsidies mogelijk.

Liquiditeitsrisico

Voor het jaar 2017 hebben zich geen liquiditeitsrisico's voorgedaan.

Koersrisico

Koersrisico wordt niet gelopen, omdat onze gemeente geen beleggingen met koersen meer heeft.

Valutarisico

Valutarisico is door invoering van de Euro nauwelijks meer van belang. Ons treasury statuut verbiedt het gebruik van derivaten.

Debiteurenrisico

Voor verwachte oninbaarheid van de belastingdebiteuren, leenbijstanden overige debiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. Hierin worden ook de nog niet geïnde maar wel opgelegde dwangsommen meegenomen.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De hoogte van deze voorziening wordt als volgt bepaald aan de hand van de openstaande vorderingen:

- 20% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -1
- 30% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -2
- 50% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -3
- 100% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -4
- 100% van het saldo betrekking hebbend op opgelegde dwangsommen

Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de op het moment van opstellen van de jaarrekening inmiddels ontvangen bedragen en met vorderingen waarvoor betalingsregelingen zijn getroffen.

Voorziening	1-1-2017	Toevoeging	Aanwending	31-12-2017
91046 Voorziening dubieuze debiteuren	121.354	27.681	38.132	110.903
91060 Voorziening debiteuren dwangsommen	197.785	60.000	8.465	249.320
91064 Voorziening dubieuze debiteuren Werk & Inkomen	476.675	38.156		514.832
Totaal	795.814	125.837	46.597	875.055

Over 2006 tot en met 2016 is in totaal € 264.117 nog te ontvangen van belastingdebiteuren, leenbijstanden en overige debiteuren (exclusief dwangsommen), hiervan wordt minimaal € 110.903 als dubieus aangemerkt. Er is in 2017 een bedrag van € 38.132 aan oninbare debiteuren ten laste van de voorziening gebracht.

De opgelegde dwangsommen, maar nog niet geïnde dwangsommen, worden in de voorziening debiteuren dwangsommen opgenomen. Er staat er nog voor een bedrag van € 249.320 aan dwangsommen open, welke volledig als dubieus worden aangemerkt. Zodra de opgelegde dwangsommen geïnd zijn komen deze ten gunste van de exploitatie. In 2017 is er een bedrag van € 7.782 aan "oude" dwangsommen ontvangen en ten gunste van de exploitatie gekomen en één dwangsom is vervallen. Er is één dwangsom in 2017 opgelegd en geïnd, twee dwangsommen opgelegd en toegevoegd aan de voorziening.

Het saldo openstaande debiteuren Werk & Inkomen bestaat uit de vorderingen BUIG (BBZ, Wwb, Ioaw en loaz) en bedraagt op 31 december 2017 € 1.571.444. Voor de betreffende openstaande vorderingen (Wwb, Ioaw en loaz) wordt conform onze kaders een voorziening getroffen voor verwachte oninbaarheid (€ 350.527). Voor de vordering BBZ (€ 780.979) dient 75% terugbetaald te worden aan het Rijk en 25%, van de openstaande vordering tot en met 2016, dient gezien de ouderdom volledig als dubieus te worden aangemerkt (€ 164.305). Zodoende is er in het totaal een bedrag van € 514.832 opgenomen in de voorziening dubieuze debiteuren Werk & Inkomen. Voor de terugbetalingsverplichting BBZ is een bedrag van € 585.734 opgenomen op de balans onder de vlottende passiva.

Paragraaf 5: Verbonden Partijen

Algemeen

Als gevolg van de BBV vernieuwingen is deze paragraaf verbonden partijen vanaf de begroting 2017 beperkt tot ons algemeen beleid inzake de verbonden partijen en een lijst van onze verbonden partijen inclusief financiële gegevens van de betreffende verbonden partij. Het beleidsmatig aspect, "Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?" en "Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?" is opgenomen onder het betreffende programma waar de verbonden partij direct betrekking op heeft.

Wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel én bestuurlijk belang heeft.

Financieel belang

Een financieel belang is aanwezig als een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement, dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente behoudt juridische verhaalsmogelijkheden als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat hier om overdrachten (subsidiës).

Bestuurlijk belang

Een bestuurlijk belang is aanwezig, indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie: als de burgemeester, een collegelid, een raadslid of een ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht – de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen – is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van zo'n recht gebruik om ervoor te zorgen dat er kwalitatief goede bestuurders in het bestuur van een partij terechtkomen.

Verschillen in juridische rechtsvormen van verbonden partijen

Een belangrijk onderscheid is het verschil tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verbonden partijen. Daarnaast bestaat er nog een mengvorm, de zogenaamde publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS-constructies). Hieronder wordt in het kort op de juridische verschillen ingegaan.

Publiekrechtelijk

Bij publiekrechtelijke verbonden partijen gaat het met name om gemeenschappelijke regelingen. Bij gemeenschappelijke regelingen gaat het vaak om primaire gemeentelijke taken met een uitvoerend karakter. Zij vormen een verlengd lokaal bestuur waarbij de vrijwilligheid van de samenwerking voorop staat (voor sommige taken is door de wetgever verplichte samenwerking opgelegd, denk hierbij bijvoorbeeld aan de veiligheidsregio). De gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam is de 'zwaarste' en meest voorkomende vorm: deze regeling heeft – als enige – rechtspersoonlijkheid en een algemeen bestuur (vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten), dat het dagelijks bestuur controleert. Gemeenten kunnen aan dit openbaar lichaam in principe alle gemeentelijke taken en bevoegdheden overdragen. Het risicoprofiel van een gemeenschappelijke regeling is hoog vanwege de financiële aansprakelijkheid. De participerende gemeenten zijn volledig financieel aansprakelijk. Bovendien is de bekostiging van de jaarlijkse activiteiten een verplichte uitgave. De invloed van onze gemeente wordt beperkt doordat meerdere gemeenten deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling.

Privaatrechtelijk

Bij privaatrechtelijke verbonden partijen gaat het met name om stichtingen en vennootschappen. Een stichting heeft een bestuur voor de dagelijkse leiding en kent een ideëel of sociaal doel, waarbij alleen aan dat doel kan worden uitgekeerd. Stichtingen kennen geen controlerend mechanisme, tenzij dat in de statuten is geregeld. Het risicoprofiel loopt van laag tot gemiddeld. De gemeente is alleen financieel aansprakelijk voor de verstrekte middelen. Alhoewel de stichting formeel zelf verantwoordelijk is voor exploitatierisico's wordt vaak bij de gemeente aangeklopt als dit risico zich voordoet of als er sprake is van onvoorziene uitgaven. Bestuurders zijn alleen persoonlijk aansprakelijk als er sprake is van wanbeleid.

Een vennootschap heeft een raad van bestuur en, afhankelijk van wat daarover in de statuten is bepaald of van de omvang van de vennootschap, een raad van commissarissen. De raad van bestuur wordt gecontroleerd door de vergadering van aandeelhouders. Gemeenten maken vaak gebruik van vennootschappen bij nutsvoorzieningen, havenactiviteiten, cultuur en economie. De belangrijkste reden om samen te werken met dit type verbonden partij zijn de financiële voordelen door winstdeling en dividend. Het risicoprofiel van een vennootschap ligt vaak hoger dan dat van een stichting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de aard van de activiteiten, de omvang en de autonome positie die een vennootschap vaak inneemt. Toch kan het risicoprofiel als gemiddeld worden benoemd, vanwege het feit dat de gemeente alleen risico loopt over het ingebrachte geld.

Publiek-private samenwerking (PPS)

Het publiek- private samenwerkingsverband (PPS) is een bijzondere vorm van een verbonden partij, omdat naast de overheid ook private partijen deelnemen. Een veel voorkomend voorbeeld van een PPS zien we in lokale gebiedsontwikkeling. Deze samenwerkingsvorm komt in verschillende variaties voor. Het risicoprofiel is op financieel gebied hoog te noemen. Bij een PPS-constructie loopt de gemeente risico. Hiertegenover staat dat er forse exploitatiewinsten zijn waarin de gemeente kan meedelen. De wetgever heeft een voorkeur voor publiekrechtelijke boven privaatrechtelijke participaties. Gedachte hierachter is dat in een publiekrechtelijke participatie de openbaarheid en de controle beter zijn gewaarborgd dan in een privaatrechtelijke participatie.

Risico's

Het inzichtelijk maken van de verbonden partijen is om twee redenen van belang. De eerste reden is dat de verbonden partijen vaak beleid uitvoeren dat de gemeente in principe ook zelf kan blijven doen (zie onder 'Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen'. De tweede reden betreft de kosten / het budgettaire beslag / de financiële risico's, die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. Als het gaat om verbonden partijen kunnen we onderscheid maken in twee typen risico's: financiële en bestuurlijke risico's. Naast de aard en omvang van de activiteiten wordt het risicoprofiel ook beïnvloed door de juridische vorm, structuur en organisatie van een verbonden partij. De belangrijkste soorten verbonden partijen inclusief de mate van bijbehorende risico's zijn hieronder weergegeven:

Belangrijkste soorten verbonden partijen	Rechtsvorm	Risico (Financieel/bestuurlijk)
Stichting	Privaatrechtelijk	Laag
Vennootschap (BV, NV)	Privaatrechtelijk	Middel
Gemeenschappelijke regeling	Publiekrechtelijk	Hoog
Publiek-private samenwerking (PPS)	Privaatrechtelijk	Hoog

De risico's van gemeenschappelijke regelingen en PPS-constructies zijn relatief hoger dan die van andere verbonden partijen. Bij de gemeenschappelijke regelingen vanwege het feit dat de aangesloten gemeenten volledig financieel aansprakelijk zijn en bij de PPS-constructies vanwege de samenwerking met een private partij met eigen (winst)-doelstellingen. Het uitgangspunt is dat een verbonden partij de eigen risico's afdekt door een weerstandsvermogen van voldoende niveau (ratio 1). Indien dit niet het geval is wordt het risico opgenomen in de risicoparaagraaf van onze gemeente op basis van de begrotingen naar rato van het belang van onze gemeente. Verwezen wordt naar paragraaf 2 Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Onze verbonden partijen in 2017

Hieronder is weergegeven een overzicht van rechtspersonen waarin de gemeente Neder-Betuwe in 2017 participeert en die begrepen kunnen worden onder de noemer 'verbonden partijen' (de laatste kolom wordt aan het eind van deze paragraaf toegelicht).

Nr.	Naam partij (soort verbonden partij)	Website	Relatie programma	Ar r.
1.	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (Gemeenschappelijke regeling)	www.vrgz.nl	Openbare orde en veiligheid	②
2.	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (Gemeenschappelijke regeling)	www.ggd gelderland zuid.nl	Sociaal domein	②
3.	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regiorivierenland.nl	Alle programma's	②
4.	Afvalverwijdering Rivierenland (Avri) (Gemeenschappelijke regeling)	www.avri.nl	Fysieke leefomgeving	②
5.	Omgevingsdienst Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.odrivierenland.nl	Openbare orde en veiligheid; Fysieke leefomgeving	②
6.	Regionaal archief Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regionaalarchiefrivierenland.nl	Diverse programma's	②
7.	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal (Gemeenschappelijke regeling)		Economie	①
8.	Werkzaak Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.werkzaakrivierenland.nl	Economie; Sociaal domein	②
9.	Industrieschap Medel (Gemeenschappelijke regeling)	www.medel.nl	Economie	②
10.	Casterhoven (Publiek-private samenwerking)	www.casterhoven.nl	Fysieke leefomgeving	②
11.	Waterbedrijf Vitens N.V. (Vennootschap)	www.vitens.nl	Economie	①
12.	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (Vennootschap)	www.bng.nl	Algemene inkomsten en uitgaven	①

Doorgaans geldt bij gemeenschappelijke regelingen dat Neder-Betuwe stemrecht heeft in het Algemeen Bestuur. De vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur bestaat meestal uit één of meerdere collegeleden, maar soms ook raadsleden.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van verbonden partijen vindt zijn basis in de financiële verordening gemeente Neder-Betuwe 2012.

Verbonden partijen: waarom eigenlijk?

Net als onze eigen organisatie dragen onze verbonden partijen bij aan het realiseren van onze lokale doelen en ambities zoals deze in deze begroting zijn verwoord. Door het deelnemen in verbonden partijen wil de gemeente dus een publiek belang dienen. De gemeente neemt tevens de verantwoordelijkheid om ook de belangen van de verbonden partijen zelf te dienen – deze verantwoordelijkheid ontstaat automatisch door deelname in een derde rechtspersoon.

Hoewel de gemeente zelf verantwoordelijk is voor het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen en wettelijke plichten, laten wij dus voor een groot aantal terreinen het voorbereiden en/of uitvoeren van beleid over aan onze verbonden partijen. Verbonden partijen maken dus voor ons beleid of voeren voor ons beleid uit, terwijl wij dat in principe (voor zo ver de wet dat toestaat) zelf zouden kunnen doen. Hier zijn vier redenen voor:

- ◆ via gemeenschappelijke regelingen kan worden samengewerkt aan beleidsuitdagingen die gemeentegrensoverschrijdend zijn of die voor meerdere gemeenten van groot belang zijn;
- ◆ sommige taken vragen specialistische kennis die onze eigen organisatie niet kan bieden;
- ◆ het beleggen van taken bij een verbonden partij kan efficiënter/goedkoper zijn dan de taken in de eigen organisatie te beleggen, waardoor voor minder geld minstens dezelfde (maar vaak een hogere) kwaliteit geleverd kan worden;
- ◆ voor sommige beleidsterreinen is het wettelijk verplicht om een gemeenschappelijke regeling op te richten.

Verbetering 'grip' op verbonden partijen

Onze verbonden partijen zijn (deels) 'van ons', werken 'voor ons' en worden door ons bekostigd. Daarom is het van belang dat raad, college en ambtelijke organisatie, elk voor zo ver het zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden betreft, het doen en laten van onze verbonden partijen (kunnen) sturen en monitoren. In 2012 heeft de rekenkamercommissie een onderzoeksrapportage over het thema 'verbonden partijen' opgesteld. Mede op basis van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie is door raad, college en ambtelijke organisatie een aantal veranderingen/verbeteringen doorgevoerd in de wijze waarop wordt omgegaan met de sturing en monitoring van verbonden partijen. De raad bespreekt jaarlijks de sturing op de verbonden partijen in (bijvoorbeeld) een thema-avond. Om beter op maat te kunnen sturen ten aanzien van een verbonden partij is gekozen om te werken met toezichtsarrangementen. Hieronder leest u een nadere toelichting.

Aansturing van en toezicht op verbonden partijen in de praktijk

Het werken met toezichtsarrangementen houdt in dat het toezicht op verbonden partijen gebeurt op basis van verschillende 'arrangementen', die in zwaarte toenemen. Het laagste niveau wordt toegepast bij verbonden partijen waarvan de raad vindt dat het bestuurlijke en financiële risico laag is of laag/gemiddeld. Het hoogste niveau wordt toegepast bij verbonden partijen die de raad een hoog bestuurlijk en financieel risico toekent. Elk arrangement houdt een andere werkwijze ten aanzien van de betreffende verbonden partijen in, van een meer 'losse' benadering tot een strak toezicht.

Het aantal arrangementen kan onderwerp van nadere discussie zijn. Omwille van de overzichtelijkheid kiezen wij er alsnog voor om met twee arrangementen (niveaus) te werken en deze de volgende kenmerken te geven:

Niveau 1: bestuurlijk en financieel risico is licht

Dit arrangement bestaat uit de volgende maatregelen/instrumenten:

- a. De verbonden partij is opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen van de lokale begroting en het lokale jaarverslag.
- b. De begroting en de jaarrekening met accountantsverklaring van de verbonden partij, mits het gaat om een gemeenschappelijke regeling, worden opgenomen op de raadskalender van de raad, waardoor de verbonden partij ieder jaar in de raadsvergadering ter sprake komt.
- c. De raad maakt zienswijzen/bedenkingen kenbaar bij de begroting en de jaarrekening van de verbonden partij, mits die mogelijkheid is opgenomen in de gemeenschappelijke regeling.
- d. De raad stelt desgewenst vragen aan het college.
- e. Het college neemt het initiatief om de raad periodiek mondeling te informeren over nieuwe ontwikkelingen.

Niveau 2: bestuurlijk en/of financieel risico is normaal

Dit arrangement bestaat uit alle maatregelen die gelden bij toezichtsarrangement niveau 1 en aanvullend daarop:

- f. Bestuursrapportages van de verbonden partij die opgesteld worden als onderdeel van de P&C-cyclus van de verbonden partij worden ter kennisname gebracht van de raad (voor zo ver beschikbaar).
- g. Op verzoek van de raad geeft de verbonden partij (via of met betrokkenheid van het college) informatie op maat. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor de informatievraag.
- h. Bespreking door de raad van de kadernota die de verbonden partij in het kader van zijn P&C-cyclus opstelt, voordat deze wordt vastgesteld in het Algemeen Bestuur van de verbonden partij (voor zover dit agenda-technisch te realiseren valt en uiteraard alleen als er een kadernota wordt opgesteld).
- i. Elke agenda van de vergadering van het Algemeen Bestuur wordt met het collegeadvies dat het college hierover vanuit onze organisatie krijgt ter kennisname van de raad gebracht.
- j. Een jaarlijkse bijeenkomst van de raad met de directeur van de gemeenschappelijke regeling (eventueel samen met andere gemeenten).
- k. Het college overweegt een onderzoek ex artikel 213a Gemeentewet (doelmatigheid en doeltreffendheid) bij de verbonden partij te houden. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor dit onderzoek.
- l. Op verzoek van de raad kan een rekenkamercommissie-onderzoek worden gehouden. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om hier regionaal draagvlak voor te zoeken.

Bij verbonden partijen die in oprichting zijn of minder dan twee jaar bestaan is het goed om altijd het hoogste niveau aan te houden.

Belangrijke voordelen van het werken met toezichtsarrangementen zijn:

- toezichtsarrangementen zijn 'eenzijdig': de raad bepaalt de arrangementen zonder instemming van de verbonden partijen;
- het werken met toezichtsarrangementen schept een duidelijk kader waarbinnen elke verbonden partij kan worden geplaatst, zonder dat steeds hoeft te worden teruggegrepen op afspraken die specifiek voor één verbonden partij gelden;
- afhankelijk van ontwikkelingen kan een verbonden partij een niveau hoger of lager worden geplaatst, zodat de raad steeds kan insprijngen op de actualiteit;
- er wordt systematisch gestuurd op verbonden partijen, waarbij raad, rekenkamercommissie, college en organisatie ieder in samenhang hun eigen middelen kunnen inzetten;
- door het werken met toezichtsarrangementen kunnen raad en college de bestuurlijke energie zoveel mogelijk richten op de verbonden partijen die de raad voor het bereiken van onze lokale ambities het belangrijkste vindt en op de verbonden partijen die de raad het meest risicovol vindt. Dit geeft de ruimte om bedrijfsmatige taken zoveel mogelijk op afstand te zetten en onze aandacht zoveel mogelijk te richten op beleidsmatige verbonden partijen. Tegelijkertijd biedt dit de mogelijkheid om, als daar aanleiding toe is, een strakker toezicht op een uitvoeringsgerichte verbonden partij in te stellen.

1. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur : Burgemeester

Vestigingsplaats : Nijmegen

Financieel belang

De kosten van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid worden gedragen door bijdragen van het Rijk, bijdragen van Provincie, bijdragen van zorgverzekeraars en bijdragen van gemeenten. De verdeling van de kosten die voor rekening komen van de deelnemende gemeente zijn voor 50% gebaseerd op basis van historische kosten en voor 50% op basis van de rijksbijdrage per gemeente via het gemeentefonds. Voor 2017 is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage van Neder-Betuwe voor een bedrag van € 1.505.724. U wordt over de uiteindelijke werkelijke gemeentelijke bijdrage 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van de Veiligheidsregio.

Financiële gegevens verbonden partij

Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015
Eigen vermogen	5.732.000	6.023.000
Vreemd vermogen	75.301.000	67.611.000
Totaal	81.033.000	74.634.000

Exploitatieresultaat 2016: € 188.000 negatief

Risico's 2017

Over de actualisatie van de risico's van de Veiligheidsregio wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van de Veiligheidsregio.

2. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Gelderland-Zuid

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Nijmegen

Financieel belang

De totale gemeentelijke bijdrage inclusief subsidies voor 2017 bedroeg conform begroting GGD 2017 € 19.689.724. Voor Neder-Betuwe is in eerste instantie rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage inclusief subsidie ter hoogte van € 1.025.603. Waarvan Uniform wettelijke taken € 518.147 en Subsidies € 507.456 (waaronder JGZ 0-4 jaar, Veilig Thuis en activiteiten in het kader van CJG). Tussentijds is informatie ontvangen van de GGD dat sprake is van een fors verwacht tekort 2017 waarbij aanspraak gemaakt zal worden op de algemene reserve van de GGD. Uiteraard speelt de ontwikkeling van Veilig Thuis hierin een belangrijke rol. U wordt over de uiteindelijke werkelijke gemeentelijke bijdrage 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van de GGD.

Financiële gegevens verbonden partij

Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015
Eigen vermogen	912.000	937.000
Vreemd vermogen	5.463.000	3.991.000
Totaal	6.375.000	4.928.000

Exploitatieresultaat 2016: € 180.000 positief

Risico's 2017

Over de actualisatie van de risico's van de GGD wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van de GGD.

3. Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe Algemeen bestuur : Eén collegelid	Vestigingsplaats : Tiel												
Financieel belang De bijdragen van de aangesloten gemeenten zijn grotendeels gebaseerd op het inwoneraantal. Voor de bijdrage 2017 is het uitgangspunt de inwoneraantallen per 1 januari 2016. In totaliteit is de gemeentelijke bijdrage Regio Rivierenland 2017 met € 68.000 gedaald t.o.v. de gemeentelijke bijdrage 2016 tot een totaalbedrag van € 1.670.000 (exclusief contractgestuurde dienstverlening waar afzonderlijke DVO's ten grondslag liggen). Voor Neder-Betuwe betrof de gemeentelijke bijdrage vanaf 2017 in eerste instantie een bedrag van € 161.620 (exclusief contractgestuurde dienstverlening). U wordt over de uiteindelijke werkelijke gemeentelijke bijdrage 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van Regio Rivierenland.													
Financiële gegevens verbonden partij													
<table border="1"><thead><tr><th>Vermogen</th><th>Per 31-12-2016</th><th>Per 31-12-2015</th></tr></thead><tbody><tr><td>Eigen vermogen</td><td>2.460.000</td><td>3.506.000</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>5.038.000</td><td>48.057.000</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>7.498.000</td><td>51.563.000</td></tr></tbody></table>	Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015	Eigen vermogen	2.460.000	3.506.000	Vreemd vermogen	5.038.000	48.057.000	Totaal	7.498.000	51.563.000	
Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015											
Eigen vermogen	2.460.000	3.506.000											
Vreemd vermogen	5.038.000	48.057.000											
Totaal	7.498.000	51.563.000											
Exploitatieresultaat 2016: € 107.000 positief De forse bedragen van bovenstaande balansbedragen is veroorzaakt door de afsplitsing van de Avri.													
Risico's 2017 Over de actualisatie van de risico's van Regio Rivierenland wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van Regio Rivierenland.													

4. AVRI

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe Algemeen bestuur : Eén collegelid	Vestigingsplaats : Geldermalsen												
Financieel belang De begroting 2017 van de Avri is sluitend. Deze sluitende begroting gaat echter wel gepaard met een (meerjarige) tariefstijging van de afvalstoffenheffing. U wordt over het resultaat 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van de Avri.													
Financiële gegevens verbonden partij													
<table border="1"><thead><tr><th>Vermogen</th><th>Per 31-12-2016</th><th>Per 31-12-2015</th></tr></thead><tbody><tr><td>Eigen vermogen</td><td>865.000</td><td>1.155.000</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>38.049.000</td><td>41.059.000</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>38.914.000</td><td>42.214.000</td></tr></tbody></table>	Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015	Eigen vermogen	865.000	1.155.000	Vreemd vermogen	38.049.000	41.059.000	Totaal	38.914.000	42.214.000	
Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015											
Eigen vermogen	865.000	1.155.000											
Vreemd vermogen	38.049.000	41.059.000											
Totaal	38.914.000	42.214.000											
Exploitatieresultaat 2016: € 0 positief Bovenstaande bedragen zijn de eerste bedragen na verzelfstandiging Avri.													
Risico's 2017 Over de actualisatie van de risico's van de Avri wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van de Avri.													

5. Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe Algemeen bestuur : Eén collegelid	Vestigingsplaats : Tiel												
Financieel belang De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan de ODR betreft een bijdrage voor het uitvoeren van de vergunningverleningstaken, toezichtstaken en handhavingstaken op het gebied van de Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht (Wabo bouwen en milieu) en beperkte mate het toezicht op en de handhaving van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). De totale bijdrage van de deelnemers in de begroting ODR 2017 betrof in eerste instantie een bedrag van € 13.471.754, waarvan de gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag betrof van € 1.237.930. U wordt over de uiteindelijke werkelijke gemeentelijke bijdrage 2017 via een afzonderlijk raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van de ODR.													
Financiële gegevens verbonden partij													
<table border="1"><thead><tr><th>Vermogen</th><th>Per 31-12-2016</th><th>Per 31-12-2015</th></tr></thead><tbody><tr><td>Eigen vermogen</td><td>1.101.034</td><td>1.118.177</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>1.033.938</td><td>1.461.882</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>2.134.972</td><td>2.580.059</td></tr></tbody></table>	Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015	Eigen vermogen	1.101.034	1.118.177	Vreemd vermogen	1.033.938	1.461.882	Totaal	2.134.972	2.580.059	
Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015											
Eigen vermogen	1.101.034	1.118.177											
Vreemd vermogen	1.033.938	1.461.882											
Totaal	2.134.972	2.580.059											
Exploitatieresultaat 2016: € 429.043 positief													
Risico's 2017 Over de actualisatie van de risico's van de ODR wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van de ODR.													

6. Regionaal Archief Rivierenland (RAR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe Algemeen bestuur : Eén college- en één raadslid	Vestigingsplaats : Tiel												
Financieel belang De kosten van het Regionaal Archief Rivierenland worden grotendeels gedragen door bijdragen van de deelnemende gemeenten en bijdragen van Waterschap Rivierenland. De verdeling van de algemene kosten, alsmede de specifieke kosten, die gemaakt worden ten behoeve van de deelnemende gemeenten, geschieden naar evenredigheid van het aantal inwoners. In de begroting RAR 2017 is opgenomen een totale gemeentelijke bijdrage ter hoogte van € 2.057.207 waarvan opgenomen als gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag van € 227.421. U wordt over de uiteindelijke werkelijke gemeentelijke bijdrage 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van het RAR.													
Financiële gegevens verbonden partij													
<table border="1"><thead><tr><th>Vermogen</th><th>Per 31-12-2016</th><th>Per 31-12-2015</th></tr></thead><tbody><tr><td>Eigen vermogen</td><td>485.032</td><td>627.170</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>9.128.046</td><td>9.295.887</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>9.613.078</td><td>2.923.057</td></tr></tbody></table>	Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015	Eigen vermogen	485.032	627.170	Vreemd vermogen	9.128.046	9.295.887	Totaal	9.613.078	2.923.057	
Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015											
Eigen vermogen	485.032	627.170											
Vreemd vermogen	9.128.046	9.295.887											
Totaal	9.613.078	2.923.057											
Exploitatieresultaat 2016: € 69.093 positief													
Risico's 2017 Over de actualisatie van de risico's van het RAR wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van het RAR.													

7. Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Kerk-Avezaath

Financieel belang

De provincie en gemeenten hebben in het kader van de verzelfstandiging die in 1999 heeft plaatsgevonden (ontstaan B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied met handelsnaam Uit@waarde) hun bijdragen in de exploitatietekorten afgekocht met als uitgangspunt dat de nieuwe organisatie zichzelf moet bedruipen.

De gemeente Neder-Betuwe heeft in 2008 voor de laatste maal een afkoopsom betaald (€ 158.000) aan recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal en levert vanaf 2009 geen financiële bijdrage meer.

Financiële gegevens verbonden partij

Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	6.853	6.853
Totaal	6.853	6.853

Exploitatieresultaat 2016: € 0

Risico's 2017

Geen

8. Werkzaak Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

Voor Werkzaak Rivierenland is in de begroting van Neder-Betuwe rekening gehouden met een bijdrage ter dekking van het totale negatieve bedrijfsvoeringsresultaat. Voor 2017 is in eerste instantie rekening gehouden met een bijdrage van € 411.000. Naast deze bijdragen wordt de rijks subsidie voor de uitvoering van de WSW één op één overgemaakt naar Werkzaak Rivierenland. Voor de verdeling van de kleine geldstroom van Werkzaak Rivierenland (organisatiekosten minus de omzet uit commerciële activiteiten) is een verdeelsleutel ontwikkeld: kostenverdeling op basis van het aantal werkzoekenden per gemeente. Met deze verdeelsleutel wordt het beste recht gedaan aan de relatie tussen de kosten van de dienstverlening en de aan de gemeente geleverde dienstverlening. Bij de verdeling van de kosten in begroting en jaarrekening wordt dezelfde verdeelsleutel gehanteerd, namelijk op basis van de aantallen t-1. Afgesproken is door de deelnemende gemeenten om de verdeelsleutel in ieder geval de eerste jaren toe te passen en op basis van de werkelijke financiële effecten en bestuurlijke inzichten op termijn de (redelijkheid en werking van de) verdeelsleutel te beoordelen. U wordt over de uiteindelijke werkelijke bijdrage 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van Werkzaak Rivierenland.

Financiële gegevens verbonden partij

Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015
Eigen vermogen	10.901.000	0
Vreemd vermogen	25.848.000	0
Totaal	36.749.000	0

Exploitatieresultaat 2016: € 2.469.000 positief

Bovenstaand betreffen de gegevens van het eerste jaar na oprichting van Werkzaak Rivierenland.

Risico's 2017

Over de actualisatie van de risico's van Werkzaak Rivierenland wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van Werkzaak Rivierenland.

9. Industrieschap Medel

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe Algemeen bestuur : Burgemeester, één wethouder en twee raadsleden	Vestigingsplaats : Tiel												
Financieel belang De gemeenten Tiel en Neder-Betuwe participeren in principe op gelijke basis. Indien door het Algemeen Bestuur van industrieschap Medel een batig of een nadelig saldo over enig jaar ten goede aan, dan wel ten laste van de deelnemers wordt gebracht, dan geschiedt dit voor gelijke delen. De grondexploitatie 2017 'Medel I' geeft een geprognosticeerd saldo van € 9,69 miljoen (2016: € 9,52 miljoen) op eindwaarde en van € 8,85 miljoen (2016: € 8,53 miljoen) op contante waarde. Het verschil tussen 2016 en 2015 is gelet op het totale investeringsniveau van het project gering. De boekwaarde is van € 10,5 miljoen (negatief) opgelopen tot € 11,9 miljoen (negatief). Deze boekwaarde zal door de verkoop van kavels 'terugverdiend' moeten worden. De grondexploitatie 'Medel afronding' geeft een geprognosticeerd saldo van € 12,00 miljoen (2016 € 12,84 miljoen) op eindwaarde en van € 10,66 miljoen (2016 € 11,00 miljoen) op contante waarde. U wordt over de uiteindelijke werkelijke resultaten 2017 via een afzonderlijke raadsvoorstel geïnformeerd inzake de jaarstukken 2017 van Medel.													
Financiële gegevens verbonden partij													
<table border="1"><thead><tr><th>Vermogen</th><th>Per 31-12-2016</th><th>Per 31-12-2015</th></tr></thead><tbody><tr><td>Eigen vermogen</td><td>8.120.000</td><td>0</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>50.134.580</td><td>39.495.375</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>58.254.580</td><td>39.495.375</td></tr></tbody></table>	Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015	Eigen vermogen	8.120.000	0	Vreemd vermogen	50.134.580	39.495.375	Totaal	58.254.580	39.495.375	
Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015											
Eigen vermogen	8.120.000	0											
Vreemd vermogen	50.134.580	39.495.375											
Totaal	58.254.580	39.495.375											
Exploitatieresultaat 2016: € 8.120.000 positief													
<i>In samenspraak met de accountant, naar aanleiding van de gewijzigde regels omtrent tussentijdse winstnemingen, is middels de jaarrekening Medel 2016 overgegaan tot tussentijdse winstneming voor zowel Medel 1 (€ 7,055 miljoen) als Medel afronding (€ 1,065 miljoen). In totaliteit is sprake van een tussentijdse winstneming in de jaarstukken Medel 2016 ten bedrage van € 8,120 miljoen. Deze tussentijdse winstneming is als addendum toegevoegd aan de vastgestelde jaarstukken Medel 2016.</i>													
Risico's 2017 Over de actualisatie van de risico's van Medel wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van Medel.													

10. Casterhoven (CV)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe Aandeelhouder (BV): Burgemeester Commandiet (CV) : Wethouder met portefeuille financiën	Vestigingsplaats : Geffen												
Financieel belang De drie partijen (gemeente Neder-Betuwe, bouwbedrijf Gebroeders van Wanrooij BV en Van Grootheest Projekten BV) participeren op gelijke basis. De winsten of verliezen worden derhalve ook gelijkmatig over de drie partijen verdeeld. Om de totale financieringsbehoefte van Casterhoven zekerheid te geven heeft de gemeente Neder-Betuwe een garantiestelling afgegeven tot maximaal € 22 miljoen. Dit bedrag is aangetrokken bij de BNG.													
Financiële gegevens verbonden partij													
<table border="1"><thead><tr><th>Vermogen</th><th>Per 31-12-2016</th><th>Per 31-12-2015</th></tr></thead><tbody><tr><td>Eigen vermogen</td><td>-2.734.988</td><td>-4.022.904</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>16.314.418</td><td>21.083.256</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>13.579.430</td><td>17.060.352</td></tr></tbody></table>	Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015	Eigen vermogen	-2.734.988	-4.022.904	Vreemd vermogen	16.314.418	21.083.256	Totaal	13.579.430	17.060.352	
Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015											
Eigen vermogen	-2.734.988	-4.022.904											
Vreemd vermogen	16.314.418	21.083.256											
Totaal	13.579.430	17.060.352											
Exploitatieresultaat 2016: € 200.611 positief													
Risico's 2017 Over de actualisatie van de risico's van Casterhoven wordt u afzonderlijk geïnformeerd via het raadsvoorstel inzake de jaarstukken 2017 van Casterhoven.													

11. Waterbedrijf Vitens N.V.

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Velp**Financieel belang**

De gemeente Neder-Betuwe bezit, na omzetting van de preferente aandelen in een achtergestelde lening, 16.023 (0,277%) gewone aandelen van € 1 nominaal.

Financiële gegevens verbonden partij

Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015
Eigen vermogen	489,1	471,7
Vreemd vermogen	1.249,2	1.242,7
Totaal	1.738,3	1.714,4

Exploitatieresultaat 2016: € 48,5 positief
(bedragen in miljoenen euro's)

Risico's

Niet van toepassing.

12. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Den Haag**Financieel belang**

Neder-Betuwe heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht van 18.246 aandelen van € 2,50. Dit aandelenbezit heeft een duurzaam karakter.

Financiële gegevens verbonden partij

Vermogen	Per 31-12-2016	Per 31-12-2015
Eigen vermogen	4.486	4.163
Vreemd vermogen	149.514	145.348
Totaal	154.000	149.511

Exploitatieresultaat 2016: € 369 positief
(bedragen in miljoenen euro's)

Risico's

Niet van toepassing.

Paragraaf 6: Grondbeleid

Inleiding

In paragraaf 6 "Grondbeleid" is aangegeven hoe de gemeente het grondbeleid inzet om haar bestuurlijke doelen te bereiken. Conform artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) en de toelichting daarop zijn de volgende onderdelen verplicht:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen en toepassing;
- een actuele prognose van de verwachte resultaten van de totale grondexploitaties;
- een onderbouwing van de geraamde winst- en verliesnemingen;
- de beleidsuitgangspunten betreffende de reserves voor grondbeleid in relatie tot de risico's.

Visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen en toepassing

Het gemeentelijke grondbeleid is één van de belangrijkste instrumenten om ruimtelijke beleidsopgaven en ambities in de praktijk te realiseren. De raad heeft in zijn vergadering 8 december 2016 de Nota Grondbeleid gemeente Neder-Betuwe vastgesteld. Bij de realisatie van de gewenste uitvoering van het grondbeleid, dat zich vertaalt in een juiste invulling van de diverse functies ten aanzien van het grondgebruik, gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- het bereiken van gestelde visie/doelen in het ruimtelijk ordeningsbeleid en overige beleidsterreinen;
- met de gewenste ruimtelijke kwaliteit;
- op de gewenste tijd en plaats;
- op een efficiënte wijze;
- met een verantwoord financieel-economisch resultaat.

Het grondbeleid heeft de functie van een middel om bepaalde doelstellingen te bereiken in het ruimtelijke ontwikkelingsproces waarbij het grondbeleid afgeleid is van het ruimtelijk beleid. Dit geldt ook ten aanzien van de werkvelden Volkshuisvesting, Economische ontwikkelingen en Openbare ruimte (infrastructuur, recreatie en natuur). De Nota Grondbeleid van onze gemeente is gericht op facilitair grondbeleid wat betekent dat alle ambtelijke en externe kosten gemaakt door de gemeente Neder-Betuwe ten behoeve van een initiatief worden verhaald bij initiatiefnemers/ontwikkende partijen. Actief grondbeleid wordt alleen toegepast indien onze gemeente volledig eigenaar is van de grond en deze in ontwikkeling wil gaan nemen. De gemeente kan besluiten de ruimtelijke ontwikkeling van een locatie ter hand te nemen indien enerzijds uit financieel planeconomisch onderzoek blijkt dat de risico's binnen de bestuurlijk vastgestelde bandbreedte blijven en/of anderzijds de ruimtelijke ontwikkeling bestuurlijk gewenst is en marktpartijen niet in staat zijn de ontwikkeling op te pakken. Hierover zijn in de vigerende Nota Grondbeleid richtlijnen aangegeven. Deze richtlijnen zijn ook nader toegelicht in de vastgestelde Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen.

Onderverdeling complexen

Bouwgrond in exploitatie (BIE).

Binnen het grondbeleid onderscheiden we per 1-1-2018:

- Bouwgrond in exploitatie gemeentelijke gronden (BIE GREX) welke 100% gemeentelijke complexen zijn en
- Bouwgrond in exploitatie initiatiefprojecten van derden (BIE INITIATIEVEN) welke complexen van derden op niet-gemeentelijke gronden zijn.

Verschillende administratieve eenheden.

De grondcomplexen zijn in verschillende administratieve eenheden ingedeeld. Dit is van belang voor de status die de complexen hebben en de wijze waarop kredieten worden toegekend en afgedekt. De volgende indeling wordt gehanteerd:

- **BIE GREXEN:**

Dit zijn gemeentelijke grondcomplexen waarvoor de ontwikkeling in planvorming en programma is vastgelegd. Deze complexen waarvan de gemeente het volle eigendom van de gronden heeft, hebben een actieve grondexploitatiebegroting waarbij actief grondbeleid wordt uitgeoefend omdat de gemeente 100% regie heeft en derhalve verantwoordelijk is voor de ruimtelijke ontwikkeling en financiële afwikkeling. Deze complexen noemt men "Onderhanden Werken" en worden geadmineistreerd onder "Vorraden"(bezit) conform de BBV regelgeving welke per 1-1-2016 van kracht is geworden.

- **BIE INITIATIEVEN:**

Bij deze complexen is de gemeente géén grondeigenaar maar ligt het eigendom bij particuliere, private, partijen. De gemeente faciliteert de initiatiefnemer vanuit haar publiekrechtelijke rol door middel van het verlenen van ondersteuning in menskracht. Met de initiatiefnemer wordt een exploitatieovereenkomst gesloten, een anterieure overeenkomst, waarin nadere afspraken en voorwaarden zijn vastgelegd inclusief het gemeentelijk kostenverhaal voor de gemeentelijke/ ambtelijke inzet, een en ander passend binnen de richtlijnen en uitgangspunten van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze complexen worden geadmineistreerd onder "Vorderingen" conform de BBV regelgeving welke per 1-1-2016 van kracht is geworden.

Rapportage grondexploitatiebegrotingen in relatie tot de financiële positie

De ingezette trend in 2011 met betrekking tot monitoring en het 'in control' krijgen en houden van de exploitatiebegrotingen van onze "projecten portefeuille" vindt ook zijn vervolg in 2017. Thans bestaat door vereende inzet van betrokken disciplines meer grip op de financiën, risico's en kredietverlening met betrekking tot gekozen uitgangspunten van de (grond-)exploitatiebegrotingen. Gezien het grote belang van een actueel inzicht in de financiële status van de BIE complexen met een grondexploitatiebegroting voor de BIE GREXEN, een kosten-batenanalyse voor de BIE INITIATIEVEN, de uitvoering en voortgang van deze complexen rapporteerden wij in 2017 op verschillende momenten, te weten:

- Jaarstukken over 2016 en de NCW-resultaten van de BIE- exploitaties per 1-1-2017;
- Inhoudelijk tijdens de college-informatieavond in juni 2017;
- 1^e Bestuursrapportage 2017 van de resultaten van de actualisatie van BIE- exploitaties waarin verwerkt de mutaties tot aan de 1^e bestuursrapportage 2017 indien substantiële afwijkingen zich hebben of naar verwachting nog gaan voordoen;
- Budgetrapportage besteding budgetten december 2017 waarin verwerkt de mutaties tot aan de budgetrapportage besteding budgetten december 2017 indien substantiële afwijkingen zich hebben of naar verwachting nog gaan voordoen.

Verbonden partijen

Aangezien de projecten Medel en Casterhoven als deelneming onderdeel zijn van "Verbonden partijen" zijn deze beide projecten *niet* opgenomen in de boekwaarde van de BIE (grond)exploitaties. Voor meer informatie over Medel en Casterhoven verwijzen wij u naar de Paragraaf 5 "Verbonden Partijen".

Actualisatie complexen

De begrotingen van de BIE exploitaties zijn per 1 januari 2018 geactualiseerd waarbij een nieuwe beoordeling heeft plaatsgevonden van de te verwachten kosten en opbrengsten alsmede de te hanteren fasering. Ook zijn de te hanteren parameters opnieuw beoordeeld.

Bouwgrond in exploitatie gemeentelijke projecten (BIE-GREXEN)

Dit zijn complexen die de gemeente onder eigen regie ontwikkelt conform actief gemeentelijk grondbeleid. Dat wil zeggen dat deze complexen traditioneel voor rekening en risico van de gemeente worden uitgevoerd. De gemeente koopt grond, maakt deze bouwrijp en verkoopt bouwrijpe grond aan afnemers en richt het openbaar gebied in. Ten behoeve van de BIE GREX-actualisatie heeft een actualisatie van de civiele- en groen technische kostenramingen plaatsgevonden op prijspeil 1-1-2018 en deze is verwerkt in de geactualiseerde grondexploitatiebegroting per 1 januari 2018. De jaarlijkse actualisatie van de civieltechnische ramingen is enerzijds van belang om een goede koppeling te hebben met wat er buiten "in het veld" gebeurt en anderzijds worden grote schommelingen binnen de grondexploitaties zoveel mogelijk voorkomen. Daarnaast komen grondexploitaties beter in control en worden mogelijke financiële risico's beperkt.

Bouwgrond in exploitatie initiatief projecten (BIE INITIATIEVEN)

Met betrekking tot de BIE INITIATIEVEN worden voorwaarden en prijsafspraken over kostenverhaal in een overeenkomst vastgelegd. Deze overeenkomst is een intentie- respectievelijk exploitatieovereenkomst en wordt ook anterieure overeenkomst genoemd omdat sprake is van een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de gemeente Neder-Betuwe en de ontwikkelende -private- partij. Gemeentelijke apparaatskosten en overige te verwachten kosten die de gemeente maakt of gaat maken als gevolg van haar faciliterende, ondersteunende, rol worden via deze overeenkomst verrekend met de initiatiefnemer. Uitgangspunt is dat BIE INITIATIEVEN de gemeente niets mag kosten, alle kosten komen voor rekening en risico van initiatiefnemer. Actualisatie van kosten is niet of nauwelijks aan de orde tenzij de looptijd wordt verlengd waarmee dan meteen ook de aanleiding aanwezig is om opnieuw met de private partij (aanvullende) afspraken te maken. Kosten die worden gemaakt door de gemeente nádat de overeenkomst zijn officiële juridische status door ondertekening van beide partijen heeft gekregen komen conform de Wro- richtlijnen voor rekening van de gemeente tenzij hierover privaatrechtelijke afspraken worden gemaakt via de anterieure overeenkomst. Dit laatste is het geval. Immers de gemeente staat op het standpunt "geen poen, niets doen": is er geen betaling ontvangen of anderszins verzekerd dan levert de gemeente ook geen ondersteuning en komt het initiatief, wat natuurlijk niemand wil, in vertraging. Indien sprake is van een posterieure, publiekrechtelijke, overeenkomst vindt navorderen bij de initiatiefnemer op basis van wettelijke gronden niet plaats. De gemeente heeft geen posterieure overeenkomsten gesloten en is er dus alleen sprake van anterieure overeenkomsten met 100% kostenverhaal. Voor een nadere toelichting op de projecten verwijzen wij naar het jaarverslag grondexploitatie per 31 januari 2017 dat vertrouwelijk ter inzage wordt gelegd bij de jaarstukken 2017.

Inzet van voorzieningen

Conform de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) is het pas mogelijk een verliesvoorziening in te zetten voor een initiatief en/of project wanneer dit initiatief/ project ook daadwerkelijk wordt afgesloten ná realisatie. Zolang het initiatief/ project nog doorloopt in tijd blijft het resultaat zichtbaar en wordt bij een verlieslatend initiatief/ project dekking voor het verlies gevonden en gereserveerd in de "Voorziening verliezen grondexploitatie". Omdat dit een jaarlijks terugkerende berekening is, is sprake van een dynamisch verhaal en wordt jaarlijks het saldo verlies en dus ook de verliesvoorziening geactualiseerd. Deze actualisatie is in dit jaarverslag en in het financieel overzicht van paragraaf 6 Grondbeleid opgenomen.

Rapportage financiële positie

Jaarlijks worden de (grond-)exploitatiebegrotingen van projecten geactualiseerd. Hierbij wordt, naast de actuele input qua kosten en opbrengsten, ook gekeken naar de toe te passen rente en disconteringsvoet. Gezien het grote belang van een actueel inzicht is in 2017 gerapporteerd over de uitvoering, voortgang en resultaten van de diverse complexen. Dit is gebeurd in de jaarstukken over 2016, bij de actualisatie per 1 januari 2017 en indien er sprake was van substantiële afwijkingen ten opzichte van de voorgaande rapportage in de 1e bestuursrapportage en in de budgetrapportage besteding budgetten december 2017.

In deze paragraaf wordt u op hoofdlijnen geïnformeerd over de voortgang en realisatie van de binnen onze gemeente aanwezige grondcomplexen. Voor uitgebreide financiële informatie over onze grondexploitaties verwijzen wij u naar het "Jaarverslag Grondexploitaties per 31 december 2017" dat vertrouwelijk ter inzage wordt gelegd.

Thans ligt voor u de presentatie van de jaarstukken 2017 en de actualisaties van de diverse grondcomplexen per 1 januari 2018. In deze presentatie zijn de volgende elementen verwerkt, te weten de:

- actuele boekwaarden per 31 december 2017 inclusief een vergelijking met de boekwaarde per 31 december 2016.
- actualisatie van de diverse grondcomplexen per 31 december 2017 inclusief een vergelijking met het resultaat van de actualisatie per eerste bestuursrapportage 2017 en de rapportage budgetten december 2017.

Actualisatie complexen

De begrotingen van de BIE GREXEN en BIE INITIATIEVEN zijn per 1 januari 2018 geactualiseerd waarbij een nieuwe beoordeling heeft plaatsgevonden van de te verwachten kosten en opbrengsten alsmede de te hanteren fasering. Ook zijn de te hanteren parameters opnieuw beoordeeld en is rekening gehouden met de richtlijnen zoals de Commissie BBV heeft afgegeven per 1-1-2016.

Parameters

Jaarlijks worden de BIE GREXEN geactualiseerd. Hierbij wordt, naast de actuele input qua kosten en opbrengsten, ook gekeken naar de toe te passen rente en inflatie. Deze grootheden, parameters genoemd, worden uitgedrukt in procenten. Het percentage voor de disconteringsvoet is voorgeschreven door de Commissie BBV.

De volgende parameters zijn per 1-1-2017 toegepast in de actualisatiedoorrekening van de BIE-GREXEN:

- Rente 2,52 % (conform de berekeningswijze van de Commissie BBV per 1-1-2016);
- Disconto 2,00 % (ten behoeve van het netto contant maken per 1 januari conform de BBV richtlijnen);
- Inflatie 2,00% (kosten met het oog op stijgende aannemingsprijzen);
- Inflatie 0,00% (opbrengsten vanuit het voorzichtigheidsprincipe).

BIE INITIATIEVEN

- Rente en andere paramaters 0 %;
- Disconto, inflatie kosten en inflatie opbrengsten is niet van toepassing omdat sprake is van "Geen poen, niets doen" en afspraken worden vastgelegd in een anterieure overeenkomst met ontwikkelende partijen (intentieovereenkomst; exploitatieovereenkomst).

Rente en disconto BIE GREXEN.

De Commissie BBV heeft per 1-1-2016 vernieuwde richtlijnen afgegeven over de bepaling van de hoogte van het toe te passen rentepercentage en discontovoet. Gemeenten die gebruik maken van projectfinanciering of partiële financiering, waarbij speciaal gelden per project worden aangetrokken om de uitgaven te financieren., mogen het werkelijk betaalde rentepercentage in haar grondexploitaties van de diverse BIE projecten doorvoeren om de eindwaarden te kunnen bepalen. Indien sprake is van, zo als voor vele gemeenten geldt, totaal financiering van projecten moeten de gemeenten een onderscheid aanbrengen in de rente die gemoeid is met het vreemd vermogen als onderdeel van het totaal vermogen van de gemeente. Onder het totaal vermogen wordt verstaan het eigen en het vreemde vermogen. Alleen het deel van de rente dat te maken heeft met vreemd vermogen mag als rentepercentage in de grondexploitatie in dat geval worden doorberekend. In de actualisatie van de gemeentelijke grondexploitatiebegrotingen is rekening gehouden met 2,52% rente (per 1-1-2017 was dit 2,47%).

Paraplukrediet.

Daarnaast wordt een zogenaamd "paraplukrediet" gevraagd ad € 200.000 voor het voorbereiden en uitvoeren van anterieure overeenkomsten. De doelstelling is dat anterieure overeenkomsten volgens het kostenneutraliteitsprincipe worden uitgevoerd. Dit wil zeggen dat de opbrengsten de kosten zullen dekken en de ruimtelijke ontwikkeling voor de gemeente budgettair neutraal plaats vindt, zonder winst of verlies. De kosten worden gedekt door het beschikbaar te stellen paraplukrediet, hier tegenover staan de te verwachten exploitatiebijdragen die initiatiefnemers aan de gemeente betalen als vergoeding voor ambtelijke kosten. Omdat op grond van het BBV het doen van uitgaven valt onder het budgetrecht van de gemeenteraad, wordt nu vóóraf een krediet aangevraagd. Via de bestuursrapportage en bij jaarrekening wordt u op de hoogte gehouden van de bestedingen en vindt zo nodig bijstelling plaats.

Korte toelichting van de "Materiële vaste activa (MVA)" (voormalige NIEGG-projecten).

De voormalige NIEGG-projecten (Niet in exploitatie genomen gemeentelijke strategische gronden) bestaan sinds 1-1-2016 niet meer en zijn wettelijke per die datum onder gebracht bij materiële vaste activa (MVA). Deze projecten zijn bij materiële vaste activa (MVA) ondergebracht tegen de aanwezige boekwaarden per 1 januari 2016. Voor de oude NIEGG-projecten heeft de wet een overgangsbepaling bepaald. Binnen vier jaar, gerekend vanaf 1-1-2016, is een periode gesteld waarin kan worden onderzocht of deze 'projecten' omgevormd kunnen worden naar bouwgronden in exploitatie (BIE). De boekwaarden van de oude NIEGG-projecten mogen conform de richtlijnen tot uiterlijk 31 december 2019 voor de bestaande boekwaarden "gestald" worden onder materiële vaste activa (MVA). In deze overgangsfase moet er beoordeeld zijn of er mogelijkheden bestaan om deze gronden om te vormen worden naar bouwgronden in exploitatie (BIE). In deze overgangsperioden mag de boekwaarde niet verder worden belast met rente of andersoortige kosten.

In onze administratie is aan de ene kant de bestaande boekwaarde opgenomen en aan de andere kant is een voorziening gevormd waarmee deze gronden afgewaardeerd kunnen worden naar landbouwwaarde indien dit nodig mocht zijn. Als vóór 31 december 2019 deze gronden niet omgevormd zijn naar bouwgronden in exploitatie (BIE-GREX) moeten deze gronden afgewaardeerd worden naar landbouwwaarde. De afwaardering gebeurt niet in fasen maar moet conform de BBV richtlijnen in één keer plaats vinden.

Voor deze afwaardering is dus een voorziening gevormd. Als deze gronden wel omgevormd kunnen worden naar bouwgronden in exploitatie kunnen de gereserveerde middelen in de verliesvoorziening vrijvallen.

Oude NIEGG-projecten	Bestaande Boekwaarden	Taxatiewaarde (landbouwwaarde)	Gevormde verliesvoorziening
Herenland West Opheusden	935.862	380.000	555.862
Fructus Dodewaard	317.391	91.700	225.691
Acaciastraat Opheusden	33.919	150.000	0
Oranjehof Ochten	248.182	22.100	226.082
Totaal	1.535.354	643.800	1.007.635

De gemeente is vanaf 2016 druk doende om te onderzoeken of de oude NIEGG-projecten, thans MVA-projecten, omgevormd kunnen worden naar bouwgronden in exploitatie. Het gaat hierbij om de volgende projecten:

Herenland-West Opheusden

Er ligt een ruimtelijk schetsplan voor invulling van dit gebied, inclusief oplossing voor het water. Dit laatste zal eerst vorm krijgen en na afronding van Herenland (3e fase) kan de haalbaarheid van een ontwikkeling in Herenland-West nader onderzocht worden.

Fructus Dodewaard

Voor dit project is op 5 december 2017 een intentieovereenkomst gesloten. De tot die datum gerealiseerde (ambtelijke) kosten, welke onderdeel uitmaken van het beschikbaar gestelde (voorbereidings-)krediet worden afgedekt door de afspraken die in de intentieovereenkomst zijn vastgelegd. Inmiddels is een start gemaakt met de voorbereidingen voor het uitvoeren van de ruimtelijke procedure. De gemeente streeft er naar om medio mei 2018 te starten met de inspraak daarover en eind 2018 het plan ter vaststelling voor te leggen aan de raad.

Acaciastraat Opheusden

Deze locatie wordt deels door de gemeente gebruikt als gemeentewerf en voor het andere deel heeft een woonzorgcentrum zich gemeld. Indien dit initiatief concreter wordt zal de haalbaarheid nader onderzocht worden.

Overzicht van actuele prognose van de verwachte boekwaarden, verwachte resultaten, risico's en kredietverlening van de diverse complexen.

Projectnaam	Boekwaarden							Verwachte resultaten op contante waarden						Opgenomen als risico						Investeringskrediet		Afsluiting				
	Gereiseerd			Nog te realiseren		Totaal		Jaarstukken 2016		Jaarstukken 2017		Verschil		Jaarstukken 2016		Jaarstukken 2017		Verschil		Beschikbaar	Beschikbaar	1-1-2017	1-1-2018	1-1-2017	1-1-2018	
	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017	Vershil t.o.v. 31-12-2016	Nog te maken Lasten	Nog te ontv. Baten	Nomin. per 1-1-2018 winst (= -)	Eindwaarde looptijd winst (= -)	1-1-2017 (winst = -)	1-1-2017 verlies	1-1-2018 (winst = -)	1-1-2018 verlies	(winst = -)	verlies	Algemene risico 's 1-1-2016	Project spec. risico 's 1-1-2016	Algemene risico 's 1-1-2017	Project spec. risico 's 1-1-2017	Algemene risico 's	Project spec. risico 's	gesteld per 1-1-2017	aanvullend per 1-1-2018					
BIE GREXEN																										
Herenland	457.456	509.580	52.124	592.140	656.350	445.370	452.059	0	421.839	0	464.404	0	42.565	45.746	435.000	50.958	435.000	5.212	0	0	0	0	0	2018	2019	
Bonegraaf West	2.332.135	1.930.097	-402.038	391.349	2.369.088	-34.064	35.167	0	9.361	0	35.707	0	26.346	233.213	0	193.010	0	-40.204	0	0	0	0	0	2020	2020	
ABC complex	731.942	2.341.834	1.609.892	3.939.855	7.772.713	-1.491.024	-1.205.769	-1.408.259	0	-1.316.720	0	91.538	0	73.194	930.000	234.183	310.000	160.989	-620.000	3.100.000	349.904	0	0	2024	2022	
Sub-totaal	3.521.533	4.781.511	1.259.978	4.923.344	10.798.151	-1.079.719	-718.543	-1.408.259	431.200	-1.316.720	500.111	91.538	68.911	352.153	1.365.000	478.151	745.000	125.998	-620.000	3.100.000	349.904					
BIE INITIATIEVEN																										
Triangel	168.789	212.272	43.483	71.000	30.000	253.272	253.272	0	181.322	0	253.272	0	71.950	16.879	0	21.227	0	4.348	0	473.000	-189.728	0	0	2017	2020	
Boveneindestraat	670.601	705.962	35.361	3.450	0	709.412	709.412	0	682.390	0	709.412	0	27.022	67.060	0	70.596	0	3.536	0	1.386.159	-676.747	0	0	2018	2018	
Broedershof	44.137	69.331	25.194	18.338	87.500	169	169	-17.275	0	0	169	17.275	169	4.414	20.000	6.933	0	2.519	-20.000	275.369	-187.700	0	0	2017	2019	
Veilingterr. Kesteren	86.814	98.209	11.395	22.315	0	120.524	131.424	0	105.018	0	131.424	0	26.406	8.681	0	9.821	0	1.140	0	384.800	-264.276	0	0	2017	2019	
Aldi Opheusden	62.543	-1.445	-63.988	5.936	0	4.491	4.491	0	4.491	0	4.491	0	0	6.254	0	-145	0	-6.399	0	78.758	-74.267	0	0	2017	2018	
Supermarkt Kesteren	-43.480	-43.480	0	18.398	0	-25.082	-25.083	-6.504	0	-5.203	0	-18.579	0	-4.348	0	-4.348	0	0	0	25.336	-50.418	0	0	2018	2018	
Heuning (HATRO)	17.048	58.218	41.170	78.400	112.349	24.269	24.269	0	11.208	0	24.269	0	13.061	1.705	0	5.822	0	4.117	0	128.029	8.589	0	0	2017	2018	
Van Dam Rijnbandijk	4.314	13.902	9.588	77.948	91.850	0	0	0	4.200	0	0	0	-4.200	431	0	1.390	0	959	0	94.029	-2.179	0	0	2017	2019	
Verzamelcomplex	27.616	40.346	12.730	0	0	40.346	40.346	0	56.428	0	40.346	0	-16.082	2.762	0	4.035	0	1.273	0	56.520	-16.174	0	0	2017	2018	
Nedereindestraat 29, Kesteren	4.714	12.024	7.310	0	0	12.024	12.022	0	0	0	12.022	0	12.022	471	0	1.202	0	731	0	4.714	7.310	0	0	2017	2018	
Poort van Ochten	263	-701	-964	22.598	23.303	-1.406	-703	0	-703	0	-703	0	-703	26	0	-70	0	-96	0	263	21.634	0	0	2017	2018	
Boerderij De Vaalt	7.391	8.699	1.308	22.511	32.000	-790	-790	0	0	-790	0	-790	0	739	0	870	0	131	0	7.391	23.819	0	0	2017	2018	
2 Woningen Nijlandseweg	2.431	5.460	3.029	26.680	32.140	0	0	0	0	0	0	0	0	243	0	546	0	303	0	2.431	29.709	0	0	2017	2018	
Spoorstraat 6-8, Kesteren	2.530	4.731	2.201	31.596	36.327	0	0	0	0	0	0	0	0	253	0	473	0	220	0	2.530	33.797	0	0	2017	2018	
Ijzendoorn West fase 2	1.508	1.508	0	21.275	31.000	-8.217	-8.217	0	0	-8.217	0	-8.217	0	151	0	151	0	0	0	1.506	21.277	0	0	2017	2018	
Sub-totaal	1.057.218	1.185.036	127.818	420.445	476.469	1.129.012	1.140.612	-23.779	1.045.056	-34.793	1.175.405	-11.014	130.349	105.722	20.000	118.504	0	12.782	-20.000	2.920.835	-1.315.354					
Totaal Generaal	4.578.750	5.966.547	1.387.796	5.343.789	11.274.620	49.294	422.069	-1.432.037	1.476.256	-1.351.513	1.675.516	80.524	199.260	457.875	1.385.000	596.655	745.000	138.780	-640.000	6.020.835	-965.450					
AFSLUITING PER 31-12-2017																										
Tolstraat (BIE GREX)	-158.865	-100.970	57.895	0	0	-100.970	-100.970	-80.000	0	-100.970	0	-20.970	0	-15.887	0	0	0	15.887	0	0	0	0	0	2017	2017	
Wegwijzer	-442.296	2.628	444.924	0	0	2.628	2.628	0	2.628	0	2.628	0	2.628	-44.230	0	0	0	44.230	0	166.039	0	0	0	2018	2017	
Ijzendoorn West fase 1	46.470	51.928	5.458	0	0	51.928	51.928	0	53.076	0	51.928	0	-1.148	4.647	0	0	0	-4.647	0	231.000	0	0	0	2017	2017	
Aldi Ochten	83.100	75.918	-7.182	0	0	75.918	75.918	0	96.918	0	75.918	0	-21.000	8.310	0	0	0	-8.310	0	839.289	0	0	0	2017	2017	
Smachtkamp	-8.588	-5.094	3.494	0	0	-5.094	-5.094	0	149	-5.094	0	-5.094	-149	-859	0	0	0	859	0	60.652	0	0	0	2017	2017	
Vlastuin	39.956	5.860	-34.096	0	0	5.860	5.860	0	30.603	0	5.860	0	-24.743	3.996	0	0	0	-3.996	0	44.096	0	0	0	2017	2017	
Hotel Fruitpark	1.521	-17.603	-19.123	0	0	-17.603	-17.603	0	12.281	-17.603	0	-17.603	-12.281	152	0	0	0	-152	0	16.356	0	0	0	2017	2017	
Irenelaan Dodewaard	-5.458	-5.458	0	0	0	-5.458	-5.458	0	0	-5.458	0	-5.458	0	-546	0	0	0	546	0	0	0	0	0	2017	2017	
Van Tuili, Kesteren	5.030	354	-4.675	0	0	354	354	0	0	354	0	354	354	503	0	0	0	-503	0	0	0	0	0	2017	2017	
Veap Shield	-587	-587	0	0	0	-587	-587	0	-587	0	-587	0	-587	-59	0	0	0	59	0	0	0	0	0	2017	2017	
Tollenhof (Pantarijn), Kesteren	538	2.940	2.403	0	0	2.940	2.940	0	0	2.940	0	2.940	2.940	54	0	0	0	-54	0	538	0	0	0	2017	2017	
Rijnbandijk 161 Kesteren	1.391	1.544	153	0	0	1.544	1.544	0	0	1.544	0	1.544	139	0	0	0	0	-139	0	1.391	0	0	0	2017	2017	
Vred.o, Dodewaard	102	-5.828	-5.930	0	0	-5.828	-5.828	0	-5.828	0	-5.828	0	-5.828	10	0	0	0	-10	0	1.807	0	0	0	2017	2017	
Vicary Ochten	14.824	54.922	40.098	0	0	54.922	54.922	0	0	54.922	0	54.922	54.922	1.482	0	0	0	-1.482	0	42.539	0	0	0	2017	2017	
Molen de Zwaluw	-3.657	-3.657	0	0	0	-3.657	-3.657	0	0	-3.657	0	-3.657	0	-366	0	0	0	366	0	0	0	0	0	2.017	2017	
Sub-totaal	-426.521	56.897	483.418	0	0	56.897	56.897	-80.000	193.026	-139.197	196.094	-59.197	3.068	-42.652	0	0	0	42.652	0	1.403.707	0					
Totaal	4.152.229	6.023.444	1.871.214	5.343.789	11.274.620	106.191	478.967	-1.512.037	1.669.282	-1.490.710	1.871.610	21.327	202.328	415.223	1.385.000	596.655	745.000	181.432	-640.000	7.424.542	-965.450					

Resumé tabel actuele prognose van de verwachten resultaten complexen

Jaarlijks wordt de grondexploitatiebegrotingen van projecten geactualiseerd. Hierbij wordt, naast de actuele input qua kosten en opbrengsten, ook gekeken naar de toe te passen rente en disconteringsvoet. Deze grootheden, parameters genoemd, worden uitgedrukt in procenten. Als gevolg van het toepassen van de jaarlijkse renteberekening in de grondexploitatiebegrotingen (BIE GREXEN), waarbij de nadelige boekwaarden van verlieslatende projecten worden belast met rentekosten (bij BIE INITIATIEVEN niet van toepassing) in verband met vóórfinanciering voor zover van toepassing vindt jaarlijks een correctie op de boekwaarde van het voorgaande jaar plaats. Voor een weergave van de gehanteerde parameters verwijzen wij naar de beschreven "Parameters". Hierna wordt ingegaan op de

- Boekwaarde;
- afsluiting van projecten,;
- het resultaat en de relatie met de Voorziening verliezen grondexploitatie.

Boekwaarde per 31-12-2017.

De boekwaarde per 31 december 2017 van alle BIE- projecten van € 5.966.547 negatief laat een stijging zien ten opzichte van de boekwaarde per 31 december 2016 die toen € 4.152.229 negatief was. De stijging bedraagt € 1.814.317. Hierin is niet opgenomen de boekwaarden van 15 af te sluiten BIE projecten (één GREX en veertien INITIATIEVEN per 31-12-2017 ter grootte van € 56.897 totaal). De totale stijging van € 1.814.317 wordt veroorzaakt door enerzijds een lagere boekwaarde op de BIE GREX Bonegraaf West ad € 402.038 (€ 1.930.097 negatief per 31-12-2017 ten opzichte van € 2.332.135 negatief per 31-12-2016) als gevolg van grotendeels gerealiseerde opbrengsten. De boekwaarden van de ABC projecten en Herenland zijn ten opzichte van 31-12-2016 gezamenlijk toegenomen met € 1.662.016 van € 1.189.398 negatief naar € 2.851.414 negatief. De toelichting hiervoor is opgenomen in het jaarverslag onder de toelichting op de BIE GREXEN en paragraaf 6 Grondbeleid behorende bij de Jaarrekening 2017 en in het geactualiseerd jaarverslag (grond-) exploitaties per 1-1-2018. Daarnaast speelt de hogere rente van 0,05% (2,52% in plaats van 2,47%) een rol in de bepaling van de eindwaarde en de discontovoet (BBV richtlijn) van 2% om de netto contante waarde (NCW) te bepalen. De 15 lopende BIE INITIATIEVEN laten een totaal stijging van de boekwaarde zien ter grootte van € 127.818. De boekwaarde per 31-12-2016 was groot € 1.057.218 negatief en is gegroeid naar € 1.185.036 negatief per 31-12-2017. De grootste stijgers van de boekwaarde zijn Triangel (€ 43.483), Boveneindsestraat (€ 35.361), Broedershof (€ 25.194), Heuning (€ 41.170; wordt in 2018 verlaagd door een nog te ontvangen exploitatiebijdrage), Verzamelcomplex (€ 12.730 grotendeels veroorzaakt door geboekte plankosten eind 2017 die in 2018 naar projecten moeten worden gecorrigeerd ten laste van de betreffende projecten ten gunste van het Verzamelcomplex) en enkele kleinere posten.

Afsluiting van projecten.

Naast de lopende BIE GREXEN wordt de BIE GREX van de Tolsestraat afgesloten. In het financieel overzicht wordt dit afgesloten project afzonderlijk aangegeven onder "Afsluiting per 31-12-2017". De Tolsestraat (boekwaarde positief € 100.970 per 31-12-2017) is iets minder positief uitgevallen dan per 31-12-2016 (positief € 158.865) was gerealiseerd en verwacht. Dit komt met name door gerealiseerd (plan- en overige) kosten (€ 57.895) in 2017. Naast de afsluiting van de BIE GREX Tolsestraat worden ook 14 BIE INITIATIEVEN afgesloten. De boekwaarde daarvan bedraagt per 31-12-2017 € 57.867 nadelig tegen 267.656 voordelig per 31-12-2016. Dit is een verslechtering van € 425.523 dat name is veroorzaakt op de projecten Wegwijzer en de Vicary (dorpshuis) in Ochten (€ 485.022). Daarnaast waren de verschillen van de overige af te sluiten BIE INITIATIEVEN grotendeels positief. De totale boekwaarde van de af te sluiten projecten bedraagt per 31-12-2017 € 56.897 nadelig, per 31-12-2016 was dit € 426.623 voordelig hetgeen een nadelig verschil betekent per 31-12-2017 van totaal € 483.418. Dit bedrag wordt gedekt door de aanwezige Verliesvoorziening.

Resultaat in relatie tot Voorziening verliezen grondexploitaties .

Ten aanzien van de projecten met een verlieslatend resultaat wordt, conform richtlijnen van de BBV, een voorziening ter grootte van het te verwachten verlies (op basis van de NCW per 1 januari 2018) gevormd in de "Voorziening verliezen grondexploitaties" waarmee het te verwachten verlies is afgedekt. Op basis van de actualisatie per 1-1-2018 bedraagt het totaal aan verwachte verliezen op BIE projecten € 1.675.516. Bij de laatste actualisatie ten behoeve van de jaarstukken 2016 bedroeg het totaal aan verwachte verliezen op BIE GREXEN exclusief af te sluiten projecten € 1.351.513 per 1-1-2017 een verschil van € 199.260 waarmee deze verliesvoorziening naar boven wordt bijgesteld. Het aan te vullen bedrag ad € 199.260 wordt veroorzaakt door de enerzijds actuele lopende BIE GREXEN voor een totaal bedrag van € 68.911 Herenland en Bonegraaf West en anderzijds actuele lopende BIE INITIATIEVEN voor een totaal bedrag ter grootte van € 130.349. De grootste oorzaak wordt grotendeels gevonden in de verlenging van de lopende projecten met één tot drie jaar waardoor extra plankosten nodig zijn. Het resultaat is ook beïnvloed doordat vooralsnog is uitgegaan bij de BIE GREXEN van een 0% stijging van de toekomstige grondopbrengsten conform bestuurlijke besluitvorming inzake de Grondprijzenbrief 2018 voorzichtigheidsprincipe en regiovergelijking). Ook het verschil tussen enerzijds de gecalculerde rente ad 2,52% per 1-1-2018 (was 2,47% voor 2017) en anderzijds de voorgeschreven discontovoet ad 2% door het BBV dragen bij aan een nadeliger resultaat.

Een onderbouwing van de geraamde winst- en verliesnemingen

Conform de richtlijnen van de BBV is tussentijdse winstneming verplicht te rekenen over ieder individueel project met een positief NCW (winst)saldo. Deze regelgeving geldt alleen bij de BIE GREXEN en is niet van toepassing op de BIE INITIATIEVEN. Bij de BIE GREXEN is per 1-1-2018 alleen tussentijdse winstneming voor het project ABC GREX gemeentelijke gronden mogelijk. Echter staat er ook een bedrag voor onzekerheden open ter grootte van algemene en project specifieke risico's ad circa € 310.000 zodat wij het niet verantwoord achten een tussentijdse winstneming te doen gezien het nog te investeren bedrag en de gerealiseerde opbrengsten.

Risico's

In het totaal financieel overzicht per 1 januari 2018 van de projecten is onderscheid gemaakt in enerzijds de "algemene risico's" conform de uitgangspunten van de "Nota risicomanagement en weerstandsvormogen" ad € 596.655 (was per 1-1-2017 € 415.223) en anderzijds "project specifieke risico's" ter grootte van € 745.000 (was per 1-1-2017 € 1.385.000). Totaal bedrag van de risico's bedraagt derhalve per 1-1-2018 € 1.341.655 (per 1-1-2017 was dit bedrag € 1.800.223), waarbij uiteraard de risico's voor de af te sluiten projecten niet meer hoeven worden meegeteld. Verschil verlaging risicobedrag met € 458.568. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door:

- **verlaging** van de project specifieke risico's (€ 620.000 afname ABC en € 20.000 Broedershof, totaal € 640.000),
- de **toename** van de generieke of algemene risico's met € 181.745 omdat de boekwaarden zijn toegenomen per 31-12-2017.

Voor het bepalen van de algemene risico's is conform de "Nota Risicomanagement en weerstandsvormogen" 10% van de huidige boekwaarde opgenomen als risicobedrag. Voor een totaaloverzicht van de algemene risico's en de project specifieke risico's verwijzen wij naar het totaal financieel overzicht in paragraaf 2 "Weerstandsvormogen en risicobeheersing" van de Jaarstukken 2017. De algemene risico's en de specifieke risico's, die worden gelopen binnen de diverse grondcomplexen, bedragen in totaliteit per 31-12-2017 1.341.655. Dit is dus een afname ten opzichte van 31-12-2016 met € 458.568. De genoemde risico's worden gedekt door het weerstandscapaciteit (zie paragraaf 2 Weerstandsvormogen en risicobeheersing).

Aanvullende kredieten

Ten behoeve van af te sluiten projecten per 31-12-2017 wordt het reeds per 1-1-2017 beschikbaar gestelde krediet afgesloten. Het betreft het BIE GREX project Tolsestraat en nog 14 BIE INITIATIEF projecten. Basis voor de berekening van het benodigde krediet is de boekwaarde per 31-12-2017 en het nog te investeren bedrag per 1-1-2018. Hierop wordt in mindering gebracht het reeds eerder verstrekte krediet in het project. Beschikbaar is gesteld per 1-1-2017 € 7.424.542, per 1-1-2018 is € 5.055.385 nodig voor de lopende BIE projecten zodat sprake is van een afname van het kredietbedrag ter grootte van € 1.002.296 waarmee het benodigde kredietbedrag naar beneden wordt bijgesteld. Met name heeft dit te maken met de af te sluiten projecten, afname bij de lopende projecten van een aantal kredietbedragen en een lichte toename bij lopende BIE projecten. Na actualisatie van de kredieten kan het totaal beschikbaar gesteld kredietbedrag worden verlaagd met € 2.369.157.

Korte toelichting Bouwgrond in exploitatie (BIE) projecten.

Hier treft u een verantwoording aan van de resultaatafwijking per project die € 25.000 of meer bedraagt zowel positief als ook negatief. Algemeen wordt gesteld dat de resultaten van de projecten onder druk staan als gevolg van het interne uurtarief per 1 januari 2017. Daarnaast speelt de gewijzigde richtlijn van de Commissie BBV in relatie tot renteberekening en discontovoet een rol waardoor de individuele resultaten van de projecten onder druk zijn komen te staan. Deze effecten zijn verwerkt in de projectberekeningen en in de projectresultaten. Ten aanzien van de detailinformatie per project verwijzen wij naar het "Jaarverslag (grond)exploitatiebegrotingen, Verantwoording 2017, Actualisatie per 1 januari 2018" welke als onderlegger van deze paragraaf en jaarrekening 2016 fungeert. Voor wat betreft de looptijd van projecten wordt in zijn algemeenheid gemeld dat de planning van acht BIE projecten verlengd is als gevolg van met name de benodigde extra onderhandelingsstijd die langer is dan per 1-1-2016 gepland. Voor nadere toelichting komen thans in aanmerking: Herenland, Bonegraaf West en ABC ontwikkeling.

Herenland

Het project Herenland is gelegen aan de westkant van Opheusden en wordt aan de oostkant begrensd door De Smachtkamp, aan de noordkant door de Hamsestraat en aan de zuidzijde door sportvelden van DFS. Het plangebied is opgedeeld in vijf fases. Voor Herenland resteert alleen nog een deel van fase 3 om bebouwd te worden. Het is niet gelukt om met de ontwikkelende partij sluitende afspraken te maken. Vanwege tegenvallende woningbouwproductie is een provinciale subsidie slechts gedeeltelijk uitgekeerd waar de ontwikkelende partij de gemeente verantwoordelijk voor acht. Omdat de gemeente dit ten stelligste bestrijd hebben beide partijen juridische bijstand ingeschakeld. De afronding (~~realisatie~~) van fase 3 wordt vooralsnog in 2019 verwacht omdat de gemeente ondanks de mogelijke procedure zich vrij acht de gronden zelf te ontwikkelen. Daarom loopt het project nu niet door tot ultimo 2018 maar is dit project met één jaar verlengd. Alle overige fasen van Herenland zijn afgerond.

Per 1-1-2017 bedroeg, conform de (grond)exploitatie, het gecalculerde resultaat op basis van netto contante waarde (NCW) nadelig € 421.839, per 1-1-2018 bedraagt het gecalculerde resultaat nadelig NCW € 464.404. Het verschil bedraagt € 42.565 en wordt grotendeels veroorzaakt door plankosten en belastingen plus rentekosten extra als gevolg van een jaar verlenging van dit project en renteverlies als gevolg van latere ontvangst van de opbrengsten.

De project specifieke risico's van Herenland bedroeg per 1-1-2017 € 435.000. Dit risico is per 1-1-2018 gehandhaafd op € 435.000 tot dat meer duidelijkheid bestaat over de ruimtelijke ontwikkeling en eventuele gerechtelijke procedure. De reden hiervoor is dat de kans aanwezig is dat de gemeente Neder-Betuwe de woningbouwontwikkeling zelf zal realiseren waarbij planuitwerking nog moet plaatsvinden.

Bonegraaf West

De gemeente ontwikkelt in Dodewaard dit bedrijventerrein als uitbreiding op het bedrijventerrein Bonegraaf. Op dit bedrijventerrein bevinden zich naast reguliere bedrijvenskavels ook enkele woon-werk kavels. In 2017 is 3.166 m² grond verkocht. Dit loopt iets achter bij de prognose waarmee in 2017 rekening was gehouden. Het goede nieuws is dat wordt verwacht dat, net zoals in 2017, in 2018 kavels worden verkocht na enkele jaren van stilstand in de verkoop. De verwachting is dat de verkoop van gronden in 2018 conform de prognose zal verlopen en dit project in 2020 kan worden afgesloten. Per 1-1-2017 bedroeg, conform de (grond)exploitatie, het gecalculeerde resultaat circa NCW € 9.361 nadelig, per 1-1-2018 bedraagt het gecalculeerde resultaat nadelig NCW € 35.707. Dit is een verslechtering van € 26.346 NCW.

ABC ontwikkeling

ABC SV:

Er is met name geïnvesteerd in de realisatie van nieuwe infrastructuur (bouw- en woonrijp maken van gronden). Daarnaast is, als gevolg van bijstelling van de parameters en de raming van realistische plankosten, het resultaat circa € 437.262 lager uitgevallen ten opzichte van het resultaat per 1-1-2017 van € 432.599 positief (per 1-1-2018 € 4.663 positief).

Benadrukt wordt dat dit een tussenstand is van een lopende exploitatie, die nu weliswaar minder gunstig oogt, maar het project is nog niet af en er kunnen nog mee- maar ook tegenvallers komen. Hierin is het tempo waarin het ABC zich met laanboomteelt gerelateerde bedrijven vult (en dus de bijdragen in het kader van kostenverhaal binnenkomen) bepalend. Dit geeft voor de nabije toekomst een vertrouwenwekkend beeld, op de wat langere termijn is dat per definitie met meer onzekerheden omgeven.

ABC GREX:

Er zijn gronden door de gemeente aangekocht en, met vertrouwen op een vlotte uitgifte, zijn investeringen gedaan in infrastructuur. Daarnaast is door bijstelling van de parameters, de raming van plankosten én de ontwikkeling van bedrijfskavels het resultaat circa € 348.218 positiever uitgevallen ten opzichte van het resultaat per 1-1-2017 van € 975.659 positief (per 1-1-2018 € 1.323.877).

Benadrukt wordt dat dit een tussenstand is van een lopende exploitatie, die nu weliswaar nog gunstig oogt, maar het project is nog niet af en er kunnen nog tegenvallers komen. Conform het raadsbesluit uit 2013 wordt de winst op de gemeentelijke gronduitgifte aangewend om het risico op de grondexploitatie die hoort bij de structuurvisie ABC af te dekken.

In deze jaarstukken heeft, conform de nieuwe BBV richtlijnen, voor het ABC Grex een tussentijdse winstneming plaatsgevonden van € 95.000

Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is een belangrijk aspect voor de ambtelijke organisatie om haar werk te kunnen doen. Wanneer we spreken over bedrijfsvoering dan hanteren wij de definitie zoals het ministerie van BZK het geformuleerd heeft: "Bedrijfsvoering betreft de bedrijfsprocessen binnen een gemeente om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren alsmede de sturing en beheersing daarvan."

Voor een goede bedrijfsvoering zijn budget, personeel met kennis en kunde, infrastructuur, structuur, informatie en beheersinstrumenten nodig. Ook is een gezonde cultuur binnen de organisatie cruciaal om onze doelstellingen te bereiken. Onze organisatie beleeft door de dynamiek in het openbaar bestuur hectische tijden en het ziet er naar uit dat deze hectiek permanent zal zijn. Dat vraagt een organisatie die daarmee om kan gaan en kwaliteit blijft leveren. Het college is primair verantwoordelijk voor een adequate bedrijfsvoering. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak.

Visie en beleid ten aanzien van onze bedrijfsvoering

De overheid vraagt steeds meer zelfredzaamheid van inwoners (ook in onze gemeente krijgt de burgerparticipatie steeds meer vorm) en de gemeente is steeds meer één van de maatschappelijke partijen dan een orgaan dat van bovenaf bepaalt wat goed is. Ons takenpakket, met de transities in het sociaal domein als belangrijkste voorbeeld, verandert steeds, terwijl er aan de financiële mogelijkheden een grens zit. Een 'blik naar buiten', flexibiliteit, een sterk strategisch en tactisch vermogen, slim samenwerken, integraal werken, klantgerichtheid en resultaatgerichtheid helpen onze organisatie om de door de raad bepaalde doelen toch te bereiken. Deze uitgangspunten staan dan ook centraal in het besturings- en managementconcept van de organisatie dat eind 2013 door het college is vastgesteld en waar de organisatieontwikkeling zich sinds 2014 op richt.

Onze organisatiestructuur is een afgeleide van het zogenoemde directiemodel. De organisatie staat onder algemene leiding van de gemeentesecretaris die tevens algemeen directeur is. Vanaf februari 2014 bestaat de ambtelijke organisatie uit drie afdelingen: afdeling Fysieke pijler, afdeling Sociale pijler en afdeling Bedrijfsvoering. Daarnaast zijn er twee stafeenheden: Concernstaf en Control. Het kleine aantal afdelingen betekent een slagvaardig managementteam (gevormd door de gemeentesecretaris en de afdelingsmanagers, die geadviseerd worden door de controller en de directieadviseur) dat stuurt op de integraliteit en op samenhang van de vele belangrijke, complexe en/of strategische dossiers. Onze afdelingen hebben naast afdelingsmanagers, die de medewerkers die werken op de strategische dossiers aansturen, ook adjunct-afdelingsmanagers; zij richten zich voornamelijk op het coachen en begeleiden van onze medewerkers die werken op de tactische en operationele dossiers en helpen op die manier de organisatie steeds stap voor stap te verbeteren.

Samenwerken: noodzaak en kans tegelijk

Voor elke gemeente, en zeker voor een gemiddelde plattelandsgemeente als Neder-Betuwe, is intergemeentelijke samenwerking een noodzaak. In samenwerkingsverbanden kunnen we niet alleen intergemeentelijke vraagstukken, maar ook vraagstukken die te 'groot' zijn voor onze organisatie en vraagstukken die onze gemeentegrenzen overschrijden, beleggen. Zeer belangrijke beleidsuitdagingen zoals de transities op het sociaal domein, logistiek, transport, agribusiness, recreatie en toerisme hebben we dan ook samen met de negen andere gemeenten in Rivierenland opgepakt. Binnen de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid werken we aan een veilige leefomgeving en bereiden we ons voor op eventuele rampen en crisissituaties. Ook efficiëntieoverwegingen spelen een rol om voor samenwerking met andere gemeenten te kiezen. Daarom organiseren we onder meer de afvalinzameling (Avri/Regio Rivierenland), de sociale werkvoorziening (Werkzaak) en ons archief (Regionaal Archief Rivierenland) samen met andere gemeenten. Binnen al deze samenwerkingsverbanden werken specialisten mee aan het bereiken van de politiek-bestuurlijke doelstellingen van Neder-Betuwe.

De afgelopen jaren zijn raad, college en ambtelijke organisatie zich steeds meer het belang van een goede sturing en monitoring van onze samenwerkingsverbanden (verbonden partijen) gaan realiseren en nog meer gaan inzien dat samenwerken volop kansen biedt. Daarom investeren wij blijvend in kennis en bewustwording over verbonden partijen bij onze medewerkers. De organisatie hanteert sinds 2013 heldere afspraken over de interne procesgang en verantwoordelijkheden ten aanzien van al onze verbonden partijen. Vanaf 2013 zijn binnen de ambtelijke organisatie diverse activiteiten ontplooid om de sturing en monitoring van verbonden partijen te verbeteren. In onze organisatieontwikkelingsplannen hebben deze aspecten continu onze aandacht. De mogelijkheden die intergemeentelijke samenwerking biedt, en ook de noodzaak ervan, moeten leiden tot een "tweede natuur".

Informatiebeveiliging (IB)

Gemeenten hebben te maken met verschillende dreigingen ten aanzien van de informatieveiligheid. Uit een onlangs door VNG-realisatie uitgevoerd onderzoek komen de volgende vijf belangrijkste bedreigingen voor de lokale informatievoorziening naar voren:

- mensen maken fouten;
- gemeenten zijn, net als alle organisaties, kwetsbaar;
- dreigingen liggen ook (vlak) buiten de eigen organisatie;
- de waan van de dag bepaalt de agenda;
- we weten niet wat we niet weten.

IB-beleid, doelstellingen en afspraken

Het beleid van de gemeente Neder-Betuwe is gericht op een continue verbeterende weerbaarheid tegen de hiervoor genoemde kwetsbaarheden. Een belangrijk doel is om de vitale informatie en de persoonsgegevens van onze burgers adequaat te beveiligen. Om dat te bereiken heeft het College van Burgemeester en Wethouders een op de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten) gebaseerd Informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld waarin de Organisatie van informatiebeveiliging, het beleid en de uitgangspunten daaromtrent en de te nemen beheersmaatregelen zijn beschreven.

Algemeen beeld en resultaten 2017

De gemeente Neder-Betuwe heeft het afgelopen jaar de aanbevelingen van het Rekenkameronderzoek Quick scan Informatiebeveiligingsbeleid uitgevoerd en de in 2016 in gang gezette implementatie van de BIG verder opgepakt. Daarbij zijn flinke stappen gemaakt. Dit heeft zich vertaald in het aantal BIG-beheersmaatregelen dat als voldoende is beoordeeld. Ook het in 2017 doorgevoerde project ENSIA (ENSIA staat voor 'Eenduidige Normatiek Single Information Audit'), waarbij de gemeente Neder-Betuwe middels zelfevaluatie zowel intern als extern aantoont informatiebeveiliging op orde te hebben, heeft ertoe bijgedragen dat een toename van het volwassenheidsniveau van de informatiebeveiligingsorganisatie als positief effect naar voren komt.

Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging DigiD en SuwInet

Onder de gemeentelijke doelstellingen vallen ook de afspraken die zijn gemaakt met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Logius voor de ENSIA-verantwoording informatiebeveiliging ('verticale verantwoording') over respectievelijk het gebruik van SuwInet-inkijk en de op DigiD aangesloten webapplicaties van de gemeente.

De externe IT-auditor heeft vastgesteld dat aan alle door SZW (SuwInet) en Logius (DigiD) gestelde normen wordt voldaan. Het heeft geresulteerd in een Assurance rapport waarin de auditor aangeeft dat "per 31 december 2017 in opzet en bestaan wordt voldaan aan de geselecteerde normen DigiD (Norm ICT-beveiligingsassessments DigiD versie 2.0, op het openbare deel van de websites van het ministerie van BZK) en SuwInet (Specifiek SuwInet normenkader Afnemers, versie 1.01 op website BKWI en bijlage 1 van de notitie verantwoordingsstelsel op website ENSIA voor de selectie van normen).

Incidenten

Ondanks de getroffen maatregelen is de gemeente in het afgelopen jaar een aantal keer het slachtoffer geweest van incidenten op het gebied van informatiebeveiliging. Dankzij de getroffen maatregelen is de schade beperkt gebleven en zijn er geen nadelige gevolgen geweest voor de betrokkenen.

Meerjarenperspectief

Voor de komende jaren staan een aantal onderwerpen ter verbetering en uitbreiding van de informatiebeveiliging op de agenda:

- Werken aan de awareness van de medewerkers om zo fouten te beperken, zo niet uit te sluiten;
- Onderkennen en onder handen nemen van kwetsbaarheden in de organisatie;
- Beheren van de bedrijfscontinuïteit door hier beleid op te maken en ook jaarlijks te testen;
- iSMS implementatie verder afronden en gebruiken voor beheersing van de informatiebeveiliging;
- Gebruik van de ENSIA-tool verder implementeren binnen de organisatie en vereenvoudigen.

Disclaimer

Samengevat is de gemeente Neder-Betuwe in control over de in deze paragraaf benoemde risico's. Ondanks alle getroffen maatregelen, is de gemeente realistisch genoeg om te beseffen dat niet alle bedreigingen kunnen worden voorkomen. De wereld om ons heen is continue in beweging en op elk moment kunnen kwetsbaarheden zich aandienen waarvan we ons nu nog niet bewust zijn. We gaan er wel van uit dat de organisatie van informatiebeveiliging hierop adequaat zal reageren om de schade zoveel mogelijk te beperken.

Toelichting totale personeelslasten opgenomen in de exploitatie

Hieronder treft u de totale personeelslasten over 2017 aan waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds de personeelslasten van (burger)raadsleden, college, griffie, voormalig wethouders en nabestaanden en anderzijds de personeelslasten van de ambtelijke organisatie. Ook de onderdelen inhuur derden, overige personeelslasten, ziekteverzuim, vervanging personeel bij ziekte worden hier nader toegelicht.

Personeelslasten (burger)raadsleden, college, griffie en voormalig wethouders en nabestaanden

In de begroting 2017 is voor de hier bovengenoemde onderdelen een bedrag opgenomen van € 777.201. De werkelijke personeelslasten in 2017 zijn € 798.119. In 2017 is er per saldo een overschrijding te melden van in totaal € 20.918. Dit heeft betrekking op de benoeming van de interim-griffiemedewerker/plv. griffier van 1 juli 2017 t/m 31 december 2017. Deze overschrijding wordt ten laste gebracht van de vrijval vacaturegelden van de ambtelijke organisatie conform raadsbesluit 17/02251.

Personeelslasten (burger)raadsleden, college, griffie en voormalig wethouders en nabestaanden 2017	
Begroting	777.201
Werkelijk	798.119
Verschil (overschrijding)	20.918

Personeelslasten ambtelijke organisatie

In de begroting 2017 is een bedrag opgenomen van 7,56 miljoen. De werkelijke personeelslasten zijn 6,52 miljoen. Dit houdt in dat er een voordeel van 1,04 miljoen is ontstaan (vrijval vacaturegelden, zijnde het budget inhuur derden), dit heeft betrekking op niet ingevulde vacatures binnen de organisatie.

Personeelslasten ambtelijke organisatie 2017	
Begroting	7.568.122
Werkelijk	6.526.112
Verschil (vrijval vacaturegelden)	-1.042.010

Vrijval vacaturegelden

Bij het invullen van vacatures wordt de afweging gemaakt hoe deze in te vullen: het in dienst nemen van de medewerker (tijdelijk of vast), inhuren of inhuren op basis van detachering. Met name van de mogelijkheid van detacheringen van personeel van en naar een andere gemeente wordt regelmatig gebruik gemaakt. Op deze wijze ontstaat een vaste kern (medewerkers in dienst) en een flexibele schil (inhuur en detachering).

Budget inhuur derden

Het budget inhuur derden voor 2017 bedraagt € 1.304.736 en wordt gevormd door drie onderdelen:

- ♦ vrijval vacaturegelden
- ♦ bijgeraamd budget bij een bestuursrapportage, bestemming resultaat jaarrekening of nieuw beleid
- ♦ extra budget op basis van inkomsten uit detacheringen van eigen personeel.

Het bijgeraamd budget ten bedrage van € 262.726 in 2017 heeft betrekking op middelen die beschikbaar zijn gesteld voor de inzet van de interim-gemeentesecretaris (€ 52.570), de extra inzet bij het team Financiën (€ 115.000) en de Sociale pijler (€ 21.000). Het extra budget op basis van inkomsten uit detachering van eigen personeel is in 2017 in totaal € 74.156.

Budget inhuur derden 2017	
Vrijval vacaturegelden	1.042.010
Bijgeraamd budget	188.570
Inkomsten uit detachering	74.156
Totaal budget inhuur derden	1.304.736

Uitgaven inhuur derden

In totaal is er een bedrag van € 1.192.378 besteed aan inhuur van derden in 2017. Dit heeft betrekking op diverse soorten van inhuur: op basis van detacheringen vanuit een andere gemeente, via detacheringbureaus, op basis van Payroll, via uitzendbureaus, stagiaires, enz. In 2017 is er een overschrijding te melden ter hoogte van € 112.358. Conform raadsbesluit wordt de overschrijding bij de Griffie ten laste gebracht van dit voordeel. Per saldo is er een voordeel ontstaan van € 91.440.

Het voordeel van € 91.440 wordt voornamelijk veroorzaakt door de extra middelen die bij de 1e bestuursrapportage 2017 beschikbaar zijn gesteld voor de uitvoering van projecten binnen het team Financiën (2017 € 115.000 en 2018 € 115.000). De feitelijke inzet van de beschikbare middelen in 2017 heeft plaatsgevonden vanaf oktober 2017. Zolang deze projecten nog niet zijn afgerond, dient een deel van het restant (€ 80.000) daarvoor bestemd te blijven.

Samengevat wordt voorgesteld een bedrag van € 80.000 te bestemmen in 2018 voor de lopende projecten binnen het team Financiën en het restant van € 11.440 ten gunste te brengen van het jaarrekeningsaldo 2017.

Uitgaven inhuur derden 2017	
Budget inhuur derden	1.304.736
Uitgaven inhuur derden	1.192.378
Overschrijding personeelslasten Griffie	20.918
Vershil (onderschrijding)	-91.440

Daarnaast vindt externe inhuur plaats die rechtstreeks op projecten wordt geboekt en daar ook wordt verantwoord.

Overige personeelslasten

In de begroting 2017 is een bedrag van € 417.512 opgenomen voor overige personeelslasten. Dit betreft o.a. reiskosten woon-werkverkeer van het personeel, secundaire arbeidsvoorwaarden, jubilea, juridische advisering, verzekeringen, ARBO, ontvangsten van derden, enz. De werkelijke overige personeelslasten zijn € 413.151. In 2017 is hierdoor een onderschrijding ontstaan ter hoogte van € 4.361. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Overige personeelslasten 2017	
Begroting	417.512
Werkelijk	413.151
Vershil (onderschrijding)	-4.361

Ziekteverzuim

In 2017 bedroeg het gemiddelde verzuimpercentage 4%. Ten opzichte van 2016 is het verzuim daarmee met 0,7 procentpunt gedaald. Deze daling wordt voor een belangrijk deel verklaard door (gedeeltelijk) herstel van een aantal langdurige (fysieke) ziektegevallen. De verzuimcurve in 2017 laat een vrij normaal beeld zien: een relatief hoog verzuim in januari (6,1%), gevolgd door een daling tot aan de zomer, daarna een lichte stijging en een piek in december (5,3%). Een vergelijking met het landelijk verzuimcijfer over 2017 kan nog niet worden gemaakt, omdat deze informatie nog niet beschikbaar is.

Vervanging personeel bij ziekte

Verzuim betekent vaak (deels) afwezigheid van de betreffende medewerk(st)er. Indien dit een langdurig karakter heeft is het budget Vervanging personeel bij ziekte (€ 136.700 na wijziging) beschikbaar om vervanging in te schakelen. Daarnaast ontvangen we vanuit het UWV een compensatie op het moment dat een medewerkster met zwangerschapsverlof is of een bijzondere status heeft hetgeen ter dekking kan worden ingezet voor vervanging. Per saldo is er in 2017 een onderschrijding ter hoogte van € 21.704. Dit behoeft geen verdere toelichting in dit document.

Vervanging personeel bij ziekte 2017	
Begroting	136.700
Werkelijk	114.996
Vershil (onderschrijding)	-21.704

Voorziening wethouders pensioenen

De gemeente Neder-Betuwe heeft voor de wethouders bij Loyalis Verzekeringen het APPA-plan afgesloten. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. Hiervoor is intern een voorziening gecreëerd waarin reeds een bedrag van € 172.307 beschikbaar is. Op basis van informatie verstrekt door Loyalis Verzekeringen is er een hiaat ontstaan tussen het opgebouwde beleggingstegoed en het benodigde beleggingstegoed. Naar aanleiding van een aantal wijzigingen die betrekking hebben op nieuwe of vertrekkende wethouders is er een actueel beeld ontstaan over het noodzakelijke niveau van deze voorziening.

Om de beleggingstegoeden volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken en daarmee op de juiste niveaus te brengen dient er een bedrag van € 230.073 gestort te worden in deze voorziening. Dit betekent dat bij de jaarrekening incidenteel een bedrag van € 230.073 ten laste moet worden gebracht van het jaarrekeningsaldo 2017. Hieronder treft u een overzicht aan van de stand van de voorziening op 31 december 2017. Voor de financiële verwerking verwijzen wij u naar Programma 7 bedrijfsvoering.

Stand voorziening wethouders pensioenen 2017	
Stand voorziening 1-1	172.307
Benodigde stand voorziening 31-12 o.b.v. Loyalis	402.380
Vershil	230.073

Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid

Op grond van art. 213a Gemeentewet verricht het college periodiek onderzoek naar de doelmatigheid van het door hem gevoerde bestuur. In de verordening 213a is vastgelegd dat het college bij de jaarstukken (paragraaf bedrijfsvoering) rapporteert over de onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid. Doel van de audits is om grip te krijgen op de processen, zowel om in control te zijn als ook om te leren en verbeteren. De audits worden uitgevoerd door de eenheid control binnen de organisatie. Aanbevelingen uit de audits worden opgevolgd in een verbeterplan. De uitvoering van deze verbeterplannen wordt gemonitord.

Administratieve proces inkoop en aanbesteding

Jaarlijks wordt de zgn. spendanalyse uitgevoerd met als specifiek doel de vaststelling van de rechtmatigheid van de verrichte aanbestedingen. Eind 2016 t/m het eerste kwartaal 2017 is dit onderzoek uitgevoerd en verbreed naar de werking van het administratieve proces met name het contractenbeheer en de verplichtingenadministratie. Op basis van de uitkomsten is een plan van aanpak opgesteld om het proces te optimaliseren. De uitvoering daarvan vindt plaats in de eerste helft van 2018.

Procesmanagement

Op basis van een oriënterend onderzoek blijkt het noodzakelijk om op diverse taakvelden de werkprocessen te herinrichten c.q. te beschrijven zoals van de administratieve organisatie van de backoffice sociaal domein, de nieuwe werkwijze voor de uitvoering van ruimtelijke initiatieven en projecten en de processen van de afdeling financiën. Hiertoe is in 2017 een plan van aanpak opgesteld met een prioritering op basis van risico-inschatting. De inrichting en beschrijving vinden plaats op basis van de LEAN-methodiek. (LEAN: een doelmatige inrichting van het proces waarbij uitgegaan wordt van het klantperspectief en verspillingen worden tegengegaan). Er is prioriteit gegeven aan het inrichten en beschrijven van de processen van de organisatie van de backoffice sociaal domein. Het project is gestart in 2017 en loopt door in 2018 en 2019.

DE JAARREKENING

Inhoud van de Jaarrekening

De jaarstukken van een gemeente moeten volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (artikel 24 BBV) ten minste bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening.

De jaarstukken, waarvan de jaarrekening deel uit maakt, dienen een document te zijn waarmee de gemeenteraad kan sturen. De gemeenteraad heeft in het duale stelsel volksvertegenwoordigende, kaderstellende, budgetbepalende en controlerende taken. De jaarrekening ondersteunt de gemeenteraad bij deze taken maar omdat het gaat om een terugblik op een afgesloten boekjaar is daarbij vooral de controlerende rol van de raad aan de orde.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten moet de jaarrekening ten minste bestaan uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting,
- de balans en de toelichting,
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen en een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting moet bestaan uit:

Het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten en het saldo per programma,

Het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen,

Het bedrag van de gerealiseerde kosten van de overhead

Het bedrag voor heffing van de vennootschapsbelasting,

Het bedrag voor onvoorzien,

Het overzicht van gerealiseerd resultaat voor bestemming,

Het overzicht van de werkelijke mutaties in reserves en het overzicht van het gerealiseerde resultaat na bestemming,

Het overzichten van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting bevat voor de hierboven genoemde onderdelen ook de ramingen uit de begroting voor en na wijzigingen (artikel 27 BBV).

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat tenminste:

Een analyse van de afwijkingen tussen begroting na wijziging en het overzicht van baten en lasten

Een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien,

Een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen,

Een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Een overzicht van informatie vanuit publieke middelen gefinancierde topinkomens.

De balans

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen van de gemeente. In de balans worden naast de cijfers per balansdatum tevens de cijfers van de balans van het vorige begrotingsjaar opgenomen (artikel 30 BBV). Verder geeft het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeente indelingsvereisten aan waaraan de balans moet voldoen.

De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

In deze legt de gemeente in het kader van de Single Information Single Audit (SISA) verantwoording af over de van andere overheidslichamen ontvangen specifieke uitkeringen. De hiervoor te hanteren modellen worden bij Algemene Maatregel van Bestuur (MvB) vastgesteld en gepubliceerd.

Overzicht van gerealiseerde baten en lasten en het saldo voor bestemming

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING													
Nr: Programma's	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Verschil		Verschil	
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	
P1	Bestuur en Dienstverlening	1.759	-413	1.346	1.758	-436	1.321	1.791	-550	1.242	34	-113	-80
P2	Openbare Orde en Veiligheid	1.747	-13	1.734	1.793	-92	1.702	2.087	-393	1.694	294	-301	-8
P3	Fysieke Leefomgeving	10.205	-6.503	3.702	11.729	-7.446	4.283	12.042	-8.215	3.827	312	-769	-456
P4	Economie	2.760	-2.497	263	5.946	-5.721	225	2.872	-2.707	165	-3.073	3.014	-60
P5	Sociaal Domein	23.219	-4.235	18.985	23.952	-5.091	18.861	23.705	-5.627	18.078	-247	-536	-783
P6	Algemene dekkingsmiddelen	310	-32.929	-32.619	612	-35.422	-34.811	757	-35.562	-34.805	146	-140	6
P7	Bedrijfsvoering	6.806	-45	6.761	6.340	-2.627	3.713	6.309	-2.652	3.657	-31	-25	-55
Werkelijk resultaat voor bestemming		46.806	-46.634	172	52.130	-56.835	-4.706	49.563	-55.705	-6.142	-2.566	1.130	-1.436

Overzicht van werkelijke mutaties in reserves per programma

OVERZICHT VAN MUTATIES IN RESERVES PER PROGRAMMA.													
Nr: Programma's	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Verschil		Verschil	
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	
P1	Bestuur en Dienstverlening												
P2	Openbare Orde en Veiligheid												
P3	Fysieke Leefomgeving	510	-620	-111	55	-124	-69	55	-1.812	-1.758		-1.688	-1.688
P4	Economie												
P5	Sociaal Domein		-46	-46	1.188	-971	217	1.839	-971	868	651		651
P6	Algemene dekkingsmiddelen	550	-753	-203	3.773	-478	3.296	6.283	-869	5.414	2.510	-392	2.118
P7	Bedrijfsvoering												
Totalen van mutaties in reserves		1.060	-1.419	-359	5.016	-1.573	3.443	8.177	-3.653	4.524	3.161	-2.080	1.081
+ = tekort - = overschot													

Toelichting:

Reserve bovenwijkse voorzieningen

Aan de reserve is € 48.000 minder onttrokken dan geraamd. Geraamd is € 124.000 terwijl € 76.000 onttrokken ten behoeve van Herenland Opheusden (€ 52.000) en De Wegwijzer in Kesteren (€ 24.000).

Reserve grondexploitatie

Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2018 heeft u besloten om de reserve grondexploitatie op te heffen en toe te voegen aan de algemene reserve (€ 1.734.000).

Reserve drie decentralisaties (3D)

Zoals reeds aangegeven onder de toelichting van de 3D budgetten is in 2017 een incidenteel voordeel behaald ter hoogte van € 651.000 en wordt dit bedrag conform afspraken gestort in de reserve drie decentralisaties.

Algemene reserve

Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2018 heeft u besloten om de voorziening afwaardering grondposities op te heffen en toe te voegen aan de algemene reserve (€ 401.000).

Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2018 heeft u besloten om de reserve grondexploitatie op te heffen en toe te voegen aan de algemene reserve (€ 1.734.000).

Reserve precariobelasting

De daadwerkelijk opbrengsten precariobelasting is aan deze reserve toegevoegd. Dit bedrag is € 19.000 minder dan geraamd.

Overzicht van gerealiseerd resultaat voor en na bestemming

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING													
Nr: Programma's	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Verschil		Verschil	
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €		
P1	Bestuur en Dienstverlening	1.759	-413	1.346	1.758	-436	1.321	1.791	-550	1.242	34	-113	-80
P2	Openbare Orde en Veiligheid	1.747	-13	1.734	1.793	-92	1.702	2.087	-393	1.694	294	-301	-8
P3	Fysieke Leefomgeving	10.205	-6.503	3.702	11.729	-7.446	4.283	12.042	-8.215	3.827	312	-769	-456
P4	Economie	2.760	-2.497	263	5.946	-5.721	225	2.872	-2.707	165	-3.073	3.014	-60
P5	Sociaal Domein	23.219	-4.235	18.985	23.952	-5.091	18.861	23.705	-5.627	18.078	-247	-536	-783
P6	Algemene dekkingsmiddelen	310	-32.929	-32.619	612	-35.422	-34.811	757	-35.562	-34.805	146	-140	6
P7	Bedrijfsvoering	6.806	-45	6.761	6.340	-2.627	3.713	6.309	-2.652	3.657	-31	-25	-55
Werkelijk resultaat voor bestemming		46.806	-46.634	172	52.130	-56.835	-4.706	49.563	-55.705	-6.142	-2.566	1.130	-1.436
MR	Mutaties in reserves	1.060	-1.419	-359	5.016	-1.573	3.443	8.177	-3.653	4.524	3.161	-2.080	1.081
Werkelijk resultaat na bestemming		47.866	-48.053	-188	57.145	-58.408	-1.263	57.740	-59.358	-1.618	595	-950	-355
+ = tekort - = overschot													

Overzicht van verschillen per programma

OVERZICHT VAN RESULTAAT VOOR EN NA BESTEMMING													
Nr: Programma's	Begroting 2017 voor wijziging			Begroting 2017 na wijziging			Rekening 2017			Verschil		Verschil	
	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €	Saldo €	Lasten €	Baten €		
P1	Bestuur en Dienstverlening	1.759	-413	1.346	1.758	-436	1.321	1.791	-550	1.242	34	-113	-80
P2	Openbare Orde en Veiligheid	1.747	-13	1.734	1.793	-92	1.702	2.087	-393	1.694	294	-301	-8
P3	Fysieke Leefomgeving	10.205	-6.503	3.702	11.729	-7.446	4.283	12.042	-8.215	3.827	312	-769	-456
P4	Economie	2.760	-2.497	263	5.946	-5.721	225	2.872	-2.707	165	-3.073	3.014	-60
P5	Sociaal Domein	23.219	-4.235	18.985	23.952	-5.091	18.861	23.705	-5.627	18.078	-247	-536	-783
P6	Algemene dekkingsmiddelen	310	-32.929	-32.619	612	-35.422	-34.811	757	-35.562	-34.805	146	-140	6
P7	Bedrijfsvoering	6.806	-45	6.761	6.340	-2.627	3.713	6.309	-2.652	3.657	-31	-25	-55

Toelichting van verschillen per programma

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 1
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Burgerlijke Stand (voordeel € 45.000, incidenteel)

Per 1 januari 2017 kan een melding huwelijk (het zogenaamde "ondertrouw") een jaar van tevoren worden gedaan. Dat betekent dat bij het doen van de melding moet worden betaald, waarvoorheen in het jaar van huwelijksvoltrekking de factuur werd verstuurd en betaald. Het jaar 2017 is hierin een overgangsjaar. In dit jaar zijn nog de leges van alle huwelijken voor 2017 (aantal: 222) plus een gedeelte van de huwelijken van 2018 boekt. Dit resulteert in een incidenteel voordeel van € 45.000.

Overige kleine verschillen (voordeel € 35.000, incidenteel)

Hogere lasten € 34.000 en hogere baten € 69.000.

Analyse van het verschil tussen begroting na wijziging en rekening Programma 2
(verschillen groter dan € 25.000 en afgerond op € 1.000)

Opsporing, ruiming van conventionele explosieven (voordeel en nadeel € 298.000, incidenteel)

Binnen programma 2 "Openbare Orde en Veiligheid" is een forse afwijking van € 298.000 aanwezig tussen de geraamde lasten en baten conform begroting na wijziging en de werkelijkheid conform de jaarstukken 2017. Deze forse afwijking is als volgt te verklaren:

Voor de kosten van het opsporen en ruimen van conventionele explosieven is door het rijk een regeling getroffen. Het rijk biedt de mogelijkheid om een tegemoetkoming van 70% aan te vragen voor de gemaakte kosten voor de opsporing en ruiming van conventionele explosieven. De aanvraag hiertoe moet vergezeld gaan van een raadsbesluit met daarin de totale uitgaven die daartoe in 2017 zijn gemaakt. De totale werkelijke lasten voor 2017 voor de opsporing en ruiming van conventionele explosieven bedraagt € 372.000. Hiervoor was € 74.000 begroot; een nadelig verschil van € 298.000.

Door voor 1 maart 2018 een suppletieverzoek in te dienen bij het rijk wordt baat verkregen van € 267.000. Hiervoor was € 64.000 begroot; een voordelig verschil van € 203.000. Daarnaast ontvangen wij nog voor € 95.000 van initiatieven van derden voor werkzaamheden die betrekking hebben op het opsporen en ruimen van conventionele explosieven. Hierover heeft uw raad op 8 februari 2018 een besluit genomen.

Overige kleine verschillen (nadeel € 8.000, incidenteel)

Kabels en leidingen meer lasten € 41.000 meer baten € 37.000 (nadeel € 4.000, incidenteel)

Voor de aanleg en of het verplaatsen van kabels en leidingen is in 2017 € 41.000 meer besteed dan was geraamd. Hiertegenover staan meer ontvangen leges van in totaal € 37.000 waardoor een incidenteel nadeel ontstaat van € 4.000.

Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR) (voordeel € 25.000).

Op 7 december 2017 heeft u ingestemd met het implementeren van IVOR. Hiervoor is een implementatiebudget van €25.000 toegekend. De implementatie loopt door in 2018. Wij stellen voor dit bedrag te bestemmen voor uitgaven in 2018.

Dijkverzwaring Hagestein Opheusden (voordeel € 5.000, incidenteel)

Voor de dijkverzwaring Hagestein Opheusden hebben wij € 46.000 ontvangen; van derden € 29.000 en subsidie van de provincie € 17.000. Tegenover deze ontvangsten staan lasten van in totaal € 46.000. Aan de stichting Landschapsbeheer Gelderland een bedrag van € 32.000 is betaald ten behoeve van onder andere het Klompenpad Het restant aan middelen € 14.000 is in derden gelden gestort. Begrotingstechnisch was een hogere last geraamd van € 5.000. Deze last is niet nodig geweest hetgeen een voordelig resultaat geeft van € 5.000.

Landschapsontwikkelingsplan Cofinanciering projecten (voordeel € 29.000, incidenteel)

Er is in 2017 voor het project landschapsimpuls, biodiversiteit subsidie aangevraagd bij de provincie Gelderland. Voor cofinanciering wordt door Neder-Betuwe € 29.000 ingezet. Het project landschapsimpuls, hoogstamfruit, biodiversiteit zou starten in 2017. Omdat er eind 2017 nog geen subsidiebeschikking is ontvangen van de provincie dient het budget te worden bestemd voor lasten in 2018. Zodra de beschikking binnen is wordt er gestart met het project. Voorgesteld wordt om het budget van € 29.000 te bestemmen voor de uitvoering van de beoogde projecten in 2018.

Riolering (nadeel € 26.000, incidenteel)

In 2017 zijn er vanwege hoge grondwaterstanden meer putlekkages geweest waarbij direct ingrijpen nodig was. Hiervoor zijn meer kosten gemaakt dan begroot. In 2017 zijn voor het onderhoud aan het grondwatermeetnet de kosten voor de jaren 2015 en 2016 ten laste gekomen van het budget 2017. De actualisatie van het GRP staat voor 2018 gepland. Eind 2017 is gestart met de actualisatie. Een deel van het budget uit 2018 is hiervoor in 2017 ingezet. In 2017 is het noodzakelijk geweest meer toe te voegen aan de voorziening riolering dan geraamd. Totaal nadeel € 45.000. Daarnaast is er sprake van een toename van het aantal heffingseenheden rioolaansluitingen, door onder andere het aantrekken van de woningmarkt. Daardoor is er € 19.000 meer rioolheffing ontvangen dan geraamd. (is een voordeel) Per saldo is dit een incidenteel nadeel van € 26.000.

Aanvulling voorziening verliezen grondexploitatie ter afdekking van verliezen (nadeel € 202.000, incidenteel).

Ten aanzien van de projecten met een verliesgevend resultaat wordt een bijdrage ter grootte van het verwachte verlies (op contante waarde) gestort in de voorziening verliezen grondexploitaties. Op deze wijze wordt het verlies meteen afgedekt. Op basis van de actualisaties per 31 december 2017 bedraagt het totaal aan verwachte verliezen € 1.871.610. Dit houdt in dat de voorziening verliezen grondexploitatie op basis van de calculaties moet worden aangevuld met € 202.328. Voor meer informatie over de verwachte verliezen en de aanvullende storting in de voorziening verliezen grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf 6 "Grondbeleid".

Casterhoven (nadeel € 58.000, incidenteel)

Vanaf 2017 is een versnelling doorgevoerd in de planvorming Casterhoven. Werkzaamheden die in latere jaren waren gepland zijn in 2017 reeds uitgevoerd. Met Casterhoven is de afspraak gemaakt dat een vergoeding van € 10.000 per bestemmingsplan vergoed wordt aan ambtelijke kosten. Deze vergoeding dekt niet alle gemaakte kosten. Voor 2018 is er een budget opgenomen om deze kosten wel te dekken. De versnelling leidt op termijn tot een kostenbesparing.

Afgesloten projecten per 31 december 2017 (nadeel € 57.000, incidenteel)

In 2017 zijn er per 31 december 2017 15 projecten afgesloten. Er zijn projecten afgesloten met winst en een aantal met verlies. In totaliteit is er een incidenteel nadeel ontstaan van € 57.000

Vrijval voorziening afwaarderen gronden (voordeel € 401.000, incidenteel)

Bij het samenstellen van de jaarrekening 2017 is gebleken dat het risico waarvoor deze voorziening is ingesteld, is komen te vervallen. Om die reden is de voorziening opgeheven en zijn de middelen ad € 401.000 vrij komen te vallen. De middelen zijn aan de Algemene reserve toegevoegd (zie Algemene dekkingsmiddelen).

Grondexploitatie Project Casterhoven (voordeel € 267.000, incidenteel)

Op basis van de nieuw vastgestelde grondexploitatie project Casterhoven heeft de gemeente een vordering op Casterhoven van € 267.000

Overige kleine verschillen (voordeel € 77.000, incidenteel)

Fysieke bedrijfsinfrastructuur (nadeel € 35.000, incidenteel)

Onder de fysieke bedrijfsinfrastructuur vallen onze in aanbouw zijn industrieterreinen. (voordeel minder lasten € 3,073 miljoen, nadeel minder baten € 3,108 miljoen incidenteel).

Binnen programma 4 "Economie" is een forse afwijking aanwezig tussen de geraamde lasten en baten conform begroting na wijziging en de werkelijkheid conform de jaarstukken 2017. Deze afwijking is toe te wijzen aan onze in aanbouw zijnde industrieterreinen. De ramingen zijn gebaseerd op de geactualiseerde ramingen welke bij de jaarstukken 2016 door u zijn vastgesteld.

De werkelijkheid wijkt af en is ontstaan doordat exploitatiebijdragen en grondverkoop in 2017 zijn achtergebleven bij de verwachtingen zoals deze waren gecalculeerd. De verwachting is dat deze opbrengsten in 2018 alsnog worden ontvangen. Bij de actualisatie van de diverse projecten per 31-12-2017 zijn de financiële consequenties verwerkt.

Er is sprake van een totale afwijking in lasten en in baten van afgerond € 3,1 miljoen. De voornaamste verschillen in lasten en baten worden veroorzaakt door het project ABC ontwikkeling te Opheusden (€ 2,345 miljoen), Het project Bonegraaf West (€ 0,356 miljoen) en door het project bedrijfsverplaatsing (€ 0,360 miljoen).

Voor het project ABC ontwikkeling te Opheusden heeft, op basis van de nieuwe BBV voorschriften, in deze jaarstukken een tussentijdse winstneming plaats gevonden van € 95.000. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 6 Grondbeleid.

Geen overige kleine verschillen

Drie decentralisaties (3D) (voordeel € 651.000, incidenteel)

Over de 3D budgetten (WMO, Jeugdwet en Participatiewet) is in totaliteit een incidenteel voordeel behaald van € 651.000 over het jaar 2017. Een uitgebreide toelichting heeft u onlangs ontvangen middels de raadsinformatiebrief verantwoording 3D 2017 (Inhoudelijke en financiële verantwoording 3 Decentralisaties 2017; kenmerk Z/16/044890/UIT/18/90867. Conform de afspraken om de 3D budgetten in totaliteit te egaliseren met de reserve 3D (zie hiervoor besluitvorming Nota Reserves en Voorzieningen 2018, raad van 8 maart 2018) is in deze jaarrekening het positieve saldo van de 3D budgetten ter hoogte van € 651.000 gestort in de reserve 3D. Deze storting ziet u verderop terug bij het onderdeel mutaties in reserves. Zodoende is het financiële effect van de uitvoering van de 3D in totaliteit in deze jaarrekening als budgettair neutraal verwerkt.

Overige kleine verschillen (voordeel € 132.000, incidenteel)

Over de verschillende taakvelden in totaliteit een bedrag aan € 132.000 aan kleine verschillen ontstaan. Dit betreft o.a. voordelen op taakvelden:

- Onderwijshuisvesting (€ 36.000, diverse lagere lasten waaronder lagere OZB last vanwege vertraging Pantarijn)
- Onderwijsbeleid (€ 36.000, diverse lagere lasten waaronder lagere last leerlingenvervoer)
- Sportaccommodaties (€ 19.000, diverse lagere lasten waaronder gas, water en elektra mede als gevolg van gedane investeringen in duurzaamheid)
- Culturele presentaties (€ 24.000, diverse lagere lasten waaronder op het sociaal cultureel werk en beheer van welzijnsgebouwen)
- Overige onderdelen (€ 17.000, voordeel)

Ophogen voorziening dubieuze debiteuren (nadeel € 66.000, incidenteel)

Op het budget lasten en invordering is een incidenteel nadeel ontstaan ter hoogte van € 66.000. Jaarlijks worden de vorderingen getoetst op haalbaarheid. Er heeft een opschoningsactie plaatsgevonden van oude vorderingen waarvan de haalbaarheid van invorderen nihil was. Het merendeel betrof belastingvordering. Om voldoende voorziening te hebben om het debiteurenrisico te kunnen afdekken van eventueel oninbare vorderingen moest de voorziening conform de gestelde kaders worden verhoogd met € 66.000.

Algemene uitkering (voordeel € 52.000, incidenteel)

Bij de decembercirculaire 2017 heeft er een positieve bijstelling van € 42.082 plaatsgevonden van de algemene uitkering over 2017 waarover u geïnformeerd bent in de raadsinformatiebrief van 10 januari 2018 (Z/17/049531/UIT/17/90063).

Overige kleine verschillen (voordeel € 8.000, incidenteel)

Hogere lasten € 81.000 en hogere baten € 89.000

Onvoorzien uitgaven (voordeel van € 28.000 incidenteel)

In de begroting 2017 is voor onvoorziene uitgaven een budget geraamd van € 186.184. Ten laste van dit budget zijn de volgende onderwerpen gebracht. € 11.500 voor afscheid/installatie burgemeester en € 11.500 voor onderzoek klimaatadaptatie. Bij de rapportage besteding budgetten december is € 135.000 ten gunste gebracht van het resultaat. Verder is het in 2017 niet meer nodig geweest om aanspraak te maken op onvoorziene uitgaven waardoor het overschot van € 28.184 bij de jaarstukken 2017 vrijvalt ten gunste van het resultaat.

Rente kort (voordeel van € 32.000 incidenteel)

De gemeente neemt in de begroting een raming op voor kortlopende rente en langlopende rente. Op het gebied van kortlopende rente blijkt over 2017 € 32.000 minder aan kortlopende renten nodig te zijn geweest.

I&A programmagids 2017 (voordeel van € 64.000 incidenteel)

Het budget van de programmagids 2017 laat een overschot zien van € 64.370. Dit overschot wordt veroorzaakt doordat de verschillende projecten nog niet zijn afgerond. Het betreft digitaliseren communicatiemiddelen, iBurgerzaken en maatregelen Europese privacy. Het restant budget is nodig om de projecten af te kunnen ronden en daarom stellen wij voor om deze lasten te bestemmen bij deze jaarrekening 2017 en beschikbaar te stellen voor 2018.

Personeelslasten (voordeel van € 124.000 incidenteel)

Op basis van de personeelslasten 2017 is er een voordeel ontstaan van afgerond in totaal € 1.025.000. Dit heeft voornamelijk betrekking op niet ingevulde vacatures. Dit wordt ook wel de vrijval van vacaturegelden genoemd. Dit bedrag dient ter dekking van de overschrijdingen die hebben plaatsgevonden per Pijler. De overschrijdingen per afdeling zijn in totaal € 925.000 en heeft voornamelijk betrekking op inhuur van derden. In totaliteit zijn er minder lasten dan geraamd waardoor er een incidenteel een voordeel is ontstaan van € 100.000.

Daarnaast is er een voordeel aan de batenkant van € 24.000. Dit heeft voornamelijk betrekking op baten uit detachering en baten van het UWV (o.a. WAZO-uitkeringen). Deze baten zijn vervolgens ingezet voor vervanging van de medewerker die gedetacheerd is en de vervanging van de medewerkster met zwangerschapsverlof. Voor verdere informatie zie Paragraaf 7 Bedrijfsvoering.

Aanvulling pensioenvoorziening wethouders (nadeel € 230.000 incidenteel).

De gemeente Neder-Betuwe heeft voor de wethouders bij Loyalis Verzekeringen het APPA-plan afgesloten. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. Op basis van informatie verstrekt door Loyalis Verzekeringen is er een hiaat ontstaan tussen het opgebouwde beleggingstegoed en het benodigde beleggingstegoed. Naar aanleiding van een aantal wijzigingen die betrekking hebben op nieuwe of vertrekkende wethouders is er een actueel beeld ontstaan over het noodzakelijke niveau van deze voorziening. Om de beleggingstegoeden volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken en daarmee op de juiste niveaus te brengen dient er een bedrag van € 230.073 gestort te worden in deze voorziening. Dit betekent dat bij de jaarstukken incidenteel een bedrag van € 230.073 ten laste moet worden gebracht van het jaarrekeningsaldo 2017. Voor de financiële verwerking verwijzen wij u naar Programma 7 bedrijfsvoering.

Overige kleine verschillen lagere lasten € 37.000.(voordeel € 37.000 incidenteel).

Overzicht van incidentele Baten en lasten

Overzicht van incidentele baten en lasten 2017			x € 1000	
	Programma	Lasten	Baten	
Begroting 2017				
1	Implementatie Nieuwe Omgevingswet	3	40	
2	Bodeminformatiesysteem (BIS)	3	-40	
3	GRP: aanpassingen IBA problematiek	3	18	
4	Locale Economie - uitvoeren nota, koopstromen-onderzoek, leegstandsmonitor en economische rapportage	4	20	
5	Eerste inrichting 13e groep Sebaschool Ochten	5	15	
6	Uitvoeringsprogramma accommodatiebeleid	5	50	
7	Bijstelling kapitaallasten nieuwbouw Pantarijn	5	-60	
8	Budget onderzoek privatisering sportaccommodatie	5	10	
9	Budgetbeheer 2016 accommodatiebeleid	5	32	
10	Lagere AU ivm het vormen van een budget voor de verhoogde instrum asielzoekers	6		200
11	Onttrekking reserve precario	6		-753
12	Aanvulling Programmagids I&A - digitale overheid	7	61	
13	Eenmalige kosten verplicht invoering IKB	7	390	
14	Invoering vacature gemeentesecretaris	7	53	
15	Vrijval reserve huisvesting onderhuis	R		-163
	Subtotaal		589	-716
1e Bestuursrapportage 2017				
1	Leefbaarheid Herenland	3	100	
2	Monitoring onderhoud wegen	3	50	
3	Verkpp 'Meeting' Waalbanddijk Dodewaard	5		-210
4	Capaciteitsbehoefte Sociaal Domein	5	401	
5	Eigenrisicodrager WW	7	29	
6	Vrijval voorziening Reorganisatie	7		-96
7	Inhuur versterking team financiën	7	115	
8	Dekking uit de algemene reserve voor inhuur team financiën	R		-115
9	Dekking uit de algemene reserve voor monitoring onderhoud wegen	R		-50
10	Dekking uit de reserve bovenwijken voor leefbaarheid Herenland	R		-100
11	Dekking uit de reserve 3D ivm capaciteitsbehoefte Sociaal Domein	R		-401
	Subtotaal		695	-972
Rapportage besteding budgetten 2017 (Decemberbrief)				
1	AVRI werkbegroting	3	-31	
2	Beheerplan groen	3	-51	
3	Bijdrage ODR	3	87	
4	Legs Bouwvergunningen	3		-195
5	Opbrengst groenstroken	3		-104
6	Omgevingswet	3	-35	
7	Bestemmingsplannen	3	-41	
8	Burgerparticipatie groen	3	-38	
9	Afsluiting Tolsestraat	3		-80
10	Bedrijfsverplaatsing	4	-136	
11	Meicirculaire 2017	5	92	
12	Meicirculaire 2017	6		-282
13	Inhuur derden budget 3D	5	-192	
14	Beleidsplan WMO/jeugd	5	-80	
15	Peuteropvang/ VVE	5	-30	
16	Kinderen en armoede/Klijnsmagelden 2017	5	-78	
17	Accommodatiebeleid	5	-101	
18	Precario Elektra 2015/2016	6		-1.798
19	Dividend uitkering BNG?Vitus	6		-25
20	Budget onvoorzien	6	-135	
21	Personeelslasten	7	-259	
22	Storting Reserve Precario	R	1.798	
23	Storting reserve 3D i.v.m. doorgeschoven werkzaamheden (13 t/m 16)	R	380	
24	Storting algemene reserve i.v.m. doorgeschoven werkzaamheden (onderdelen 2,6,7,8,10,17)	R	401	
	Subtotaal		1.552	-2.484
Jaarstukken 2017				
1	Burgelijke stand	1		-45
2	Opsporing, ruiming van conventionele explosieven	2	298	-298
3	Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR)	3	-25	
4	Landschapontwikkelingsplan Cofinanciering projecten	3	-29	
5	Riolering	3	26	
6	Aanvulling voorziening verliezen grondexploitatie ter afdekking van verliezen	3	202	
7	Casterhoven	3	58	
8	Afgesloten projecten per 31 december 2017	3	57	
9	Project Casterhoven	3		-267
10	Tussentijdse winstneming Grex ABC	4		-95
11	Ophogen voorziening dubieuze debiteuren	6	66	
12	Algemene uitkering uit het gemeentefonds	6		-52
13	Overschot budget onvoorzien uitgaven	7	-28	
14	Overschot op rente kort	7	-32	
15	Informatie en Automatiserings gids (I&A)	7	-64	
16	Inhuur van derden t.o.v. vrijval personeelslasten	7	-124	
17	Aanvullen pensioenvoorziening wethouders	7	230	
	Subtotaal		635	-757
	Totaal aan incidentele baten en lasten 2017		3.471	-4.928

Overzicht bezoldiging topfunctionarissen

WNT-verantwoording 2017 gemeente Neder-Betuwe

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op gemeente Neder-Betuwe. Het voor gemeente Neder-Betuwe toepasselijke bezoldigingsmaximum is het algemene wettelijke bezoldigingsmaximum. Het algemene wettelijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

bedragen x € 1	M.G.J. Nijhuis	G.S. Stam	E. van der Neut
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/5 – 31/12	1/12- 31/12	1/1 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.667	7.510	64.427
Beloningen betaalbaar op termijn	N.v.t.	1.182	8.819
<i>Subtotaal</i>	<i>116.667</i>	<i>8.692</i>	<i>73.246</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	121.493	15.373	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag ¹¹	-	-	-
Totale bezoldiging	116.667	8.692	73.246
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functievervulling in 2016	N.v.t.	N.v.t.	1/1-31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	-	-	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	-	58.558
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	7.213
Totale bezoldiging 2016	-	-	65.771

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	M.G.J. Nijhuis	
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	
Kalenderjaar	2017	2016
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	1/1 – 30/4	1/5 – 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	4	8
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 176	€ 175
Maxima op basis van de normbedragen per maand	74.000	180.000
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	222.000	
Bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief?	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	58.333	116.667
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	175.000	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	
Totale bezoldiging, exclusief BTW	175.000	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

DE BALANS

De balans

Bedragen x€1000

Balans gemeente Neder-Betuwe per ultimo					
ACTIVA			PASSIVA		
Omschrijving	2017	2016	Omschrijving	2017	2016
Vaste activa			Vaste passiva		
Immaterieel			Eigen vermogen		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-		Algemene reserve	12.620	9.027
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief			Bestemmingsreserves tbv tariefegalisatie		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	31	37	Overige bestemmingsreserves	13.277	12.347
	31	37	Nog te bestemmen resultaat	1618	2.377
				27.515	23.750
			Voorzieningen	3.229	4.603
				3.229	4.603
Materieel			Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Investeringen met economisch nut	33.747	32.804	Obligatieleningen		
Investeringen met economisch nut (heffingen)	13.301	12.966	Onderhandse leningen van binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
Investeringen met maatschappelijk nut	139	294	Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	20.441	23.991
	47.187	46.063	Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven		
Financieel			Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren		
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	83	83	Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		
Aan gemeenschappelijke regelingen			Door derden belegde gelden		
Aan overige verbonden partijen			Waarborgsommen	3	3
Leningen aan woningbouwcorporaties				20.445	23.995
Aan deelnemingen				51.189	52.348
Aan overige verbonden partijen					
Overige langlopende geldleningen	1080	1.174			
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer					
Bijdragen aan activa in eigendom van derden					
	1.162	1.257			
Totaal vaste activa	48.380	47.357	Totaal vaste financieringsmiddelen	51.189	52.348
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Voorraden			Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Grond- en hulpstoffen niet in exploitatie genomen bouwgronden	-		Kasgeldleningen		
Grond- en hulpstoffen overige			Banksaldi	1210	
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	2.320	1.729	Overige schulden	4.043	3.561
Gereed product en handelsgoederen				5.253	3.561
	2.320	1.729			
Overlopende activa	4.654	4.916	Overlopende passiva	3.284	5.179
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar					
Vorderingen op openbare lichamen	67	176			
Verstreekte kasgeldleningen					
Rekening-courantverhouding met het Rijk		4.463			
Exploitatie-overeenkomsten	1.973	747			
Overige vorderingen	2.323	1.453			
	4.362	6.839			
Liquide middelen					
Kas- en banksaldi	11	248			
Totaal vlottende activa	11.347	13.732	Totaal vlottende passiva	8.538	8.740
Totaal generaal	59.727	61.088	Totaal generaal	59.727	61.088
			Gewaarborgde geldleningen	51385	53584

Toelichting op de balans

ALGEMENE WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Met ingang van 1 januari 2004 is het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in werking getreden. De jaarrekening is dan ook opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV geeft. In de financiële verordening zijn, met verwijzing naar de nota activabeleid 2010, nadere kaders opgenomen voor de waardering van vaste activa. Deze nota is per 1 januari 2010 in werking getreden en is er op gericht om eenheid te verkrijgen in de waardering, administratieve verantwoording en afschrijving van de geactiveerde uitgaven. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

GRONDSLAGEN VASTE ACTIVA

Vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Immateriële vaste activa

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. Het saldo van agio en disagio wordt lineair gedurende maximaal de looptijd van een geldlening afgeschreven. Afsluitkosten voor geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Voor bijdragen aan activa in eigendom van derden is in het BBV een artikel opgenomen. De bijdrage dient te voldoen aan alle in dit artikel opgenomen voorwaarden. Het artikel luidt als volgt:

Bijdragen aan activa in eigendom van derden kunnen worden geactiveerd, indien:

- er sprake is van een investering door een derde;
- de investering bijdraagt aan de publieke taak;
- het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut zal genereren en
- de bijdrage kan worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de provincie onderscheidenlijk gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Belangrijk is vooral de bepaling onder lid d. Indien de bijdrage hier niet aan voldoet, mag de bijdrage voortaan niet langer als investering worden geactiveerd, maar dient volledig ten laste van het resultaat te worden gebracht.

Materiële vaste activa met een economisch nut

Materiële vaste activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op voorstel van het college kan hiervan worden afgeweken door annuitaire afschrijving toe te passen. Dit is toegepast op de volgende investeringen:

- Vernieuwbouw gemeentehuis
- Huisvesting Pantarijn
- Investerings conform het Gemeentelijk Rioleringsplan

Bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de investeringsssom. Het saldo vormt de afschrijvingsbasis. De te hanteren afschrijvingstermijn wordt per actief beoordeeld aan de hand van de verwachte economische levensduur. Binnen de onderstaande hoofdgroepen worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

Activa	Afschrijvingstermijn
Gebouwen (nieuw)	40 jaar
Gebouwen (renovatie)	20 jaar
Technische installaties	15 jaar
Sanitair	20 jaar
Gronden	Niet toegestaan
Riolering en pompen riolering	Conform GRP worden diverse termijnen gehanteerd
Transportmiddelen (auto's)	07 jaar
Transportmiddelen (vrachtwagens / aanhangwagens)	10 jaar
Transportmiddelen (Brandweer)	15 jaar
Automatisering (pc's, servers, printers, software)	03 jaar
Kantoormeubilair /schoolmeubilair (nieuwe inrichting)	10 jaar
Immateriële vaste activa (kosten onderzoek en ontwikkeling)	05 jaar
Aankoop bestaande gebouwen / tweedehands materiaal	Resterende technische levensduur

De ten behoeve van bepaalde investeringen (met economisch nut) gevormde bestemmingsreserves worden aan de passiefzijde van de balans verantwoord. Jaarlijks worden de kapitaallasten van die investeringen van deze reserves afgeboekt, ten gunste van het overzicht mutaties in reserves op de rekening van baten en lasten. Uitgangspunt van de gemeente is om de bestemmingsreserves tot een minimum te beperken en de kapitaallasten zoveel mogelijk te laten dragen door de exploitatie.

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden en verspreide gronden worden opgenomen op basis van de reeds uitgegeven kosten van grondaankopen, voorbereidingen en dergelijke. De boekwaarden van de gronden worden vermeerderd met het jaarlijks bij te schrijven nadelig exploitatiesaldo en, indien noodzakelijk, verminderd met een bijdrage uit de algemene reserve grondexploitaties.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

De vrije keuze om investeringen met een maatschappelijk nut wel of niet te activeren is met ingang van 2017 komen te vervallen. Het nieuwe beleid is van toepassing op de investeringen vanaf 2017. Voor de bestaande activa (gerealiseerde investeringen tot en met 2016) blijft het oude activabeleid van kracht. Het "oude" activabeleid gaf aan dat investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut niet werden geactiveerd. Bij raadsbesluit kon hiervan afgeweken worden.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs dan vindt afwaardering plaats. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baat genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

GRONDSLAGEN VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden

De als 'onderhanden werken' opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn. Producten gereed worden, indien aanwezig, gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid van de belastingdebiteuren en de overige debiteuren is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. De hoogte van deze voorziening wordt getoetst aan de hand van de volgende kader/richtlijnen voor openstaande vorderingen:

20% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -1

30% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -2

50% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -3

100% van het saldo betrekking hebbend op het dienstjaar -4.

100% van het saldo betrekking hebbend op opgelegde dwangsommen

Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de op het moment van opstellen van de jaarstukken inmiddels ontvangen bedragen en met vorderingen waarvoor betalingsregelingen zijn getroffen. De voorziening wordt in mindering gebracht op het totaalbedrag van de vorderingen.

Overlopende activa

De waardering van de overlopende activa is gelijk aan de vorderingen. Bij de eerste verwerking geschiedt het tegen reële waarde. De vervolg waardering is tegen geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van transactiekosten, agio of disagio is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

GRONDSLAGEN PASSIVA

Vorzieningen

Vorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vorzieningen uit van derden verkregen middelen (met uitzondering van de door Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) worden gewaardeerd na aftrek van de in het kader van deze middelen relevante gemaakte kosten.

In 2008 zijn de BBV voorschriften met betrekking tot het reserveren van door derden verkregen gelden gewijzigd. In artikel 49b wordt gesteld dat de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren niet meer in een voorziening worden gestort, maar op de balans worden opgenomen als vooruit ontvangen bedragen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

De schuldrestanten per het einde van het boekjaar van de door de gemeente gewaarborgde geldleningen en garantstellingen zijn, buiten de balanstelling opgenomen. Nadere informatie is onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen opgenomen.

TOELICHTING OP DE BALANS (ONDERDEEL ACTIVA)

(bedragen in de overzichten x € 1.000,-)

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Met ingang van het verslagjaar 2016 worden de 'Bijdragen aan activa in eigendom van derden' verantwoord onder deze rubriek. Voorheen stonden deze onder de Financiële Vaste Activa.

	Boekwaarde per 31-12-17	Boekwaarde per 31-12-16
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	31	37
Totaal	31	37

Onder de bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn bijdragen opgenomen voor de verbouw van de gebouwen fanfare Kesteren, de Vicary in Ochten en de tennis accommodatie de Rozenhof in Dodewaard.

	Boekwaarde 01-01-17	Investe- ringen	stelsel wijziging	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-17
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	37			6			31
Totaal	37			6			31

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn de bezittingen van de gemeente, die zij langdurig gebruikt voor haar bedrijfsvoering. De gemeente heeft het economisch eigendom. Voorbeelden zijn het gemeentehuis, bedrijfsauto's, computers, maar ook riolering en sportvelden/-gebouwen in het bezit van de gemeente. Er wordt onderscheid gemaakt naar activa met een *economisch* nut, activa in openbare ruimte met een *maatschappelijk* nut en *economisch nut* waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (hierna te noemen 'economisch nut met tarieven'). Op hoofdlijn:

Investerings met:	Boekwaarde per 31-12-17	Boekw.vlgs Jaarrek.2016	splitsing activaklassen	Boekwaarde per 31-12-16
Economisch nut	33.747	32.804	-611	32.192
Maatschappelijk nut	139	294		294
Economisch nut met tarieven	13.301	12.966	611	13.577
Totaal	47.187	46.062	0	46.063

In de jaarrekening 2016 werd dit onderscheid deels extra comptabel gemaakt; in 2017 is de administratie daarop aangepast en wel met de juiste bedragen ')

a. Investerings met een economisch nut

Deze activa hebben een economisch nut omdat ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Onderverdeeld naar categorieën met de boekwaarden:

	Boekwaarde per 31-12-17	Boekwaarde per 31-12-16
Gronden en terreinen	3.129	2.427
Woonruimten		
Bedrijfsgebouwen	28.292	27.367
Vervoermiddelen	45	38
Machines, apparaten en installaties	863	918
Overige materiële vaste activa	748	774
Stratetische gronden (uitsluitend IV3)	669	669
Totaal	33.747	32.192

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	Boekwaarde 01-01-17	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Stelsel herziening	Boekwaarde 31-12-17	Voor- ziening	Gecorr. saldo
Gronden en terreinen	2.427	702				3.129		3.129
Woonruimten								
Bedrijfsgebouwen	27.367	1.888		963		28.292		28.292
Vervoermiddelen	38	23		15		45		45
Machines, app. en inst.	918			55		863		863
Overige materiële vaste activa	774	45		71		748		748
Strategische gronden	1.677					1.677	1.008	669
Totaal	33.200	2.658		1.104		34.755	1.008	33.747

De investeringen betreffen:	
Grondkosten Pantarijn (09/2014)	702.395
Huisvesting Pantarijn (09/2014)	1.887.920
Vervanging servicebus gebouwenonderhoud 2014	22.848
GEO-informatieplan15/2017	27.585
LIAS Managementsysteem 15/2017	17.644
Totaal investeringen	<u>2.658.392</u>

b. Investerings met (uitsluitend) maatschappelijk nut

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut genereren geen middelen, maar vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, water en groenvoorzieningen.

Totaaloverzicht:

	<u>Boekwaarde per</u> <u>31-12-17</u>	<u>Boekwaarde per</u> <u>31-12-16</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	139	294
Totaal	<u>139</u>	<u>294</u>

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	<u>Boekwaarde</u> <u>01-01-17</u>	<u>Investerings</u>	<u>Desinves-</u> <u>teringen</u>	<u>Afschrijvings</u>	<u>Bijdragen</u> <u>derden</u>	<u>Afwaar-</u> <u>deringen</u>	<u>Boekwaarde</u> <u>31-12-17</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	294	67	154	69			139
Totaal	<u>294</u>	<u>67</u>	<u>154</u>	<u>69</u>			<u>139</u>

Het betreft hier revitalisering het Panhuis te Kesteren, verkeersremmende maatregelen Keizerstraat Echteld, renovatie voetbalvelden 2008 en verkeersbepalende maatregelen Rijnbandijk Ochten. Vanwege de revitalisering van Het Panhuis is afgelopen jaar € 67.433 geïnvesteerd en € 153.600 gedesinvesteerd.

c. Investerings met een economisch nut met tarieven.

	<u>31-12-17</u>	<u>31-12-16</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13.049	13.313
Bedrijfsgebouwen	252	264
Totaal	<u>13.301</u>	<u>13.577</u>

Het verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

	<u>Boekwaarde</u> <u>01-01-17</u>	<u>Investerings</u>	<u>Desinves-</u> <u>teringen</u>	<u>Afschrijvings</u>	<u>Boekwaarde</u> <u>31-12-17</u>
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13.313	164	8	421	13.049
Bedrijfsgebouwen	264			11	252
Totaal	<u>13.577</u>	<u>164</u>	<u>8</u>	<u>433</u>	<u>13.301</u>

De Investerings betreffen:

Rioleringsmaatregelen De Heuning 2014	2.865
Maatregelen wateroverlast Opheusden	53.153
Vervanging riolering conform GRP872246 INV Maatregelen wateroverlast Opheusden	47.501
Vorbereiding/aanleg waterberging 7942m2 2015	13.588
Renovatie Sportparken	46.568
Rioleringsmaatregelen Panhuis 2016 *	819
Totaal investeringen	<u>164.494</u>

De desinvestering betreft:

Vorbereiding/aanleg waterberging 7942m2 2014	7.514
--	-------

Financiële vaste activa

Een financieel vast actief is aanwezig als duurzaam financieel belang gehouden worden zoals kapitaalverstrekking aan deelnemingen en het verstrekken van leningen.

	<u>Boekwaarde per</u> <u>31-12-17</u>	<u>Boekwaarde per</u> <u>31-12-16</u>
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	83	83
Overige verstrekte langlopende leningen	1.080	1.174
Totaal	<u>1.162</u>	<u>1.257</u>

Het verloop van beide categorieën binnen het verslagjaar is als volgt:

	Boekwaarde 01-01-17	Investerings	Desinves- teringen	Aflossingen/ afschrijvingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-17
Kapitaalverstrekkingen aan:						
deelnemingen	83					83
Leningen aan:						
overige langlopende geldleningen	1.174			95		1.080
Totaal	1.257			95		1.162

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Het betreft hier kapitaalversterking zoals aandelen Bank Nederlandse gemeenten (BNG), de aandelen Vitens, deelneming in de Logistieke Hotspot Rivierenland en deelneming in Kesteren Zuid BV.

Verstreckte Leningen

De saldi op 31 december 2017 van de overige verstreckte langlopende geldleningen bedragen:

Vitens	€	286.423
Startersleningen	€	450.000
Duurzaamheidsleningen	€	175.000
Diverse verenigingen	€	168.178
Totaal	€	1.079.602

De startersleningen en duurzaamheidsleningen (€ 625.000) zijn uitzettingen bij het stimuleringsfonds. De gemeente Neder-Betuwe heeft een deelnemingsovereenkomst gesloten met SVn. De gemeente stelt hierbij de voorwaarden op voor wie de Startersleningen en Duurzaamheidsleningen beschikbaar zijn en wijst ze toe. SVn heeft de verantwoordelijkheid voor het verstrekken (inkomenstoetsen etc.) en het beheren van de Startersleningen en Duurzaamheidsleningen. Onder het beheer van de leningen verstaan we onder andere het incasseren van de maandtermijnen, verwerken van algehele en extra aflossingen en debiteurenbeheer. De rente en aflossingen worden door SVn maandelijks op de laatste dag van de maand gecrediteerd op de rekening-courant van de gemeente.

VLOTTENDE ACTIVA

Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en de overlopende activa

Voorraden

De Voorraden betreft hier de Bouwgronden in exploitatie.

a. Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie

Het gedetailleerd verloop binnen het verslagjaar is als volgt:

bron: staat C 31-12-2016	Boekwaarde 01-01-17	Investering	Inkomsten	Saldo	Winst uitname	Boekwaarde 31-12-17	Voorziening verlies complexen	Balans waarde 31-12-17
Grondexploitatie:								
783020 Herenland Ophousden	457	49	-4	510		510	466	44
783025 Tolsestraat Ophousden	-159	159						
783027 Bonegraaf West	2.332	77	479	1.930		1.930	36	1.894
783019 ABC terrein	-443	862	37	382		382		382
Subtotaal	2.188	1.146	513	2.822		2.822	502	2.320

Voor inzage in deze actualisaties verwijzen wij u naar het boekwerk "jaarverslag grondexploitatiebegrotingen" (verantwoording 2017 en actualisatie per 1 januari 2018). Dit boekwerk bevat vertrouwelijke informatie en ligt ter inzage. Uit bovenstaande overzichten blijkt dat er voor projecten die worden afgesloten met een verlies een voorziening is gevormd. Dit houdt in dat er voor de verliesgevende projecten het gecalculeerde verlies is afgedekt door een voorziening "verliezen grondexploitaties". Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op programma 3 Fysieke Omgeving en de paragraaf 6 Grondbeleid.

Overzicht van actuele prognose van de verwachte boekwaarden, verwachte resultaten, risico's en kredietverlening van de diverse complexen.

Projectnaam	Boekwaarden						Verwachte resultaten op contante waarden						Opgenomen als risico						Investeringskrediet		Afsluiting		
	Gereiseerd		Verschil t.o.v. 31-12-2016	Nog te realiseren		Totaal	Jaarstukken 2016		Jaarstukken 2017		Verschil		Jaarstukken 2016		Jaarstukken 2017		Verschil		Beschikbaar per 1-1-2017	Beschikbaar per 1-1-2018	1-1-2017	1-1-2018	
	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017		Nog te maken Lasten	Nog te ontv. Baten		Nomin. per 1-1-2018 winst (= -)	Eindwaarde looptijd winst (= -)	1-1-2017 (winst = -)	1-1-2017 verlies	1-1-2018 (winst = -)	1-1-2018 verlies	(winst = -)	verlies	Algemene risico's 1-1-2016	Project spec. risico's 1-1-2016	Algemene risico's 1-1-2017	Project spec. risico's 1-1-2017					Algemene risico's
BIE GREXEN																							
Herenland	457.456	509.580	52.124	592.140	656.350	445.370	452.059	0	421.839	0	464.404	0	42.565	45.746	435.000	50.958	435.000	5.212	0	0	0	2018	2019
Bonegraaf West	2.332.135	1.930.097	-402.038	391.349	2.369.088	-34.064	35.167	0	9.361	0	35.707	0	26.346	233.213	0	193.010	0	-40.204	0	0	0	2020	2020
ABC complex	731.942	2.341.834	1.609.892	3.939.855	7.772.713	-1.491.024	-1.205.769	-1.408.259	0	-1.316.720	0	91.538	0	73.194	930.000	234.183	310.000	160.989	-620.000	3.100.000	349.904	2024	2022
Sub-totaal	3.521.533	4.781.511	1.259.978	4.923.344	10.798.151	-1.079.719	-718.543	-1.408.259	431.200	-1.316.720	500.111	91.538	68.911	352.153	1.365.000	478.151	745.000	125.998	-620.000	3.100.000	349.904		
BIE INITIATIEVEN																							
Triangel	168.789	212.272	43.483	71.000	30.000	253.272	253.272	0	181.322	0	253.272	0	71.950	16.879	0	21.227	0	4.348	0	473.000	-189.728	2017	2020
Bovenindsestraat	670.601	705.962	35.361	3.450	0	709.412	709.412	0	682.390	0	709.412	0	27.022	67.060	0	70.596	0	3.536	0	1.386.159	-676.747	2018	2018
Broedershof	44.137	69.331	25.194	18.338	87.500	169	169	-17.275	0	0	169	17.275	169	4.414	20.000	6.933	0	2.519	-20.000	275.369	-187.700	2017	2019
Veiligtterr.Kesteren	86.814	98.209	11.395	22.315	0	120.524	131.424	0	105.018	0	131.424	0	26.406	8.681	0	9.821	0	1.140	0	384.800	-264.276	2017	2019
Aldi Ophesusden	62.543	-1.445	-63.988	5.936	0	4.491	4.491	0	4.491	0	4.491	0	0	6.254	0	-145	0	-6.399	0	78.758	-74.267	2017	2018
Supermarkt Kesteren	-43.480	-43.480	0	18.398	0	-25.082	-25.083	-6.504	0	-25.083	-18.579	0	-4.348	-4.348	0	-4.348	0	0	0	25.336	-50.418	2018	2018
Heuning (HATRO)	17.048	58.218	41.170	78.400	112.349	24.269	24.269	0	11.208	0	24.269	0	13.061	1.705	0	5.822	0	4.117	0	128.029	8.589	2017	2018
Van Dam Rijnbandijk	4.314	13.902	9.588	77.948	91.850	0	0	0	4.200	0	0	0	-4.200	431	0	1.390	0	959	0	94.029	-2.179	2017	2019
Verzamelcomplex	27.616	40.346	12.730	0	0	40.346	40.346	0	56.428	0	40.346	0	-16.082	2.762	0	4.035	0	1.273	0	56.520	-16.174	2017	2018
Nederindsestraat 29, Kesteren	4.714	12.024	7.310	0	0	12.024	12.022	0	0	0	12.022	0	12.022	471	0	1.202	0	731	0	4.714	7.310	2017	2018
Poort van Ochten	263	-701	-964	22.598	23.303	-1.406	-703	0	0	-703	0	-703	0	26	0	-70	0	-96	0	263	21.634	2017	2018
Boerderij De Vaalt	7.391	8.699	1.308	22.511	32.000	-790	-790	0	0	-790	0	-790	0	739	0	870	0	131	0	7.391	23.819	2017	2018
2 Woningen Nijlandseweg	2.431	5.460	3.029	26.680	32.140	0	0	0	0	0	0	0	0	243	0	546	0	303	0	2.431	29.709	2017	2018
Spoorstraat 6-8, Kesteren	2.530	4.731	2.201	31.596	36.327	0	0	0	0	0	0	0	0	253	0	473	0	220	0	2.530	33.797	2017	2018
Ijzendoorn West fase 2	1.508	1.508	0	21.275	31.000	-8.217	-8.217	0	0	-8.217	0	-8.217	0	151	0	151	0	0	0	1.506	21.277	2017	2018
Sub-totaal	1.057.218	1.185.036	127.818	420.445	476.469	1.129.012	1.140.612	-23.779	1.045.056	-34.793	1.175.405	-11.014	130.349	105.722	20.000	118.504	0	12.782	-20.000	2.920.835	-1.315.354		
Totaal Generaal	4.578.750	5.966.547	1.387.796	5.343.789	11.274.620	49.294	422.069	-1.432.037	1.476.256	-1.351.513	1.675.516	80.524	199.260	457.875	1.385.000	596.655	745.000	138.780	-640.000	6.020.835	-965.450		
AFSLUITING PER 31-12-2017																							
Tolstraat (BIE GREX)	-158.865	-100.970	57.895	0	0	-100.970	-100.970	-80.000	0	-100.970	0	-20.970	0	-15.887	0	0	0	15.887	0	0	0	2017	2017
Weqwijzer	-442.296	2.628	444.924	0	0	2.628	2.628	0	0	2.628	0	2.628	0	-44.230	0	0	0	44.230	0	166.039	0	2018	2017
Ijzendoorn West fase 1	46.470	51.928	5.458	0	0	51.928	51.928	0	53.076	0	51.928	0	-1.148	4.647	0	0	0	-4.647	0	231.000	0	2017	2017
Aldi Ochten	83.100	75.918	-7.182	0	0	75.918	75.918	0	96.918	0	75.918	0	-21.000	8.310	0	0	0	-8.310	0	839.289	0	2017	2017
Smacktkamp	-8.588	-5.094	3.494	0	0	-5.094	-5.094	0	149	-5.094	0	-5.094	0	-859	0	0	0	859	0	60.652	0	2017	2017
Vlastuin	39.956	5.860	-34.096	0	0	5.860	5.860	0	30.603	0	5.860	0	-24.743	3.996	0	0	0	-3.996	0	44.096	0	2017	2017
Hotel Fruitpark	1.521	-17.603	-19.123	0	0	-17.603	-17.603	0	12.281	-17.603	0	-17.603	-12.281	152	0	0	0	-152	0	16.356	0	2017	2017
Ireneiaan Dodewaard	-5.458	-5.458	0	0	0	-5.458	-5.458	0	0	-5.458	0	-5.458	0	-546	0	0	0	546	0	0	0	2017	2017
Van Tuijl, Kesteren	5.030	354	-4.675	0	0	354	354	0	0	0	354	0	354	503	0	0	0	-503	0	0	0	2017	2017
Veap Shield	-587	-587	0	0	0	-587	-587	0	0	-587	0	-587	0	-59	0	0	0	59	0	0	0	2017	2017
Tollenhof (Pantarijn), Kesteren	538	2.940	2.403	0	0	2.940	2.940	0	0	2.940	0	2.940	0	54	0	0	0	-54	0	538	0	2017	2017
Rijnbandijk 161 Kesteren	1.391	1.544	153	0	0	1.544	1.544	0	0	1.544	0	1.544	0	139	0	0	0	-139	0	1.391	0	2017	2017
Vredo, Dodewaard	102	-5.828	-5.930	0	0	-5.828	-5.828	0	0	-5.828	0	-5.828	0	10	0	0	0	-10	0	1.807	0	2017	2017
Vicary Ochten	14.824	54.922	40.098	0	0	54.922	54.922	0	0	54.922	0	54.922	0	1.482	0	0	0	-1.482	0	42.539	0	2017	2017
Molen de Zwaluw	-3.657	-3.657	0	0	0	-3.657	-3.657	0	0	-3.657	0	-3.657	0	-366	0	0	0	366	0	0	0	2.017	2017
Sub-totaal	-426.521	56.897	483.418	0	0	56.897	56.897	-80.000	193.026	-139.197	196.094	-59.197	3.068	-42.652	0	0	0	42.652	0	1.403.707	0		
Totaal	4.152.229	6.023.444	1.871.214	5.343.789	11.274.620	106.191	478.967	-1.512.037	1.669.282	-1.490.710	1.871.610	21.327	202.328	415.223	1.385.000	596.655	745.000	181.432	-640.000	7.424.542	-965.450		

Resumé tabel actuele prognose van de te verwachten resultaten complexen

Jaarlijks wordt de grondexploitatiebegrotingen van projecten geactualiseerd. Hierbij wordt, naast de actuele input qua kosten en opbrengsten, ook gekeken naar de toe te passen rente en disconteringsvoet. Deze grootheden, parameters genoemd, worden uitgedrukt in procenten. Als gevolg van het toepassen van de jaarlijkse renteberekening in de grondexploitatiebegrotingen (BIE GREXEN), waarbij de nadelige boekwaarden van verlieslatende projecten worden belast met rentekosten (bij BIE INITIATIEVEN niet van toepassing) in verband met vóórfinanciering (bij BIE INITIATIEVEN "geen poen, niets doen"/ anterieure afspraken maken) voor zover van toepassing vindt jaarlijks een correctie op de boekwaarde van het voorgaande jaar plaats. Voor een weergave van de gehanteerde parameters verwijzen wij naar de beschreven "Parameters".

De boekwaarde per 31 december 2017 van alle BIE- projecten van € 6.023.443 negatief en laat een stijging zien ten opzichte van de boekwaarde per 31 december 2016 van € 4.152.229 negatief. De stijging bedraagt € 1.871.214. Hierin is verwerkt de boekwaarden van 15 af te sluiten BIE projecten per 31-12-2017 ter grootte van € 56.897 totaal. De totale stijging van € 1.871.214 wordt veroorzaakt door enerzijds een lagere boekwaarde op de BIE GREX Bonegraaf West ad € 402.038 (€ 1.930.097 negatief per 31-12-2017 ten opzichte van € 2.332.135 negatief per 31-12-2016) als gevolg van grotendeels gerealiseerde opbrengsten. De boekwaarden van de ABC projecten en Herenland zijn ten opzichte van 31-12-2016 gezamenlijk toegenomen met € 1.662.016 van € 1.189.398 negatief naar € 2.851.414 negatief. De toelichting hiervoor is opgenomen in het jaarverslag onder de toelichting op de BIE GREXEN en paragraaf 6 Grondbeleid behorende bij de Jaarrekening 2017. Daarnaast speelt de hogere rente van 0,5% (2,57% in plaats van 2,47%) een rol in de bepaling van de eindwaarde en de discontovoet (BBV richtlijn) van 2% om de netto contante waarde (NCW) te bepalen.

De 15 BIE INITIATIEVEN laten een totaal stijging van de boekwaarde zien ter grootte van € 127.818. De boekwaarde per 31-12-2016 was groot € 1.057.218 negatief en is gegroeid naar € 1.185.036 negatief. De grootste stijgers van de boekwaarde zijn de Triangel (€ 43.483), Boveneindsestraat (€ 35.361), Broedershof (€ 25.194), Heuning (€ 41.170 wordt verlaagd door een nog te ontvangen exploitatiebijdrage), Verzamelcomplex (€ 12.730 grotendeels veroorzaakt door nog te corrigeren kosten naar projecten eind 2017 in 2018) en enkele kleinere posten.

Naast de lopende BIE GREXEN wordt de BIE GREX van de Tolsestraat afgesloten. In het financieel overzicht wordt dit afgesloten project afzonderlijk aangegeven. De Tolsestraat (positief € 100.970 per 31-12-2017) is iets minder positief uitgevallen dan per 31-12-2016 (positief € 158.865) was gecaluleerd. Dit komt met name door gerealiseerd plankosten in 2017. Ook worden 14 BIE INITIATIEVEN afgesloten. De boekwaarde daarvan is € 157.867 nadelig per 31-12-2017 tegen 267.656 voordelig per 31-12-2016. De totale boekwaarde van de af te sluiten projecten bedraagt per 31-12-2017 € 56.897 nadelig, per 31-12-2016 was dit € 426.623 voordelig hetgeen een nadelig verschil betekent per 31-12-2017 van totaal € 483.418. Dit bedrag wordt gedekt door de Verliesvoorziening.

Ten aanzien van de projecten met een verlieslatend resultaat wordt, conform richtlijnen van de BBV, een voorziening ter grootte van het te verwachten verlies (op basis van de NCW per 1 januari 2018) gevormd in de "Voorziening verliezen grondexploitaties" waarmee het te verwachten verlies is afgedekt.

Op basis van de actualisatie per 1-1-2018 bedraagt het totaal aan verwachte verliezen op BIE projecten € 1.71.610. Bij de laatste actualisatie ten behoeve van de jaarstukken 2016 bedroeg het totaal aan verwachte verliezen op BIE GREXEN € 1.669.292 per 1-1-2017. Verschil derhalve € 202.328 waarmee deze verliesvoorziening naar boven wordt bijgesteld.

Het resterend aan te vullen bedrag ad € 182.588 wordt veroorzaakt door:

- de BIE GREXEN voor een totaal bedrag van € 68.911 (Herenland en Bonegraaf West),
- de BIE INITIATIEVEN voor een totaal bedrag ter grootte van € 130.349 en
- de af te sluiten BIE GREX (1 stuks) en BIE INITIATIEVEN (14 stuks) voor een bedrag ter grootte van in totaal € 3.068.

De grootste oorzaak wordt gevonden in de verlenging van de lopende projecten met één tot drie jaar waardoor extra plankosten nodig zijn. Het resultaat is ook beïnvloed doordat vooralsnog is uitgegaan bij de BIE GREXEN van een 0% grondopbrengsten conform bestuurlijke besluitvorming inzake de Grondprijzenbrief 2018 (voorzichtigheidsprincipe en regiovergelijking). Ook het verschil tussen enerzijds de gecaluleerde rente ad 2,52% (was 2,47%) en anderzijds de discontovoet ad 2% dragen bij aan een lager resultaat.

Uitzettingen korter dan één jaar

Onder uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden afzonderlijk opgenomen de vorderingen op openbare lichamen; verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen (als bedoeld in de wet financiering decentrale overheden); overige verstrekte kasgeldleningen; uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar; rekening-courantverhouding met het Rijk; **Exploitatie-overeenkomsten en overige vorderingen.**

Gespecificeerd:

	Saldo 31-12-17	Voorzlening	Saldo 31-12-17	Saldo 31-12-16
Vorderingen op openbare lichamen	67		67	176
Verstrekte kasgeldleningen				
Rekening-courantverhouding met het Rijk				4.463
Exploitatie-overeenkomsten	3.148	1.175	1.973	747
Overige vorderingen	3.205	883	2.323	1.453
Totaal	6.420	2.058	4.362	6.839

- Het bedrag van € 66.779 betreft debiteuren op openbare lichamen (overheid).
- In 2017 zijn er geen kasgeldleningen verstrekt.
- De rekening courantverhouding met het Rijk (Schatkistbankieren) was op 31-12-2017 € 0,00. Gemeenten zijn sinds eind 2013 verplicht om overtollige liquide middelen boven een bepaalde grens te beleggen bij het Rijk (Schatkistbankieren). Voor de gemeente Neder-Betuwe was deze grens in 2017 € 390.43. Dagelijks wordt automatisch het meerdere boven dit saldo automatisch afgeroomd naar de rekening-courantverhouding met het Rijk. De gemeente Neder-Betuwe heeft geen middelen buiten 's Rijks schatkist aangehouden, getuige onderstaand overzicht:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	390,9715275			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	220	224	240	205
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	171	167	151	185
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	52.130			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	52.130			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	390,9715275			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	19.819	20.396	21.833	18.700
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	91	91
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	220	224	240	205

- Exploitatie-overeenkomsten € 1.972.558_Het betreft de volgende complexen

	Boekwaarde 01-01-17	Investering	Inkomsten	Saldo	Winst ultname	Boekwaarde 31-12-17	Voorziening verlies complexen	Balans waarde 31-12-17
bron: staat C 31-12-2017								
Exploitatieovereenkomsten:								
EXOV Nachtegaallaan								
EXOV ABC terrein	1.175	787		1.962		1.962		1.962
EXOV Wegwijzer Kesteren	-442	412	-30					
EXOV Irenelaan	-5	5						
EXOV Van Tuijl	5		5					
EXOV Triangel	169	43		212		212	253	-41
EXOV Boveneindsestraat	671	35		706		706	709	-3
EXOV Broedershof	44	25		69		69		69
EXOV IJzendoorn West	46	1	48					
EXOV WoZoCo Opheusden								
EXOV Veilingterrein Kesteren	87	24	13	98		98	131	-33
EXOV Aldi Opheusden	63	12	76	-1		-1	4	-6
EXOV Aldi Ochten	83	8	91					
EXOV Supermarkt Kesteren	-43	66	66	-43		-43		-43
EXOV Hatro Heuningen	17	42		59		59	24	34
EXOV Smachtkamp	-9	9						
EXOV Veap Shield Opheusden	-1	1						
EXOV Vlastuin	40	13	53					
EXOV Fruitpark Hotel Ochten	2	12	13					
EXOV Molen "de Zwaluw" Kesteren	-4	4						
EXOV Van Dam Rijnbanddijk	4	10		14		14		14
Verzamelgrexen (afwikkeling "oude")	28	13		40		40	40	
EXOV Nedereind 29	5	7		12		12	12	
EXOV RK Poort van Ochten		5	6	-1		-1		-1
EXOV Vaalt Echteld	7	8	7	9		9		9
EXOV - RK Centrumplan Ochten MCD	15	40	55					
EXOV Nijlandseweg	2	3		5		5		5
EXOV Spoorstraat	3	22	20	5		5		5
EXOV Tolienhof 1	1	2	3					
EXOV Boerderye	1		2					
IJzendoorn-West 2e fase	2			2		2		2
Totaal	1.964	1.611	427	3.148		3.148	1.175	1.973

Voor inzage in deze actualisaties verwijzen wij u naar het boekwerk "jaarverslag grondexploitatiebegrotingen" (verantwoording 2017 en actualisatie per 1 januari 2018). Dit boekwerk bevat vertrouwelijke informatie en ligt ter inzage. Uit bovenstaande overzichten blijkt dat er voor projecten die worden afgesloten met een verlies een voorziening is gevormd. Dit houdt in dat er voor de verliesgevende projecten het gecalculeerde verlies is afgedekt door een voorziening "verliezen grondexploitaties" (€ 1.175.405). Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op programma 3 Fysieke Omgeving en de paragraaf 6 Grondbeleid.

- Het bedrag van € 1.960.632 betreft overige vorderingen. Deze overige vorderingen zijn te splitsen in vorderingen niet-overheid € 723.526,08, vorderingen gemeentelijke belastingen € 110.937,21 en vorderingen debiteuren werk & inkomen. € 1.126.169. Het saldo van de debiteuren werk & inkomen (Sociale Zaken) bestaat uit de vorderingen BUIG (BBZ, Wwb, Ioaw en loaz) ad € 1.056.612 en uit de vorderingen leenbijstand ad. € 69.557.

Voor deze overige vorderingen is conform onze kaders een voorziening gevormd voor verwachte oninbaarheid van in totaal € 882.836,89. € 368.005 voor vorderingen niet-overheid en € 514.832 voor vorderingen debiteuren werk & inkomen.

De voorziening oninbaarheid voor de betreffende openstaande vorderingen werk & inkomen van € 514.831,62 bestaat voor **€ 350.527** aan vorderingen die als dubieus worden aangemerkt en voor de vordering BBZ van € 780.979. Hiervan moet 75% (€ 585.734) terugbetaald moet worden aan het Rijk. Van de overige 25% (€ 195.245) dient **€ 164.305** gezien de ouderdom als dubieus te worden aangemerkt.

Voor de terugbetalingsverplichting is een bedrag opgenomen op de balans onder de vlottende passiva t.l.v. de voorziening. In 2017 zijn voor het grootste deel van de openstaande vorderingen invorderingsprocedures opgestart.

Liquide middelen

Onder deze activa worden de dagelijks opvraagbare tegoeden in de kas- en banksaldi opgenomen. Dit saldo bestaat uit:

	2017	2016
Kas- en banksaldi	<u>11</u>	<u>247</u>
Totaal	<u>11</u>	<u>247</u>

Overlopende activa

Onder deze activa worden nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen opgenomen. Van de overige overlopende activa heeft € 3.365.659 betrekking op de verrekening met de belastingdienst die moet plaatsvinden in het kader van het BTW compensatiefonds (BCF). Deze gelden worden door de belastingdienst, conform de regelgeving, altijd overgemaakt in de laatste week van juni (voor 1 juli) van het jaar volgende op het begrotingsjaar.

In detail:

	2017	2016
Vooruitbetaalde bedragen	262	863
Nog te ontvangen bedragen	980	766
Overige overlopende activa	3.412	3.287
Totaal	4.654	4.916

TOELICHTING OP DE BALANS (ONDERDEEL PASSIVA)

(bedragen in de overzichten x € 1.000,-)

VASTE PASSIVA

Onder de vaste passiva is afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen, de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer en ontvangen waarborgsommen.

Eigen vermogen

Dit vermogen bestaat uit de reserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening. In de balans worden de reserves onderscheiden naar algemene- en bestemmingsreserves. De laatste posten betreffen reserves waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Gespecificeerd:

Omschrijving	2017	2016
Algemene reserve	12.620	9.027
Bestemmingsreserves	13.277	12.346
Nog te bestemmen resultaat	1.618	2.377
Totaal	27.515	23.750

Onderstaand worden de verschillende reserves toegelicht.

a. Algemene Reserve (290001)

	Saldo 1-1-'17	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat 2016	Saldo 31-12-'17
Algemene reserve	€ 9.027	€ 2.608	€ 813	€ 1.798	€ 12.620

Algemene reserve (290001)

Deze reserve dient als financieel weerstandsvermogen (buffer) voor het opvangen van risico's waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen zijn gevormd, ofwel het opvangen van onverwachte substantiële financiële tegenvallers. Aan de algemene reserve wordt geen rente toegevoegd. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt aangegeven hoeverre deze reserve toereikend zijn en welke bekende risico's daarmee afgedekt worden. De minimale omvang van de reserve is bepaald op € 2 miljoen.

Toevoeging (zie 2e kolom bovenstaande tabel)

Opheffing Algemene reserve grondexploitatie	€ 1.734
Opheffing Voorziening Afwaarderen grondposities	€ 401
Doorgeschoven werkzaamheden decemberbrief 2017	€ 473
Totaal toevoegingen	€ 2.608

Onttrekking (zie 3e kolom bovenstaande tabel)

Doorgeschoven budgetten jaarrekening 2016	€ 392
Doorgeschoven budgetten decemberbrief 2016	€ 306
Inhuur decemberbrief 2017	€ 115
Totaal onttrekkingen	€ 813

b. Bestemmingsreserves

Naar doelstelling of bestemming zijn hier de volgende bestemmingsreserves weergegeven:

	Omschrijving	Saldo 1-1-'17	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-'17
290010	Algemene reserve grondexploitatie	€ 1.734		€ 1.734	€ -
290011	Reserve bovenwijkse voorzieningen	€ 732	€ 26	€ 76	€ 682
290018	Reserve huisvesting Van Lodenstein	€ 6.520	€ 229	€ 426	€ 6.323
290043	Reserve 3 Decentralisaties	€ 692	€ 1.610	€ 546	€ 1.756
290045	Reserve precariobelasting	€ 2.430	€ 2.183	€ 363	€ 4.250
290046	Reserve ruimtelijke inrichting	€ 22	€ 28		€ 50
290047	Reserve renovatie onderwijshuisvesting	€ 164			€ 164
290048	Reserve Laanboomgebouw	€ 52			€ 52
	Totaal	€ 12.346	€ 4.076	€ 3.145	€ 13.277

Naar doelstelling of bestemming zijn hier de volgende bestemmingsreserves weergegeven:

Algemene reserve grondexploitatie (290010)

Bij raadsbesluit van 8 maart 2018 over de nota reserves en voorzieningen 2018 is deze reserve opgeheven en worden de middelen via de exploitatie aan de algemene reserve toegevoegd.

Reserve bovenwijkse voorzieningen (290011)

De reserve is bestemd voor het uitvoeren van infrastructurale werken, grootschalige groenvoorzieningen of nieuwe gebiedsontwikkelingen die het belang één projectgebied overstijgen. De reserve is een omslagfonds dat voorziet in het kostenverhaal van bovenwijkse voorzieningen.

In 2017 zijn diverse bijdragen (totaal € 26.000) ontvangen van vanwege grondverkopen. In 2017 is er een onttrekking verantwoord van € 52.000 ten gunste van Herenland Opheusden en € 24.000 ten gunste van De Wegwijzer in Kesteren.

Reserve huisvesting Van Lodenstein College (290018)

Deze reserve is gevormd voor de dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van het Van Lodenstein College (exclusief Havo-top. Deze worden gedekt door de extra ontvangen algemene uitkering uit het gemeentefonds). De toevoeging van de rente en de onttrekking ter dekking van de kapitaallasten zijn conform de begroting.

Reserve 3 decentralisaties (290043)

Met deze reserve worden fluctuaties en onvoorziene uitgaven opgevangen voor de zorg, te weten de Wmo, jeugdzorg en participatie. Het overschot op de uitvoering van de 3D 2016 is toegevoegd terwijl het tekort van het boekjaar 2017 aan deze reserve is onttrokken.

Reserve precariobelasting (290045)

In afwachting van gerechtelijke uitspraken over deze belasting worden de opbrengsten gereserveerd. In 2017 is een bedrag toegevoegd van € 2.183.000. Conform het besluit bij de 2^e Berap 2016 is een incidenteel een bedrag ad € 363.000 aan de reserve onttrokken ter dekking van de lasten i.v.m. verhoogde asielinstroom (€ 200.000), speelruimtebeleid (€ 60.000), invulling positie gemeentesecretaris (€ 53.000) en accommodatiebeleid (€ 50.000).

Reserve ruimtelijke investeringen (290046)

De reserve is bestemd voor medefinanciering van ruimtelijke investeringen. In 2017 is een bedrag toegevoegd van € 28.000.

Reserve renovatie onderwijshuisvesting (290047)

Deze bestemmingsreserve is gevormd in 2016 in verband met een aanvraag voor renovatie van de Hervormde School Opheusden. In 2017 heeft er geen mutatie in de reserve plaatsgevonden.

Reserve Laanboomgebouw (290048)

Met deze reserve zijn middelen beschikbaar van waaruit de gemeente de bijdragen aan de vereniging Tree Center Opheusden betaald voor de ontwikkeling, bouw en exploitatie van het Laanboomhuis. In 2017 heeft er geen mutatie in de reserve plaatsgevonden.

c. Nog te bestemmen resultaat

Het nog te bestemmen resultaat bij de jaarrekening 2016 is conform raadsbesluit bestemd. Voor het nog te bestemmen resultaat bij de jaarrekening 2017 is aan u een voorstel gedaan (zie hoofdstuk resultaatbepaling en resultaatbestemming).

De op 31 december nog te bestemmen resultaten waren als volgt:

Omschrijving	2017	2016
Nog te bestemmen resultaat	1.618	2.377
Totaal	1.618	2.377

VREEMD VERMOGEN

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;

- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.
- Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van bepaalde voorschotbedragen.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Hieronder zijn de diverse voorzieningen nader uitgesplitst naar toevoegingen, aanwendungen en vrijval ten gunste van het resultaat. Hoe de toevoegingen en aanwendungen zijn samengesteld is nader toegelicht.

a. Voorzieningen voor verplichtingen/verliezen en risico's

	Omschrijving	Saldo 1-1-'17	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-'17
291018	Opleiding en cursussen	€ 70	€ 189	€ 259	€ -
291020	Afwaarderen grondposities	€ 401		€ 401	€ -
291059	Reorganisatie	€ 170		€ 170	€ -
291063	Wethouderspensioenen	€ 172	€ 230		€ 402
	Totaal	€ 813	€ 419	€ 830	€ 402

Voorziening opleiding en cursussen (291018)

Bij raadsbesluit van 8 maart 2018 over de nota reserves en voorzieningen 2018 is deze voorzieningen opgeheven. In plaats van een dotatie aan de voorziening komen de lasten nu direct in de exploitatiebegroting.

Voorziening afwaarderen grondposities (291020)

Het risico waarvoor deze voorziening is ingesteld, is komen te vervallen. Om die reden is de voorziening opgeheven. Op grond van het BBV is dit een collegebevoegdheid.

Voorziening reorganisatie (291059)

Bij raadsbesluit van 6 juli 2017 over de eerste Berap 2017 is deze voorziening opgeheven en zijn de middelen ten gunste van de exploitatie gebracht.

Voorziening wethouderspensioenen (291063)

De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) regelt de pensioenrechten van bestuurders en hun nabestaanden. Daarvoor heeft de gemeente Neder-Betuwe voor de wethouders het APPA-plan bij Loyalis Verzekeringen afgesloten. Omdat de waarde van de beleggingen fluctueert is gekozen om de noodzakelijke aanvulling aan te houden in een voorziening voor toekomstige verplichtingen. Om de beleggingstegoeden en de voorziening volledig aan te laten sluiten op de pensioenaanspraken en daarmee op de juiste niveaus te brengen, dient er een bedrag van € 402.000 beschikbaar te zijn in deze voorziening. Dit betekent dat bij de jaarrekening incidenteel een bedrag van € 230.000 ten laste moet worden gebracht van het jaarrekeningsaldo 2017.

b. Egalisatievoorzieningen

De volgende voorzieningen zijn hier opgenomen:

	Omschrijving	Saldo 1-1-'17	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-'17
291008	Onderhoud wegen en kunstwerken	€ 1.862	€ 941	€ 1.681	€ 1.122
291042	Onderhoud gebouwen	€ 514	€ 266	€ 104	€ 676
291043	Riolering	€ 368	€ 48		€ 416
291051	Verkeer en vervoer	€ 439	€ 32	€ 135	€ 336
291053	Vervanging openbare verlichting	€ 347		€ 347	€ -
291057	Begraafplaatsen	€ 93	€ 54	€ 40	€ 107
291058	Egalisatie begraafplaatsen	€ 94		€ 40	€ 54
291062	Speelruimte beleid	€ 73	€ 121	€ 78	€ 116
	Totaal	€ 3.790	€ 1.462	€ 2.425	€ 2.827

Voorziening onderhoud wegen en kunstwerken (291008)

Het doel van de voorziening is het periodiek kunnen uitvoeren van (groot) onderhoud aan openbare wegen volgens het wegenbeheersplan 2014-2017. In 2017 is er € 941.000 gestort in de voorziening. De uitgaven houden onder meer verband met de onderhoudswerkzaamheden Dalwagenseweg Opheusden en de Hoofdstraat in Kesteren.

Voorziening onderhoud gebouwen (291042)

Het doel van de voorziening is het egaliseren van de kosten voor groot onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen volgens het onderhoudsschema dat is opgenomen in het beheerplan onderhoud gebouwen 2016-2030. In 2017 is naast de geraamde storting van € 244.000, het restant van de rijkssubsidie voor de uitgevoerde renovatie van de kerktorens ad € 22.000 aan de voorziening toegevoegd. Het onderhoud van de diverse gebouwen is rechtstreeks ten lasten van de voorziening gebracht.

Voorziening riolering (291043)

Het doel van de voorziening is het opvangen van afwijkingen tussen de baten en lasten van het rioolbeheer volgens het Gemeentelijk Riolering Plan (GRP). Het exploitatieoverschot 2017 van € 48.000 is aan de voorziening toegevoegd.

Voorziening verkeer en vervoer (291051)

Het doel van de voorziening is het dekken van de kosten van uitvoering van het verkeersveiligheidsplan, het Neder-Betuws verkeers- en vervoersplan. In totaal is er in 2017 een bedrag van € 32.000 toegevoegd aan de voorziening. Voor uitgaven volgens het vervoerplan is er in totaal € 135.000 aan kosten onttrokken aan deze voorziening.

Voorziening vervanging openbare verlichting (291053)

Bij raadsbesluit van 2 februari 2017 over het innovatieve plan voor de verduurzaming van de openbare verlichting is deze voorziening opgeheven.

Voorziening onderhoud begraafplaatsen (291057)

Het doel van de voorziening begraafplaatsen is het egaliseren van de kosten met betrekking tot het periodiek groot onderhoud aan de gemeentelijke begraafplaatsen volgens het beheerplan begraafplaatsen 2014-2030. Conform de primaire begroting is een storting van € 54.000 toegevoegd. In 2017 is er een bedrag aangewend van € 40.000 voor de diverse werkzaamheden welke zijn opgenomen in het beheerplan.

Voorziening egalisatie begraafrechten (291058)

De egalisatievoorziening begraafplaatsen is bij de bestemming van het rekeningresultaat 2011 gevormd om de fluctuaties in de lijkbezorgingsrechten binnen de exploitatie te nivelleren. Voor 2017 is er vanwege lagere baten een onttrekking geweest van € 40.000. Deze is ten gunste van de exploitatie gebracht.

Voorziening speelruimten (291062)

Het doel van de voorziening is het egaliseren van de kosten voor periodiek groot onderhoud aan de gemeentelijke speelruimten (beheerplan speeltuinruimte 2015-2025). De in de primaire begroting geraamde storting ad € 121.000 is geboekt. Voor de uitgaven volgens het beheerplan is er in totaal € 78.000 ten laste van deze voorziening gebracht.

Vaste schulden > 1 jaar

	Saldo 1-1-'17	Opmaken	Aflossingen	Saldo 31-12-'17
Langlopende leningen	€ 23.991	€ -	€ 3.550	€ 20.441

Het saldo van de langlopende leningen met een looptijd langer dan 1 jaar bedraagt € 20.441.000. De totale ten laste van het boekjaar 2017 komende rente voor de langlopende geldleningen bedroeg € 851.000 (2016 € 988.000).

Waarborgsommen

Het saldo van ontvangen waarborgsommen bedraagt aan het einde van het boekjaar € 4.000. Het grootste deel hiervan bestaat uit waarborgsommen bij verhuur garages en verzoeken voor planschade.

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn de netto-vlottende schulden, met een rente typische looptijd korter dan één jaar en de overlopende passiva opgenomen.

Omschrijving	31-12-2017	31-12-2016
Netto-vlottende schulde < 1 jr.	€ 5.253	€ 3.561
Overlopende passiva	€ 3.285	€ 5.179
Totaal	€ 8.538	€ 8.740

Netto-vlottende schulden, met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De kortlopende schulden per 31 december 2017 bestaan uit:

Crediteuren	€	3.149
Banksaldi	€	1.210
Bijdragen zorg	€	392
Afdracht loonheffing	€	419
Afdracht sociale lasten	€	83
Totaal kortlopende schulden	€	<u>5.253</u>

Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva zijn opgenomen: verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume; de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren; overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen. Gespecificeerd:

Omschrijving	31-12-2017	31-12-2016
Nog te betalen bedragen	€ 2.772	€ 3.758
Vooruit ontvangen middel overheden	€ 512	€ 1.420
Vooruitontvangen bedragen	€ 1	€ 1
Totaal	€ 3.285	€ 5.179

Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen bestaan onder andere uit terug te betalen aan het Rijk (€ 586.000), transitorische rente (€ 234.000) en overige nog te betalen posten (€ 1.952.000).

Vooruit ontvangen middelen overheden

Onder de post "vooruit ontvangen middelen overheden" zijn de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen middelen met een specifiek bestedingsdoel opgenomen. In onderstaande tabel is het verloop van deze voorschotbedragen te zien.

	Omschrijving	Saldo 1-1-'17	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-'17
296008	Stimuleringsbijdragen woningbouw	€ 14		€ 4	€ 10
296013	Schuldhelpverlening	€ 3			€ 3
296017	Zwerfafval (Nedvang)	€ 38		€ 13	€ 25
296018	Milieusubsidies	€ 2			€ 2
296019	Project combinatiefunctie	€ 33			€ 33
296020	Opruiming explosieven	€ 123			€ 123
296022	Romeinse Toren	€ 18		€ 9	€ 9
296023	Rondweg Dodewaard	€ 490		€ 165	€ 325
296025	Weg onderlangs Dodewaard	€ 650		€ 731	€ -81
290026	Revitaliseren industrieterrein Heuningen	€ 49			€ 49
296027	Dijkverbetering Hagestein Opheusden		€ 14		€ 14
	Totaal	€ 1.420	€ 14	€ 922	€ 512

Stimuleringsbijdragen woningbouw (296008)

Van de provincie is een bijdrage ontvangen voor het diverse woningbouwprojecten. In 2017 is een bedrag van € 4.000 aan uitgaven ten laste van deze bijdrage gebracht.

Schuldhelpverlening (296013)

Het kabinet heeft in verband met de economische crisis incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor de jaren 2009, 2010 en 2011 voor schuldhelpverlening. Met deze extra middelen dienen de gemeente het volgende te realiseren: Opvang van de extra toeloop op schuldhelpverlening; Brede toegankelijkheid van de schuldhelpverlening; Beperking van de wacht- en doorlooptijden.

De middelen 2009 en 2010 worden via de zogenaamde meeneemregeling aan gemeenten beschikbaar gesteld. De ontvangen middelen die nog niet zijn ingezet zijn voornamelijk geparkeerd in deze derdengelden en dienen beschikbaar te blijven voor een mogelijke afrekening.

Zwerfafval (296017)

Subsidie voor het gemeentelijk zwerfafvalfonds wordt jaarlijks gevuld wanneer de gemeente een aanvraag indient. Iedere gemeente kan voor zwerfafvalacties een subsidiebedrag aanvragen van € 1,19 per inwoner. In 2013 is voor het eerst een aanvraag ingediend. Het subsidie is gelabeld en een restant dient elk jaar één op één worden doorgezet naar een volgend jaar. Het recht op een jaarlijkse subsidie ter hoogte van dit bedrag loopt tot 2020. In 2017 is een bedrag van € 13.000 aan uitgaven ten laste van deze subsidie gebracht.

Milieusubsidies (296018)

De provincie Gelderland heeft in drie tranches subsidiegelden ter beschikking gesteld voor een gemeentelijke isolatieregeling om isolatiemaatregelen aan woningen te stimuleren. De beschikking 2010 bedroeg € 25.000, 2011 € 100.000 en in 2013 € 120.000. Per woning is de subsidie een derde van de gemaakte kosten met een maximum van € 500. De gemeentelijke subsidieverordening is in 2013 opnieuw vastgesteld nadat we een bevestiging van de provincie ontvangen hebben voor de voortzetting van de regeling. In 2014 heeft er een afrekening plaatsgevonden met de provincie over 2011.

Project combinatiefunctie (impuls brede scholen, sport en cultuur) (296019)

Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever maar werkzaam is voor twee of meer sectoren: in dit geval onderwijs, sport en/of cultuur. Met combinatiefuncties wordt de verbinding en samenwerking tussen sectoren versterkt. Hierdoor wordt het binnen- en buitenschoolse onderwijs-, sport en culturaanbod verrijkt en beter op elkaar afgestemd. In Neder-Betuwe is besloten om in 2011 een pilotjaar te starten, de uitvoering vond plaats in 2012. In 2012 heeft u besloten dat het project vooralsnog voortgezet diende te worden.

Opruimen Explosieven (296020)

Vanaf 2010 ontvangt Neder-Betuwe via het gemeentefonds een bijdrage voor de kosten rond het opsporen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Deze bijdrage ontvangt Neder-Betuwe op basis van een vast bedrag per opgeleverde nieuwbouwwoning. Over enkele jaren zullen de daadwerkelijke verantwoorde uitgaven door het Rijk worden geëvalueerd. Om een risico van terugbetaling ten laste van de algemene middelen te voorkomen, wordt het overschot van deze middelen voorlopig veilig weggezet als zijnde derdengelden.

Romeinse Toren (296022)

Van de provincie Utrecht is een bijdrage ontvangen voor het project 'Romeinse wachttoren' van € 18.000. Deze gelden zijn geormerkt door de provincie en daarom gereserveerd. In 2017 is een bedrag van € 3.000 aan uitgaven ten laste van deze bijdrage gebracht.

Rondweg Dodewaard (296023)

Door de provincie Gelderland is een subsidie van € 3.000.000 toegekend voor de aanleg van de rondweg Dodewaard. Inmiddels zijn alle toegekende subsidietermijnen ontvangen. Voor de aanleg en bijkomende kosten is inmiddels € 1.891.000 verantwoord.

Weg onderlangs Waalwaard, Dodewaard (296025)

Door de provincie Gelderland is een subsidie van € 1.200.000 toegekend voor de aanleg van de weg onderlangs de dijk in de Waalwaard, Dodewaard (beschikking 2016-006580). Hierop is een voorschot van 80% ofwel € 960.000 ontvangen.

Voor de aanleg en bijkomende kosten is inmiddels € 1.041.000 verantwoord. Het (negatieve) bedrag van € 81.000 betreft het nog te ontvangen restant subsidie dat bij de afwikkeling van het subsidie door de provincie zal worden betaald.

Revitaliseren industrieterrein Heuningen (296026)

De provincie Gelderland heeft een subsidie toegekend voor het revitaliseren van het industrieterrein Heuningen in Ochtend.

Dijkverbetering Hagestein Opheusden (296027)

Hiervoor is van derden € 29.000 en subsidie van de provincie ad € 17.000 ontvangen terwijl aan de stichting Landschapsbeheer Gelderland een bedrag van € 32.000 is betaald ten behoeve van onder andere het Klompenpad. Het restant aan middelen bedraagt € 14.000.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Borgstellingen en garantstellingen

Aan de passiefzijde van de balans is buiten de balanstelling het bedrag opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Deze bedragen voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kunnen als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

	2017	2016
Bouw woningen SWB/Woningstichting Dodewaard	€ 24.312	€ 24.874
Bouw woningen C.V. Casterhoven	€ 22.000	€ 22.000
Bouw woningen Stichting woonzorg Nederland	€ 2.078	€ 2.597
Aanleg waterleiding	€ 114	€ 146
Aanschaf veerpont	€ 141	€ 164
Medel	€ 2.500	€ 2.500
Subtotaal	€ 51.145	€ 52.281
Hypotheek particulieren	€ 240	€ 1.303
Totaal	€ 51.385	€ 53.584

In 2017 is de gemeente niet aangesproken en hebben geen betalingen plaatsgevonden wegens de verleende borg- en garantstellingen.

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijken, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

ICT Contracten	
Contractpartij	Omschrijving
NedGraphics	Overeenkomst NedGraphics cloudservices
Green Valley	SaaS-gang GreenValley
Aces	Microsoft licenties 2017
PinkRocade Local Government	Hosting services
Aces B.V.	Microsoft licenties
Reguliere contracten	
Contractpartij	Omschrijving
Diversen	Extra inzet bo
Diversen	Projectleider procesverbetering
Ziut	Openbare verlichting rotonde, hoofdontsluiting en Pijenkampseveldweg
Boot Organiserend Ingenieursburo B.V.	Directievoering en toezicht 2e fase infrastructuur ABC.
MABE infra advies	Verlenging externe inhuur civiel technisch medewerker
Zorgfocuz B.V.	Evaluatie Kernpunten
R. van der Velden	Contract medewerker groen
Greenchoice	Levering elektra 2017- 2018 + optie jaren
Innovatienu13 B.V.	Raamovereenkomst Innovatie voor ondersteuning controlerende werkzaamheden
Diëtenpraktijk Eetstijl	Raamovereenkomst buurtsportcoach zorg 2017
Buro Waalbrug	Handboek bestemmingsplan en komplan
Diversen	Buurtsportcoach verenigingsondersteuning 2017
Diversen	Buurtsportcoach aangepast sporten vanaf 2017
MPRO Adviseurs	MPRO Adviseurs - regievoering proces actualisatie Nota Bovenwijks
Nobralux B.V.	Opstellen van de uitvraag voor een innovatief verlichtingsplan en de begeleiding van de aanbesteding
ZIUT	Opdracht renovatie openbare verlichting
Diversen	Inhuur tgv raamovereenkomst Gemeentewinkel
Factum Advies	Inhuur, 4e verlenging (bedrag is incl alle verlengingen)
VGI Support B.V.	Contract beheer en bijhouding BGT (offerte is contract)
EvenWerk	Inhuur tgv raamovereenkomst Gemeentewinkel
PostNL Marketing & Sales BV	Contract Post.nl inzake postbezorging en breng- en haalservice
Maandag Interim Professionals B.V.	Raamovereenkomst tijdelijke inhuur front office medewerker burgerzaken en KCC medewerker
Tempo-Team Uitzenden B.V.	Raamovereenkomst tijdelijke inhuur frontoffice medewerker burgerzaken en KCC medewerker
NedGraphics B.V.	Overeenkomst NedGraphics Cloudservices
Personenvervoer Vijfstromenland	Raamovereenkomst leerlingenvervoer

BIJLAGEN

Single information Single Audit (SISA)

Departement	Nummer	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2016 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 04</i>		
			€ 157.371	€ 29.488	€ 5.931	€ 0		
			Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>		
1								
2								
100								
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel I 2016 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 3.429.490	€ 248.397	€ 225.977	€ 6.054	€ 59.279	€ 80
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: G2 / 12</i>
€ 0	€ 0	€ 0	€ 57.814	€ 0	Ja			
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2016 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 9.908	€ 133.636	€ 13.547	€ 27.906	€ 14.262	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: G3 / 09</i>						
€ 0	€ 0	Ja						

Lasten en Baten per Taakveld

Lasten taakvelden 2017	Begroot 2017	Begroot incl wijz. 2017	Werkelijk 2017
** FIN_0-1.17 Bestuur	1.315.235	1.312.450	1.329.032
** FIN_0-2.17 Burgerzaken	443.396	445.272	462.363
*** P01 Bestuur en Dienstverlening	1.758.631	1.757.722	1.791.395
** FIN_1-1.17 Crisisbeheersing en brandw	1.530.858	1.576.834	1.873.332
** FIN_1-2.17 Openbare orde en veiligheid	216.501	216.501	213.579
*** P02 Openbare Orde en Veiligheid	1.747.359	1.793.335	2.086.911
** FIN_0-3.17 Beheer overige gebouwen en	143.006	130.232	119.095
** FIN_2-1.17 Verkeer en vervoer	2.190.003	2.619.189	2.638.889
** FIN_2-4.17 Economische havens en wate		92.755	46.258
** FIN_2-5.17 Openbaar vervoer	87.689	89.194	82.571
** FIN_5-5.17 Cultureel erfgoed	68.675	72.245	63.783
** FIN_5-7.17 Openbaar groen en (openluc	1.033.101	1.294.704	1.269.262
** FIN_7-2.17 Riolering	1.682.916	1.667.926	1.713.049
** FIN_7-3.17 Afval	1.549.818	1.468.168	1.455.139
** FIN_7-4.17 Milieubeheer	1.352.467	1.602.284	1.659.995
** FIN_7-5.17 Begraafplaatsen en cremato	311.648	286.014	286.078
** FIN_8-1.17 Ruimtelijke ordening	519.602	494.762	534.804
** FIN_8-2.17 Grondexploitatie (niet-bed	1.103.776	1.749.919	1.945.795
** FIN_8-3.17 Wonen en bouwen	161.915	161.915	226.859
*** P03 Fysieke Leefomgeving	10.204.616	11.729.306	12.041.579
** FIN_3-1.17 Economische ontwikkeling	143.227	108.227	102.204
** FIN_3-2.17 Fysieke bedrijfsinfrastruc	2.516.742	5.392.137	2.679.303
** FIN_3-3.17 Bedrijvenloket en bedrijfs	18.938	388.595	29.403
** FIN_3-4.17 Economische promotie	81.562	56.562	61.231
*** P04 Economie	2.760.469	5.945.521	2.872.142
** FIN_4-1.17 Openbaar basisonderwijs	110.862	231.916	232.130
** FIN_4-2.17 Onderwijshuisvesting	1.263.058	1.262.883	1.227.236
** FIN_4-3.17 Onderwijsbeleid en leerlin	1.309.730	1.416.822	1.294.745
** FIN_5-1.17 Sportbeleid en activering	204.549	192.703	190.129
** FIN_5-2.17 Sportaccommodaties	1.061.605	1.046.023	1.024.787
** FIN_5-3.17 Cult.presentatie, -product	431.145	369.843	357.498
** FIN_5-6.17 Media	352.022	357.657	356.050
** FIN_6-1.17 Samenkracht en burgerparti	711.056	695.655	657.035
** FIN_6-2.17 Wijkteams	746.256	886.476	858.644
** FIN_6-3.17 Inkomensregelingen	4.718.974	5.409.453	5.387.034
** FIN_6-4.17 Begeleide participatie	5.836.514	5.001.693	4.155.567
** FIN_6-5.17 Arbeidsparticipatie	394.900	403.935	402.779
** FIN_6-6.17 Maatwerkvoorziening (WMO)	110.644	416.164	505.475
** FIN_6-71.17 Maatwerkdienstverlening 18	1.194.356	731.592	195.892
** FIN_6-72.17 Maatwerkdienstverlening 18	3.162.593	3.859.968	5.260.647
** FIN_6-81.17 Geëscaleerde zorg 18+	33.362	34.029	34.029
** FIN_6-82.17 Geëscaleerde zorg 18-	623.008	650.692	589.523
** FIN_7-1.17 Volksgezondheid	954.768	984.915	976.042
*** P05 Sociaal Domein	23.219.402	23.952.419	23.705.243
** FIN_0-61.17 OZB woningen	204.807	242.105	238.141
** FIN_0-62.17 OZB niet-woningen	23.868	23.868	23.868
** FIN_0-64.17 Belastingen overig	65.608	60.608	132.022
** FIN_0-5A.17 Beleggingen en deelneminge	15.372	15.372	87.299
** FIN_0-7.17 Alg.uitkeringen en ov. uit		269.486	269.486
** FIN_0-9.17 Vennootschapsbelasting (Vp			6.243
*** P06 Algemene Dekkingsmiddelen	309.655	611.439	757.058
** FIN_0-4.17 Overhead	6.620.512	6.388.164	6.417.788
** FIN_0-5B.17 Nutsbedrijven en belegging	125.321	76.553	108.754
** FIN_0-8.17 Overige baten en lasten	310.331	28.184	
*** P07 Bedrijfsvoering	6.805.522	6.339.795	6.309.034
**** PROGLB Lasten en baten per progra	46.805.654	52.129.537	49.563.362
** FIN_0-10.17 Mutaties reserves	1.059.678	5.015.865	8.176.763
*** POS Onttrekkingen en stortinge	1.059.678	5.015.865	8.176.763
**** PROGMR Stortingen en Onttrekkinge	1.059.678	5.015.865	8.176.763
***** Totaal lasten van progr.	47.865.332	57.145.402	57.740.125

Baten taakvelden 2017	Begroot 2017	Begroot incl wijz. 2017	Werkelijk 2017
** FIN_0-2.17 Burgerzaken	413.117-	436.409-	549.643-
*** P01 Bestuur en Dienstverlening	413.117-	436.409-	549.643-
** FIN_1-1.17 Crisisbeheersing en brandw	1.000-	64.808-	363.011-
** FIN_1-2.17 Openbare orde en veiligheid	12.393-	26.992-	29.941-
*** P02 Openbare Orde en Veiligheid	13.393-	91.800-	392.953-
** FIN_0-3.17 Beheer overige gebouwen en	113.349-	120.476-	115.188-
** FIN_2-1.17 Verkeer en vervoer	66.791-	400.667-	453.407-
** FIN_2-4.17 Economische havens en wate		87.755-	46.258-
** FIN_2-5.17 Openbaar vervoer	65.000-	68.100-	63.024-
** FIN_5-5.17 Cultureel erfgoed	7.372-	3.745-	1.655-
** FIN_5-7.17 Openbaar groen en (openluc	167.861-	285.862-	278.512-
** FIN_7-2.17 Riolering	2.010.014-	1.989.806-	2.008.647-
** FIN_7-3.17 Afval	1.707.000-	1.623.915-	1.602.985-
** FIN_7-4.17 Milieubeheer			20.516-
** FIN_7-5.17 Begraafplaatsen en cremato	374.198-	376.831-	383.136-
** FIN_8-1.17 Ruimtelijke ordening	77.673-	144.254-	125.088-
** FIN_8-2.17 Grondexploitatie (niet-bed	1.359.497-	1.590.224-	2.296.857-
** FIN_8-3.17 Wonen en bouwen	553.827-	754.538-	819.211-
*** P03 Fysieke Leefomgeving	6.502.582-	7.446.174-	8.214.482-
** FIN_3-2.17 Fysieke bedrijfsinfrastruc	2.491.111-	5.346.825-	2.694.984-
** FIN_3-3.17 Bedrijvenloket en bedrijfs	6.013-	373.804-	12.109-
*** P04 Economie	2.497.124-	5.720.629-	2.707.093-
** FIN_4-2.17 Onderwijshuisvesting			5.126-
** FIN_4-3.17 Onderwijsbeleid en leerlin	197.245-	229.459-	231.366-
** FIN_5-1.17 Sportbeleid en activering		10.000-	6.698-
** FIN_5-2.17 Sportaccommodaties	311.202-	544.930-	542.641-
** FIN_5-3.17 Cult.presentatie, -product	18.450-	265.910-	278.267-
** FIN_5-6.17 Media			2.722-
** FIN_6-2.17 Wijkteams			2.526-
** FIN_6-3.17 Inkomensregelingen	3.296.397-	3.809.809-	4.226.260-
** FIN_6-4.17 Begeleide participatie	1	1	31.056-
** FIN_6-5.17 Arbeidsparticipatie			59.250-
** FIN_6-6.17 Maatwerkvoorziening (WMO)			
** FIN_6-71.17 Maatwerkdienstverlening 18	411.307-	231.307-	208.916-
** FIN_6-72.17 Maatwerkdienstverlening 18			32.386-
*** P05 Sociaal Domein	4.234.600-	5.091.414-	5.627.214-
** FIN_0-61.17 OZB woningen	3.509.543-	3.554.658-	3.556.973-
** FIN_0-62.17 OZB niet-woningen	1.617.919-	1.617.919-	1.619.694-
** FIN_0-64.17 Belastingen overig	694.522-	2.399.806-	2.399.968-
** FIN_0-5A.17 Beleggingen en deelneminge	58.427-	83.761-	155.367-
** FIN_0-7.17 Alg.uitkeringen en ov. uit	27.048.573-	27.765.758-	27.817.929-
** FIN_0-9.17 Vennootschapsbelasting (Vp			12.000-
*** P06 Algemene Dekkingsmiddelen	32.928.984-	35.421.903-	35.561.931-
** FIN_0-4.17 Overhead	27.819-	232.991-	264.297-
** FIN_0-5B.17 Nutsbedrijven en belegging	16.750-	16.750-	10.068-
** FIN_0-8.17 Overige baten en lasten		2.377.217-	2.377.217-
*** P07 Bedrijfsvoering	44.569-	2.626.958-	2.651.583-
**** PROGLB Lasten en baten per progra	46.634.369-	56.835.286-	55.704.899-
** FIN_0-10.17 Mutaties reserves	1.418.935-	1.572.824-	3.653.000-
*** POS Onttrekkingen en stortinge	1.418.935-	1.572.824-	3.653.000-
**** PROGMR Stortingen en Onttrekkinge	1.418.935-	1.572.824-	3.653.000-
**** Totaal baten van progr.	48.053.304-	58.408.110-	59.357.899-

Overzicht van gebruikte afkortingen

A+O fonds	: Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds Gemeenten
AB	: Algemeen Bestuur
ABC	: Agro Business Centrum
AED	: Automatische Externe Defibrillator
APV	: Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	: Afvalverwerking Regio Nijmegen
AVRI	: Afvalverwijdering Rivierenland
AWBZ	: Algemene Wet Bijzondere Ziektenkosten
B+R	: Brandweer en Rampenbestrijding
BAG	: Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BBV	: Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BCF	: BTW-compensatiefonds
Berap	: Bestuursrapportage
BGT	: Basisregistratie Grootchalige Topografie
BNG	: Bank Nederlandse Gemeenten
BNW	: Buren, Neder-Betuwe en West Maas en Waal
BRZO	: Besluit Risico's Zware Ongevallen
BSR	: Belastingssamenwerking Rivierenland
BTW	: Belasting Toegevoegde Waarde
CAO	: Collectieve Arbeids Overeenkomst
CJG	: Centrum voor Jeugd en Gezin
DB	: Dagelijks Bestuur
DIV	: Documentatie en Informatievoorziening
DPG	: Directeur Publieke Gezondheid
DVO	: Dienstverleningsovereenkomst
ECB	: Europese Centrale Bank
EMU	: Economische en Monetaire Unie
Expl.OVK	; Exploitatie Overeenkomst
Fido	: Wet Financiering Decentrale Overheden
FPU	: Flexibel Pensioen en Uittreden
GGD	: Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHOR	: Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GMK	: Gemeenschappelijke Meldkamer Gelderland-Zuid
GR	: Gemeenschappelijke Regeling
GREX	: Grondexploitatie
GRP	: Gemeentelijk Riolerings Plan
Halt	: Het alternatief
I&A	: Informatie en Automatisering
ICT	: Informatie Communicatie Technologie
IEGG	: In exploitatie genomen gronden
KCC	: Klantcontactcentrum
KWP	: Kwalitatief Woningbouw Programma
LEA	: Lokaal Educatieve Agenda
LHR	: Logistieke Hotspot Rivierenland
LOP	: Landschap Ontwikkelings Plan
LSB	: Lokaal Sociaal Beleid
LTO	: Land- en Tuinbouw Organisatie
NBVP	: Neder-Betuws Verkeer en Vervoerplan
NIEGG	: Niet in exploitatie genomen gronden
NVWA	: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
ODR	: OmgevingsDienst Rivierenland
ODRN	: OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OZB	: Onroerende-zaakbelastingen
PIP	: Provinciaal Inpassings Plan
PPS	: Publiek Private Samenwerking
PS	: Provinciale Staten
RAR	: Regionaal Archief Rivierenland
RAV	: Regionale Ambulancevoorziening Gelderland-Zuid
RIW	: Regionale Infrastructuur Werk en Inkomen
RMC	: Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
RO	: Ruimtelijke Ordeing
SAB	: Streek Archief Bommelerwaard

SWB	: Stichting Woningbeheer Betuwe
Twaz	: Tijdelijke Wet Ambulancezorg
UWV	: Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VNG	: Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VON	: Vrij op naam
VE	: Voor- en Vroegschoolse Educatie
Wabo	: Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
Wajong	: Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor Jonggehandicapten
WAPR	: Werkgevers Adviespunt Rivierenland
WIJ	: Wet Investeren in Jongeren
Wmo	: Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ	: Wet waardering onroerende zaken
WRO	: Wet op de Ruimtelijke Ordening
Wsw	: Wet sociale werkvoorziening
Wwb	: Wet werk en bijstand